

Національна академія наук України
Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника
Відділ наукової бібліографії

Наталія Рибчинська

**Бібліографічна комісія Наукового товариства
імені Шевченка у Львові (1909–1939):
напрями і принципи діяльності**



Львів, 2025

Анотація

Висвітлено історію заснування, організаційні аспекти функціонування та основні напрями діяльності Бібліографічної (від 1934 р. Бібліологічної) комісії Наукового товариства ім. Шевченка у Львові (1909–1939). В її складі працювали авторитетні вчені, бібліотекарі, бібліографи, серед них Михайло Возняк, Володимир Гнатюк, Михайло Грушевський, Володимир Дорошенко, Іван Калинович, Іван Кревецький, Іван Крип'якевич, Михайло Комаров, Зенон Кузеля, Іван Омелянович Левицький, Євген Юлій Пеленський, Іларіон Свенціцький, Іван Франко та ін. Для аналітичного розкриття роботи Комісії в галузі ретроспективної і поточної бібліографії залучено великий корпус друкованих і архівних матеріалів, що дало змогу узагальнити напрацювання попередніх років, оприлюднити нові факти, залучити до обігу досі невідомі документи, і в результаті подати більш цілісну й систематизовану інформацію про осередок.

Для дослідників історії української бібліографії та діяльності Наукового товариства ім. Шевченка у Львові, книгознавців, викладачів і студентів.

Рибчинська Н. Бібліографічна комісія Наукового товариства імені Шевченка у Львові (1909–1939): напрями і принципи діяльності / Національна академія наук України, Львівська національна наукова бібліотека України імені В. Стефаника, Відділ наукової бібліографії. Львів, 2025. 444 с.

ВСТУП

Про вагомий внесок Наукового товариства ім. Шевченка у Львові в розвиток української науки і культури кінця XIX – першої половини XX ст. красномовно свідчить його друкована спадщина, яка, за підрахунками Ярослава Грицака, налічує 1172 одиниці¹. Аналіз та об'єктивна оцінка напрацювань усіх трьох секцій та численних комісій Товариства вимагає скрупульозної праці різних фахівців, зокрема й бібліографознавців. Адже у складі НТШ упродовж 1909–1939 років працювала окрема Бібліографічна (від 1934 року Бібліологічна) комісія. Вивчення всіх аспектів роботи цієї Комісії стане важливою ланкою в комплексних дослідженнях діяльності Товариства. Одночасно такі студії становлять інтерес у контексті висвітлення історії української бібліографії. Властиво творення Бібліографічної комісії НТШ вважається одним із ключових моментів розвитку бібліографічної діяльності в Україні, оскільки започаткувало процес переходу від індивідуальних до колективних, організованих форм її ведення. В складі осередку працювали авторитетні вчені, бібліотекарі, бібліографи, серед них Богдан Барвінський, Михайло Возняк, Володимир Гнатюк, Михайло Грушевський, Володимир Дорошенко, Іван Калинович, Іван Кревецький, Іван Крип'якевич, Михайло Комаров, Зенон Кузеля, Іван Омелянович Левицький, Іван Огієнко, Євген Юлій Пеленський, Іван Раковський, Іларіон Свенціцький, Іван Франко, Іван Шендрик, Василь Щурат та багато інших. Комісія підготувала низку ретроспективних бібліографічних покажчиків у серії «Матеріяли до української бібліографії», здійснювала поточний облік українських друків за 1911–1913 роки, видавала фаховий науковий журнал «Українська книга» (1937–1939).

Попри вагомі напрацювання, діяльність осередку тривалий час ґрунтовно не вивчали. Натомість її фрагментарно висвітлювали в публікаціях про Наукове товариство ім. Шевченка у Львові або в узагальнюючих працях із історії української бібліографії. Так, перші згадки про Бібліографічну комісію

¹ Грицак Я. Й. Формування академічного статусу НТШ. *Т. Шевченко і українська національна культура* : матеріали наукового симпозіуму. Львів : Світ, 1990. С. 72.

знаходимо в нарисах, присвячених Науковому товариству ім. Шевченка у Львові, які зазвичай виходили в ювілейні для Товариства роки. Однак їх автори, як наприклад, Олександр Грушевський², Володимир Гнатюк³, Володимир Дорошенко⁴, Кирило Студинський⁵, здебільшого обмежувалися констатацією факту існування Комісії в структурі НТШ і переліком її видань у серії «Матеріали до української бібліографії».

У 20-х рр. ХХ ст. в УСРР на тлі інтенсивного книжкового руху й книгознавчих досліджень розгорнулися плідні бібліографознавчі студії. Чи не першим, кого зацікавила діяльність українських бібліографічних організацій, був Левко Биковський, який присвятив їм інформаційну статтю в газеті «Наш шлях» (Кам'янець-Подільський)⁶. Згодом, уже в еміграції у Чехословаччині, з'явилася його ширша публікація у «Записках Української Академічної Громади» в Подєбрадах⁷. Автор простежив історію заснування осередку, висвітлив перебіг перших його засідань, подав відомості про видання Комісії й узагальнив: «За весь час своєї діяльності комісія зібрала багато цінного бібліографічного матеріалу і виготовила низку бібліографічних праць. Лише брак відповідних коштів перешкоджає оголосити їх в друці»⁸. Інформацію про роботу Комісії Л. Биковський доповнив списком літератури.

Діяльність Бібліографічної комісії НТШ потрапила також у поле зору першого історика української бібліографії Михайла Ясинського. В 1927 р. у статті „Головні моменти з історії української бібліографії” він коротко оглянув роботу Комісії, яку вважав першою бібліографічною організацією на теренах

² Грушевський О. Наукове Товариство імени Т. Шевченка и его издания 1905–1909 г. г. Санкт-Петербург : типографія Императорской Академіи Наук, 1912. С. 6–8.

³ Гнатюк В. Наукове товариство імени Шевченка. З нагоди 50-ліття його заснування (1873–1923). Львів : накл. і друк НТШ, 1923. С. 14.

⁴ Дорошенко В. Наукове Товариство імени Шевченка у Львові (1873–1892–1912). Київ ; Львів : кошт. і накл. Т-ва, 1913. С. 32–34; 69–70.

⁵ Студинський К. Наукове товариство ім. Шевченка у Львові (1873–1928 рр.). *ЗНТШ*. 1929. Т. 150. С. XVII.

⁶ Биковський Л. Українські бібліографічні організації. *Наш шлях*. 1920. Чис. 43. С. 3.

⁷ Биковський Л. Українські бібліографічні організації. *Записки Української Академічної Громади при Українській Господарській Академії в Ч.С.Р.* Подєбради, 1924. Т. 2. С. 97–103.

⁸ Там само. С. 101.

України⁹. Факт появи у Львові першого бібліографічного осередку М. Ясинський зафіксував також у програмі курсу „Історія української бібліографії”, який склав для аспірантів Всенародної Бібліотеки України¹⁰.

За часів тоталітарного режиму діяльність Бібліографічної комісії і загалом Наукового товариства ім. Шевченка замовчували або ж розглядали крізь призму комуністичної ідеології. Лише в еміграції надруковано кілька нарисів з історії НТШ, які вміщували об’єктивну інформацію про діяльність Товариства. Але, як і в попередніх публікаціях такого характеру, згадки про Бібліографічну комісію були фрагментарними. Як виняток, назвемо працю В. Дорошенка, видану з нагоди 75-річного ювілею НТШ. Автор, який упродовж 1913–1939 років очолював Бібліографічну Комісію, подав стислі відомості про її основні напрацювання¹¹ та роботу Бібліографічного бюро¹². Згадав також про важливі започатковані проєкти, які з різних причин не вдалося реалізувати.

У середині 60-х років ХХ ст. діяльність Бібліографічної комісії НТШ привернула увагу українських радянських бібліографознавців Михайла Гуменюка та Ігоря Корнейчика. Тодішній завідувач відділу бібліографії Львівської державної наукової бібліотеки Міністерства культури УРСР Михайло Гуменюк вивчав діяльність українських бібліографічних товариств, зокрема і Бібліографічної комісії НТШ¹³. Щоправда, цензурні обмеження перешкодили автору об’єктивно висвітлити усі ділянки роботи Комісії і розкрити особистий внесок окремих членів осередку, багато з яких у радянські часи потрапили під заборону. М. Гуменюк є також автором низки публікацій про бібліографів, які належали до Бібліографічної комісії, зокрема І. О. Левицького, М. Комарова, І. Франка. Їм присвячені окремі нариси у найвідомішій праці М. Гуменюка – «Українські бібліографи ХІХ – початку ХХ

⁹ Ясинський М. Головні моменти з історії української бібліографії. *Бібліотечний збірник*. Київ, 1927. Ч. 3 : Бібліографія на Україні. С. 8–34.

¹⁰ Ясинський М. Історія української бібліографії [Машинопис] : програма для аспірантів ВБУ. І-й рік. Київ, 1929. 17 л.

¹¹ Дорошенко В. Огнище української науки Наукове Товариство імени Т. Шевченка : з нагоди 75-річчя його заснування. Нью Йорк ; Філядельфія, 1951. С. 103–105.

¹² Там само. С. 93–94.

¹³ Гуменюк М. Бібліографічні товариства на Україні. *Науково-інформаційний бюлетень Архівного управління УРСР*. 1965. № 2. С. 44–49.

століття»¹⁴. До посмертного збірника його праць «Біля джерел української радянської бібліографії» увійшли статті ще про двох членів Комісії – Ю. Меженка та І. Калиновича¹⁵.

Відомості про Бібліографічну комісію НТШ подані в ґрунтовній праці тодішнього викладача Харківського бібліотечного інституту Ігоря Корнейчика «Історія української бібліографії: дожовтневий період». В останньому, четвертому розділі книги «Бібліографія кінця ХІХ – початку ХХ століття» він виділив окремий параграф «Перші бібліографічні організації»¹⁶. Автор висвітлив організаційні заходи, спрямовані на створення Бібліографічної комісії, окреслив її широкі плани в царині української бібліографії й оцінив реальні здобутки. Слушним є висновок про те, що діяльність бібліографічних товариств, і львівського осередку зокрема, збагатила практику бібліографічної роботи в Україні.

На жаль, в умовах тоталітарного режиму згадані автори не могли подати повної і об'єктивної інформації про Комісію та її основних діячів. Більші потенційні можливості мали представники української діаспори, оскільки працювали без цензурного контролю. Власне у вільному світі в 1973 р. був створений спеціальний Ювілейний Комітет для відзначення століття НТШ. В рамках святкування відбувся Ювілейний Науковий Конгрес, на якому бібліотекарка Анна Кобринська виголосила доповідь «Бібліографи об'єднані при Науковому товаристві ім. Шевченка у Львові», а також доповіді про членів Бібліографічної (Бібліологічної) комісії: В. Гнатюка (Б. Романенчук), Є. Ю. Пеленського (О. Соколишин), С. Сірополка (Д. Штогрин)¹⁷.

У 1979 р. старший бібліотекар Бруклінської громадської бібліотеки Олександр Соколишин опублікував на сторінках журналу „Українська книга”

¹⁴ Гуменюк М. П. Українські бібліографи ХІХ – початку ХХ століття : нариси про життя та діяльність. Харків : Редакційно-вид. відділ Кн. пал. УРСР, 1969. 183 с.

¹⁵ Гуменюк М. Біля джерел української радянської бібліографії / упоряд., підгот. текстів Л. Ільницької ; післям. М. Бутрина. Київ : Наук. думка, 1991. 152 с.

¹⁶ Корнейчик І. Історія української бібліографії: дожовтневий період : [нариси]. Харків : Редакційно-вид. відділ Кн. пал. УРСР, 1971. С. 262–265.

¹⁷ Ювілейний Науковий Конгрес для відзначення століття НТШ. Програма Конгресу і абстракти доповідей. Нью-Йорк ; Париж ; Сідней ; Торонто, 1973. 104 с.

статтю „Бібліографічні праці Наукового Товариства ім. Шевченка”, яка була приурочена до 70-річчя заснування Бібліографічної комісії НТШ¹⁸. Автор вперше розкрив роль М. Грушевського у створенні осередку, згадав усіх членів першого складу Комісії, окреслив її головні завдання, подав стислі відомості про основні здійснені та нереалізовані плани. Він, зокрема, писав: «За весь час діяльності Бібліографічної комісії НТШ зібрано й опрацьовано багато цінного джерельного й довідкового матеріалу, виготовлено ряд цінних бібліографічних праць, які однак з нестачі фондів не побачили світу»¹⁹. Заслуговує на увагу спроба О. Соколишина висвітлити бібліографічні проєкти відновленого в Європі НТШ і його осередків на американському континенті. У цьому контексті треба розглядати і сам часопис «Українська книга», який, продовжуючи традиції друкованого органу Бібліологічної комісії НТШ кінця 30-х років ХХ ст. з аналогічною назвою, виходив під редакцією Богдана Романенчука в 1971–1982 роках у Філадельфії як кварталник бібліографії й книгознавства Товариства українських бібліофілів, Українського бібліотечного товариства Америки і Бібліографічної комісії НТШ.

Поява подібних праць в Україні стала можливою тільки після відновлення її незалежності. На початку 90-х років ХХ ст. бібліографічна діяльність НТШ і його Бібліографічної комісії зокрема, стали предметом дослідження Мирослава Бутрина²⁰ та Луїзи Ільницької²¹. Члени Комісії з

¹⁸ Соколишин О. Бібліографічні праці Наукового Т-ва ім. Шевченка. *Українська книга*. 1979. № 2. С. 41–45 ; Бібліографічна праця Наукового Т-ва ім. Шевченка № 3. С. 78–81.

¹⁹ Соколишин О. Бібліографічні праці Наукового Т-ва ім. Шевченка. *Українська книга*. 1979. № 2. С. 42.

²⁰ Бутрин М. Л. Роль НТШ у розвитку української бібліографії. *Т. Шевченко і українська національна культура* : матеріали наукового симпозіуму. Львів : Світ, 1990. С. 140–141; «Матеріали до української бібліографії» в бібліографічній діяльності НТШ. *Поліграфія і видавнича справа*. Львів, 1997. Вип. 32. С. 185–188; Розвиток української бібліографії в Галичині у 1920–1930-ті роки. *ЗНТШ*. 1997. Т. 233. С. 257–270.

²¹ Ільницька Л. І. Українознавча бібліографія в Науковому товаристві ім. Т. Г. Шевченка у Львові (1885–1939): друковані і архівні матеріали. *Бібліотека – інформатизація – наука* : (тез. докл. и сообщ. респ. научн. конф., 8–10 окт. 1991 г., г. Киев). Київ, 1991. Ч. 2. С. 39–41; Українознавча бібліографія в Науковому товаристві ім. Шевченка у Львові (1885–1939). Друковані й архівні матеріали. *Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника*. Львів, 1994. Вип. 4. С. 165–183; Україніка НТШ як джерело національної бібліографії. *Бібліотека Наукового товариства ім. Шевченка: книги і люди* : матеріали круглого столу. Львів, 1996. С. 67–77; М. Грушевський і становлення української бібліографії в Науковому товаристві ім. Шевченка у Львові. *Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника*. Львів, 1998. Вип. 6. С. 47–53; Національна бібліографія в Україні: теоретичні і практичні аспекти. *125 років Науковому товариству імені Шевченка* : зб. наук. праць і матеріалів, присв. ювілею т-ва. Львів, 2001. С. 210–215.

книгознавства і бібліографії відродженого в Україні Наукового товариства ім. Шевченка результати своїх студій вперше оприлюднили у доповідях на наукових конференціях, згодом з'явилися їх розлогіші публікації. Праці викладача Української Академії Друкарства М. Бутрина „Роль НТШ у розвитку української бібліографії” та „Матеріали до української бібліографії” в бібліографічній діяльності НТШ” мали інформаційно-оглядовий характер. Статті завідувачки відділу наукової бібліографії тодішньої ЛНБ ім. В. Стефаника НАН України Л. Ільницької значно ґрунтовніші й охоплюють різні аспекти роботи Комісії та окремих її членів. Дослідниця подала відомості не тільки про друковані бібліографічні посібники, а й про рукописні бібліографічні матеріали І. О. Левицького, І. Калиновича, М. Кордуби, які осіли в архівах Львова. Та найбільшу увагу вона зосередила на дослідженні концептуальних засад творення національної бібліографії в Науковому товаристві ім. Шевченка і насамперед візіях його вчених щодо критеріїв національної ідентифікації друків. Л. Ільницька та М. Бутрин заклали підґрунтя для подальшого вивчення діяльності осередку. Кожна наступна публікація про Бібліографічну комісію давала можливість детальніше й глибше висвітлити різні напрями і форми її роботи.

Так Олег Піх, залучивши великий корпус друкованих і архівних матеріалів, підготував ґрунтовну статтю, в якій простежив історію заснування та діяльності Комісії, окреслив головні засади її роботи, охарактеризував видавничу діяльність, висвітлив роль окремих учених у функціонуванні Комісії, а також визначив її вплив на розвиток сучасної бібліографії в Україні²². В результаті він дійшов висновку, що публікації Комісії та її членів допомогли розширити знання про українську та українознавчу книгу, засвідчивши високий професійний рівень української бібліологічної науки.

У 2006 р. побачив світ навчальний посібник доцента кафедри видавничої справи і редагування Української академії друкарства Наталії Черниш

²² Піх О. Бібліографічна комісія Наукового товариства імені Шевченка у Львові: генеза, діяльність, публікації. *Історичні та культурологічні студії* : [зб. ст.]. Львів, 2004. Вип. 4. С. 105–122.

«Бібліографічна комісія НТШ як центр дослідження української книги (1909–1939)»²³. Авторка висвітлила передумови заснування та основні періоди і напрями роботи осередку, зробивши акцент на його видавничій діяльності. В книзі також розміщені нариси про наукову діяльність окремих членів Комісії (І. Франка, З. Кузеля, І. Свенціцького, І. Кревецького, І. Огієнка, І. Раковського) та чотири додатки, зокрема покажчики змісту часописів «Стара Україна» (1924–1925) і «Українська книга» (1937–1939).

Поруч із роботами загального характеру з'явилися публікації, автори яких досліджували окремі аспекти діяльності осередку, зокрема доробок у галузі ретроспективної²⁴ і поточної бібліографії²⁵ та метабібліографії²⁶.

Певним підсумковим етапом дослідження діяльності осередку став збірник наукових праць «Бібліографічна комісія Наукового товариства імені Шевченка у Львові (1909–1939): напрями діяльності та постаті», який видала в 2010 р. ЛННБУ імені В. Стефаника²⁷. В основу збірника лягли статті, виголошені раніше на щорічних наукових конференціях, які систематично проводив відділ наукової бібліографії бібліотеки спільно з Комісією з книгознавства та бібліографії НТШ в Україні. У них висвітлено діяльність осередку загалом та окремих його членів, зокрема І. Кревецького, Д. Дорошенка, М. Кордуби, К. Студинського, М. Комарова, Б. Романенчука, А. Андроховича, І. Шендрика, Б. Барвінського, С. Єфремова, Є. Ю. Пеленського. Також у збірник, за згодою авторів, увійшли три вже

²³ Черниш Н. Бібліографічна комісія НТШ як центр дослідження української книги (1909–1939). Київ : Наша культура і наука, 2006. 216 с.

²⁴ Рибчинська Н. Видавнича діяльність Бібліографічної комісії НТШ у галузі ретроспективної українознавчої бібліографії (1909–1939). *Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника*. Львів, 2004. Вип. 12. С. 141–164.

²⁵ Рибчинська Н. Бібліографічне бюро у Львові (1910–1914): принципи поточного реєстру української книги. *Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника*. Львів, 2006. Вип. 14. С. 90–99.

²⁶ Рибчинська Н. Загальноукраїнський характер метабібліографії західноукраїнських бібліографів першої половини ХХ ст. *Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника*. Львів, 2008. Вип. 1(16). С. 317–329.

²⁷ Бібліографічна комісія Наукового товариства імені Шевченка у Львові (1909–1939): напрями діяльності та постаті : зб. наук. праць / [упорядкув. і загальна редакція текстів Л. І. Ільницької]. Львів, 2010. 498 с.

раніше публіковані статті: Я. Дашкевича про М. Грушевського, Павла Роберта Магочія про І. О. Левицького, О. Данка про В. Дорошенка. Ваговою складовою збірника є архівні матеріали. Вперше тут опубліковано відомий і неодноразово цитований дослідниками лист-автограф З. Кузелі «В справі української бібліографії», в якому автор висловив ідею створення Бібліографічної комісії при НТШ і окреслив її програму (публікація з передмовою Л. Ільницької). Бібліографічно-статистичний нарис І. Калиновича «Сучасний стан українського друкованого слова» теж опублікований як автограф з передмовою Н. Рибчинської. Чимало цікавих деталей вміщують листи членів Бібліографічної комісії І. Кревецького та М. Деркач до тодішнього голови осередку В. Дорошенка, а також листи М. Деркач до І. Кревецького. Цей епістолярій зі вступною статтею і коментарями підготувала до друку М. Вальо. Без сумніву, згаданий збірник і на сьогоднішній день залишається найінформативнішим джерелом про Бібліографічну комісію НТШ.

У 2023 р. вийшло ювілейне видання, присвячене 150-річчю Науковому товаристві імені Шевченка, в якому Л. Ільницька опублікувала статтю «Концепція національної бібліографії в Науковому товаристві імені Шевченка (1909–1939)»²⁸. Також заслуговують на згадку вміщені у збірнику публікації М. Гнатюка про І. Франка, І. Зуляка та А. Кліша про К. Студинського, І. Сварника про І. Крип'якевича, Б. Білинського про М. Кордубу.

У процесі реалізації науково-дослідної теми «Наукове товариство ім. Шевченка у Львові (1873–1939) як загальнонаціональний видавничий осередок» авторка пропонованого дослідження підготувала три статті про бібліографічну діяльність окремих членів Комісії²⁹.

²⁸ 150 років на службі української науки та культури. Гуманітарні науки. Львів, 2023. С. 817–833.

²⁹ Рибчинська Н. Бібліотечно-бібліографічна діяльність Володимира Дорошенка в Науковому товаристві імені Шевченка у Львові. *Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника* : зб. наук. праць. Львів, 2023. Вип. 15 (31). С. 215–247; «Праці Історично-філософської секції» Наукового товариства імені Шевченка за редакцією Івана Крип'якевича: інформаційно-бібліографічний сегмент. *Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника* : зб. наук. праць. Львів, 2024. Вип. 16 (32). С. 80–104; Бібліографія в науковій спадщині Миколи Чайковського (1887–1970).

Отож маємо солідний доробок, який розкриває діяльність Бібліографічної комісії НТШ у Львові, однак не вичерпує тему вповні. Пропоноване дослідження дозволить узагальнити напрацювання попередніх років, оприлюднити нові факти, залучити до обігу досі невідомі документи, і в результаті подати більш цілісну й систематизовану інформацію про осередок. Підготовлена монографія може бути використана як для студій з історії української бібліографії, так і для всебічного вивчення діяльності НТШ у Львові.

Документальною базою дослідження слугували передовсім видання Комісії: бібліографічні покажчики, які вийшли у серії «Матеріали до української бібліографії» та часопис «Українська книга» (1937–1939). Були взяті до уваги й інші періодичні та серійні видання НТШ, у яких активно друкувалися члени Комісії, зокрема «Записки НТШ», часопис «Стара Україна».

Залучено великий корпус архівних матеріалів, передовсім документи з фонду Наукового товариства ім. Шевченка в Центральному Державному історичному архіві України у Львові (Ф. 309, опис 1 та опис 2). Багато цінної інформації вдалося почерпнути з протоколів засідань Бібліографічної комісії. У масиві документів Історично-філософічної секції Товариства (Ф. 309, опис 1, спр. 42) виявлено 11 протоколів за 1909–1913 роки. Тут подані важливі відомості про заснування осередку, його персональний склад, керівництво, програму та діяльність у передвоєнний період. Наступних 16 протоколів за 1914–1937 роки, що складають окрему одиницю збереження (Ф. 309, опис 1, спр. 658) під назвою «Книга протоколів засідань Бібліографічної комісії Товариства, 1914–1937», дозволяють скласти уявлення про членство і пріоритетні напрями її роботи в окреслений період. Кожен із протоколів відтворює проблематику й перебіг засідань, предмет дискусій, виявляє ступінь активності роботи Комісії та її окремих членів. Зазвичай протокол вів чинний секретар Комісії, який підписував його разом із головою. З огляду на велику

інформативність цих документів подаємо їх тексти повністю окремим додатком.

Взято до уваги також деякі рукописні матеріали з особистих фондів членів Комісії, що зберігаються в архівних установах і бібліотеках Львова, зокрема І. О. Левицького, В. Дорошенка, І. Калиновича, І. Крип'якевича, М. Возняка, М. Андрусяка, М. Кордуби та ін.

Важливим джерелом інформації про Бібліографічну комісію, як і будь-яку іншу структурну одиницю НТШ, є „Хроніка Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові”, започаткована в 1900 р. Щорічно виходило по чотири випуски «Хроніки», кожному з яких додатково присвоювалось число загальної пагінації (всього вийшло 74 числа). Особливою інформативністю відзначався перший випуск із підсумком роботи Товариства за попередній рік із такою рубрикацією: «Діяльність секцій і наукових комісій», «Засідання комісій», «Склад комісій Наукового Товариства імени Шевченка», «Видання Товариства». Тут уміщували також списки дійсних, почесних і звичайних членів НТШ, друкували біографії та некрологи вчених. Окремий розділ «Біографії нових дійсних членів» подавав їх життєписи (іноді автобіографії) та списки наукових праць. Наступні три випуски «Хроніки» відображали поточну діяльність Товариства і його структурних підрозділів за січень–квітень, травень–серпень, вересень–грудень. Від 1914 р. періодичність «Хроніки» скоротилась, а в 1930-х роках виходив тільки один випуск на кілька років, який вміщував основні відомості про діяльність наукових комісій, але не фіксував їх персонального складу.

Чималу групу джерел складають матеріали про журнал «Українська книга»³⁰. З року в рік зростає кількість праць про окремих членів

³⁰ Антоник О. В. Часопис „Українська книга” (1937–1943) як книгознавче та бібліографічне джерело. *Теоретичні та організаційні проблеми формування репертуару української книги та періодики* : доп. та повідомл. Міжнар. наук. конф. 25–26 серп. 1995 р. Львів, 1996. С. 159–167; Чорній В. В. Українське товариство бібліофілів у Львові в 30-х рр. ХХ ст. *Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника*. Львів, 1996. Вип. 5. С. 69–75; Грузов М., Шудря М. „Українська книга” : анотований покажчик змісту часопису. Київ, 1998. 58 с; Сілевич Л. Із редакторсько-видавничого досвіду Євгена-Юлія Пеленського (за архівами та раритетами). *Зб. праць Наук.-дослід. центру періодики Львів. наук. б-ки ім. В. Стефаника*

Бібліографічної комісії. З-поміж них варто передовсім назвати збірник наукових статей, присвячений першому голові осередку І. О. Левицькому³¹. Увагу дослідників привертала постать наступного очільника Комісії В. Дорошенка, діяльність якого досліджували Н. Королевич³², О. Данко³³, М. Мороз³⁴. Висвітлена у науковій літературі бібліографічна діяльність М. Комарова, І. Франка, М. Грушевського, І. Калиновича, М. Кордуби, З. Кузеля, І. Кревецького, І. Калиновича, І. Крип'якевича, С. Єфремова та ін. Водночас не втрачають своєї актуальності публікації про згаданих осіб, написані у першій половині ХХ ст., бо їх авторами часто були очевидці тогочасних подій, друзі, соратники, колеги по бібліографічній роботі. Аби не обійти увагою жодного з членів Комісії, в окремому додатку подані біобібліографічні шкідки 57 членів осередку які впродовж 1909–1939 років перебували в його складі. Біографічну довідку про кожного члена Комісії доповнюють перелік вибраних праць та основна література й бібліографія.

НАН України. Львів, 2003. Вип. 11. С. 758–762; Плехова І. Автура книгознавчого часопису «Українська книга» (1937–1943). *Вісник Київського нац. ун-ту ім. Т. Шевченка*. Київ, 2010. Вип. 17. С. 18–21; Плехова І. Висвітлення бібліографічної проблематики на шпальтах галицького книгознавчого часопису «Українська книга» (1937–1939, 1942–1943 рр.). *Зб. праць Наук.-дослід. центру періодики Львів. наук. б-ки ім. В. Стефаника НАН України*. Львів, 2008. Вип. 1(16). С. 132–141; Черниш Н. «Українська книга» – спеціалізований книгознавчий журнал галицьких бібліологів. *Бібліографічна комісія НТШ як центр дослідження української книги (1909–1939)*. Київ : Наша культура і наука, 2006. С. 71–84.

³¹ Іван Омелянович Левицький : зб. наук. праць / [упорядк. та заг. ред. текстів Л. І. Ільницької]. Львів, 2002. 187 с., іл.

³² Королевич Н. Ф. Володимир Дорошенко (1879–1963). *Українські бібліографи ХХ ст.* Київ : Кн. палата України, 1998. С. 111–137; Бібліографічна діяльність В. В. Дорошенка (1879–1963) : біобібліогр. нарис. Київ, 1995. 35 с.

³³ Данко О. Володимир Дорошенко – праця для книжної культури. *125 років Київської української академічної традиції. 1861–1986* : збірник. Нью-Йорк, 1993. С. 419–442.

³⁴ Мороз М. О. Видатний бібліограф і літературознавець Володимир Дорошенко. *Бібліотека Наукового товариства ім. Шевченка: книги і люди* : матеріали круглого столу. Львів, 1996. С. 102–108.

1. Бібліографічна комісія Наукового товариства ім. Шевченка у Львові (1909–1939) – перша бібліографічна організація в Україні

Історію заснування першої бібліографічної організації в Україні доцільно розглядати в контексті загального розвитку української бібліографії, яка на початку ХХ ст. вже мала вагомі здобутки, збагатившись новими видами й жанрами. З'явилися напрацювання в галузі загальної, а також спеціальної бібліографії, зокрема рекомендаційної та книготорговельної. Певних успіхів досягнула біобібліографія, галузева та краєзнавча бібліографія, було підготовлено низку українознавчих бібліографічних посібників. Але найбільші досягнення мала загальна ретроспективна бібліографія. Зростання обсягів української друкованої продукції в ХІХ ст. зумовило появу двох фундаментальних бібліографічних покажчиків взаємодоповнюючого характеру й широкої ретроспективи: „Бібліографічний покажчик нової української літератури” М. Комарова³⁵ та „Галицько-руська бібліографія ХІХ ст.” І. О. Левицького³⁶. Важко переоцінити культурно-історичне значення згаданих праць, які заклали міцні підвалини національної бібліографії. Більше того, вони засвідчили самодостатність української нації, спроможність збагачувати своє письменство навіть у несприятливих політичних умовах.

Дійсно, відсутність власної державності значно гальмувала розвиток усіх ділянок української культури, серед них і книжкової справи та бібліографії зокрема. Жодна з бібліотек не отримувала обов'язкового примірника української друкованої продукції, загальний централізований облік видань не провадився. Бібліографічну роботу здійснювали окремі ентузіасти, які не мали державного фінансового забезпечення. З цієї причини вони не змогли довести до логічного завершення чимало цікавих починань і реалізувати вкрай необхідні бібліографічні проєкти. На якості підготовлених і виданих

³⁵ Бібліографічний покажчик нової української літератури (1798–1883) / зібрав М. Комаров. Київ, 1883. 74 с. Відб. зі зб. „Рада”.

³⁶ Галицько-руская Библиография XIX-го столетия с увзгядненіем руских изданій, появившихся в Угорщине и Буковине (1801–1886) / составил Иван Ем. Левицкий. Львов : издание автора, 1888–1895. Т. 1–2.

бібліографічних показників негативно позначилася відсутність методичних напрацювань, зокрема уніфікованих правил чи інструкцій бібліографічного опису.

Відчутною перешкодою для бібліографів були державні кордони, які розділяли східну та західну частини України. Вільному обігу друкованої продукції значно перешкоджали цензурні заборони. В таких умовах досягти повноти відображення друкованих видань у всеукраїнському масштабі було досить важко, тому часто укладачам доводилося працювати за принципом роздільного бібліографування. Отже, розвиток бібліографії у Наддніпрянщині та Наддністрянщині відбувався дещо відокремлено й мав свою специфіку, зумовлену національною політикою в кожній з імперій, до яких входили ці території України. Зокрема, у Росії існували обмеження для науково-літературного вживання української мови, а після указів 1863 та 1876 років вона була фактично заборонена. Внаслідок посилення реакції в Наддніпрянській Україні національно-культурний рух інтенсивніше розгорнувся на західноукраїнських землях.

1. 1. Передумови виникнення бібліографічного осередку в Галичині

Появу першої бібліографічної організації в Галичині з центром у Львові зумовили об'єктивні та суб'єктивні чинники. Зокрема об'єктивною передумовою для переходу від індивідуальної до колективної бібліографічної праці став успішний розвиток галузі в другій половині XIX ст. Саме в цей час відбулося становлення бібліографії в регіоні, де раніше спостерігалися тільки окремі бібліографічні явища та з'являлися поодинокі зразки бібліографічної продукції. За півстоліття ситуація докорінно змінилась: українська бібліографія стала невід'ємною складовою науково-інформаційного простору Галичини. Водночас її суспільні функції, внаслідок заборони українського слова в Російській імперії, часто реалізовувались у загальнонаціональному масштабі.

Бібліографічна інформація у медіапросторі

Особлива роль у розвитку української бібліографії окресленого періоду належить редакціям періодичних видань та науково-літературних збірників. Так, широко закресною бібліографічною програмою вирізнявся літературний збірник „Галичанин”, який виходив у 1862–1863 роках у Львові. Пильна увага до бібліографії пояснюється передовсім книгознавчими зацікавленнями й високою бібліографічною культурою видавців збірника – Якова Головацького (1814–1888) та Богдана Дідицького (1827–1908). Зусиллями редакції „Галичанина” у Львові вперше з’явилися зразки української репертуарної, галузевої та персональної бібліографії. Окрім того, в останньому випуску збірника редакція подала реєстр українських видань в Австро-Угорщині за 1863 рік³⁷, розмістивши його на обкладинці. В такий спосіб започаткували практику складання в Галичині бібліографічних річників, які слугують класичною формою для підсумовуючого поточного обліку друкованої продукції.

Згадану ділянку роботи продовжила Галицько-руська Матиця, яка видавала історичні, наукові та літературні збірники. Властиво в її „Науковом сборнике” були опубліковані бібліографічні річники за 1864³⁸ і 1865 роки³⁹, складені Я. Головацьким. Список за 1864 р. супроводжувала передмова укладача бібліографознавчого характеру⁴⁰. Позаяк у сучасному бібліографознавстві досі тривають дискусії навколо дефініції бібліографії та принципів її класифікування, чималий інтерес можуть викликати і перші спроби теоретичного осмислення цих понять. Я. Головацький, зокрема, вважав бібліографію наукою, яка займається зведенням літературних надбань всіх часів і народів, або же окремих часів та народів, об’єднаних відповідно до

³⁷ Бібліографія за год 1863. *Галичанин*: лит. сб. Львов, 1863. Кн. I, вып. III–IV. С. 3–4 обкл. Без підп.

³⁸ Головацький Я. Ф. Бібліограф[ическій] список русск[их] книг, изд[анных] в 1864 г. *Науковий сборник, издаваемый литературным обществом Галицко-русской Матицы*. Львов, 1865. Вып. I–IV. С. 60–64.

³⁹ Головацький Я. Ф. Бібліограф[ическій] список русских книг, изданных в 1865 году. *Науковий сборник, издаваемый литературным обществом Галицко-русской Матицы*. Львов, 1866. Вып. I–IV. С. 69–76.

⁴⁰ Головацький Я. Ф. Бібліографія. Там само. Львов, 1865. Вып. I–IV. С. 54–60.

конкретних обставин⁴¹. Основними видами вчений вважав загальну (всесвітню), національну й наукову бібліографію. Таке бачення співзвучне з визначенням відомого німецького бібліотекознавця й бібліографа XIX ст. Фрідріха Адольфа Еберта. У вступі Я. Головацький дав короткий огляд основних досягнень зарубіжної бібліографії, а також наголосив на необхідності укладання повного реєстру української книги в Австро-Угорщині.

Перші галицькі часописи різного національно-політичного спрямування, зокрема „Зоря Галицька” (1848–1857), „Слово” (1861–1887), „Вечерниці” (1862–63), „Мета” (1863–1865), „Нива” (1865), „Русалка” (1866), подавали бібліографічну інформацію у вигляді рецензій, оглядів, окремих бібліографічних звісток, але робили це спорадично. Майже всі тогочасні періодичні видання публікували книготорговельні списки та оголошення. Крім того, з’явилися і більш досконалі зразки книготорговельної бібліографії: Львівський Ставропігійський інститут у 60-х – на початку 70-х років XIX ст. регулярно (1864, 1865, 1866, 1867, 1869, 1872 роки) друкував свої видавничо-книготорговельні каталоги під назвою «Роспись книгам находящимся в книжной лавце Ставропигийского Заведения во Львове».

Позитивні тенденції у розвитку внутрішньожурнальної бібліографії з’явилися на початку 70-х років XIX ст. Помітно зріс обсяг бібліографічної інформації у часописах „Правда” (1867–1897), „Друг” (1874–1877), „Діло” (1880–1939), „Зоря” (1880–1897). Їх редакції, на відміну від попередніх періодичних видань, почали запроваджувати спеціальні бібліографічні рубрики, щоб привернути увагу читачів саме до цих матеріалів. Так, часопис „Друг” подавав бібліографічну інформацію в рубриках „Бібліографічні вісті”, „Нові книги”, „Бібліографія”⁴². Продовжуючи традиції літературно-наукових збірників 60-х років XIX ст., „Друг” опублікував бібліографічний річник за 1874 рік⁴³.

⁴¹ Там само. С. 54.

⁴² „Друг”, 1874–1877 : систематичний покажчик змісту журналу / уклад О. Д. Кізлик ; ред. і вступ. ст. М. П. Гуменюка. Львів, 1967. 70 с.

⁴³ Бібліографія за г. 1874. Друг. 1874. Чис. 18. С. 419–420. Без підп.

Ще більше уваги приділяли поширенню бібліографічної інформації редактори часописів „Правда” й „Зоря”. І. Франко, який уклав покажчик змісту „Правди” за 13 перших років її існування, зауважив, що бібліографія подавалась у часописі в кожному річнику майже в усіх номерах⁴⁴. Аналізуючи „Зоря”, М. Гуменюк дійшов висновку, що відділ бібліографії журналу „був чи не найкраще поставлений серед усіх українських періодичних видань дожовтневого періоду”⁴⁵. Бібліографічні матеріали, опубліковані в „Зорі”, знайшли відображення в покажчику її змісту⁴⁶.

Діяльність „Правди”, й особливо „Зорі”, розгорталася на тлі поживання культурних взаємин між ученими, письменниками й громадсько-політичними діячами Західної та Східної України, що стало головною прикметою останньої чверті XIX ст. І в „Правді”, і в „Зорі” існували окремі розділи для подачі критико-бібліографічної інформації. У рецензуванні, крім галичан, брали участь і наддніпрянці. Деякі з них провадили свої авторські рубрики, систематично публікуючи відгуки на нові українські видання. Це, зокрема, „Критичний огляд” І. Нечуя-Левицького⁴⁷, „Перегляд літературних новин” І. Рудченка⁴⁸, „Короткий перегляд українських книжок” М. Комарова⁴⁹, „Новості української літератури”⁵⁰ та „Нові українські книжки” Б. Грінченка⁵¹. Особливо ретельно рецензенти аналізували твори для народного читання. Увагу

⁴⁴ Франко І. „Правда”, письмо наукове и літературне. Від 1867 до 1883 року. *Правда* : літ. збірник. В доповненє XIII рочника часописи „Правда” / уложений Володимиром Барвінським, докінчений Иваном Франком. У Львові : накл. і друк. Тов. ім. Шевченка, 1884. С. 284.

⁴⁵ Гуменюк М. П. *Українські бібліографи XIX – початку XX ст.*... С. 120.

⁴⁶ „Зоря”, 1880–1897 : систематичний покажчик змісту журналу / уклад О. Д. Кізлик ; передм. і наук. ред. М. П. Гуменюка. Львів, 1988. 440 с.

⁴⁷ І. Нечуй [Нечуй-Левицький І.]. Критичний огляд. *Правда*. 1868. Чис. 29. С. 348 ; чис. 30. С. 358–360 ; чис. 31. С. 371–372 ; чис. 32. С. 382–384.

⁴⁸ Білик Ів. [Рудченко Іван]. Перегляд літературних новин. *Правда*. 1873. Чис. 2. С. 72–77 ; чис. 3. С. 110–114 ; чис. 15. С. 519–528 ; чис. 17. С. 581–590.

⁴⁹ Комарь М. [Комаров М.]. Короткій перегляд украинских книжок за 1885 рок. *Зоря*. 1886. Чис. 24. С. 417–418 ; 1887. Чис. 1. С. 13–14 ; чис. 2. С. 35–36 ; чис. 4. С. 70–72.

⁵⁰ Чайченко В. [Грінченко Борис]. Новости украинской литературы. *Зоря*. 1886. Чис. 11. С. 196 ; чис. 12. С. 216.

⁵¹ Вольховскій Б. [Грінченко Борис]. Нові українські книжки. *Зоря*. 1886. Чис. 17. С. 290–291 ; чис. 22. С. 379–380 ; чис. 24. С. 418–420 ; 1889. Чис. 2. С. 32–34 ; чис. 13/14. С. 235–236.

критиків привертали видання „Просвіти”⁵², Общества ім. М. Качковського⁵³, друкарні М. Білоуса в Коломиї⁵⁴, „Видавництва народного” у Львові⁵⁵ та ін. Оцінку таких видань критики здійснювали з огляду на тематику, спосіб викладу матеріалу, чистоту й зрозумілість мови, практичне значення.

Однак найбільших успіхів редакції „Правди” й „Зорі” досягли в галузі поточного бібліографічного інформування. Сигнальні чи анотовані списки нових видань в обидвох журналах найчастіше друкувалися під гаслом „Бібліографія”. Особливої ваги ці рубрики набули завдяки зусиллям Володимира Левицького. Як бібліограф він дебютував у „Правді”, де в 1878 р. провадив поточний облік нової літератури, використовуючи псевдонім Василь Січовик⁵⁶. Та вповні бібліографічний хист В. Левицького розкрився у „Зорі”. Перебуваючи на посаді її редактора в 1890–1896 роках, він регулярно вміщував у рубриці „Бібліографія” списки нової літератури під псевдонімом Василь Лукич. Як і в „Правді”, крім текстових видань, він реєстрував також спеціальні друки в рубриках „Музикалія” та „Ілюстрована Україна”. Списки українських періодичних видань подавав під назвою „Наша преса”, „Українсько-руська преса” або просто „Преса”. Зміст пресодруків розкривав у рубриці «Важнійший матеріал літературний по періодичних виданнях». На думку І. Франка, який деякий час також був співробітником „Зорі”, саме завдяки В. Лукичу журнал став „дійсним органом усеї Русі-України, багатим на найрізноманітніші літературні інформації, рецензії, бібліографічні та персональні звістки”⁵⁷.

Подібно до інших періодичних органів, „Зоря” публікувала річні огляди літератури. Олександр Барвінський та Володимир Левицький, складаючи такі

⁵² Недільський С. Видання тов[ариства] „Просвіта” за 1893 р. *Зоря*. 1894. Чис. 6. С. 138–140.

⁵³ Харко Таран [Дольницький А.]. Издания общества имени Михаила Качковского. *Правда*. 1877. Чис. 12. С. 455–462 ; чис. 13. С. 493–499 ; чис. 14. С. 539–547 ; чис. 17. С. 657–660 ; чис. 19. С. 730–734 ; чис. 20. С. 776–779 ; чис. 22. С. 853–856 ; чис. 24. С. 943–945.

⁵⁴ Коломийські видання популярні М. Білоуса. *Правда*. 1876. Чис. 16. С. 634.

⁵⁵ Чивотсом [Мостович П.]. Видавництво книжочок людських за 1893 р. *Зоря*. 1894. Чис. 8. С. 188.

⁵⁶ Библиография / зібрав і уложив Василь Січовик [Володимир Левицький]. *Правда*. 1878. Т. I. С. 189–200 ; т. II. С. 203–227.

⁵⁷ Франко І. Нарис історії українсько-руської літератури до 1890 р. *Зібр. тв.* : у 50 т. Київ : Наук. думка, 1984. Т. 41. С. 442.

огляди, керувалися принципом роздільного бібліографування. Огляд В. Левицького в „Зорі” під назвою „Закордонська Україна в 1881 р”⁵⁸ знайомив читача з досягненнями українців Наддніпрянщини в царині літератури, журналістики, театру, музики й образотворчого мистецтва. О. Барвінський натомість опублікував у „Ділі” „Огляд словесної праці австрійських Русинів за рік 1881”⁵⁹. Він же підготував аналогічні огляди за наступний 1882 рік, причому окремо для Західної та Східної України⁶⁰.

З середини 80-х рр. XIX ст. галицькі періодичні видання поновили публікацію бібліографічних річників. У 1886 р. „Зоря” надрукувала список літератури за 1885 рік, підготовлений Ієронімом Калитовським⁶¹. Одночасно бібліографічні річники з’явились і в таких виданнях як «Временник Ставропигийского института» й «Литературный сборник издаваемый Галицко-русскою Матицею». Реєстри за 1885 рік⁶² і 1886 рік⁶³ вийшли без підпису. Згодом три роки поспіль (1887, 1888 і 1889 роки) їх складав І. О. Левицький⁶⁴. Розлогий блок бібліографічних матеріалів подав у «Литературном Сборнике» Б. Дідицький, який саме тоді очолив редакцію згаданого видання. Таким чином він підсумував наукові напрацювання товариства та його діячів⁶⁵. Принагідно

⁵⁸ Василь Лукич [Левицький В.]. Закордонська Украина в 1881 році. *Зоря*. 1882. Чис. 1. С. 6–9 ; чис. 2. С. 23–25 ; чис. 3. С. 39–41 ; чис. 5. С. 73–74 ; чис. 6. С. 89–91.

⁵⁹ [Барвінський О.]. Огляд словесної праці австрійських Русинів за рік 1881. *Діло*. 1882. Чис. 1. С. 1–4 . Без підп.

⁶⁰ Олег [Барвінський О.]. Огляд словесної праці австрійських Русинів в році 1882. *Діло*. 1883. Чис. 1. С. 1–2 ; чис. 2. С. 1–2 ; Огляд словесної праці Русинів українських в році 1882. *Діло*. 1883. Чис. 4. С. 1–2 ; чис. 5. С. 1–2.

⁶¹ Бібліографічний показник за рік 1885 / зладив Ієронім Калитовський. *Зоря*. 1886. Чис. 7. С. 118–119 ; чис. 9. С. 154–155 ; чис. 11. С. 193–194 ; чис. 12. С. 212–214 ; чис. 13–14. С. 248 ; чис. 18. С. 308 ; чис. 19. С. 324.

⁶² Бібліографія за 1885 г. *Временник Ставропигийского Института на год 1887*. Львов, 1886. С. 61–63. Без підп.

⁶³ Галицко-русскіє издания за г. 1886. *Литературный сборник издаваемый Галицко-русскою Матицею*. Львов, 1886. Вып. I–II. С. 234–242. Без підп.

⁶⁴ Галицко-русская Библиография за 1887 г. / составил Иван Ем. Левицкий. Львов : накл. автора, 1888. 70 с. Оттиск из “Литературного Сборника” за 1887 г. ; Галицко-русская Библиография за 1888 г. / составил Иван Ем. Левицкий. Львов : издание автора, 1889. 128 с. Перепечатка из “Литературного Сборника” за 1888 г. ; Галицко-русская Библиография за 1889 г. / составил Иван Ем. Левицкий. Львов : издание автора, 1890. 130 с. Перепечатка из “Литературного Сборника” за гг. 1889 и 1890.

⁶⁵ Б. А. Д. [Дідицький Б.]. Роспись изданій Галицко-русской Матицы от 1848 до конца марта 1885 г. *Литературный сборник издаваемый Галицко-русскою Матицею*. Львов, 1885.

зазначимо, що у „Временнике” на 1885 рік Антін Петрушевич подав хронологічний реєстр львівських кириличних видань 1574–1800 років⁶⁶. Саме А. Петрушевича Б. Дідицький вирішив виділити з-поміж львівських учених, уклавши його персональну бібліографію, започатковану ще в „Галичанині”. Крім списку праць відомого історика, упорядник подав коротку характеристику друкованих робіт, зробив огляд рукописного доробку А. Петрушевича⁶⁷. Докладніше бібліографічну діяльність Б. Дідицького висвітлила О. Колосовська⁶⁸.

Нову сторінку в історію української бібліографії вписали періодичні та серійні видання Наукового товариства ім. Шевченка у Львові, зокрема, започатковані у 1892 р. „Записки НТШ” взяли на себе функцію фахової критичної оцінки наукових українознавчих праць⁶⁹. Уже в другому томі „Записок” з’явилася спеціальна рубрика для критико-бібліографічних матеріалів, але особливої ваги вона набула з часу, коли редакцію „Записок НТШ” у 1895 р. очолив Михайло Грушевський, який залучив до рецензування широке коло авторів.

Таким чином галицькі періодичні видання та наукові збірники другої половини XIX ст. були важливим засобом поширення бібліографічної інформації, в підготовці якої брали активну участь відомі українські вчені. Набутий досвід дозволив їм у майбутньому розгорнути активну діяльність на бібліографічній ниві.

Вып. I. С. 48–60.

⁶⁶ Петрушевич А. С. Хронологическая роспись церковных и мірских русско-словенских книг напечатанных кирилловскими буквами в городе Львове, начиная с 1574 до 1800 года. *Временник Ставропигийского Института на год 1885*. Львов, 1884. С. 113–133.

⁶⁷ Сочинения Антонія С. Петрушевича : (из записок Б. А. Дедицкого). *Литературный сборник издаваемый Галицко-русскою Матицею*. 1885. Вып. IV. С. 220–234.

⁶⁸ Колосовська О. Богдан Дідицький — бібліотекар Народного Дому у Львові (1884–1901). *Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника*. Львів, 2004. Вип. 12. С. 218–232.

⁶⁹ Бібліографія Записок Наукового товариства імені Шевченка. Томи I–CCXL : 1892–2000 / уклад. В. Майхер ; ред. О. Купчинський. Львів, 2003. 742 с.

1.1.2. Бібліографічна діяльність Михайла Павлика та Івана Франка

Важливу роль у розвитку внутрішньожурнальної бібліографії окресленого періоду відіграли І. Франко та М. Павлик. Від 1876 р. вони співпрацювали з часописом «Друг», приділяючи велику увагу бібліографічним рубрикам. Окремої згадки заслуговують плани укладання повної галицької бібліографії, оголошені в 1877 р. Часопис надруковав спеціальну відозву із закликом надсилати на адресу редакції книги або їх докладні описи⁷⁰. М. Гуменюк припускає, що авторами відозви найвірогідніше були саме І. Франко та М. Павлик⁷¹. На жаль, „Друг” передчасно припинив своє існування, отже цей проєкт залишився нереалізованим.

І. Франко та М. Павлик входили також до редакцій часописів „Громадський друг”, „Дзвін”, „Молот” (1878)⁷², „Світ” (1881-1882), „Народ” (1890-1895), „Житє і слово” (1894-1897)⁷³. Редактори вважали бібліографію важливим засобом пропаганди, тому, формуючи бібліографічні рубрики, не ставили перед собою завдання відображати весь потік нової літератури, а керувалися вибіркоvim принципом. І. Франко, зокрема, радив звертати увагу читачів на кращі твори, які слугують справі демократії та прогресу, тобто видання, співзвучні саме таким ідейним засадам. Реакційну літературу натомість гостро критикували. Такий принцип подачі критико-бібліографічних матеріалів дозволив історику української бібліографії І. Корнейчику зробити слушний висновок про наявність у цих журналах і збірниках елементів бібліографічної рекомендації⁷⁴.

В історію української бібліографії М. Павлик увійшов також як укладач двох достатньо ґрунтовних для свого часу персональних бібліографічних

⁷⁰ [В цілі виладження докладної галицької бібліографії... : відозва]. *Друг*. 1877. Чис. 6. С. 110.

⁷¹ Гуменюк М. І. Я. Франко. *Українські бібліографи XIX - початку XX століття...* С. 99.

⁷² „Громадський друг”, „Дзвін”, „Молот”, 1878 : систематичний покажчик змісту / склав П. Г. Баб’як ; ред. Є. Є. Кравченко. Львів, 1978. 20 с.

⁷³ Житє і слово, 1894-1897 : систематичний покажчик змісту / склав П. Г. Баб’як ; ред. і передм. М. П. Гуменюка. Львів, 1968. 83 с.

⁷⁴ Корнейчик І. Історія української бібліографії... С. 202.

показчиків – М. Драгоманова⁷⁵ та І. Франка⁷⁶. Здійснюючи підготовку цих видань, він запровадив деякі новаторські методи. М. Павлик уперше в Україні взявся скласти бібліографічні персоналії своїх сучасників. Перебуваючи з ними в дружніх стосунках, він був добре обізнаний з їхньою творчістю, надто коли йшлося про участь у спільних проєктах. Опрацьовуючи бібліографію М. Драгоманова, упорядник мав можливість використати архів письменника і встиг ще отримати деякі його особисті вказівки*. Завдяки консультаціям із І. Франком, М. Павлик зміг встановити автентичність багатьох Франкових творів, опублікованих без підпису. Таким чином, обидва показники були складені за участю самих діячів, що підносить наукову вартість та бібліографічну достовірність цих видань. Докладніше бібліографічну діяльність М. Павлика висвітлили у статтях Є. Чирук⁷⁷ та Н. Рибчинська⁷⁸.

Значну роль у розвитку західноукраїнської бібліографії відіграв І. Франко. Як уже згадувалося, йому належить кілька бібліографічних показників, зокрема бібліографічний список творів С. Руданського⁷⁹ й доповнення до нього⁸⁰ та показник змісту часопису „Правда” за 1867–1883 роки⁸¹. На сторінках періодичних видань письменник опублікував низку бібліографічних оглядів. У часописі «Світ» він надрукував „Огляд української літератури за 1880 рік”⁸², а в „Зорі” вмістив подібний огляд за 1892 рік⁸³. У

⁷⁵ Список праць М. П. Драгоманова. Михайло Петрович Драгоманов, 1841–1895. Єго юбилей, смерть, автобіографія і список творів : з портретом небіжчика / зладив і видав М. Павлик. Львів : коштом Українців, 1896. С. I–XXXIV.

⁷⁶ Список творів Івана Франка за перше 25-літє єго літературної діяльності, 1874–1898 / зладив М. Павлик. Львів : виданє Ювілейного комітета, 1898. 127 с.

⁷⁷ Чирук Є. Персональна бібліографія у науковому доробку Михайла Павлика. *Вісник Львівського університету. Серія: Книгознавство, бібліотекознавство та інформаційні технології*. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2015. Вип. 10. С. 107–116.

⁷⁸ Рибчинська Н. До початків бібліографії Івана Франка: Михайло Павлик VS Володимир Дорошенко. *Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника*. Львів, 2016. Вип. 8 (24). С. 72–85.

⁷⁹ І. Ф. [Франко І.]. [Бібліографічний список творів С. Руданського]. *Зоря*. 1886. Чис. 6. С. 95–96.

*Підготовку ювілейного збірника започатковано ще за життя М. Драгоманова

⁸⁰ І. Ф. [Франко І.]. До бібліографії творів Ст. Руданського. *Зоря*. 1886. Чис. 7. С. 120.

⁸¹ Франко І. „Правда”, письмо наукове и літературне. Від 1867 до 1883 року ... С. 273–315.

⁸² Франко І. Огляд української літератури за 1880 рік. *Світ*. 1881. Чис. 2. С. 39–40.

⁸³ Франко І. Наше літературне жите в 1892 році : [листи до редактора «Зорі»]. *Зоря*. 1893.

своїх бібліографічних оглядах І. Франко, вивчаючи всю українську літературно-наукову продукцію за рік, аналізував лише її „важніші появи”, щоб „визначити головні напрями сучасної письменної праці і мислі передових українських людей”⁸⁴.

Заслуговує також на увагу критико-бібліографічна діяльність І. Франка. Серед величезної кількості написаних ним критичних відгуків особливу вагу мають рецензії на бібліографічні покажчики. В його поле зору потрапили ґрунтовні праці українських та зарубіжних бібліографів, як наприклад, „Т. Шевченко в литературе и искусстве” М. Комарова⁸⁵, „Литература украинского фольклора” Б. Грінченка⁸⁶ та ін. Кілька рецензій він написав на капітальну „Галицько-руську бібліографію ХІХ ст.” І. О. Левицького⁸⁷. Високо оцінюючи згаданий бібліографічний покажчик, І. Франко зауважив у ньому деякі прогалини й намагався заповнити помічені лакуни⁸⁸. Відомо, що він планував разом із М. Возняком і Я. Гординським видати окремий том „Матеріалів до галицько-руської бібліографії ХІХ ст.” з доповненнями до покажчика І. О. Левицького. Здійснити цей намір не вдалось, але деякі зібрані тоді матеріали збереглися до сьогодні в архіві письменника⁸⁹.

Велику вартість мають бібліографознавчі дослідження І. Франка, передовсім два екскурси, подані в його праці „Теорія і розвій історії літератури”. Перший еккурс він присвятив визначній бібліографічній пам’ятці

Чис. 1. С. 15–18 ; чис. 2. С. 36–37.

⁸⁴ Франко І. Огляд української літератури за 1880 рік ... С. 39.

⁸⁵ Франко І. [Рецензія]. *Зібрання творів* : у 50 т. Київ : Наук. думка, 1982. Т. 35. С. 159–171. Рец. на кн.: Комаров М. Т. Шевченко в литературе и искусстве : библиограф. указ. материалов для изучения жизни и произведений Т. Шевченко. Одесса, 1903. 140, [4] с.

⁸⁶ Франко І. [Рецензія]. *Зібрання творів* : у 50 т. Київ : Наук. думка, 1982. Т. 33. С. 444–449. Рец. на кн.: Гринченко Б. Д. Литература украинского фольклора 1777–1900 : опыт библиографического указателя. Чернівці, 1901. 320 с.

⁸⁷ Франко І. [Рецензія]. *Зібрання творів* : у 50 т. Київ : Наук. думка, 1980. Т. 27. С. 201–208 ; с. 253–256. Рец. на кн.: Галицко-русская библиография XIX столетия с увзгляднением изданий, появившихся в Угорщине и Буковине (1801–1886) / сост. Иван Ем. Левицкий. Львов, 1887–1888.

⁸⁸ Франко І. Причинок до галицько-руської бібліографії 1848–1849 р. *ЗНТШ*. 1898. Т. 22. С. 3–10.

⁸⁹ Франко І. До бібліографії галицьких друків в роках 1843–1880 [Рукопис] // Інститут літератури ім. Шевченка НАН України. Відділ рукописів. Ф. 3. Спр. 3234.

Візантії IX ст, відомій під назвою „Бібліотека” Фотія або „Міріобіблон”⁹⁰, у якій описано й зреферовано твори 168 античних і середньовічних авторів. У другому екскурсі І. Франко розглянув східнослов’янську бібліографічну пам’ятку „Оглавление книг, кто их сложил”, підготовлену в Москві в 60-х роках XVII ст., приділивши особливу увагу книжковій продукції українських друкарень⁹¹.

Взагалі ж дослідники бібліографічної спадщини І. Франка справедливо вважають, що бібліографічні праці вченого тісно пов’язані з усією його літературною та науковою діяльністю. Михайло Геращенко звернув увагу на те, що „переважна більшість праць І. Я. Франка, яка ввійшла в далеко неповне 50-томне академічне видання його творчої спадщини, містить гігантську бібліографічну основу. Це згадки та посилання на першоджерела, величезний масив коментарів, широке цитування першоджерел, їх співставлення та аналіз”⁹². Бібліографічна діяльність І. Франка широко відображена у збірнику праць і матеріалів „Іван Франко. Бібліографічна спадщина”, який підготувала Марія Вальо⁹³.

1.1.3. Внесок Івана Омеляновича Левицького в розвиток західноукраїнської бібліографії.

Віддаючи належне М. Павликові та І. Франку, треба однак визнати, що славу першого бібліографа Галичини здобув Іван Омелянович Левицький⁹⁴. Його фундаментальна двотомна „Галицько-руська бібліографія XIX ст.”, підготовка якої тривала майже 10 років, стала помітною подією у науково-

⁹⁰ Франко І. Екскурс І. Фотіїв „Міріобіблон”. *Зібрання творів* : у 50 т. Київ : Наук. думка, 1983. Т. 40. С. 441–459.

⁹¹ Франко І. Екскурс II. „Оглавление книг и кто их писал”. Там само. С. 460–471.

⁹² Геращенко М. Бібліографія в житті та діяльності І. Я. Франка : (до 150-річчя від дня народження). *Наукові праці Національної бібліотеки імені В. І. Вернадського*. Київ, 2007. Вип. 19. С. 552.

⁹³ Іван Франко. Бібліографічна спадщина : зб. вибр. праць і матеріалів / [упоряд., передм., коментарі та прим. М. А. Вальо ; наук. ред. М. Ф. Нечиталюк] ; НАН України, Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника. Львів, 2008. 730 с.

⁹⁴ Іван Омелянович Левицький : зб. наук. пр. / упорядк. та заг. ред. текстів Л. І. Ільницької. Львів, 2002. 187 с., іл.

культурному житті України кінця 80-х – середини 90-х років XIX ст. Критики високо оцінили наполегливу і скрупульозну працю укладача, якому вдалося подати матеріал із максимальною повнотою. Зауважимо, що думка про необхідність укладання повної бібліографії Галичини з'явилася раніше і навіть обговорювалась у пресі. Чи не першим про потребу створення вичерпного реєстру західноукраїнських видань заговорив ще у 60-х років XIX ст. Я. Головацький⁹⁵. На початку 70-х років М. Драгоманов, намагаючись привернути увагу членів „Просвіти” до вивчення рідного краю, наголошував на необхідності ґрунтовного бібліографічного забезпечення таких краєзнавчих досліджень⁹⁶. Про плани редакції часопису „Друг” вже згадувалося вище.

І врешті ідея створення повної бібліографії Галичини була реалізована, причому її укладач І. О. Левицький впорався з цим складним завданням блискуче. Опираючись на вже існуючі напрацювання у царині галицько-руської бібліографії, він однак відмовився від спроби їх механічного поєднання й доповнення. У процесі бібліографічного пошуку укладач не минав жодного, навіть найменшого друку. Він реєстрував книготорговельні каталоги, цінники, відозви, статuti й звіти установ, організацій, товариств, урядові маніфести, промови тощо. Кожне видання І. О. Левицький намагався опрацювати шляхом наочного перегляду, тому вповні використав фонди львівських громадських і деяких приватних бібліотек, дослідив архіви книгарень і видавництв. Окремі відомості він отримав, консультуючись із відомими галицькими діячами, зокрема А. Петрушевичем, Б. Дідицьким, М. Малиновським, І. Гушалевичем та ін.

Зібравши небачений досі в українській бібліографічній практиці масив літератури обсягом 4774 назви, укладач використав для його упорядкування найбільш доцільний у ретроспективній бібліографії хронологічний принцип, а в межах року – абеткову послідовність прізвищ авторів або назв творів, описаних

⁹⁵ Головацький Я. Ф. Библиография галицко-русская с 1772–1848 года. *Галичанин* : лит. сб. Львов, 1863. Кн. 1, вып. III–IV. С. 311.

⁹⁶ Драгоманов М. П. Австро-руські спомини (1867–1877). *Літературно-публіцистичні праці* : у 2 т. Київ : Наук. думка, 1970. Т. 2. С. 199–200.

без авторського заголовка. Бібліографічний опис поданих видань він здійснював на основі автопсії. Для забезпечення точності й відповідності оригіналам при друкуванні було використано 8 видів шрифтів. Крім обов'язкових елементів бібліографічного опису, І. О. Левицький, по можливості, зазначав друкарню чи видавця, тираж, формат, ціну. Джерелом додаткової інформації про зареєстровані видання слугували розлогі анотації укладача. Але особливу вартість „Галицько-руській бібліографії XIX ст.” забезпечив докладно розписаний зміст річників періодичних видань, які укладач подав у загальному алфавітному ряду поруч із книгами. Серед них були „Зоря Галицька”, „Вечерниці”, „Слово”, „Правда”, „Зоря”, „Діло” та багато інших. Зазначимо, що й на сьогоднішній день праця І. О. Левицького залишається надзвичайно цінним джерелом для вивчення матеріалів західноукраїнської преси XIX ст., позаяк показників змісту окремих періодичних видань окресленого періоду маємо обмаль.

Суттєвим доповненням до бібліографічного реєстру була передмова укладача в першому томі з докладно опрацьованими статистичними даними про західноукраїнську друковану продукцію 1800–1860 років. І. О. Левицький проаналізував її за галузями знань, місцем і роком видання, мовою, обсягом, додаючи відповідні таблиці. Для зручності користувачів бібліограф уклавав до кожного тому допоміжні показники авторів і назв творів, у яких розкрив чимало псевдонімів та криптонімів. Усе це дозволяє зробити висновок, що „Галицько-руська бібліографія XIX ст.” відповідала кращим європейським зразкам репертуарної бібліографії.

Вагомі досягнення української бібліографії в Галичині в другій половині XIX ст. стали міцним підґрунтям для її подальшого розвитку. Однак нове століття вимагало розв'язання складніших завдань. Відчувалася потреба в налагодженні поточної реєстрації національної книги й преси, систематичному розкритті змісту періодичних видань, започаткуванні спеціальних критико-бібліографічних і книгознавчих журналів. Актуальність таких заходів була

очевидною на тлі досягнень інших народів. За цих обставин діяльність окремих бібліографів, які працювали самотужки, стала малоефективною. Поступу в бібліографічній діяльності можна було досягти тільки завдяки науково організованій колективній праці за певним планом з чітким розподілом обов'язків і стабільним фінансовим забезпеченням.

1. 2. Історія заснування першої бібліографічної організації

Як показує досвід інших народів, перші бібліографічні організації найчастіше утворювалися при наукових інституціях, позаяк дослідження вчених вимагали відповідного бібліографічного забезпечення. На українських землях на початку XX ст. існувало чотири університети (у Львові, в Харкові, в Києві, в Одесі), але в засадах їхньої діяльності були відсутні національні пріоритети. Натомість українську науку плекали два потужні центри, що функціонували на демократичних принципах вільної наукової асоціації – Наукове товариство ім. Шевченка у Львові та Українське Наукове Товариство (УНТ) в Києві, які тісно співпрацювали під керівництвом одного голови – Михайла Грушевського. Саме тут зародилися плани утворення бібліографічних організацій. Відомо, що М. Грушевський виношував ідею одночасного заснування бібліографічних осередків при НТШ і УНТ, які, на зразок інших вузькогалузевих підрозділів, мали набути форми комісій. Паралельно в Одесі здійснювалися заходи для організації бібліографічного товариства при Новоросійському університеті.

1. 2. 1. Створення Бібліографічної комісії.

Львів, який в останній чверті XIX ст. перетворився в поважний бібліографічний центр, мав найкращі потенційні можливості для започаткування бібліографічної організації. Аби надати їй наукового статусу, бібліографічний осередок було доцільно утворити при НТШ, яке могло забезпечити відповідні кадри, керівництво, джерельну базу, фінансування. Тут існувала багата книгозбірня, що мала вельми цінну збірку україніки й здійснювала книгообмін з багатьма бібліотеками, видавництвами й науковими установами світу. Серед членів НТШ було чимало вчених, спроможних успішно займатися бібліографічною діяльністю, й саме це, вочевидь, зіграло вирішальну роль. Бо, як слушно зауважила Зінаїда Зайцева, «основною підставою заснування комісій була наявність групи вчених, здатної функціонувати як осередок науки з усіма її атрибутами – самостійними

дослідженнями, публікаціями, періодичними спеціалізованими виданнями»⁹⁷. Потенційними членами Бібліографічної комісії могли стати передовсім історики, які трактували бібліографію як допоміжну історичну дисципліну. Скрупульозне вивчення, добір та опрацювання всіх існуючих джерел були обов'язковою передумовою будь-якого історичного дослідження. В такому дусі М. Грушевський виховував своїх учнів – молодих істориків: І. Крип'якевича, І. Кревецького, М. Кордубу, І. Джиджору та ін. Зрештою, досконале знання джерел і належне бібліографічне оснащення наукових праць було обов'язковим для членів усіх секцій НТШ, які публікували свої праці. Участь у підготовці бібліографічної рубрики „Записок Наукового товариства ім. Шевченка”, „Літературно-наукового вістника” та інших періодичних та серійних видань і збірників дала можливість багатьом їхнім співробітникам набути необхідного досвіду практичної бібліографічної роботи.

Так М. Кордуба упродовж 1898–1900 років опублікував на сторінках „Записок НТШ” три річні (за 1897, 1898 і 1899 роки) багатогалузеві критико-бібліографічні „Огляди західно-європейської літератури по культурній і політичній історії, історії літератури та штуки”⁹⁸. Це були великі за обсягом (до 50 с. і більше) публікації з ґрунтовною характеристикою праць англійських, німецьких, французьких, італійських, російських, польських, чеських, угорських авторів з історії, історії літератури, культури і мистецтва різних країн та народів, зокрема і слов'янських. В деяких оглядах, крім загальної частини, були виділені хронологічні періоди: І. Старинні часи; ІІ. Середні віки; ІІІ. Нові часи. Як зауважила дослідниця наукової спадщини М. Кордуби Тетяна Кульчицька, автор оглядів досить скептично висловлювався про висвітлення

⁹⁷ Зайцева З. Український науковий рух: інституціональні аспекти розвитку (кінець ХІХ – початок ХХ ст.) : монографія. Київ : КНЕУ, 2006. С. 106.

⁹⁸ Кордуба М. Огляд західно-європейської літератури по культурній і політичній історії, історії літератури та штуки в 1897 р. *ЗНТШ*. 1898. Т. 22. С. 1–42 ; т. 25. С. 31–80 ; Огляд західно-європейської літератури по культурній і політичній історії, історії літератури та штуки в 1898 р. *ЗНТШ*. 1899. Т. 28. С. 1–36 ; т. 29. С. 1–31 ; 1900. Т. 33. С. 1–30 ; Огляд західно-європейської літератури по культурній і політичній історії, історії літератури та штуки в 1899 р. *ЗНТШ*. 1900. Т. 37. С. 1–28 ; т. 38. С. 26–38 ; 1901. Т. 39. С. 1–56. (Наукова хроніка).

історії слов'ян у західноєвропейських джерелах, які подавали обмаль справді наукових розвідок цієї тематики⁹⁹.

З. Кузеля, заручившись підтримкою М. Грушевського, з 1901 р. почав підготовку докладних багатогалузевих оглядів наукових праць з антропології, археології й етнології, опублікованих у західноєвропейських часописах. Докладно вивчивши бібліографічну діяльність З. Кузелі, Ольга Хміль дійшла висновку, що бібліографічні огляди були одним із найважливіших видів бібліографії, які практикував З. Кузеля¹⁰⁰. Упродовж 1904–1909 років на сторінках „Записок НТШ” вийшло 10 оглядів за його підписом¹⁰¹. Крім спеціалізованих періодичних видань, З. Кузеля брав до уваги журнали ширшого тематичного спектру (з історії, географії, філології, педагогіки, теології), які не оминали увагою проблем антропології, археології чи етнографії. Так, для підготовки огляду „Етнографія в західноєвропейських часописах за 1905 р.” він опрацював 250 періодичних видань¹⁰². Особливу увагу З. Кузеля звертав на публікації, що стосувались України, зокрема її території, народу, звичаїв. Ці огляди були, по суті, реферативною бібліографічною інформацією (відомий бібліограф В. Дорошенко назвав їх резюмованою бібліографією¹⁰³), оскільки

⁹⁹ Кульчицька Т. Участь Мирона Кордуби у виданнях Наукового товариства ім. Шевченка у Львові у 1895–1939 рр. *Бібліографічна комісія Наукового товариства імені Шевченка у Львові (1909–1939): напрями діяльності та постаті* : зб. наук. пр. Львів, 2010. С. 176.

¹⁰⁰ Хміль О. Бібліографічна спадщина Зенона Кузелі: типологічні різновиди. *Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника*. Львів, 2008. Вип. 1 (16). С. 335.

¹⁰¹ Кузеля З. Антропология, археология и этнография в западноевропейской научной литературе последних лет. *ЗНТШ*. 1904. Т. 59. С. 1–65; Етнографія в західноєвропейській літературі останніх років. *ЗНТШ*. 1904. Т. 60. С. 1–25; т. 61. С. 1–25; Антропология і археологияні часописи за р. 1903. *ЗНТШ*. 1905. Т. 63. С. 1–20; Етнографія в часописах за рік 1903. *ЗНТШ*. 1905. Т. 64. С. 1–15; т. 65. С. 1–17; Антропологияні й археологияні часописи за 1904 р. *ЗНТШ*. 1906. Т. 69. С. 172–183; т. 70. С. 177–190; Етнографія в західноєвропейських часописах за рік 1904 з деякими доповненнями за р. 1903. *ЗНТШ*. 1906. Т. 71. С. 166–194; т. 72. С. 148–184; Антропологияні і археологияні часописи за 1905 р. *ЗНТШ*. 1907. Т. 77. С. 183–202; Етнографія в західно-європейських часописах за 1905 р. *ЗНТШ*. 1907. Т. 78. С. 179–202; т. 79. С. 165–210; Антропологияні й археологияні часописи за 1906 р. *ЗНТШ*. 1908. Т. 82. С. 189–205; т. 83. С. 185–198; Етнографія в західно-європейських часописах за 1906 р. *ЗНТШ*. т. 1908. Т. 85. С. 159–190; 1909. Т. 87. С. 102–165. (Наукова хроніка).

¹⁰² Листи Зенона Кузелі до Михайла Грушевського / упоряд.: В. Наулко, В. Старков. Запоріжжя : РА „Тандем-У”, 2005. С. 31.

¹⁰³ Дорошенко В. Проф. д-р Зенон Кузеля як бібліограф. *Збірник на пошану Зенона Кузелі*. Париж; Нью-Йорк; Мюнхен; Торонто; Сідней, 1962. С. 89–93. (Записки

майже кожна позиція супроводжувалася розлогим викладом змісту твору.

Систематично від 1904 р. друкував на сторінках „Літературно-наукового вістника” бібліографічні звістки, рецензії, огляди літератури І. Кревецький¹⁰⁴. У спеціальній рубриці він подавав докладно опрацьовані перегляди змісту періодичних видань. Окремої згадки заслуговують його фахові відгуки на поодинокі томи „Записок Наукового товариства ім. Шевченка”. Перу І. Кревецького також належить ретроспективний аналітичний огляд публікацій головного періодичного органу НТШ за 1892–1906 роки¹⁰⁵. Автор подав інформацію про започаткування та особливості функціонування журналу на початковому етапі, розкрив роль М. Грушевського у перетворенні його в наукове видання академічного характеру, окреслив важливе значення для розвитку українського наукового руху. Також умістив «систематичний перегляд упорядкованих по групам наукових розвідок і матеріалів», що були надруковані в 74 томах «Записок». За підрахунком І. Кревецького, – це 200 більших статей, не рахуючи публікацій у розділі «Miscellanea», а також 1800 рецензій у відділі «Бібліографія», «який став правдивою окрасою згаданого журналу»¹⁰⁶.

Постійними співробітниками бібліографічних розділів чи рубрик українських періодичних видань були В. Доманицький, В. Дорошенко, І. Крип'якевич та інші вчені, які згодом і склали ядро Бібліографічної комісії.

1.2.2. Роль З. Кузелі у заснуванні Бібліографічної комісії

Ідея заснування в структурі НТШ окремої Бібліографічної комісії виникла, за словами І. Кревецького, серед членів Історично-філософської секції¹⁰⁷. Безпосереднім приводом до її утворення послужив лист до Президії

Наукового товариства ім. Шевченка ; т. 169).

¹⁰⁴ Яворська У. Бібліографічний доробок Івана Кревецького в „Літературно-науковому вістнику”. *Вісник Книжкової палати*. 2006. № 2. С. 35–39.

¹⁰⁵ Кревецький І. Пятнацять літ існування «Записок Наукового Товариства ім. Шевченка» (1892–1906). *ЛНВ*. 1907. Т. XL. С. 64–79.

¹⁰⁶ Там само. С. 77.

¹⁰⁷ Кревецький І. [Передмова]. *Українська бібліографія Австро-Угорщини за роки 1887–1900* / уложив на підставі автопсій Ів. Ем. Левицький. У Львові: накладом Наук. т-ва

Товариства, надісланий у жовтні 1908 р. З. Кузелею, який тоді був слухачем і водночас бібліотекарем слов'янського семінару професора В. Ягіча у Відні. У листі, який мав назву „В справі української бібліографії” автор переконливо доводив, що українська бібліографія значно відстає від бібліографій західноєвропейських народів. Не обмежившись констатацією недоліків на ниві національної бібліографії, З. Кузеля накреслив конкретні шляхи їх подолання. Він запропонував організувати при Науковому товаристві ім. Шевченка у Львові спеціальну Бібліографічну комісію, окреслив основні її завдання, обговорив деякі організаційні аспекти діяльності. На думку автора листа, Комісія мала складатися щонайменше з 10 членів, які б репрезентували більші видавничі центри Галичини, Росії, Буковини, Закарпаття й еміграції, де з'являлось українське друковане слово, зокрема Київ, Одесу, Харків, Чернівці, Чернігів, Ужгород, Петербург, Вінніпег, Нью-Йорк, Куритибу. В листі З. Кузеля подав список осіб – фахівців у царині бібліографії, бібліотечної справи, музейництва, які могли бути залучені до роботи в Комісії, серед них І. О. Левицький, М. Комаров, Б. Грінченко, М. Кордуба, М. Павлик, Є. Тимченко, Б. Барвінський, І. Свенціцький, Ф. Вовк та ін. Для керівництва Комісією він пропонував обрати так званий «заряд» із двох – трьох осіб, що мав розробити детальну програму діяльності осередку та забезпечити її реалізацію. Неабиякого значення автор листа надавав методичним засадам бібліографічної роботи. „Заряд комісії, – писав З. Кузеля, – виробив би насамперед докладну інструкцію, відповідаючу усім вимогам науки, щоби праця коло бібліографії була вповні научна і одностайна”¹⁰⁸. Головними завданнями майбутнього осередку З. Кузеля вважав доповнення ретроспективних бібліографічних показників ХІХ ст., налагодження поточного обліку української книги ХХ ст., розкриття змісту періодичних видань, підготовку українознавчих показників літератури іноземними мовами, а також випуск книгознавчого журналу. За словами Л. Ільницької, програма, запропонована З. Кузелею, була конкретною,

ім. Шевченка, 1909. Т. 1. С. IV.

¹⁰⁸ ЦДІАУ у Львові. Ф. 309. Оп.1. Спр. 242. Арк. 7.

обґрунтованою і доцільною¹⁰⁹. «Ідеї З. Кузелі стосовно створення української бібліографії, запропоновані Науковому товариству ім. Шевченка, програма та організаційні засади такої праці, часткова пізніша реалізація їх у рамках НТШ дають підстави вважати З. Кузелю, – стверджує вона, – першим ідеологом національної бібліографії, завдяки програмі якого Товариство зуміло надати українознавчій бібліографії організованого і планомірного характеру»¹¹⁰.

16 листопада 1908 р. голова НТШ М. Грушевський зачитав лист З. Кузелі на засіданні Історично-філософичної секції НТШ, але жодних рішень з цього приводу не було ухвалено¹¹¹. Безпосередні заходи, спрямовані на організацію нової комісії, започатковано щойно у травні 1909 р.: на XI засіданні Історично-філософичної секції прийнято рішення про заснування окремої Бібліографічної комісії. Обрано також представників секції до майбутньої комісії – М. Грушевського, І. Кревецького, З. Кузелю, І. О. Левицького. Ухвалено звернутися до двох інших секцій товариства з проханням делегувати до Бібліографічної комісії своїх репрезентантів¹¹². Відповідно Філологічна секція скерувала до комісії І. Кокорудза, а Математично-природописно-лікарська – В. Левицького та С. Рудницького.

Перше організаційне засідання Бібліографічної комісії відбулося 21 листопада 1909 р. Крім вищезгаданих делегатів від секцій, на засіданні були присутні ще 6 осіб: І. Крип'якевич, І. Шпитковський, М. Залізняк, Ф. Голійчук, В. Дорошенко, В. Щурат. Після вступного слова голови НТШ М. Грушевського пройшли вибори членів та президії осередку. На першому ж засіданні члени Комісії прийняли рішення про заснування власної серії видань під назвою «Матеріали до української бібліографії».

¹⁰⁹ Ільницька Л. Лист Зенона Кузелі до Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові – програма створення українознавчої бібліографії. *Бібліографічна комісія Наукового товариства імені Шевченка у Львові (1909–1939) ...* С. 407.

¹¹⁰ Ільницька Л. Концепція національної бібліографії в Науковому товаристві імені Шевченка (1909–1939). *150 років на службі української науки та культури. Гуманітарні науки*. Львів, 2023. С. 822.

¹¹¹ ЦДІАУ у Львові. Ф 309. Оп. 1. Спр. 42. Арк. 82 зв.

¹¹² ЦДІАУ у Львові. Ф 309. Оп. 1. Спр. 42. Арк. 90.

1.2.3. Формування львівської школи бібліографів

Принцип колективної праці, зокрема організаційно-дисциплінарне згуртування українських учених у форматі секцій чи комісій, на думку багатьох сучасних авторів, створювало передумови для утворення наукових шкіл¹¹³. Цілком слушним є зауваження харківських дослідників, які вивчали характерні особливості наукових шкіл культурологічно-мистецького та бібліотечно-інформаційного профілів, про необхідність «доповнити загальне визначення наукової школи предикатом, який уточнює предметно-змістовий профіль наукової діяльності, а також формально-територіальну її локалізацію»¹¹⁴. У нашому випадку заснування Бібліографічної комісії НТШ започаткувало процес формування львівської школи бібліографів. Дійсно, маємо усі основні чинники, – структурний, персональний, ідеологічний, видавничий і відповідно до цього чотири складові – *установа, лідер, власна ідеологія, видання (друковані органи)*, – що дозволяють трактувати цей осередок учених як наукову школу¹¹⁵. Розглянемо кожную складову детальніше.

Діяльність Бібліографічної комісії, подібно до інших структурних інституцій НТШ, передбачала систематичне проведення засідань, заслуховування рефератів та їх обговорення, обмін думками, дискусії. Завдяки спілкуванню учених різного віку та ерудиції створювалася своєрідна творча аура, формувалися наукові амбіції, що спонукали до активізації бібліографічної роботи. Оскільки до складу Комісії, поруч із дійсними членами, входили також і звичайні члени, вони проходили тут своєрідний вишкіл і отримували можливість професіоналізуватись у науці.

Бібліографічна комісія НТШ обрала своїм головою видатного західноукраїнського бібліографа І. О. Левицького, відомого не лише в Україні,

¹¹³ Зайцева З. Український науковий рух: інституціональні аспекти розвитку... С. 126.

¹¹⁴ Шейко В. М., Каністратенко М. М., Кушнарєнко Н. М. Наукові школи культурологічно-мистецького та бібліотечно-інформаційного профілю: ознаки ідентифікації. *Вісник Харківської державної академії культури* : зб. наук. пр. Харків, 2011. Вип. 34. С. 7.

¹¹⁵ Заруба В. Формування в Одесі наукової школи україністики Михайлом Слабченком. *Історичні та культурологічні студії* : [зб. ст.] / НАН України, Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2004. Вип. 4. С. 83.

а й за кордоном. Його „Галицько-руську бібліографію XIX ст.” більшість критиків називали зразково складеною, відзначаючи її повноту, докладність, ґрунтовність. В особі І. О. Левицького члени Бібліографічної комісії отримали справжній взірець для наслідування. Глибокі бібліографічні розшуки, наочна перевірка, достовірність і точність бібліографічного опису, широке застосування анотацій, долучення рецензій – усі ці методичні засади в майбутньому стануть своєрідною візитною карткою і навіть „справою честі” для багатьох поколінь львівських бібліографів. І все ж, на нашу думку, видатний бібліограф І. О. Левицький був скоріше номінальним лідером. Погодившись очолити Комісію, він тим самим сприяв піднесенню її авторитету. Однак незадовільний стан здоров’я, родинні клопоти, фінансові негаразди відволікали І. О. Левицького навіть від власних бібліографічних праць, не кажучи вже про повноцінне керівництво Бібліографічною комісією. Справжнім харизматичним лідером, організатором роботи осередку та ініціатором багатьох цікавих починань на початковому етапі діяльності був М. Грушевський¹¹⁶. Як ніхто інший, він розумів величезну вагу бібліографії – першооснови будь-яких наукових досліджень. Дієва опіка та сприяння голови НТШ мали для членів Комісії величезне значення, оскільки полегшували погодження й фінансування проєктів Президією Товариства. У привітанні з нагоди 60-річчя від дня народження й 40-річчя наукової діяльності М. Грушевського члени Бібліографічної комісії НТШ з вдячністю писали: „Комісія завсідги зустрічала з Вашого боку повну увагу й моральну та матеріальну піддержку у своїй праці. З признанням мусить Комісія піднести, що Ви, дорогий Михайле Сергієвичу, були не тільки заслуженим і діяльним членом Комісії від самого її заснування, але й головним ініціатором її

¹¹⁶ Докладніше роль М. Грушевського у діяльності Комісії висвітлено в публікаціях: Ільницька Л. І. М. Грушевський і становлення української бібліографії в Науковому товаристві ім. Шевченка у Львові. *Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника*. Львів, 1998. Вип. 6. С. 47-53; Щербініна О. П. Бібліотечна справа і бібліографічна діяльність у житті та творчості М. Грушевського. *Вісник Харківської державної академії культури* : зб. наук. пр. Харків, 2002. Вип. 9. С. 184-193.

заснування та правдивим її опікуном”¹¹⁷.

Опираючись на пропозиції З. Кузелі, який у листі „В справі української бібліографії” окреслив провідні напрями розвитку української бібліографії у загальноєвропейському контексті, Комісія розробила широкомасштабну програму діяльності. Планувалось укладання бібліографії українських стародруків XV–XVIII ст., робота над доповненням бібліографії української книги в Росії XIX ст., опрацювання всеукраїнської бібліографії за 1900–1910 роки і налагодження систематичного поточного обліку друкованої продукції всіх українських земель, починаючи з 1911 року. Таким чином, Комісія вперше поставила завдання створення повної бібліографії національної книги. Крім того, наголосила на необхідності бібліографічного забезпечення різних ділянок українознавства й укладання покажчиків „Ucrainica”¹¹⁸.

Українознавчий дискурс основних задекларованих програмних положень Комісії співпадав із виробленим у Науковому товаристві ім. Шевченка розумінням українознавства „як комплексної наукової дисципліни, що об’єднує різні наукові галузі та методи дослідження на ґрунті спільного об’єкта – України – і сприяє поступу національної культури”¹¹⁹. Його ідеологічним стрижнем була історіографічна концепція М. Грушевського, яка «науково обґрунтувала безперервність історичного буття українського народу»¹²⁰. Програма засвідчила, що члени Комісії готові працювати у всеукраїнському форматі, керуючись загальнонаціональними інтересами. Зауважимо, що це ще один із засадничих принципів діяльності, який завжди вирізняв львівську

¹¹⁷ Ювілей академика М. С. Грушевського, 1866-1926. І. Ювілейні засідання. ІІ. Привітання. Київ : Видання Ювілейного комітету, 1927. С. 109.

¹¹⁸ Кревецький І. [Передмова]. *Українська бібліографія Австро-Угорщини за роки 1887-1900* / уложив на підставі автопсій Ів. Ем. Левицький. У Львові : накл. Наукового товариства ім. Шевченка, 1909. Т. 1. С. III-IV.

¹¹⁹ Вадзюк О. Б. Організаційні засади українознавчих досліджень у Науковому товаристві ім. Шевченка. *Наука та наукознавство*. 2003. № 2. С. 108–114.

¹²⁰ Педич В. Наукова школа як об’єкт історіографічного вивчення (на прикладі історичної школи М. Грушевського у Львові). *ІІ Міжнародний науковий конгрес українських істориків „Українська історична наука на сучасному етапі розвитку”, Кам’янець-Подільський, 17-18 верес. 2003 р.* : доп. та повідомл. Кам’янець-Подільський ; Київ ; Нью Йорк ; Острог, 2005. Т. 1. С. 350.

школу бібліографів і засвідчує її часову тривалість. Для порівняння, засноване в 1911 р. при Новоросійському університеті в Одесі Бібліографічне товариство планувало свою роботу відповідно до регіональних потреб та наукових зацікавлень викладачів університету. Добре усвідомлюючи, що головним завданням бібліографії повинен бути облік усієї рукописної та друкованої науково-літературної продукції, голова цього товариства І. Линниченко писав, що це не під силу провінційному товариству”¹²¹. Натомість Бібліографічна комісія, попри свою територіально-просторову локалізацію, не опускалася до провінційності й одразу задекларувала себе як осередок загальноукраїнського характеру, що намагався виконувати доволі складні та об’ємні завдання.

Бібліографічна комісія, утворена в грудні 1909 р. при Науковому товаристві ім. Шевченка у Львові як спільний орган усіх його трьох секцій, стала першою бібліографічною організацією на українських землях. Важливу роль у її заснуванні відіграв З. Кузеля, запропонувавши утворити бібліографічний осередок і накресливши програму його діяльності. Матеріальну і моральну підтримку з боку Президії НТШ забезпечив М. Грушевський, який і сам часто ініціював широкомасштабні бібліографічні проєкти. Покладений в основу діяльності Бібліографічної комісії НТШ принцип колективної праці, потужний склад, наявність лідерів, заснування друкованого органу – усі ці ознаки дозволяють зробити висовок, що поява Бібліографічної комісії як окремої інституції в структурі НТШ, започаткувала процес формування львівської школи бібліографів.

¹²¹ Линниченко И. А. Задачи библиографии. *Известия Одесского Библиографического общества при Императорском Новороссийском университете*. Одесса, 1911. Вып. 1. С. 16.

1. 3. Організація праці Бібліографічної комісії НТШ

Успішне функціонування Комісії як окремої науково-організаційної одиниці міг забезпечити її фаховий персональний склад і авторитетне керівництво, націлене на виконання чітко окреслених завдань. Задля створення ділового клімату необхідно було налагодити регулярне проведення засідань і їх відвідуваність, подбати про збалансований порядок денний, виваженість ухвалених рішень, контроль за їхнім виконанням. Обов'язковим атрибутом організаційної діяльності Комісії було ведення протоколів її засідань, що здебільшого робив чинний секретар. Важливе значення мала також підготовка звітів про роботу осередку, які подавав до Президії НТШ голова Комісії.

1.3.1. Персональний склад

Вибори членів та керівництва Бібліографічної комісії НТШ відбулися 21 листопада 1909 р. на першому організаційному засіданні осередку. До складу Комісії увійшло 20 осіб, з-поміж яких обрано президію: Іван Омелянович Левицький (голова), Іван Кревецький, Володимир Левицький (заступники голови), Михайло Возняк (секретар). Основне ядро комісії склали учені, які в той час мешкали у Львові, зокрема історики (Михайло Грушевський, Іван Кревецький, Іван Крип'якевич, Микола Залізняк), етнографи (Володимир Гнатюк, Філарет Колесса, Зенон Кузеля), філологи (Іларіон Свенціцький, Василь Щурат, Ілля Кокорудз, Михайло Возняк), природознавці (Володимир Левицький, Іван Раковський, Степан Рудницький). Крім того, до складу комісії, як це було прийнято в Науковому товаристві ім. Шевченка, увійшло кілька осіб із Наддніпрянської України, які були дійсними членами НТШ: відомий бібліограф Михайло Комаров з Одеси; історик літератури, професор Київського університету Володимир Перетц; фольклорист, професор Харківського університету Микола Сумцов; історик і бібліограф Дмитро Дорошенко (Катеринослав). Членом комісії також став історик, літературознавець, бібліограф із Київщини Василь Доманицький, який тоді перебував за кордоном на лікуванні. Зарубіжних вчених у складі

Бібліографічної комісії не було.

Надалі прийняття нових членів здійснювали на пропозицію голови або інших членів Комісії на її засіданнях. Припинялося членство здебільшого внаслідок смерті вчених. Відомий лише один прецедент добровільного виходу з Комісії. У протоколі засідання 7 листопада 1923 р. знаходимо такий запис: «На бажання проф. М. Возняка приймає Бібліографічна комісія до відома його резигнацію з членства в комісії»¹²². Причин, що спонукали до такого вчинку одного з найактивніших членів осередку, який три роки був її секретарем, не зазначено.

Упродовж 30 років існування склад Комісії змінювався, але загалом домінувала тенденція до його збільшення. Так у 1910–1914 рр. до осередку вступило 6 нових осіб, зокрема літературознавець і бібліограф Володимир Дорошенко, історики: Богдан Барвінський, Іван Джиджора та Олекса Назаріїв. Членами Комісії стали також Іван Франко та його давній соратник адвокат Іван Мандичевський зі Станіславова. Водночас вона зазнала перших вагомих втрат. У 1910 р. помер В. Доманицький, а в 1913 р. відійшли у вічність два бібліографи-патріархи: І. О. Левицький та М. Комаров. Воєнне лихоліття забрало життя ще трьох членів осередку: І. Франка (1916), О. Назарієва (1918), І. Джиджори (1919). Таким чином, у 1920 р. комісія знову налічувала 20 членів.

Протягом наступного десятиліття її лави поповнило 19 осіб, зокрема бібліограф Іван Калинович, історики Мирон Кордуба, Іван Шендрик, археолог і природознавець Юрій Полянський, історик і педагог Амвросій Андрохович, релігієзнавець і мовознавець Іван Огієнко, літературознавці Ярослав Гординський та Кирило Студинський, видавець і бібліограф зі Станіславова Іван Чепига, математик Микола Чайковський. Вибуло натомість четверо померлих: М. Сумцов (1922 р.), І. Мандичевський (1925 р.), В. Гнатюк (1926 р.), І. Калинович (1927 р.). Загальна ж кількість членів у цей час коливалася від 22 до 36 осіб.

Оскільки Бібліографічна комісія підтримувала контакти зі спорідненими

¹²² ЦДІА України у Львові. Ф. 309. Оп.1. Спр. 658. Арк. 4.

організаціями й товариствами, це позначилось на її складі. В 1923 р. до комісії прийняли кількох осіб з УСРР – видатного літературознавця Сергія Єфремова, книгознавця й бібліографа Юрія Ковалевського і двох працівників Українського Наукового Інституту Книгознавства у Києві: Юрія Меженка, Ярослава Стешенка. Саме в цей час керівництво УНІКу звернулося до Бібліографічної комісії з пропозицією співпрацювати, а В. Дорошенко, І. Калинович, І. Кривецький, І. Крип'якевич, М. Возняк отримали персональні запрошення до участі в друкованому органі УНІКу „Бібліологічні вісті”.

Членами Комісії стали також учені, які репрезентували осередки української еміграції: мистецтвознавець Дмитро Антонович (Прага), книгознавець Лев Биковський (Подєбради), педагог і бібліотекознавець Степан Сірополко (Тарнів, згодом Прага), історик Ілля Борщак (Париж), літературознавець Павло Зайцев (Варшава). Пізніше до складу Бібліографічної комісії прийнято архітектора й мистецтвознавця Володимира Січинського, бібліографа Петра Зленка (Прага). Всі перелічені особи належали до Українського Товариства прихильників книги в Празі, з яким Комісія налагодила тісні взаємини. На засіданні Комісії 13 жовтня 1934 р. тодішній голова цього товариства В. Січинський поінформував присутніх про діяльність Празького осередку¹²³.

Плідна співпраця об'єднувала Бібліографічну комісію з Українським Товариством Бібліофілів у Львові, багато вчених паралельно працювали в обидвох організаціях і спільними зусиллями й коштом у 1937–1939 роках видавали часопис „Українська книга”.

У 1930-х рр. до Комісії вступив історик Микола Андрусак, літературознавці й бібліографи Павло Богацький, Євген Юлій Пеленський, Богдан Романенчук, музиколог Федір Стешко, бібліотекознавець Віталій Левицький, мовознавці Василь Сімович і Василь Лев. На засіданні 22 березня 1932 р. членом Комісії обрано першу (і єдину) жінку – літературознавицю Марію Фуртак-Деркачеву. Отже, до Комісії влились молоді наукові сили, які

¹²³ ЦДІАУ у Львові. Ф. 309. Оп. 1. Спр. 658. Арк. 9 зв.

працювали поруч із досвідченими вченими. Натомість пішли з життя представники старшого покоління: І. Кокорудз (1933), М. Грушевський (1934), В. Перетц (1935). Загальна кількість членів у цей час коливалася від 36 до 41. Всього ж із 1909 по 1939 рік склад Бібліографічної комісії налічував щонайменше 57 осіб. Вказана цифра не є точною, оскільки від 1932 р. „Хроніка НТШ” припинила подавати відомості про персональний склад комісій Товариства, а протоколи Бібліологічної комісії за 1938–1939 роки виявити не вдалось. «Хроніка НТШ» подає відомості про останній офіційний документ Комісії – звіт за 1938 рік, датований 19 травня 1939 р. У ньому зазначено, що у складі осередку перебуває 39 членів, а в президію на засіданні 8 лютого 1938 р. було обрано В. Дорошенка (як голову), І. Шендрика (як заступника голови), Є. Ю. Пеленського (як секретаря)¹²⁴. Загалом персональний склад Комісії засвідчує авторитетність осередку. До її складу входило 34 дійсних члени Товариства, з них двоє – М. Грушевський та І. Франко – були почесними членами НТШ.

1.3.2. Президія

Для здійснення керівництва щорічно члени Комісії обирали президію у складі голови, заступника (заступників) і секретаря. Першим головою Комісії став відомий український бібліограф І. О. Левицький, автор двотомної фундаментальної праці „Галицько-руська бібліографія ХІХ ст.”¹²⁵. Те, що І. О. Левицький очолив Комісію, безперечно, додало їй авторитету, адже його ім’я було відоме не лише в Україні, а й в інших країнах. Історик української бібліографії М. Ясинський згодом напише: “З усіх наших бібліографічних праць тільки праці Ів. Ом. Левицького загально відомі серед бібліографічних і наукових кіл СРСР і закордону”¹²⁶. Книгознавча ерудиція та чималий досвід бібліографа дозволяли здійснювати керівництво найповажнішими бібліографічними проєктами. Співпраця з НТШ мала важливе значення і для

¹²⁴ Бібліологічна Комісія. *Хроніка НТШ*. 1939. Чис. 74. С. 56.

¹²⁵ Докладніше про життя і діяльність цього бібліографа див.: Іван Омелянович Левицький : зб. наук. пр. / упоряд. та заг. ред. текстів Л. І. Ільницької. Львів, 2002. 204 с., іл.

¹²⁶ Ясинський М. І. Бібліографія української бібліографії. *Українська бібліографія* : методологічний збірник. Київ, 1928. Вип. 1. С. 109.

самого І. О. Левицького. Вона засвідчила його відхід від москвофільства та зближення з національним науковим рухом. Під егідою Товариства вчений опублікував кілька своїх праць українською мовою, зокрема „Галицько-руська бібліографія за роки 1772-1800”¹²⁷ та „Реєстр наукових і літературних праць проф. Михайла Грушевського”¹²⁸. У серії „Матеріяли до української бібліографії”, започаткованій Бібліографічною комісією у 1909 р., І. О. Левицький почав друкувати свою „Українську бібліографію Австро-Угорщини за роки 1887–1900”, але встиг видати лише частину зібраних матеріалів.¹²⁹ У 1913 р він помер, залишивши по собі цінну картотеку, яка нині зберігається у відділі рукописів ЛННБ України ім. В. Стефаника.¹³⁰

Наступником І. О. Левицького на посаді голови Бібліографічної комісії став В. Дорошенко¹³¹. Політичний емігрант із Наддніпрянщини, опинившись у 1908 р. в Галичині, пов’язав свою подальшу долю з Науковим товариством ім. Шевченка у Львові, подолавши шлях від тимчасового бібліотечного працівника до директора книгозбірні НТШ. У 1910–1914 роках, працюючи управителем Бібліографічного бюро, він був виконавцем основних бібліографічних проєктів у Товаристві, що, вочевидь, послужило підставою для його обрання головою Комісії та дало можливість уповні розкрити свій хист до бібліографічної роботи.

Голова Бібліографічної комісії мав заступників (у 1909–1911 роках – двох, а від 1912 р. – одного). У різний час ці обов’язки виконували: Володимир

¹²⁷ Галицько-руська бібліографія за роки 1772-1800 / подав Іван Ем. Левицький. *ЗНТШ*. 1903. Т. 52. С. 1–44.

¹²⁸ Науковий Збірник, присвячений професорові Михайлові Грушевському учениками й прихильниками з нагоди його десятилітньої наукової праці в Галичині (1894–1904). Львів, 1906. С. 1-64.

¹²⁹ Українська бібліографія Австро-Угорщини за роки 1887-1900 / уложив на підставі автопсій Ів. Ем. Левицький. У Львові : накладом Наук. т-ва ім. Шевченка, 1910-1911. Т. I–III. (Матеріяли до української бібліографії / видає Бібліографічна комісія Наукового товариства імени Шевченка ; т. I–III).

¹³⁰ ЛННБ України ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. Ф. 167. Оп. 1. Спр. 7–спр. 273.

¹³¹ Докладніше про В. Дорошенка див.: Микитка С. Володимир Дорошенко : з нагоди 75-річчя визначного вченого й громадянина. Філадельфія, 1955. 36 с. ; Данко О. Володимир Дорошенко – праця для книжної культури. *125 років Київської української академічної традиції*. Нью-Йорк, 1993. С. 419–442 ; Королевич Н. Ф. Володимир Дорошенко (1879–1963). *Українські бібліографи ХХ ст.* Київ, 1998. С. 111–137.

Левицький (листопад 1909 р. – травень 1922 р.), І. Кревецький (листопад 1909 р. – листопад 1913 р.; березень 1925 р. – листопад 1930 р.), Б. Барвінський (травень 1922 р. – березень 1925 р.; листопад 1930 – грудень 1933 р.; листопад 1935 р. – лютий 1938(?) р.), І. Шендрик (грудень 1933 р. – листопад 1935 р.; лютий 1938 р. – 1939(?) р.) З-поміж перелічених заступників голови Комісії треба виділити І. Кревецького. Саме йому в 1911–1913 роках довелося займатися справами Комісії, коли її голова І. О. Левицький важко хворів. У цей період І. Кревецький головував на шести засіданнях осередку, опікувався адміністративними і видавничими справами.

Секретарями комісії обиралися: М. Возняк (листопад 1909 р. – квітень 1912 р.), В. Дорошенко (квітень 1912 р. – листопад 1913 р.), О. Назаріїв (листопад 1913 р. – 1918 р.), І. Калинович (травень 1922 р. – листопад 1927 р.), І. Шендрик (листопад 1930 р. – грудень 1933 р.), Є. Ю. Пеленський (грудень 1933 р. – 1939?). Найбільш яскравою постаттю серед них був І. Калинович. Протоколи, які він писав, помітно вирізняються своєю докладністю, чіткістю, інформативністю. Однак, мешкаючи в Золочеві, він не завжди міг займатися справами Комісії, за що йому дорікав тодішній голова осередку В. Дорошенко у листі, датованому 22 квітня 1927 р.¹³².

1.3.3. Напрями діяльності.

У діяльності Бібліографічної Комісії можна виділити два основні **періоди: передвоєнний (1909-1914) і післявоєнний (1917-1939)**¹³³. Усі історики НТШ солідарні в тому, що довоєнний період був сприятливішим для Товариства в цілому та окремих його структур. Не стала винятком і Бібліографічна комісія.

Упродовж 1909–1914 років Комісія провела 12 засідань, збираючись щорічно два – три рази. На засіданнях вчені розглядали поточні справи, заслуховували інформацію про стан підготовки планових бібліографічних показників, приймали до складу Комісії нових членів. На кількох засіданнях

¹³² ЛННБ України ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. Ф. 57. Спр. 164. Арк. 38.

¹³³ Н Черниш у монографії „Бібліографічна комісія НТШ як центр дослідження української книги (1909-1939)” виділяє ще воєнний період (1914–1922 роки).

обговорювали питання про необхідність створення бібліографії стародруків. Вперше його підняв І. Свенціцький¹³⁴. Детальніша розмова на цю тему відбулася 2 жовтня 1912 р. Йшлося передовсім про особливості бібліографічного опису стародруків, який, на думку членів Комісії, мав би включати вступи, закінчення, взірці письма, витяги з книг, докладні відомості про ілюстрації, гравюри тощо. Для роботи над укладанням бібліографії стародрукованих видань було створено спеціальну підкомісію у складі М. Грушевського, І. Свенціцького, М. Возняка, І. Кривецького, В. Дорошенка¹³⁵. Проте далі обговорень і дискусій тоді справа не пішла. Деякі плани вдалося реалізувати пізніше, але вже в іншому форматі.

Великого значення члени осередку надавали поточній реєстрації української книги. На засіданні 25 вересня 1910 р., на пропозицію голови НТШ М. Грушевського, Комісія прийняла рішення про організацію спеціального Бібліографічного бюро на чолі з В. Дорошенком, яке систематично вести поточний облік національної книги, починаючи з 1911 р.¹³⁶. Діяльність Бібліографічного бюро постійно перебувала у полі зору Бібліографічної комісії, на засіданнях якої В. Дорошенко регулярно доповідав про хід та результати роботи.

Важливим напрямом діяльності Комісії була підготовка ретроспективних бібліографічних покажчиків, що друкувались у серії „Матеріяли до української бібліографії”. У 1909–1911 рр. вийшло три томи, які склала ґрунтовна праця І. О. Левицького „Українська бібліографія Австро-Угорщини за роки 1887–1900”¹³⁷.

У передвоєнні роки було також започатковано роботу над укладанням покажчика змісту „Записок Наукового товариства ім. Шевченка” і ювілейних

¹³⁴ Там само. Арк. 98.

¹³⁵ Там само. Арк. 126 зв-127.

¹³⁶ Бібліографічне бюро проіснувало чотири роки.

¹³⁷ Українська бібліографія Австро-Угорщини за роки 1887-1900 / уложив на підставі автопсій Ів. Ем. Левицький. У Львові : накладом Наук. т-ва ім. Шевченка, 1910-1911. Т. I-III. (Матеріяли до української бібліографії / видає Бібліографічна комісія Наукового товариства імени Шевченка ; т. I-III).

персональних бібліографій І. Франка й Т. Шевченка¹³⁸. Плідну діяльність Комісії перервала Перша світова війна.

Спад активності Бібліографічної комісії у **повоєнний період** пояснюється різними причинами. Найголовнішою з них було вкрай важке фінансове становище Наукового товариства ім. Шевченка, яке зазнало значних матеріальних втрат під час війни. Польська влада, на відміну від австрійської, виділяла для НТШ мізерні субсидії, а підтримка меценатів із Наддніпрянської України після встановлення там радянської влади припинилася. За словами В. Дорошенка, в таких умовах Товариство більше не могло публікувати дорогих бібліографічних видань¹³⁹, тому довелося згорнути більшість запланованих раніше проєктів. У листі від 12 грудня 1925 р., заадресованому дирекції Українського наукового інституту книгознавства в Києві, В. Дорошенко скаржився, що „Комісія ніякого бюджету не має – ні на діловодство, ні на які її праці Т[овариств]о грошей не дає”¹⁴⁰. У багатьох членів Комісії виникли проблеми з працевлаштуванням, то ж вони опинилися в матеріальній скруті й були змушені шукати додаткових принагідних заробітків. Крім згаданих об’єктивних причин, треба взяти до уваги й суб’єктивні. В. Дорошенко вважав, зокрема, що Комісія не отримувала належної підтримки з боку тодішніх голів НТШ, які були природознавцями і недооцінювали роль гуманітарних наук¹⁴¹. Задля справедливості зазначимо, що й самій Комісії бракувало харизматичного лідера. В. Дорошенко був добрим бібліографом, сумлінним виконавцем, але організаторських здібностей і харизми йому усе ж бракувало.

У перші повоєнні роки засідання осередку відбувались у середньому раз на рік. Загалом з архівних протоколів Комісії маємо достовірні відомості про 15 її засідань упродовж 1917–1937 рр. «Хроніка НТШ» повідомляє ще про 6

¹³⁸ ЦДІАУ у Львові. Ф. 309. Оп. 1. Спр. 658. Арк. 1.

¹³⁹ Дорошенко В. Огнище української науки Наукове Товариство імени Т. Шевченка. Нью-Йорк ; Філадельфія, 1951. С. 104.

¹⁴⁰ НБУВ. Інститут рукопису. Ф. 47. Спр. 47. Арк. 135.

¹⁴¹ Дорошенко В. Пам’яті українських бібліографів. *Наук. зб. УВАН*. Нью-Йорк, 1953. Т. II. С. 184.

засідань, що відбулись у 1937–1938 рр.¹⁴². Порядок денний передбачав обговорення запроєктованих бібліографічних покажчиків і статей, вирішення поточних справ, прийняття нових членів.

Так, напередодні 50-річного ювілею Товариства Комісія повернулася до питання про підготовку покажчика змісту „Записок НТШ”, а також покажчика видань товариства. Над укладанням першого працював В. Дорошенко, другий було доручено скласти І. Калиновичу¹⁴³. Жоден із них не вийшов, проте деякі зібрані матеріали збереглися як архівні документи¹⁴⁴.

Святкування 350-ліття українського друкарства дозволило реалізувати деякі плани у царині дослідження та бібліографування стародруків. Маємо на увазі спеціальний випуск часопису „Стара Україна”¹⁴⁵, який опублікував статті членів Бібліографічної комісії НТШ І. Кривецького, В. Дорошенка, І. Крип’якевича, І. Огієнка, І. Свенціцького. Два останні автори підготували також поважні наукові дослідження, які, щоправда, не могли з’явитися під егідою Комісії, бо її видавничі можливості були практично нульовими. „Історично-бібліографічний огляд українського друкарства XV – XVIII в. в.” І. Огієнка вийшов у вигляді окремого випуску «Збірника Філологічної секції» НТШ. Автор задекларував його як перший том капітальної семитомної праці „Історія українського друкарства”¹⁴⁶. Маючи на меті „оглянути все, що досі написане для вивчення історії нашого друкарства”, І. Огієнко кожен із підрозділів праці завершував переліком бібліографічних джерел. За підрахунками В. Ляхощького, загалом у книзі подано 1097 бібліографічних записів, якими репрезентовано дослідження українських, російських,

¹⁴² Бібліологічна комісія. *Хроніка НТШ*. 1938. Чис. 73. С. 63 ; Бібліологічна комісія. *Хроніка НТШ*. 1939. Чис. 74. С. 56.

¹⁴³ Там само. Арк. 4.

¹⁴⁴ ЦДІАУ у Львові. Ф. 309. Оп. 1. Спр. 736 – спр. 738; ЛННБ України ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. Ф. 57. Спр. 765. 217 арк.

¹⁴⁵ *Стара Україна*. 1924. Чис. II-V : В 350-ліття друкарства на Україні. [56] с.

¹⁴⁶ Огієнко І. *Історія українського друкарства*. Т. I. *Історично-бібліографічний огляд українського друкарства XV – XVIII в.в.* Львів : наклад. НТШ, 1925. 418 с. (Збірник Філологічної секції Наукового Товариства імені Шевченка ; т. 19/21).

польських, німецьких авторів¹⁴⁷. Підкресливши неабияку бібліографічну вартість „Огляду”, зазначимо, що у третьому та четвертому томах автор планував подати докладні описи стародруків усіма мовами на українських землях. Але, крім першого тому, нічого більше не вийшло.

У ґрунтовній багатоілюстрованій монографії „Початки книгопечатання на землях України”¹⁴⁸ І. Свенціцький здійснив спробу дослідити витoki національного книгодрукування, простеживши його зв’язок із аналогічними європейськими процесами. Він висвітлив діяльність першодрукарів, а також основних осередків книгодрукування XVI – XVII ст., проаналізував їхній репертуар та особливості видавничої продукції, зокрема художньо-технічне оформлення книг. Без сумніву, згадані роботи членів Бібліографічної комісії НТШ І. Огієнка та І. Свенціцького належать до числа найпомітніших і найвартісніших видань, підготовлених до ювілею українського друкарства.

У другій половині 1920-х років означився спад у діяльності Бібліографічної комісії. З березня 1925 р. по листопад 1930. р. не відбулося жодного її засідання. Однак у цей період члени осередку продовжували роботу над індивідуальними бібліографічними проєктами. На засіданні Комісії 9 листопада 1930 р. В. Дорошенко поінформував присутніх про бібліографічний доробок останніх п’яти років¹⁴⁹. Поступово робота Комісії активізувалася, надто, коли її лави поповнили представники молодшого покоління.

З’явилися напрацювання у галузі ретроспективної бібліографії. В серії „Матеріали до української бібліографії” вийшло 4 невеликі за обсягом томи, у яких опубліковано „Спис творів Івана Франка з додатком статей про нього і рецензій на його писання” у двох випусках¹⁵⁰ та „Гете в українських перекладах,

¹⁴⁷ Ляхощкий В. Тільки книжка принесе волю українському народові... : Книга, бібліотека, архів у житті та діяльності Івана Огієнка (митрополита Іларіона). Київ : Вид-во імені Олени Теліги, 2000. С. 293.

¹⁴⁸ Свенціцький І. Початки книгопечатання на землях України : (в пам’ять 350-ліття першої друкованої книжки на Україні у Львові 1573–4). Львів ; Жовква, 1924. 500 с.

¹⁴⁹ ЦДІАУ у Львові. Ф. 309. Оп.1. Спр 658. Арк. 6 зв.

¹⁵⁰ Список творів Івана Франка з додатком статей про нього і рецензій на його писання / уложив Володимир Дорошенко. У Львові : накл. Наук. т-ва ім. Шевченка, 1918. Вип. I. 80 с.;

переспівах та наслідуваннях”¹⁵¹, укладені В. Дорошенком; „Бібліографія українознавства за 1914–1923 рр.”, яку склав І. Калинович¹⁵²; „Матеріяли до бібліографії Січових Стрільців”, опрацьовані І. Шендриком¹⁵³.

У 1934 р. члени осередку ухвалили рішення про перейменування Комісії у «Бібліологічну» відповідно до пропозиції Володимира Дорошенка, який наголосив на тому, „що в сучасній науці менше присвячується уваги самій описовій і списувальній бібліографії, а більше науці про книжку взагалі, т. зв. книгознавству (бібліології)”¹⁵⁴.

Зібравшись 6 листопада 1935 р., члени осередку вкотре повели мову про необхідність підготовки ґрунтовного персонального бібліографічного покажчика Т. Шевченка. В. Дорошенко запропонував залучити до його укладання ще декількох осіб, позаяк виникла необхідність опрацювати матеріали, опубліковані в Радянській Україні. К. Студинський ініціював утворення окремої Шевченківської підкомісії, до якої увійшли Зиновій Городиський, Мирон Михайлов, Іларіон Собашев, Остап Тарнавський і Богдан Романенчук. Під час обговорення висловлювалися побажання охопити публікації в часописах, а при потребі залучити до роботи студентів і пенсіонерів, які працюватимуть під керівництвом В. Дорошенка.

Кілька важливих проблем члени Комісії обговорили на засіданні 17 грудня 1936 р. Дискутувалося, зокрема, питання про статус Комісії в структурі НТШ. Спроби віднести її лише до Філологічної секції зустріли супротив членів осередку, які вважали, що Комісія повинна, як і раніше, репрезентувати усі три секції товариства. Присутній на засіданні тодішній

1930. Вип. II. IX, с. 81–184. (Матеріяли до української бібліографії / видає Бібліографічна комісія Наукового товариства імені Шевченка ; т. IV).

¹⁵¹ Гете в українських перекладах, переспівах та наслідуваннях. Спроба бібліографії : з нагоди століття смерті великого німецького письменника / зладив Володимир Дорошенко. У Львові : з друк. Наук. т-ва ім. Шевченка, 1932. X, 12 с. (Матеріяли до української бібліографії / видає Бібліографічна комісія Наукового товариства імені Шевченка ; т. VI).

¹⁵² Бібліографія українознавства за 1914–1923 рр. / зібрав Іван Калинович. У Львові : накл. Наук. т-ва ім. Шевченка, 1924. Вип. 1 : Історія України. Публікації в українській мові. 59 с. (Матеріяли до української бібліографії / видає Бібліографічна комісія Наукового товариства імені Шевченка ; т. V).

¹⁵³ Шендрик І. Матеріяли до бібліографії Січових Стрільців. Львів : накл. Наук. Т-ва ім. Шевченка у Львові, 1937. 61 с. (Матеріяли до української бібліографії / видає Бібліологічна комісія Наукового товариства імені Шевченка ; т. VII).

¹⁵⁴ ЦДІАУ у Львові. Ф. 309. Оп. 1. Спр 658. Арк. 9.

голова НТШ І. Раковський підтримав цю думку і запевнив, що в адміністративних справах Комісія може звертатися безпосередньо до Президії Товариства¹⁵⁵.

На цьому ж засіданні члени осередку прийняли важливе рішення про започаткування книгознавчого журналу «Українська книга». Ухвалили видавати журнал спільно з Українським Товариством Бібліофілів у Львові з 1937 року як місячник, присвячений бібліології та бібліофільству, під редакцією Є. Ю. Пеленського. Поява „Української книги” мала велике значення, оскільки всі інші українські книгознавчі журнали на той час припинили своє існування.

В рамках грудневого засідання 1936 р. Комісія обговорила також питання про участь в укладанні слов'янознавчої бібліографії. Як відомо, на четвертому з'їзді польських бібліотекарів, що проходив у травні 1936 р., було прийнято рішення започаткувати періодичний орган для ведення загальнослов'янської бібліографії й організовано спеціальну Комісію слов'янської бібліографії на чолі з кустошем бібліотеки «Ossolineum» Владиславом Віслоцьким. Вона розробила анкету з низкою запитань, зокрема про доцільність такого видання, форми співпраці, фінансування, принципи добору й упорядкування літератури, кількісні пропорції друкованої продукції різних народів. Анкету розіслали з супровідним листом компетентним приватним особам та установам, яких планували залучити до співпраці, зокрема й Науковому товариству ім. Шевченка. Голова НТШ І. Раковський передав документ до полагодження Бібліологічній комісії Товариства. Провівши дискусію, члени осередку доручили М. Андрусяку звернутися особисто до В. Віслоцького, аби з'ясувати деякі сумнівні питання. На засіданні 1 січня 1937 р. після обговорення, в якому взяли участь В. Щурат, Ф. Колесса, Є. Ю. Пеленський, В. Дорошенко, М. Деркач, присутні вирішили долучитися до проєкту загальнослов'янської бібліографії, але з огляду на національні інтереси українців висунули кілька принципових вимог. Вони домагалися українського представництва в

¹⁵⁵ ЦДІАУ у Львові. Ф. 309. Оп. 1. Спр. 658. Арк. 13 зв.

редакційній колегії майбутнього бібліографічного покажчика, десяти процентів обсягу для українського матеріалу, і головне його компакту подачу в окремому розділі, а не розпорошення між державами, в яких проживають українці.

У другому числі за 1938 рік часопис «Українська книга» надрукував повідомлення Комісії слов'янської бібліографії про перші результати анкетування. Крім Бібліологічної комісії НТШ, відповіді надійшли від Національної бібліотеки у Варшаві, Ради Співки Польських бібліотекарів, Всесоюзної Книжкової палати СРСР, Загребського і Белградського відділів Співки Югославських бібліотекарів. Затримувалися з відповіддю чехи, а болгари не відгукнулися зовсім, навіть після кількох нагадувань. Усі товариства й інституції, що надіслали відповіді на анкету, підтримали ідею загальнослов'янської бібліографії, погоджувалися на безкорисливу співпрацю й пропонували видавати новий бібліографічний орган у Польщі. Поділ матеріалу за державами імпонував Росії та Югославії, натомість Бібліологічна Комісія НТШ обстоювала етнічний принцип. Внаслідок цього Комісія слов'янської бібліографії дійшла висновку, що компромісним може бути поділ за мовами. На жаль, питання про фінансування проєкту залишилося відкритим, учасники анкетування радили звертатись із офіційним клопотанням до урядів держав та керівництва зацікавлених наукових інституцій. Пасивність представників деяких народів та відсутність коштів гальмували роботу Комісії, а з вибухом Другої світової війни проєкт підготовки загальнослов'янської бібліографії був знятий з порядку денного.

Упродовж 30 років існування у складі Бібліографічної (згодом Бібліологічної) комісії працювали досвідчені вчені з науковим бібліографічним доробком і талановита молодь. Чисельність осередку постійно зростала, в її лавах поруч із львів'янами перебували вчені з Наддніпрянщини (згодом УСРР) і представники української еміграції. З архівних протоколів Комісії та «Хроніки НТШ» маємо відомості про 57 членів осередку і 33 його засідання. Окремий

додаток до пропонованого дослідження «Протоколи засідань Бібліографічної комісії Наукового товариства ім. Шевченка (1909–1937)» дозволяє скласти уявлення про напрями роботи Комісії, простежити графік, тематику й перебіг засідань осередку, присутність членів і запрошених гостей, ухвалення рішень і контроль за їх виконанням.

1. 4. Співпраця Бібліографічної комісії НТШ з науковими установами

Наукове товариство ім. Шевченка надавало великого значення налагодженню взаємин із зарубіжними інституціями, оскільки репрезентацію національної науки на міжнародній арені вважало одним із головних своїх завдань. Водночас українознавчий характер досліджень членів НТШ вимагав тісної співпраці з ученими Наддніпрянської України. Такі зв'язки реалізовувалися на рівні Товариства в цілому, окремих його секцій, комісій та особистих контактів учених. При висвітленні взаємин Бібліографічної комісії з іншими науковими установами зроблено акцент на тих формах зв'язків, які відображали не стільки основну наукову заангажованість окремих її членів, а специфіку діяльності Комісії як наукового інформаційно-бібліографічного осередку.

1.4.1. Українське Наукове Товариство в Києві та установи ВУАН

Українське Наукове Товариство в Києві було засноване в 1907 р. і стало першою в Наддніпрянщині національною науковою інституцією. Варто відзначити, що більшість членів Бібліографічної комісії НТШ з Наддніпрянської України (В. Доманицький, М. Комаров, М. Сумцов, Д. Дорошенко, С. Єфремов, В. Перетц) входили до складу УНТ в Києві. Своєю чергою дійсними членами київського наукового осередку обрано таких вчених-львів'ян із Бібліографічної комісії НТШ, як І. Джиджора, М. Возняк, З. Кузеля, К. Студинський, В. Дорошенко, Ф. Колесса, В. Левицький, І. Свенціцький.

Не маючи можливості брати безпосередню участь у наукових зібраннях УНТ, львів'яни надсилали свої доповіді в Київ для зачитування та обговорення на прилюдних і секційних засіданнях Товариства. Упродовж 1909–1914 років були заслухані доповіді І. Джиджори, І. Франка, В. Дорошенка, З. Кузеля, М. Возняка. Більшість із них згодом у вигляді статей публікувались у виданнях УНТ, головним чином у „Записках”, а також у часописі „Україна”. Крім статей, тут друкували рецензії та бібліографічні огляди, підготовлені членами Комісії. Зокрема, у двох перших книгах часопису „Україна” за 1914 р. В. Дорошенко

вмістив бібліографічний огляд „Український науковий рух в 1913 р.”¹⁵⁶. Правдоподібно, В. Дорошенку належить і невеличкий бібліографічний огляд „Ювілейні Шевченківські видання в Галичині”, опублікований під криптонімом В. Д.¹⁵⁷.

Після встановлення радянської влади Українське Наукове Товариство увійшло в 1921 р. до складу Всеукраїнської Академії наук. Найбільшого розмаху діяльність ВУАН досягла у 1924–1930 роках, коли її очолював М. Грушевський. У складі Академії наук у цей період було засновано чимало нових структурних підрозділів для різнопланових наукових досліджень. До участі в них М. Грушевський залучив також галицьких учених, серед них і членів Бібліографічної комісії. Окремі з них отримали звання академіків: В. Гнатюк, К. Студинський (1924 р.), Ф. Колесса, В. Щурат, М. Возняк (1929 р.)¹⁵⁸. Окрім згаданих вчених, із ВУАН співпрацювали Я. Гординський як член Культурно-історичної комісії, М. Кордуба як дійсний член Археографічної комісії, В. Сімович як дійсний член Діалектологічної комісії. І. Крип'якевич входив до Археографічної комісії, був дійсним членом кафедри історії України і постійним позаштатним співробітником Комісії для складання біографічного словника діячів України¹⁵⁹. І. Кривецький числився закордонним співробітником Комісії історії української мови¹⁶⁰.

У 1925 р. при ВУАН організовано спеціальну Комісію Західної України на чолі з М. Грушевським. Її членами стали К. Студинський (заступник голови), Ф. Колесса, М. Кордуба, І. Крип'якевич, І. Свенціцький. В якості постійного позаштатного співробітника до Комісії увійшов В. Дорошенко. Львів'ян часто запрошували до безпосередньої участі в заходах академії. Упродовж 1926–

¹⁵⁶ Дорошенко В. Український науковий рух в 1913 році. *Україна*. 1914. Кн. 1. С. 99–111 ; кн. 2. С. 75–87.

¹⁵⁷ В. Д. [Дорошенко В.]. Ювілейні Шевченківські видання в Галичині. *Україна*. 1914. Кн. 3. С. 103–104.

¹⁵⁸ Діяльність М. Возняка у ВУАН розглядати не будемо, оскільки ще в 1923 р. він з власної ініціативи вийшов зі складу Бібліографічної комісії НТШ.

¹⁵⁹ Список співробітників ВУАН (1924–1928). *Історія Національної Академії наук України, 1924–1928 : документи і матеріали* / упоряд.: В. А. Кучмаренко [та ін.]. Київ : НБУВ, 1998. С. 604–642.

¹⁶⁰ Там само. С. 354.

1929 років Київ відвідали К. Студинський, І. Свенціцький, В. Сімович, Ф. Колесса, І. Крип'якевич, М. Кордуба. Кожен візит західноукраїнських учених давав їм можливість виступити перед київською аудиторією, поспілкуватися з колегами, обговорити плани спільної наукової роботи¹⁶¹.

Особливої уваги заслуговують бібліографічні проєкти, здійснені спільно київськими та львівськими бібліографами. Так, з нагоди 60-річчя від дня народження та 40-річчя наукової діяльності М. Грушевського ВУАН видала тритомний ювілейний збірник на пошану вченого. Останній з них відведено під персональний бібліографічний покажчик творів М. Грушевського. Його підготовку здійснював колектив укладачів із Всенародної бібліотеки України (нинішня Національна бібліотека України ім. В. Вернадського), яка входила до складу ВУАН. Однак для укладання ґрунтовного бібліографічного реєстру виявилось недостатньо фондів київських бібліотек. Тому упорядники скористалися допомогою голови Бібліографічної комісії НТШ В. Дорошенка, який доповнив перелік творів М. Грушевського львівськими і закордонними виданнями. Про це згадано у передмові до покажчика, а на титульному аркуші поруч із прізвищами київських бібліографів Д. Балики, О. Карпінської, Н. Козель, Н. Ципкіної зазначено: „Доповнення В. Дорошенка (Львів)”. С. Микитка, автор нарису про В. Дорошенка, виданого у Філадельфії в 1955 р., стверджує, що львівський бібліограф не тільки значно доповнив згаданий покажчик М. Грушевського, а й „цілком наново зредагував, уложивши в іншому порядку”¹⁶². Показовий в цьому плані й лист самого В. Дорошенка до М. Грушевського, датований 30 листопада 1927 р. У ньому бібліограф, зокрема, так писав про свою роботу над покажчиком: „Досі я мав коло ста доповнень, а сподіваюся, що матиму значно більше. Я дуже хотів би, щоб ювілейний Комітет не друкував покажчика без моєї редакції, бо крім пропусків я знайшов і

¹⁶¹ Доповідь голови Комісії Західної України ВУАН Ф. Я. Савченка про співпрацю зі вченими Західної України. Там само. С. 337–339; Савченко Ф. Комісія Історії Західної України. *Україна*. 1930. Кн. 41. С. 213–216.

¹⁶² Микитка С. Володимир Дорошенко : з нагоди 75-річчя визначного вченого й громадянина Філадельфія : накл. Гуртка Приятелів, 1955. С. 15.

чимало недокладностей та й просто помилок”¹⁶³.

Ще одним прикладом співпраці обидвох організацій була підготовка історико-бібліографічного збірника „Часописи Поділля”, який видала в 1928 р. Бібліографічна секція Кабінета виучування Поділля Вінницької філії Всенародної бібліотеки України¹⁶⁴. В цьому проєкті взяв участь член Бібліографічної комісії НТШ І. Кривецький, який опрацював розділ, присвячений пресі Галицького Поділля. Основу праці І. Кривецького, що паралельно була надрукована окремим виданням¹⁶⁵, склав бібліографічний реєстр часописів 1882–1927 років українською, польською та єврейською мовами загальною кількістю 112 записів (41 назва). Крім того, вчений подав ґрунтовну передмову з цікавими статистичними відомостями та ілюстраціями деяких титульних аркушів зареєстрованих пресодруків. Критичні відгуки на збірник „Часописи Поділля” опублікували відомі київські книгознавці М. Сагарда¹⁶⁶ та В. Ігнатієнко¹⁶⁷.

Регулярно друкував бібліографічні матеріали часопис „Україна”. М. Грушевський, редагуючи журнал в 1924–1930 роках, пильно стежив, щоби на його сторінках була репрезентована Галичина. В листі до К. Студинського від 3 серпня 1924 р. він нарікав, що львів'яни нічого не прислали до двох перших книг відновленої „України”¹⁶⁸. Скаржився, зокрема, на В. Дорошенка, який не підготував обіцяного огляду. Йдеться про бібліографічний огляд

¹⁶³ Листування Михайла Грушевського / упоряд. Г. Бурлака ; ред. Л. Винар ; Укр. іст. т-во, НАН України, Ін-т укр. археогр. та джерелозн. ім. М. Грушевського. Київ ; Нью-Йорк ; Париж ; Львів ; Торонто, 1977. Т. 1. С. 268–269.

¹⁶⁴ Часописи Поділля : історично-бібліографічний збірник з нагоди 150-ліття першої газети на Україні (1776-1926) та 10-ліття існування УСРР / Вінницька філія Всенародної бібліотеки України при Українській Академії наук ; склали М. Білінський, Н. Співацька, І. Кривецький ; ред В. Отамановський. Вінниця, 1928. [205] с. (Матеріали до історії друку та бібліографії Поділля ; т. 1).

¹⁶⁵ Кривецький І. Часописи Галицького Поділля : іст.-бібліогр. матеріали за рр. 1882-1927 / Вінницька філія Всенародної бібліотеки України при Українській Академії наук ; ред. В. Отамановський. Вінниця, 1928. 24 с. (Кабінет виучування Поділля ; вип. 19).

¹⁶⁶ Сагарда М. [Рецензія]. *Україна*. 1930. Кн. 39. С. 202–210. Рец. на кн.: Часописи Поділля ...

¹⁶⁷ Ігнатієнко В. [Рецензія]. *Бібліологічні вісті*. 1928. № 1. С. 148–150. Рец. на кн.: Часописи Поділля ...

¹⁶⁸ Листи Михайла Грушевського до Кирила Студинського (1894–1932 рр.) / упоряд. Г. Сварник. Львів ; Нью Йорк : Вид-во М. П. Коць, 1998. С. 156.

„Українське наукове життя поза межами УСРР в рр. 1914–1924”, який з’явився тільки в шостому номері часопису за 1925 рік. Пізніше В. Дорошенко опублікував низку аналогічних бібліографічних оглядів наукової українознавчої літератури за 1926¹⁶⁹, 1927¹⁷⁰, 1928 роки¹⁷¹. Подібний огляд за 1929 р. підготував І. Крип’якевич¹⁷². З двома оглядами виступив на шпальтах „України” І. Калинович: „Ucrainica в англійській мові”¹⁷³ та „Ucrainica в старих часописах”¹⁷⁴.

У 1928 р. з ініціативи М. Грушевського редакція „України” запровадила спеціальну рубрику для поточного обліку українознавчої літератури. Було проведено чотири наради, на яких присутні обговорили принципи добору й систематизації матеріалу, методику бібліографічного опису літератури, розподіл обов’язків між учасниками проєкту, до якого приєдналися також співробітники Всенародної бібліотеки України. На засіданні 12 жовтня прийнято ухвалу запросити до співпраці західноукраїнських бібліографів. З такою пропозицією М. Грушевський звернувся до І. Крип’якевича та В. Дорошенка. У листі від 17 жовтня 1928 р. він запропонував І. Крип’якевичу взяти на себе відповідальність за цю ділянку роботи у Львові й при потребі залучити до її виконання ще одну особу на свій вибір. Просив також негайно розпочати бібліографування літератури, яка вийшла в першій половині 1928 р., з тим, щоб у грудні надіслати картки до Києва¹⁷⁵. Відомо, що за дорученням І. Крип’якевича західноукраїнський матеріал опрацьовував молодий історик Микола Андрусак, у майбутньому член Бібліографічної комісії НТШ. Робота оплачувалася, й отримані кошти М. Андрусак використав для підготовки та

¹⁶⁹ Дорошенко В. Огляд українського наукового руху поза межами УСРР [в 1926 р.]. *Україна*. 1927. Кн. 5. С. 131–150.

¹⁷⁰ Дорошенко В. Українознавство поза межами УСРР за рік 1927. *Україна*. 1929. Кн. 33. С. 102–126.

¹⁷¹ Дорошенко В. Українознавство поза межами УСРР в 1928 році. *Україна*. 1930. Кн. 42. С. 119–142.

¹⁷² І. К. [Крип’якевич І.]. З наукового руху в Галичині. *Україна*. 1929. Кн. 32. С. 174–175.

¹⁷³ Калинович І. Ucrainica в англійській мові. *Україна*. 1925. Кн. 3. С. 186–187.

¹⁷⁴ Калинович І. Ucrainica в старих часописах. *Україна*. 1927. Кн. 3. С. 199–202.

¹⁷⁵ Михайло Грушевський та Іван Крип’якевич: (за матеріалами неопублікованого листування й мемуарів) / [підгот. до друку Р. Крип’якевич]. *Іван Крип’якевич у родинній традиції, науці, суспільстві*. Львів, 2001. С. 346.

захисту докторської дисертації.

„Бібліографічний реєстр українознавства [за 1928 рік]” з’явився в 1929 р. у двох книгах „України”¹⁷⁶. Об’єктом обліку, крім окремих видань, були статті з періодики та збірників, рецензії. Матеріал систематизовано у 8 тематичних розділах: краєзнавство, економіка, статистика, мова, література, мистецтво, етнологія і фольклор, історія. Після припинення публікації „Бібліографічного реєстру” в „Україні” М. Грушевський просив М. Андрусяка продовжувати опрацювання матеріалу за 1929 і 1930 роки, попри те, що мав деякі застереження до його роботи. З цього приводу він писав І. Крип’якевичу: „Бібліографічні карточки Андрусяка при провірці показуються мало точними. Чи він виписував їх не з автопсії, чи взагалі не надавав значення точності? В кожному разі цю роботу треба б продовжувати. Картки описувати і нам надсилати, хоч бібліографічного реєстру ми не будемо друкувати в наступному році.”¹⁷⁷. Згодом в «Автобіографії» М. Андрусяк згадував: «Мушу зазначити, що видатки зв’язані з докторськими іспитами й промоцією, покриті завдяки щедрій підмозі акад. Михайла Грушевського, який за посередництвом д-ра Крип’якевича платив мені за збирання бібліографічних матеріалів. Я сподівався співробітничати в його історичних видавництвах і тим віддячитися заслуженому батькові української сучасної історіографії, однак, на жаль, наслідком незавидної його теперішньої долі й упадку видавництва не можу цього сповнити»¹⁷⁸.

1.4.2. Український науковий інститут книгознавства в Києві

У необхідності тісної співпраці з українськими бібліологами та бібліографами Галичини був переконаний також Ю. Меженко, директор

¹⁷⁶ Бібліографічний реєстр українознавства за 1-е півріччя 1928 р. *Україна*. 1929. Кн. 32. С. 133–182 ; Бібліографічний реєстр українознавства за 2-е півріччя 1928 р. *Україна*. 1929. Кн. 37. С. 92–160.

¹⁷⁷ Михайло Грушевський та Іван Крип’якевич : (за матеріалами неопублікованого листування й мемуарів)... С. 353.

¹⁷⁸ Андрусяк М. Автобіографія (вересень 1932) / публ. Л. Тиміш. *Дрогобицький краєзнавчий збірник*. Дрогобич, 2000. Вип. 4. С. 473.

Українського наукового інституту книгознавства в Києві. Інститут, організований у 1922 р., вперше в Україні започаткував студії теоретичних засад національного книгознавства й розгорнув ґрунтовні бібліологічні дослідження прикладного характеру. Намагаючись працювати у всеукраїнському форматі, працівники Інституту зіткнулись із чималими проблемами. Нарікаючи на відсутність галицьких видань у Києві, Ю. Меженко писав: „Але ж наша біда це східня і західня Україна. Ми навіть підбором бібліотек в питаннях україніки відрізняємося”¹⁷⁹. З цієї причини директор УНІКу намагався залучити львівських учених до співпраці в галузі бібліографії та ініціював налагодження контактів із Бібліографічною комісією НТШ й окремими вченими. Він кілька разів звертався до членів Комісії з пропозицією взяти участь у редагуванні та доповненні бібліографічних покажчиків.

Двічі Ю. Меженко прохав голову Комісії В. Дорошенка переглянути й доповнити бібліографічні покажчики, які склав молодий учений з Ленінграду Василь Дроздовський. Внаслідок доопрацювання покажчика „Гоголь українською мовою” в друкованому органі Інституту „Бібліологічні вісті” з’явилася рецензія, в якій В. Дорошенко не тільки вказав на помилки, а й подав окремим списком доповнення до всіх чотирьох розділів роботи (99 назв)¹⁸⁰. Інший персональний покажчик – „Толстой в українських перекладах” – після доповнень західноукраїнськими виданнями „Бібліологічні вісті” опублікували з короткою передмовою редакції як спільну роботу В. Дорошенка і В. Дроздовського¹⁸¹.

Разом із І. Шендриком В. Дорошенко переглянув, доповнив західноукраїнським матеріалом і подав окремі зауваження до „Бібліографічного покажчика преси українською мовою 1834–1916 років”, який уклав Варфоломій Ігнатієнко.

Ю. Меженко неодноразово пропонував львів’янам опублікувати під

¹⁷⁹ Листи Юрія Меженка до львів’ян (1923–1969) / авт.-упоряд. М. Вальо. Львів, 2002. С. 46.

¹⁸⁰ Дорошенко В. Гоголь українською мовою. *Бібліологічні вісті*. 1927. №3. С. 57–63.

¹⁸¹ Дорошенко В., Дроздовський В. Л. Н. Толстой в українських перекладах. *Бібліологічні вісті*. 1929. № 4. С. 19–25.

егідою Інституту монографічні книгознавчі дослідження. Для прикладу, І. Кревецький дістав пропозицію надрукувати в „Трудах УНІКу” книгу „Українські книголюби старого часу”, а В. Дорошенко – низку нарисів про західноукраїнських бібліографів, передовсім про І. О. Левицького. Та цією нагодою львів’яни, на жаль, не скористались.

Ефективнішою виявилась їх співпраця з „Бібліологічними вістями”. І. Кревецький опублікував у часописі відому статтю „Перша газета на Україні”, в якій виклав свою концепцію початків української преси¹⁸². Згодом праця була видана в серії УНІКу „Науково-популярна бібліотека книгознавства” окремим відбитком. Статтю І. Крип’якевича „Українські папірні XVI віку” Ю. Меженко спочатку планував опублікувати в науковому збірнику „Українська книга 16-17-18 століття”, що вийшов як перший том у серії „Труди УНІКу”, натомість подібна публікація з’явилася дещо пізніше у „Бібліологічних вістях”¹⁸³. Крім того часопис надрукував статтю І. Крип’якевича „До історії української гравюри у XVII столітті”¹⁸⁴, а також подав його „Причинки до словника українських граверів”¹⁸⁵ як доповнення до праці Павла Попова „Матеріали до словника українських граверів”, яку УНІК видав у 1926 р.

Ю. Меженко був зацікавлений у тому, щоби на сторінках журналу систематично висвітлювалися події бібліологічного життя Західної України, зокрема діяльність Бібліографічної комісії НТШ. У листі від 29 січня 1925 р. він прохав хоча б коротко ознайомити з роботою, що зараз проводить Комісія, а також із загальним планом її діяльності. Такі відомості керівництво Інституту потребувало для координації зі своїми планами, а також для інформування читачів. Відтак у „Бібліологічних вістях” у розділі «Хроніка» з’явилося декілька коротких повідомлень про роботу Бібліографічної комісії НТШ у Львові. В

¹⁸² Кревецький І. Перша газета на Україні. *Бібліологічні вісті*. 1926. № 4. С. 5–15.

¹⁸³ Крип’якевич І. Найдавніші папірні на Україні (XVI в.). *Бібліологічні вісті*. 1926. № 1. С. 64–65.

¹⁸⁴ Крип’якевич І. До історії львівської гравюри в XVII в. *Бібліологічні вісті*. 1927. № 1. С. 80–83.

¹⁸⁵ Крип’якевич І. Причинки до словника українських граверів. *Бібліологічні вісті*. 1926. № 4. С. 22–25.

1923–1926 роках журнал надрукував чотири інформаційні звістки про засідання Комісії, одне з них було передруковане з часопису „Книжка”, який виходив у Станиславові¹⁸⁶. Йшлося здебільшого про бібліографічні покажчики, над якими працювали члени Комісії. Паралельно подібні відомості подавала рубрика „Праця українських бібліологів”.

Також у часописі з’явилося кілька повідомлень про ювілейні та скорботні дати, пов’язані з іменами окремих членів Бібліографічної комісії НТШ. У 1925 р. «Бібліологічні вісті» надрукували звістку про 25-річний ювілей літературної та наукової діяльності голови Комісії Володимира Дорошенка¹⁸⁷. Крім того, були опубліковані надіслані зі Львова некрологи Володимира Гнатюка¹⁸⁸ та Івана Калиновича¹⁸⁹.

Заслуговує на згадку розлога інформаційна замітка І. Свенціцького «Українські Наукові Книгозбірні у Львові», в якій автор подав відомості про три бібліотеки: Наукового товариства ім. Шевченка, Народного Дому і Національного Музею, доповнивши текстову частину таблицею з основними статистичними показниками їх роботи¹⁹⁰.

Поруч з інформативними звістками в „Хроніці” друкувалися рецензії на праці членів Бібліографічної комісії НТШ, зокрема І. Калиновича¹⁹¹, І. Огієнка та І. Свенціцького¹⁹².

«Бібліологічні вісті» були не єдиним часописом УСРР, який умістив на своїх сторінках відомості про роботу Бібліографічної комісії НТШ. Її діяльність

¹⁸⁶ Бібліографічна Комісія Наук. Т-ва. Там само. 1923. № 3. С. 42.

¹⁸⁷ [25-літній ювілей літературної та наукової діяльності Володимира Дорошенка]. Там само. 1925. № 1–2. С. 156. Без підп.

¹⁸⁸ В. Д. [Дорошенко В.]. [Володимир Гнатюк : некролог]. Там само. 1926. № 4. С. 107–108.

¹⁸⁹ Дорошенко В. Іван Калинович : [некролог]. Там само. 1927. № 4. С. 99–104: портр.

¹⁹⁰ Свенціцький І. Українські Наукові Книгозбірні у Львові. Там само. 1926. № 4. С. 91–94.

¹⁹¹ Ігнатієнко В. [Рецензія]. *Бібліологічні вісті*. 1926. № 4. С. 70–72. Рец. на кн.: Калинович І. Покажчик до української соціалістичної і комуністичної літератури. Відень ; Київ, 1921. 110 с. ; Калинович І. Українська преса й видавництва за 1923 рік. Львів ; Київ, 1924. 16 с. ; Калинович І. Українська мемуаристика, 1914–1924 (бібліографічний реєстр). Львів, 1925. 32 с. ; Калинович І. Покажчик української культури за 1924 рік. Львів ; Київ, 1925. 26 с.

¹⁹² Маслов С. Нові роботи з історії українського друкарства. *Бібліологічні вісті*. 1927. № 2. С. 97–101. Рец. на кн.: Свенціцький І. Початки книгопечатання на землях України. 1924. 500 с. ; Огієнко І. Історія українського друкарства. Т. 1. Львів, 1925. 418 с.

не залишилася поза увагою бібліографознавців Всенародної Бібліотеки України. Зокрема, в третьому числі „Бібліотечного збірника” М. Ясинський опублікував статтю „Головні моменти з історії української бібліографії”¹⁹³. В ній автор сформулював дуже важливий постулат: створення Бібліографічної комісії НТШ у Львові було першою спробою надати бібліографічній діяльності в Україні організованого характеру. Цю тезу він розгорнув у програмі курсу „Історія української бібліографії” для аспірантів ВБУ, розглядаючи Бібліографічну комісію НТШ як „перший організаційний осередок, що поставив собі завдання поширити організацію бібліографії на цілу Україну”¹⁹⁴.

1.4.3. Український Науковий Інститут у Варшаві

Бібліографічна комісія підтримувала контакти з українськими науковими інституціями в Європі. Зокрема, завдяки співпраці з Українським Науковим Інститутом у Варшаві вдалось опублікувати персональний покажчик творів Т. Шевченка, над яким тривалий час працював голова осередку В. Дорошенко. В 1930-х роках з ініціативи директора Інституту Олександра Лотоцького було запроєктовано капітальне «Повне видання творів Шевченка» в шістнадцяти томах за редакцією П. Зайцева, який також був членом Бібліографічної комісії НТШ. Останній шістнадцятий том, що вийшов у 1939 р., редакція відвела саме для бібліографії, яку склав В. Дорошенко¹⁹⁵. Попри задекларовану назву «Покажчик видань Шевченкових творів та спис бібліографічних праць про Шевченка», до нього увійшли тільки твори Шевченка. Як зазначав бібліограф, літературу про життя і творчість поета планували видати окремо у двох томах, але з початком Другої світової війни Інститут припинив свою видавничу діяльність. З цієї ж причини не з’явився бібліографічний покажчик «Шевченко

¹⁹³ Ясинський М. Головні моменти з історії української бібліографії. *Бібліотечний збірник*. Київ, 1927. Чис. 3 : Бібліографія на Україні. С. 4–5.

¹⁹⁴ Ясинський М. Історія української бібліографії [Машинопис] : програма для аспірантів ВБУ. І-й рік. Київ, 1929. С. 12.

¹⁹⁵ Покажчик видань Шевченкових творів та спис бібліографічних праць про Шевченка / зібрав і впорядкував Володимир Дорошенко. Варшава ; Львів : Український Науковий Інститут, 1939. VIII, 357 с.: іл., табл. (Повне видання творів Тараса Шевченка ; т. 16 : Бібліографія).

– майстер образотворчого мистецтва (1830–1938)».

Бібліографічний покажчик, укладений В. Дорошенком, складається з чотирьох розділів: «І. Шевченкові твори; II. Фототипічні знімки з Шевченкових рукописів; III. Фальсифікати Шевченкових творів; IV. Чужі твори, приписувані Шевченкові». Основу покажчика склав перший розділ, в якому в хронологічній послідовності зареєстровані всі першодруки Шевченкових творів. Поруч із першодруками в одній позиції подані пізніші передруки, які вийшли окремими виданнями. Ретельно зафіксовані й описані всі прижиттєві публікації поета.

Упорядник добросовісно опрацював і використав усі доступні йому бібліографічні джерела, причому не тільки спеціальні Шевченкіана, а й загальні ретроспективні і поточні бібліографічні покажчики. Одночасно В. Дорошенко подав багато нового матеріалу, спростував численні помилки в попередніх покажчиках і майже з вичерпною повнотою зібрав літературу, що торкається зареєстрованих видань.

Робота виконана на високому методичному рівні. Бібліографічні записи достатньо розлогі й структуровані. Крім основного бібліографічного опису подано бібліографічні відомості з такими гаслами: «Передруки», «Рецензії», «Історія видання». Бібліографічний опис – дуже детальний. Укладач точно відтворив назви й підназви, зазначив редакторів, укладачів, авторів передмов, вказав друкарню, тираж, формат, серію, передав особливості пагінації, вмістив відомості про поліграфічні особливості видань, друкарські помилки. У низці бібліографічних записів він занотував інформацію про дозвіл цензури з відповідною датою, місцем, а подекуди й прізвиськом цензора. Укладач не тільки розкрив зміст збірників, а й вказав сторінки окремих публікацій.

Велику пошукову роботу В. Дорошенко здійснив задля встановлення тиражів Шевченкових видань. Він опрацьовував державні бібліографічні покажчики Росії («Книжная летопись»), УСРР («Літопис українського друку»), Польщі («Urzędowy wykaz druków»), переглядав книги замовлень друкарень НТШ й «Діла», протоколи товариства «Просвіта». При потребі вивчав

мемуарну літературу, звертався до епістолярних матеріалів. Необхідні відомості надсилали також і самі видавці, зокрема: Я. Оренштайн, В. Королів-Старий, Г. Гануляк, М. Таранько, І. Чепига та ін.

Бібліографічний покажчик вміщує велику кількість ілюстрацій: титульні аркуші, обкладинки, окремі сторінки періодичних видань і збірників із Шевченковими творами. Подано 23 портрети редакторів видань Т. Шевченка, зокрема: Є. Гребінки, П. Куліша, О. Барвінського, Г. Рожанського, О. Русова, Ф. Вовка, Б. Лепкого та ін.

Впадає у вічі розгалужений науково-довідковий апарат із великим евристичним потенціалом: передмова «Від упорядчика»; «Список скорочень»; «Річевий покажчик видань», структурований за типами видань (повні зібрання творів, збірки поезій, зокрема й Кобзарі, щоденник, листування, твори російською мовою); «Абетковий покажчик творів», структурований за жанрами (поезії, російські поезії, повісті й оповідання, драматичні твори, листи, дрібні твори); «Абетковий покажчик осіб (окремо подані редактори й упорядники, ілюстратори, цензори, видавці), видавництв, часописів, міст та ілюстрацій»; «Errata».

Бібліографічний покажчик доповнює передмова Комісії для видання творів Шевченка, яку написав П. Зайцев, а також дві статті самого В. Дорошенка. Рецензенти відзначали особливе значення першої з них – «Шевченко в цифрах», що є спробою дослідження феномену друкованості Шевченка. Для бібліометричного аналізу процесу видання і поширення творів Шевченка автор вдало поєднав текстовий і табличний формат, який дозволив простежити різні хронологічні відрізки, тиражі, мовні й територіальні аспекти, статистику збірок та окремих творів, тощо. За підрахунками В. Дорошенка, всього вийшло 476 окремих видань Шевченка загальним тиражем 4.923.440 примірників. Найбільше їх надруковано у Києві, Харкові, Петербурзі та Львові. Найчастіше видавався «Кобзар», з-поміж окремих творів – поеми «Катерина», «Наймичка», «Гайдамаки».

Велику вартість має і друга стаття В. Дорошенка – «Бібліографія

Шевченкознавства», в якій автор здійснив огляд бібліографічної Шевченкіани (понад 40 бібліографічних посібників). На відміну від звичайного реєстру, жанр огляду, в якому В. Дорошенко був справжнім майстром, дозволив йому подати відомості про структуру й обсяг окремих показників, відзначити їх переваги та недоліки, оцінити роботу укладачів, зазначити основні рецензії. Особливе значення цій публікації забезпечила компетентність автора, який чверть століття присвятив бібліографії шевченкознавства.

З-поміж критичних відгуків на бібліографічний показник Шевченка, складений В. Дорошенком, передовсім варто згадати рецензію Є. Ю. Пеленського, вміщену в четвертому річнику «Української книги», опублікованому Українським видавництвом у 1942 р. під назвою «У століття Шевченкового «Кобзаря», 1840–1940»¹⁹⁶. Є. Ю. Пеленський назвав показник справжньою науковою роботою, капітальною бібліографією, «що стоїть безконечно вище від усіх дотеперішніх Шевченкових показників багатством зібраного матеріалу, солідністю його опрацювання й продуманістю методологічних зложень». Попри те, що підготовка Шевченкових показників створює в українській бібліографії найскладніші проблеми, укладач, на думку рецензента, зумів вибрати із моря надрукованого те, що справді для науки найцінніше, найсуттєвіше і виявив справжню майстерність в систематизації та бібліографічному описі матеріалу, тому «цей фундаментальний показник займе загалом в українській бібліографії одне з найперших місць».

Високо оцінив бібліографічний показник відомий український книгознавець Ю. Меженко, бібліограф та колекціонер творів Шевченка. У своєму листі до В. Дорошенка від 19 жовтня 1940 р. він писав: «Я ніколи не кажу компліментів, але Ваша бібліографія є зразкова. Зрозуміло, що одна людина, особливо в умовах, в яких працювали Ви, не спроможна охопити все. Проте Ви зробили значно більше того, як це було можливо. Честь Вам і

¹⁹⁶ Пеленський Є. Ю. [Рецензія]. *Українська книга*. IV. Львів ; Краків : Українське видавництво, 1942. С. 191-194. Рец. на кн.: Бібліографічний показник творів Т. Шевченка / склав Володимир Дорошенко. У Львові : накл. автора, 1938. 335, [5] с.

слава»¹⁹⁷. Інші листи Ю. Меженка засвідчують, що В. Дорошенко продовжував опрацьовувати бібліографію Т. Шевченка, причому цікавився не лише новинками, а й виданнями попереднього періоду задля правок і доповнень.

Бібліографічна комісія, подібно до інших структурних пірозділів НТШ, намагалась інтегруватися в український та європейський науково-інформаційний простір. Члени осередку плідно співпрацювали з іншими науковими організаціями, зокрема Українським Науковим Товариством у Києві, установами ВУАН, УНІКом, Українським Науковим Інститутом у Варшаві. Практикувалися різні форми комунікативних відносин: особисті контакти, членство, співробітництво з друкованими органами тощо. Але найбільш показовими були спільні проєкти в галузі поточної та ретроспективної бібліографії, що відображали специфіку діяльності Комісії і реалізовувались у вигляді співукладання чи доповнення бібліографічних покажчиків.

¹⁹⁷ Листи Юрія Меженка до львів'ян (1923–1969) / авт.-упоряд. Марія Вальо. Львів : ЛНБ ім. В. Стефаника НАН України, 2002. С. 106.

2. Внесок Бібліографічної комісії НТШ у розвиток української бібліографії та книгознавства

Широко закроена програма діяльності Бібліографічної комісії НТШ стала результатом наукового осмислення її чільними діячами зростаючої ролі української бібліографії на початку ХХ ст. Були визначені пріоритетні завдання, покликані усунути найбільші лакуни в галузі української бібліографії і наблизити її до рівня розвинутих бібліографій європейських, зокрема і слов'янських, народів. Уже тільки декларація такої програми мала неабияке значення, бо констатувала науковий статус бібліографії та окреслила основні напрями її розвитку. Одним із головних положень програми було систематичне ведення поточного обліку української книги. Необхідність відображення нових українських видань зумовлювали зростаючі темпи українського книговидання з одного боку, і відсутність спеціальної установи для їх реєстрації, яка в багатьох країнах здійснювалася переважно на державному рівні. Про подібні реєстри в Україні в ХІХ ст. не могло бути мови, оскільки вона не мала власної державності і знаходилась у складі двох різних імперій. Тому Комісія поставила перед собою завдання організувати роботу в цій галузі. Було здійснено декілька спроб налагодити поточний облік української книги, але з огляду на несприятливі обставини вони виявилися короткотривалими.

Важливого значення Комісія надавала підготовці ретроспективних бібліографічних показників. Планувалося передовсім доопрацювати репертуар української книги кінця ХІХ ст., аби логічно завершити роботу, започатковану М. Комаровим та І. О. Левицьким. Тому першим виданням осередку стала «Українська бібліографія Австро-Угорщини за роки 1887–1900», складена головою Комісії І. О. Левицьким. Інший член осередку М. Комаров, хоч і продовжував роботу над «Бібліографічним показником нової української літератури», не зміг її завершити і видати.

Ще у довоєнний період В. Дорошенко отримав доручення від НТШ укласти ґрунтовний персональний показник Івана Франка, перший випуск якого

вийшов друком у 1918 р. Через фінансову скруту НТШ наступний випуск вдалося видати тільки через 12 років. Саме брак необхідних коштів завадив Комісії провадити цілеспрямовану видавничу діяльність у післявоєнний період, тому вона спромоглася тільки на три невеликі бібліографічні покажчики, які по суті були передруками з інших джерел, і паралельно виходили в серії «Матеріали до української бібліографії».

Великим досягненням Комісії було заснування в 1937 р. спільно з Українським товариством бібліофілів у Львові фахового журналу «Українська книга». Попри нетривале існування органу, в ньому побачили світ різнопланові публікації, що охоплювали практично увесь комплекс книгознавчих дисциплін.

2. 1. Видання серії „Матеріали до української бібліографії”

Рішення про заснування власної серії видань під назвою «Матеріали до української бібліографії» Комісія прийняла на першому організаційному засіданні, отож члени осередку отримали реальну можливість оприлюднювати результати своєї бібліографічної діяльності. Обставини склалися так, що в серії реалізовувались індивідуальні проекти, але рішення про їх публікацію колегіально приймалося на засіданнях Комісії. Загалом вийшло сім томів серії, у яких було опубліковано 5 бібліографічних покажчиків. Кожен із них заслуговує на детальний аналіз, що передбачає висвітленням історії створення праць, методики їх укладання, оцінки, з'ясування актуальності як для тодішнього, так і для сучасного користувача.

2.1.1. «Українська бібліографія Австро-Угорщини за роки 1887–1900»

Серію видань Бібліографічної комісії НТШ «Матеріали до української бібліографії» започаткувала «Українська бібліографія Австро-Угорщини за роки 1887–1900», складена І. О. Левицьким. Вона стала логічним продовженням його попередньої праці – «Галицько-руська бібліографія ХІХ століття», яка охоплювала період з 1800 по 1886 рік.

Виходу в світ цей бібліографічний покажчик, що мав завершити

багаторічну працю укладача над західноукраїнською бібліографією XIX ст., завдячує дієвій участі різних структурних підрозділів НТШ. Рішення про його видання коштом Товариства ініціювала Історично-філософічна секція на своєму засіданні 26 травня 1909 р., плануючи опублікувати у серійному виданні секції «Українсько-Руський Архів» або у спеціальному органі Бібліографічної комісії, якщо така буде найближчим часом організована. На першому засіданні 21 листопада 1909 р. новостворена Бібліографічна комісія ухвалила друкувати працю І. О. Левицького у щойно заснованій серії «Матеріали до української бібліографії»¹⁹⁸. Наприкінці року перший том, що охопив 1887–1889 роки, побачив світ¹⁹⁹. Така оперативність обумовлена, вочевидь, тим, що укладач мав практично готовий до друку матеріал, який вже частково публікувався раніше. Адже відомо, що І. О. Левицький робив спробу продовжити свою «Галицько-руську бібліографію XIX століття» шляхом видання бібліографічних річників за 1887, 1888 і 1889 роки²⁰⁰. Звичайно, в публікацію двадцятирічної давності укладач вніс доповнення (272 бібліографічні записи), правки й уточнення. Крім вступного слова самого упорядника, до першого тому „Української бібліографії Австро-Угорщини” увійшла передмова І. Кревецького, в якій він коротко виклав програму діяльності Бібліографічної комісії НТШ. У 1910 і 1911 роках з’явилися два наступні томи бібліографії – за 1890–1891 роки²⁰¹ та 1892–1893 роки²⁰².

За основними критеріями добору, методикою опису та упорядкування

¹⁹⁸ Засідання Бібліографічної комісії. I зас. 21 листопада. *Хроніка НТШ*. 1909. Чис. 40, вип. 4. С. 20.

¹⁹⁹ Українська бібліографія Австро-Угорщини за роки 1887–1900 / уложив на підставі автопсій Ів. Ем. Левицький ; Передм. Ів. Кревецького. У Львові : накладом Наук. т-ва ім. Шевченка, 1909. Т. I : [Роки 1887–1889]. X, 290 с. (Матеріали до української бібліографії / видає Бібліографічна комісія Наукового товариства імені Шевченка ; т. I).

²⁰⁰ Галицько-русская Библиография за 1887 г. / сост. И. Е. Левицкий. Львов, 1888. 70 с. Відб. з “Литературного Сборника” за 1887 р. ; Галицько-русская Библиография за 1888 г. / сост. И. Е. Левицкий. Львов, 1889. 128 с. Відб. з “Литературного Сборника” за 1888 р. ; Галицько-русская Библиография за 1889 г. / сост. И. Е. Левицкий. Львов, 1890. 130 с. Відб. з “Литературного Сборника” за 1889–1890 рр.

²⁰¹ Українська бібліографія Австро-Угорщини за роки 1887–1900 / уложив на підставі автопсій Ів. Ем. Левицький. У Львові : накладом Наук. т-ва ім. Шевченка, 1910. Т. II : [Роки 1890–1891]. 262 с. (Матеріали до української бібліографії / видає Бібліографічна комісія Наукового товариства імені Шевченка ; т. II).

²⁰² Українська бібліографія Австро-Угорщини за роки 1887–1900 / уложив на підставі автопсій Ів. Ем. Левицький. У Львові : накладом Наук. т-ва ім. Шевченка, 1911. Т. III : [Роки 1892–1893]. 290 с. (Матеріали до української бібліографії / видає Бібліографічна комісія Наукового товариства імені Шевченка ; т. III).

матеріалу «Українська бібліографія Австро-Угорщини за роки 1887–1900» подібна до «Галицько-руської бібліографії XIX століття». До покажчика увійшли твори українською мовою (гражданкою, латинкою, кирилицею), видані в межах Австро-Угорщини, а також праці українців – уродженців Австро-Угорщини, незалежно від мови й місця публікації. Укладач систематизував матеріал за хронологічним принципом, а в межах року – за алфавітом прізвищ авторів або назв творів. Періодичні видання з детально розписаним змістом кожного річника подані в одному ряду з книгами. Серед них «Батьківщина», «Буковина», «Діло», «Зоря», «Наука», «Слово», «Школьна часопись» та ін. Всього у трьох томах бібліографічного покажчика зафіксовано 2529 бібліографічних записів. Опис видань відзначається детальністю й точністю, оскільки здійснений головним чином на основі автопсії. Окремої згадки заслуговують анотації укладача, що є своєрідними книгознавчими довідками.

При значній подібності «Галицько-руської бібліографії XIX століття» і «Української бібліографії Австро-Угорщини за роки 1887–1900» не важко помітити й суттєву різницю між ними, яка засвідчила еволюцію суспільно-політичних поглядів І. О. Левицького. Наприкінці XIX ст. він поступово звільняється від впливу москвофілів і переходить на українські позиції. Про це свідчить, по-перше, назва бібліографічного покажчика, яка задекларувала його українську належність. По-друге, для упорядкування матеріалу вжито українську мову, на відміну від «Галицько-руської бібліографії XIX століття», укладеної язичієм (Т. 1) і російською мовою (Т. 2). І. О. Левицький вважав свою роботу справою національного значення, тому домагався її максимальної повноти. „Він був цілком свідомий, – писав П. Р. Магочі, – значення своєї праці для національного руху і її ваги для тогочасної і майбутньої науки”²⁰³. Не випадково укладач обрав форму зведеного бібліографічного покажчика, в якому зареєстрував різні типи видань: книги, брошури, аркушівки, періодику.

²⁰³ Магочій П. Р. Націоналізм і національна бібліографія: Іван Омелянович Левицький та дев’ятнадцятивічна Галичина. *Бібліографічна комісія Наукового товариства імені Шевченка у Львові (1909–1939)...* С. 88.

Це забезпечило високу інформативність бібліографії.

Першу оцінку «Української бібліографії Австро-Угорщини за роки 1887–1900» знаходимо у рецензіях, які з'явилися у тогочасній українській та зарубіжній пресі. Відгуки всіх українських критиків були позитивними. І. Кревецький, рецензуючи перший том покажчика, відзначив «незвичайну солідність і старанність автора» і констатував, що ця праця, подібно до попередніх, має «велику вагу для нашої наукової літератури»²⁰⁴. На другий том покажчика він теж опублікував короткий схвальний відгук²⁰⁵. В. Дорошенко в рецензії на третій том праці розглядав «Українську бібліографію Австро-Угорщини за роки 1887–1900» у взаємозв'язку з попередніми працями І. О. Левицького аналогічного характеру, що в сумі дають майже повний реєстр західноукраїнської друкованої продукції в Австрійській імперії від 1772 по 1893 роки і відтворюють цілісну картину українського відродження в Австрії. «Бачимо, перегортаючи картки книжок д. Левицького, – писав В. Дорошенко, – як зростає пропасть між москвофілами й свідомими українцями, як язичіє заміняється чистою українською мовою, як переходять до українського табору твердяки»²⁰⁶. Показовою є також рецензія Антона Калішевського, опублікована у московському журналі «Украинская жизнь» (1912, № 11). Директор бібліотеки Московського університету, українець за походженням, сприймав працю І. О. Левицького не тільки як бібліографічний покажчик, тобто звичайний реєстр творів, а вбачав у ній підсумок культурної діяльності нації упродовж 86 років. Таким чином, усі вищезгадані рецензенти визнавали не тільки науково-практичне, а й велике культурно-історичне значення праці.

Не обійшлося, однак, і без ложки дьогтю. Уже на перший том покажчика з'явилася вкрай негативна рецензія польського літературознавця Станіслава Здзярського під назвою «Rabunkowa bibliografja ruska», опублікована у газеті «Słowo polskie» (1910, чис. 540). «Грабіжницькою» критик вважав бібліографію

²⁰⁴ Кревецький І. [Рецензія]. *ЛНВ*. 1910. Т. 50, кн. V. С. 407–408. Рец. на кн.: Українська бібліографія Австро-Угорщини за роки 1887–1900. Т. I...

²⁰⁵ Кревецький І. [Рецензія]. Там само. 1911. Т. 54, кн. VI. С. 534. Рец. на кн.: Українська бібліографія Австро-Угорщини за роки 1887–1900. Т. II...

²⁰⁶ Дорошенко В. [Рецензія]. Там само. 1912. Т. 57, кн. III. С. 581–582. Рец. на кн.: Українська бібліографія Австро-Угорщини за роки 1887–1900. Т. III...

лише за те, що вона реєструвала твори іноземними мовами, начебто «вкрадені» у поляків та інших народів. Незабаром у часописі «Діло» з'явилася відповідь анонімного автора за підписом «бібліограф»²⁰⁷. Чомусь ці дві публікації випали з поля зору як дослідників наукового доробку Бібліографічної комісії НТШ, так і дослідників бібліографічної діяльності І. О. Левицького. Чи не вперше деталі дискусії обговорила М. А. Вальо у статті, вміщеній у науковому збірнику «Іван Омелянович Левицький». На її думку, рецензія С. Здзярського, «написана в неприпустимо саркастичному і лайливому тоні стосовно наукової діяльності НТШ і виданої ним праці І. О. Левицького та в манері безоглядного і безкритичного протиставлення їй «Польської бібліографії» К. Естрайхера ... була типовим на той час зразком некомпетентності переважної більшості польських критиків у справах української бібліографії та науки в цілому»²⁰⁸. Повністю погоджуючись із цим висновком, додамо, що бібліографічний показник І. О. Левицького став лише приводом для антиукраїнського виступу. Пан С. Здзярський виявив некомпетентність не лише щодо української, а й щодо польської бібліографії. Майже всі претензії критика до «Української бібліографії Австро-Угорщини» можна було б адресувати і начебто еталонній «Польській бібліографії» К. Естрайхера. Власне на цьому і побудував свою відповідь анонімний дописувач «Діла», який віднайшов вагомі аргументи на захист І. О. Левицького. Він довів, що закиди про ненауковість бібліографічного показника і його перевантаженість маловартісними матеріалами були безпідставними, а наклепи щодо «грабіжництва» – просто смішними. Але висновок С. Здзярського про те, що, друкуючи таке «бібліографічне сміття», як праця І. О. Левицького, Наукове товариство ім. Шевченка дарма розтринькує державні кошти, усе ж ображав гідність українців. Звідси – різкий тон відповіді «бібліографа» і, мабуть, не зовсім коректні висловлювання про «Польську бібліографію» К. Естрайхера.

Повертаючись до оцінки «Української бібліографії Австро-Угорщини за

²⁰⁷ Бібліограф. «Rabunkowa bibliografja ruska». *Діло*. 1910. Чис. 268. С. 1–2 ; чис. 269. С. 1–2 ; чис. 270. С. 1–2.

²⁰⁸ Вальо М. А. Фундатор української бібліографії. *Іван Омелянович Левицький* : зб. наук. пр. Львів, 2002. С. 11.

роки 1887–1900», зазначимо, що єдиним її суттєвим недоліком була відсутність допоміжних покажчиків. Але, як сказано в передмові укладача, він планував насамкінець подати покажчик предметів та імен авторів з розв'язанням псевдонімів і криптонімів, однак свої наміри не встиг реалізувати. Після передачі до друку матеріалів третього тому важко хворий на астму І. О. Левицький призупинив роботу над укладанням «Української бібліографії Австро-Угорщини». Це спричинило занепокоєння членів НТШ і змусило їх шукати способу пришвидшити процес публікування покажчика. На засіданні філологічної секції О. Барвінський, знаючи про важкий стан здоров'я І. О. Левицького, запропонував звернутися до президії Товариства з проханням прискорити друк бібліографії²⁰⁹. Пізніше члени Бібліографічної комісії, заслухавши інформацію І. Кревецького про підготовку до видання третього тому покажчика, постановили «просити автора, щоби предложив рукопис на дальші томи»²¹⁰. Проте ці заходи не мали успіху. Хвороба прогресувала: з жовтня 1911 р. бібліограф не вставав з ліжка, про що відомо з його листа до О. Барвінського²¹¹. В січні 1913 р. І. О. Левицький помер.

У такій ситуації керівництво НТШ ухвалило єдине правильне рішення: купити у спадкоємців бібліографа рукописні матеріали для покажчика за 1894–1900 роки, оцінені у 1600 корон, з метою подальшої їх публікації²¹². Після придбання рукопису Бібліографічна комісія доручила опрацювання четвертого тому І. Кревецькому і звернулась із проханням до президії НТШ профінансувати видання в 1914 р. На засіданні 25 червня 1914 р. І. Кревецький повідомив, що четвертий том, який охопив літературу за 1894 р., незабаром буде готовий до друку²¹³, але Перша світова війна перешкодила його публікації. І. Кревецький, мобілізований до австрійського війська, вболівав за долю рукопису, який залишив у друкарні НТШ. У листі до наукового секретаря

²⁰⁹ Засідання Філологічної секції. III зас. дня 31 мая. *Хроніка НТШ*. 1911. Чис. 47, вип. III. С. 13.

²¹⁰ Засідання Бібліографічної комісії. II зас. дня 13 вересня. Там само. Чис. 48, вип. IV. С. 18.

²¹¹ ЛННБ України ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. Ф. 11. Спр. 1629.

²¹² Засідання Виділу. III зас. дня 27 лютого. *Хроніка НТШ*. 1913. Чис. 54, вип. 2. С. 3.

²¹³ Засідання Бібліографічної комісії. I зас. дня 25 червня. Там само. 1914. Чис. 58/59, вип. 2/3. С. 20.

товариства В. Гнатюка, надісланому 22 листопада 1915 р. з Ряшева, він писав: „Передовсім обходить мене рукопись дальшого тому Бібліографії пок. Ів. Е. Левицького, який я зредагував був і віддав до друкарні і якого один аркуш був уже навіть зложений перед приходом Москалів до Львова”²¹⁴. На щастя, згаданий рукопис вцілів і зберігся до наших днів. Нині він знаходиться у відділі рукописів ЛННБ України імені В. Стефаника НАН України в особистому архіві І. О. Левицького²¹⁵. Це 405 аркушів форматом 17х21 см., складених в окремії папці, з рукописним бібліографічним текстом (386 бібліографічних записів). Більшість описів зроблено рукою І. О. Левицького, їх доповнюють записи І. Кревецького і ще принаймні однієї особи, можливо доньки бібліографа – Іванни. Зберігся також перший аркуш (16 с.) з коректурою, про який властиво і згадував І. Кревецький (матеріал на літери А–Г з єдиною правкою на другій сторінці)²¹⁶. Крім підготовленого до друку рукопису бібліографії за 1894 рік, в архіві І. О. Левицького зберігається картотека покажчика за 1895–1900 роки²¹⁷, упорядкована за хронологічним принципом.

У відповідь на питання, чому в післявоєнний період Бібліографічна комісія не опублікувала «Українську бібліографію Австро-Угорщини» до кінця, можна назвати кілька причин. Головною з них була нестача коштів. Про це свідчить той факт, що за неповних шість років перед війною у серії «Матеріали до української бібліографії» Комісія видала три великі томи, а впродовж 1918–1939 років – лише чотири помітно менших за обсягом покажчики. З них тільки два випуски четвертого тому вийшли як самостійні видання, а решта – це матеріали, що паралельно публікувалися в інших джерелах. У таких умовах профінансувати видрук об’ємного бібліографічного покажчика І. О. Левицького було досить важко. Тим паче, що підготовка його до друку передбачала, за словами тодішнього секретаря Комісії І. Калиновича, «багато праці в провірці карток-титулів з автопсіями для їх остаточного зредагування і видання»²¹⁸.

²¹⁴ ЛННБ України ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. Ф. 34. Спр. 293. Арк. 43 зв.

²¹⁵ Там само. Ф. 167. Оп. 1. Спр. 6.

²¹⁶ Там само. Спр. 6а.

²¹⁷ Там само. Ф. 167. Оп. 1. Спр. 7 – 273.

²¹⁸ ЛННБ України ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. Ф. 57. Спр. 65. Арк. 16.

Серед інших вагомих причин назвемо появу нових, актуальніших для ХХ ст. тем, які також вимагали бібліографічного забезпечення.

Лише у 1945–1948 роках друковані бібліографічні покажчики й архівні матеріали І. О. Левицького були використані для формування картотеки української книги 1798–1916 років у рамках спільного проєкту академічних бібліотек Львова і Києва під загальним керівництвом Юрія Меженка. Внаслідок їх опрацювання до картотеки було влито 5700 бібліографічних записів. З вуст керівника групи львівських бібліографів Ярослава Дашкевича ще раз пролунала висока оцінка робіт І. О. Левицького. У листі до Ю. Меженка 1 лютого 1946 р. він писав: «На мою думку бібліограф[ічні] матеріали Левицького вичерпали роки до 1900 включно, принайменше відносно Галичини, Буковини та Закарпаття... Чи його зорким очам щось висмикалося – мало правдоподібно ...»²¹⁹. Однак післявоєнна відлига виявилася короткотривалою, і незабаром роботу над укладанням репертуару української книги довелося припинити. Тільки в незалежній Україні з'явилася можливість опублікувати зібрану в повоєнні роки картотеку як архівне джерело. «Українська бібліографія Австро-Угорщини за роки 1887–1900» лягла в основу третього і четвертого томів видання, що вийшло під назвою «Репертуар української книги 1798–1916»²²⁰. Рукописні матеріали І. О. Левицького за 1894–1900 роки були опубліковані тут вперше, але в такому обсязі, як вони подані в архівній меженківській картотеці, тобто лише українські книги. Книги іноземними мовами і всі газетно-журнальні публікації, зареєстровані І. О. Левицьким, не відповідали програмі проєкту й не потрапили до покажчика, хоч їх бібліографічна вартість не викликає сумніву. Безперечно, детально розписаний зміст західноукраїнських періодичних видань ще довго слугуватиме базою для різноманітних українознавчих студій, а твори іноземними мовами зможуть поповнити ту складову частину національної бібліографії, яку називають екстеріорикою. Тож можемо констатувати, що

²¹⁹ Листування Юра Меженка з Ярославом Дашкевичем (1945-1969) / упоряд.: Р. Дзюбан, Г. Сварник ; НАН України, ЛННБУ ім. В. Стефаника, Відділ історичних колекцій. Львів, 2009. С. 18.

²²⁰ Репертуар української книги, 1798–1916 : матеріали до бібліографії / упоряд., підгот. до друку та приміт. Л. І. Ільницької, О. І. Хміль ; наук. ред. Я. Дашкевича. Львів : Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника, 1995–2005. Т. 1–9.

опубліковані та досі неопубліковані архівні матеріали «Української бібліографії Австро-Угорщини за роки 1887–1900» до сьогодні не втратили своєї актуальності як бібліографічне джерело.

2.1.2. «Спис творів Івана Франка з додатком статей про нього і рецензій на його писання»

Помітне місце у науковому доробку Бібліографічної комісії НТШ посідає покажчик «Спис творів Івана Франка з додатком статей про нього і рецензій на його писання», підготовлений В. Дорошенком²²¹. Роботу над цією бібліографією укладач розпочав ще перед Першою світовою війною за дорученням НТШ для ювілейного збірника з нагоди 40-ліття літературної діяльності Франка. Згодом на засіданні Історично-філософічної секції 8 квітня 1914 р. було ухвалено рішення опублікувати цей бібліографічний покажчик як окреме видання²²².

Взявши за основу відомий бібліографічний реєстр М. Павлика, приурочений до 25-ї річниці літературної творчості І. Франка²²³, В. Дорошенко мав намір його доопрацювати з метою ліквідації помилок і прогалин, а також доповнити новим матеріалом за останні 15 років. Орієнтуючись на кращі зразки персональних бібліографічних покажчиків, укладач прагнув з максимальною повнотою і точністю відобразити багатий науковий і творчий доробок І. Франка. Він планував зібрати літературу за 1874–1913 роки і систематизувати її за жанрами публікацій у чотирьох розділах: I. Красне письменство; II. Критика й публіцистика; III. Наукові писання; IV. Рецензії. В останньому, п'ятому розділі, мала бути зібрана література про І. Франка.

Через великий обсяг матеріалу і обмежений час для його підготовки В. Дорошенко був змушений інтенсивно й напружено працювати. Майже в кожному листі цього періоду до тодішнього секретаря НТШ В. Гнатюка

²²¹ Список творів Івана Франка з додатком статей про нього і рецензій на його писання / уложив Володимир Дорошенко. У Львові : накл. Наук. т-ва ім. Шевченка, 1918. Вип. 1. 80 с. (Матеріали до української бібліографії / видає Бібліографічна комісія Наукового товариства імені Шевченка ; т. IV).

²²² Засідання історично-філософічної секції. XI зас. дня 14 квітня. *Хроніка НТШ*. 1914. Чис. 58/59, вип. 2/3. С. 14.

²²³ Список творів Івана Франка за перше 25-літє його літературної діяльності, 1874–1898 / зладив М. Павлик. Львів : виданє Ювілейного комітета, 1898. 127 с.

бібліограф нарікав на свою велику завантаженість. Зокрема, 27 грудня 1913 р. він писав: «Від рання до вечора сиджу в бібліотеці й ладжу Показчик до Франка»²²⁴. З поштівки, датованої 16 березня 1914 р., дізнаємося про початок передруку: «Я тепер дуже зайнятий: друкую показчик до Франка і маю багато клопоту з ним. Працюю з ранку до пізньої ночі – в нашій Бібліотеці, в “Просвіті”, в університеті»²²⁵.

Документально підтверджено, що вже напередодні війни В. Дорошенко мав підготовлений до друку матеріал. Повідомляючи про засідання Бібліографічної комісії 25 червня 1914 р., «Хроніка НТШ» писала: «В. Дорошенко реферує про бібліографічний показчик писань д-ра І. Франка, який почав уже друкувати»²²⁶. Це засвідчує також лист І. Франка до В. Дорошенка від 4 листопада 1915 р., в якому поет пише, що «переглянув виданих досі 6 аркушів показчика»²²⁷.

В. Дорошенку довелося провести велику пошукову роботу з метою атрибуції творів Франка, тобто встановлення авторства його публікацій, виданих анонімно або підписаних маловідомими псевдонімами чи криптонімами. Для вирішення цієї проблеми найдоцільніше було звернутися по допомогу до самого автора. Спершу поет не погоджувався на зустріч, оскільки був ображений на В. Дорошенка, який написав у 1910 р. не вельми прихильну рецензію на його «Нарис історії українсько-руської літератури»²²⁸. Однак голос розуму пересилив амбіції, і зустріч відбулася. Згадуючи про неї, В. Дорошенко писав: Франко «... сам зголосив свою поміч, дав мені свій примірник Павликового показчика з своїми поправками та й почав разом зо мною переглядати річники «Діла», зазначаючи, що пропустив Павлик, а що приписав

²²⁴ Дорошенко В. Листи до Гнатюка В. М. за 1900-1925 рр. // ЛННБ України ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. Ф. 34. Спр. 198. Арк. 14 зв.

²²⁵ Там само. Арк. 17.

²²⁶ Засідання Бібліографічної комісії. *Хроніка НТШ*. 1914. Чис. 58/59, вип. 2/3. С. 20.

²²⁷ Франко І. Лист до В. В. Дорошенка. *Зібрання творів* : у 50 т. Київ : Наук. думка, 1986. Т. 50. С. 432.

²²⁸ Дорошенко В. [Рецензія]. *Літературно-науковий вістник*. 1910. Т. 51, кн. 7. С. 101–109. Рец. на кн.: Франко І. Нарис історії українсько-руської літератури до 1890 р. Львів, 1910. 444 с.

йому неслухно (Цей примірник і досі зберігається у мене)»²²⁹.

Цей факт заслуговує на особливу увагу, оскільки розвіює міф радянських бібліографознавців про виняткову цінність персонального покажчика І. Франка, складеного М. Павликом нібито за активної участі письменника. Натомість сам І. Франко писав, що насправді консультація була дуже побіжною, в результаті чого М. Павлик пропустив 5 публікацій поета, зате приписав йому 75 чужих²³⁰. Крім того, І. Франко, який дуже прискіпливо ставився до якості бібліографічних праць, вказав на такі хиби в роботі М. Павлика, як відсутність передмови та непронумеровані бібліографічні записи. «Надіюся, – писав поет, – що все те буде справлене й доповнене в новій бібліографії моїх писань, яка незабаром має вийти заходом бібліографічної комісії при Наук[овому] тов[аристві] ім[ені] Шевченка»²³¹. Однак Перша світова війна стала на заваді вчасній появі його ґрунтовного персонального покажчика.

Як політичний емігрант, В. Дорошенко був змушений виїхати з Галичини і деякий час перебував у Відні, де активно працював у Союзі Визволення України. І. Франко, переживши російську окупацію у Львові, не втрачав інтересу до свого майбутнього персонального покажчика. У листі до В. Дорошенка 4 листопада 1915 р. він писав: «З Вашим підписом повинна вийти бібліографія моїх писань за 40 літ, і я надіюсь, що Ви не покинете сеї роботи й був би вдячний Вам, якби в дальшій протязі й мене допущено до участі в ній»²³². Також І. Франко повідомив, що переглянув машинопис, підготовлений ще перед війною, і виявив деякі хиби. Так бібліограф помилково зареєстрував у покажчику переклад оповідання Миколи Помяловського «Вакула», що насправді належить Осипу Олеськову. Натомість пропустив маловідомий вірш, присвячений Т. Шевченку, який І. Франко просив

²²⁹ Дорошенко В. Іван Франко в моїх спогадах. *Спогади про Івана Франка* / упоряд. Михайло Гнатюк. Вид. 2-ге, допов., переробл. Львів : Каменяр, 2011. С. 551.

²³⁰ Франко І. Передмова [до збірки „В наймах у сусідів”]. *Зібрання творів* : у 50 т. Київ : Наук. думка, 1986. Т. 39. С. 260–261.

²³¹ Там само. С. 261.

²³² Франко І. Лист до В. В. Дорошенка. *Зібрання творів* : у 50 т. Київ : Наук. думка, 1986. Т. 50. С. 432.

розшукати в бібліотеках Відня і виготовити для нього копію. В. Дорошенко, не маючи можливості повернутися до Львова, своєю чергою вживає заходи, аби отримати усі матеріали для подальшої роботи над покажчиком. За посередництвом В. Гнатюка він звертається до тодішнього директора друкарні НТШ І. Криловського з проханням надіслати картотеку і видруковані аркуші покажчика до Відня. Виявилось однак, що під час російської окупації Львова частина картотеки пропала, і згодом укладач мусив відновлювати втрачений матеріал.

Після смерті письменника для атрибуції його творів В. Дорошенко послуговувався Франковим примірником покажчика, який уклав М. Павлик. Крім того, він використовував ще один друкований примірник цього ж покажчика, куди вносив свої правки. Обидва згадані примірники зберігаються нині як одна справа в ЦДІА України у Львові в архіві НТШ²³³. Франків примірник, про який неодноразово згадували дослідники, має титульний аркуш і обкладинку й містить позначки і правки письменника. Зокрема, деякі позиції перекреслені, біля окремих бібліографічних записів на полях зазначено: «Не мій». Подекуди виправлені друкарські помилки, є також дописки. Від 1875 по 1891 рік проставлені номери позицій, причому окремо для кожного року. Та загалом документ порівняно «чистий».

Примірник, який, на нашу думку, належав В. Дорошенку, досі не привертав належної уваги дослідників. Зрештою у радянські часи В. Дорошенко був персоною non grata. У М. Гуменюка, щоправда, можна прочитати поміж рядками про рукописні помітки в архівному примірнику, які «робив сам Франко і, мабуть, **хтось інший**»²³⁴ під його керівництвом»²³⁵. Цей примірник не має ні обкладинки, ні титульного аркуша. Вочевидь, укладач передовсім планував перенести сюди позначки із Франкового примірника, а згодом використовував як свій робочий чорновик. Тому він рясніє численними

²³³ Спис творів Івана Франка за перше 25-літє его літературної діяльності // ЦДІА України. Ф. 309. Оп. 1. Спр. 665. 130 арк.

* Виділено авторкою монографії

²³⁵ Гуменюк М. П. Українські бібліографи XIX – початку XX століття : нариси про життя та діяльність. Харків : Редакційно-вид. відділ Кн. пал. УРСР, 1969. С. 108.

різнокольоровими позначками, правками, заувагами тощо. Дописки на полях доповнюють бібліографічні позиції відомостями про кількість сторінок, наявність серії, передмови, рецензії. Окремі бібліографічні записи потребували уточнення, отож В. Дорошенко нотував запитання, зокрема «Про що?», «Якої саме?», «Чи не про Шевченка?» та ін. Чимало позицій позначені латинським «*vidi*», що можна витлумачити, як наочно переглянуті або ж такі, що вимагають перевірки. Цілі сторінки викреслені подвійними вертикальними лініями. Ймовірно, таким чином укладач позначав уже повністю опрацьований матеріал.

Оскільки видавничі можливості НТШ у післявоєнний період значно скоротилися, «Спис творів Івана Франка з додатком статей про нього і рецензій на його писання» довелося друкувати частинами. Перший випуск покажчика з'явився у 1918 р. як четвертий том у серії Бібліографічної комісії НТШ «Матеріали до української бібліографії». Фактично це були ті п'ять аркушів, які В. Дорошенко підготував ще перед війною. Сюди увійшли художні твори І. Франка за 1874–1913 роки (1700 бібліографічних записів) і публіцистика за 1874–1888 роки (344 бібліографічні записи).

Укладач намагався зібрати всі оригінальні твори українською та іноземними мовами, а також переспіви й переклади, здійснені І. Франком. Цікаво, що серед них можна знайти перекладені польською мовою твори французької літератури (Еміля Золя, Альфонса Доде), переклади українських і російських поезій німецькою мовою (В. Стефаника, Т. Шевченка, М. Некрасова). Реєструвались окремі видання і публікації в пресі, календарях, альманахах, збірниках, читанках та інших шкільних підручниках.

Матеріал у покажчику упорядковано в хронологічній послідовності. У межах року книги і статті, незалежно від мови, занотовані в одному ряду за алфавітом їх назв. Після оригінальних публікацій вміщено переклади і переробки, а відтак – твори за редакцією І. Франка.

Бібліографічний опис, здійснений переважно методом *de visu*, включав усі основні елементи. Особливою повнотою відзначався опис книг, де бібліограф вказував жанр твору, видавництво, серію, формат, а також відомості про

перевидання, ілюстративний матеріал, зокрема портрети. Наприкінці опису в квадратних дужках він докладно розписував зміст збірників, причому зазначав передмови, післямови та коментарі. Важливим засобом характеристики окремих видань були анотації укладача. З них можна почерпнути цікаву інформацію про історію видання твору, особливості його поліграфічного оформлення, відомості про передрук чи переробку, цензурні переслідування тощо.

Підтримуючи традиції М. Комарова, І. О. Левицького та інших українських бібліографів, В. Дорошенко вважав за потрібне долучати до опису видань відомості про критичні відгуки на них. Так, у розділі «Красне письменство» чимало бібліографічних записів містять посилання на рецензії. Найчастіше критичні відгуки на твори І. Франка друкували «Зоря», «Діло», «Буковина», «Руслан», «Житє і Слово», «ЛНВ», «Кіевская Старина» та ін. Такі перлини Франкового таланту, як збірка оповідань «В поті чола» (Київ, 1903), поема «Мойсей» (Львів, 1905; 2-е вид, 1913), поетична збірка «Semper tiro» (Львів, 1906) викликали великий резонанс і привернули увагу багатьох критиків.

Віддаючи до друку перший випуск «Спису творів Івана Франка», В. Дорошенко сподівався, що незабаром будуть опубліковані наступні і навіть планував додатковий розділ для реєстрації нових матеріалів, які з'явилися після 1913 р. В останньому випуску він мав намір подати іменний та предметний покажчики, список скорочень, а також необхідні виправлення й доповнення. Але з огляду на брак коштів НТШ зволікало з публікацією другого випуску покажчика. Про актуальність цього видання знову заговорили напередодні ювілейного для І. Франка 1926 року. Так, у 1925 р. І. Кривецький наголосив на необхідності видання усіх випусків персонального покажчика письменника²³⁶. Показовим є також лист, надісланий Науковим товариством ім. Шевченка до ВУАН 30 листопада 1925 р. У ньому повідомлялося, що Філологічна секція

²³⁶ Кривецький І. Перед 10-тими роковинами смерті І. Франка. *Стара Україна*. 1925. Чис. VI. С. 113.

Товариства запланувала видати у 1926 р. ювілейний збірник в пам'ять письменника, а також уповноважила В. Дорошенка «до викінчення бібліографії творів І. Франка»²³⁷. Одночасно цією роботою зацікавився Український науковий інститут книгознавства у Києві. Директор УНІКу Ю. Меженко в листі до львівського бібліографа від 28 березня 1926 р. писав про намір придбати в нього право на публікацію обидвох випусків покажчика²³⁸. На жаль, ні у Львові, ні в Києві покажчик, складений В. Дорошенком, так і не вийшов. Тільки у 1930 р. під егідою НТШ побачив світ другий і, на жаль, останній випуск, який дав змогу занотувати решту публіцистичних творів, а також наукові праці Івана Франка²³⁹. У фонді НТШ в ЦДІА України у Львові нині зберігаються зведені картотеки творів І. Франка та літератури про нього, куди увійшли матеріали, зібрані В. Дорошенком і, вочевидь, матеріали із картотек інших авторів, зокрема І. Калиновича²⁴⁰. Окремою одиницею збереження є список вжитих у покажчику скорочень²⁴¹.

Не можна обійти увагою питання про оцінку бібліографічного покажчика, укладеного В. Дорошенком. Вдалося виявити три невеликі рецензії на його перший випуск: Олександра Гуцала в київському журналі «Наше минуле» (1918, № 2), Дмитра Дорошенка у «Книгарі» (1918, № 4) і Михайла Возняка у львівському часописі «Життя і Мистецтво» (1920, № 2). Відгуки усіх критиків позитивні. Вони відзначали, що робота В. Дорошенка, виконана за всіма бібліографічними правилами, подає цінні відомості для вивчення творчості І. Франка. Наголошувалося на необхідності якнайшвидшого видання цілого покажчика, що стане достойною пам'яткою великого письменника. Єдине зауваження М. Возняка торкалось систематизації матеріалу. Він надавав

²³⁷ Історія Національної Академії наук України, 1924-1928 : документи і матеріали / упоряд.: В. А. Кучмаренко [та ін.]. Київ : НБУВ, 1998. С. 157.

²³⁸ Листи Юрія Меженка до львів'ян (1923–1969) / авт.-упоряд. М. Вальо. Львів : Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника, 2002. С. 70.

²³⁹ Список творів Івана Франка з додатком статей про нього і рецензій на його писання / уложив Володимир Дорошенко. У Львові : наклад. Наук. т-ва ім. Шевченка, 1930. Вип. II. IX, с. 81-184 с. (Матеріали до української бібліографії / видає Бібліографічна комісія Наукового товариства імені Шевченка ; т. IV).

²⁴⁰ ЦДІАУ у Львові. Ф. 309. Оп. 1. Спр. 667–спр. 681.

²⁴¹ Список скорочень у бібліографії Франка І. в алфавітному порядку // Там само. Спр. 666. 27 арк.

перевагу загальному хронологічному порядку, але зрештою погоджувався, що групування матеріалу – це вже справа другорядна.

Заслуговує також згадки стаття “Сучасне франкознавство” Я. Гординського, у якій він не тільки згадав два випуски бібліографічного покажчика, укладеного В. Дорошенком, а й подякував укладачеві за надану бібліографічну інформацію. Очевидно, він мав на увазі ще неопубліковані матеріали з картотеки, зокрема літературу про І. Франка. Саме на їх підставі автор статті зміг підготувати ґрунтовний огляд франкознавчих досліджень із бібліометричним аналізом. В результаті Я. Гординський дійшов такого висновку: «Дорошенкова бібліографія, ведена незвичайно докладно й солідно, дасть монументальну працю, якщо тільки після її закінчення появиться ще особовий та річевий покажчик до неї»²⁴².

Іншим був вердикт радянських франкознавців. Так, відомий літературознавець Олексій Дей вважав виключно цінною бібліографічною франкознавчою працею тільки покажчик, складений М. Павликом. Роботу В. Дорошенка він вщент розкритикував за такі недоліки: пропуски, суб’єктивний розподіл праць на наукові та публіцистичні, реєстрацію першодруків разом з передруками, незручність у користуванні через надмірне вживання відсилок “*ibid*” (там само) та нерозкритих скорочень. То ж, на думку О. Дея, «зроблена по-дилетантськи, ця бібліографія не може задовольнити сучасних вимог дослідників-літературознавців»²⁴³. Аналогічно висловлювались у радянські часи й інші автори, зокрема Мирослав Мороз²⁴⁴. Насправді ж головним об’єктом їх критики був не стільки бібліографічний покажчик, як його укладач, оголошений радянською владою буржуазним націоналістом. Згадаємо, для прикладу, статтю Йосипа Куриленка з абсурдним висновком про те, що «Іван Якович не довіряв Дорошенкові і контролював його роботу по укладанню бібліографії своїх праць, оберігаючи їх від фальсифікації

²⁴² Гординський Я. Сучасне франкознавство (1916-1932). *ЗНТШ*. 1935. Т. 153. С. 86.

²⁴³ Дей О. Іван Франко в бібліографії : [передмова]. *Іван Якович Франко* : каталог творів письменника та літератури про нього. Львів, 1956. С. 6.

²⁴⁴ Мороз М. А. Вопросы библиографии и атрибуции произведений Ивана Франко : автореф. дис. на соиск. ученой степени канд. филол. Наук. Київ, 1963. С. 6.

буржуазними націоналістами»²⁴⁵.

І тільки після відновлення в Україні незалежності стала можливою об'єктивна оцінка бібліографічної спадщини В. Дорошенка. Показово, що той самий М. Мороз вже у 1996 р. писав про В. Дорошенка і його бібліографічний доробок зовсім по-іншому²⁴⁶. Позитивну оцінку “Спису творів Івана Франка” знаходимо і в роботі сучасного бібліографознавця Нінель Королевич, яка стверджує, що «цей покажчик В. Дорошенка, незважаючи на його недоліки, становить певну культурно-історичну цінність і є корисним спеціалістам-франкознавцям для поглиблення бібліографічних пошуків»²⁴⁷. Не випадково в додаткових томах до 50-томного видання І. Франка покажчик, складений В. Дорошенком, зайняв належне місце поруч з іншими бібліографічними джерелами в коментарях до 53-го та 54-го томів.

2.1.3. «Бібліографія українознавства за 1914–1923 рр.»

У 1924 р. Бібліографічна комісія НТШ започаткувала ще один важливий проект – „Бібліографію українознавства за 1914–1923 рр.”, яку опрацьовував І. Калинович. Окреслене десятиріччя ХХ ст. було насичене подіями епохального значення для українського народу. Перша світова війна, революція, відновлення і втрата державності, визвольні змагання за незалежність посилили інтерес до українського руху й спричинили появу великої кількості українознавчої літератури. Отже, постало питання про необхідність її бібліографування. У 1920 р. цю прогалину намагався заповнити С. Єфремов. Але його покажчик “Українознавство”²⁴⁸ був неповним, неточним і вміщував чимало застарілої літератури, тому підготовка нового реєстру українознавчих видань відповідала вимогам часу.

На засіданні Бібліографічної комісії 7 листопада 1923 р. “Бібліографію

²⁴⁵ Куриленко Й. Іван Франко проти соціал-шовінізму. *Жовтень*. 1955. № 12. С. 75.

²⁴⁶ Мороз М. О. Видатний бібліограф і літературознавець Володимир Дорошенко. *Бібліотека Наукового Товариства ім. Шевченка: книги і люди : матеріали круглого столу / упорядкув. та загальна ред. текстів Л. І. Ільницької*. Львів, 1996. С. 102–108.

²⁴⁷ Королевич Н. Ф. Володимир Дорошенко (1879–1963). *Українські бібліографи ХХ століття*. Київ : Кн. Пал. України, 1998. С. 119.

²⁴⁸ *Українознавство : покажчик потрібнішої до самоосвіти літератури / зложив С. Єфремов*. Київ, 1920. 64 с.

українознавства за 1914–1923 рр.” вирішено видати як п’ятий том у серії “Матеріали до української бібліографії”²⁴⁹. Показчик мав виходити окремими випусками, перший з яких присвячувався історії України. Щоправда, спочатку цей матеріал був надрукований у «Записках Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові» під назвою “Українська історична бібліографія за 1914–1923 рр.”²⁵⁰. Роботу над показником І. Калинович розпочав десь 1922 р. У станиславівському часописі “Книжка” він повідомляв, що “з доручення проф. Д[октор] І. Крип’якевича виготовляє для „Записок Наукового товариства ім. Шевченка у Львові” “Бібліографію по історії України за 1914–1922 рр.”²⁵¹. Видрук бібліографічного показника був пов’язаний з чималими труднощами. І. Калинович подавав матеріал окремими частинами, хоч тодішній голова НТШ К. Студинський вимагав пред’явити увесь рукопис. І. Крип’якевич, який редагував цей том “Записок”, в листі до І. Калиновича від 29 січня 1924 р. писав: «Студинський в ультимативній формі зажадав від мене, щоби сказати йому, кілька сторінок ще матиме Ваша бібліографія... і або покінчити її на цьому аркуші, або перервати...»²⁵². Бібліографа обмежували не тільки з огляду на термін, а й на вартість видруку бібліографії, оскільки вона вдвічі перевищувала вартість звичайних статей. Тож «Записки» опублікували тільки невелику частину матеріалу, який був у розпорядженні Калиновича. Згодом без жодних змін реєстр вийшов окремо як п’ятий том серії “Матеріали до української бібліографії”²⁵³. Фактично це був відбиток із «Записок Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові», який отримав власну обкладинку і титульну сторінку із дещо видозміненою назвою – «Історія України». Натомість на першій сторінці збереглась автентична назва.

“Бібліографія українознавства за 1914–1923 рр.” вийшла без передмови,

²⁴⁹ ЦДІАУ у Львові. Ф. 309. Оп. 1. Спр. 658. Арк. 4.

²⁵⁰ Українська історична бібліографія за 1914–1923 рр. / зібрав Іван Калинович. *ЗНТШ*. 1924. Т. 134–135. С. 185–239.

²⁵¹ Демко Лютай [Калинович Іван]. Над якими бібліографічними творами працюють у нас? *Книжка*. 1922. Чис. 810. С. 117–118.

²⁵² ЛННБ України ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. Ф. 57 (Калинович Іван). Спр. 195. Арк. 2.

²⁵³ Бібліографія українознавства за 1914–1923 рр. / зібрав Іван Калинович. У Львові : накл. Наук. т-ва ім. Шевченка, 1924. Вип. 1 : Історія України. Публікації в українській мові. 59 с. (Матеріали до української бібліографії / видає Бібліографічна комісія Наукового товариства імені Шевченка ; т. V).

хоча вона була запроектована. У листі до І. Крип'якевича від 24 червня 1924 р. укладач повідомляв, що закінчує писати передмову, яка має піти у відбиток²⁵⁴. Однак виявилось, що він запізнився. З цього приводу І. Крип'якевич писав: «Ваша відбитка вже вийшла друком без вступного слова – і по моїй думці сталося добре, бо вичерпуючі пояснення можна дати аж тоді, як цілість буде зложена – інакше треба б і тут робити доповнення»²⁵⁵. Але наступні випуски так і не з'явилися. В архіві І. Калиновича вдалося розшукати чорновий варіант передмови, яка дає ширше уявлення про плани бібліографа щодо структури і обсягу майбутнього покажчика²⁵⁶. Викликає інтерес і протокол засідання Бібліографічної Комісії НТШ від 7 листопада 1923 р., на якому І. Калинович доповідав про свою роботу. Бажаючи охопити різні галузі українознавства, укладач планував п'ять частин покажчика, кожна з яких присвячувалася певній ділянці знань:

Ч. I. Бібліографія історії [України та світу]:

- а) публікації українською мовою;
- б) публікації іноземними мовами.

Ч. II. Бібліографія української мови і письменства.

Ч. III. Бібліографія природознавства України.

Ч. IV. Бібліографія шкільництва України.

Ч. V. Бібліографія української політичної думки.

Окремі опрацьовані розділи бібліограф мав намір друкувати у різних виданнях Товариства, зокрема у «Записках Наукового Товариства ім. Шевченка», «Збірнику Математично-природописно-лікарської секції» та ін., а згодом – як окремі випуски п'ятого тому «Матеріалів до української бібліографії». У спеціальному додатку укладач запроектував допоміжні іменний та предметний покажчики, а також доповнення і виправлення.

Такі плани були цілком реальними, оскільки І. Калинович мав у своєму розпорядженні величезну картотеку українознавчих матеріалів. Щоби її

²⁵⁴ ЛННБ України ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. Ф. 314. Спр. 311. Арк. 4.

²⁵⁵ ЛННБ України ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. Ф. 57. Спр. 195. Арк. 3–3 зв.

²⁵⁶ Там само. Спр. 52. 6 арк.

сформувати, бібліограф опрацював сотні українських і зарубіжних книг, часописів, альманахів, календарів, бібліографічних посібників та інших видань. Для цього він використав фонди найбільших громадських і приватних бібліотек Львова. Крім того, перебуваючи на еміграції у Відні, плідно працював у різних бібліотеках міста, зокрема університетській, національній, у бібліотеці Інституту досліджень Сходу і Півдня. Він також ознайомився з фондами бібліотеки Союзу Визволення України, української студентської книгозбірні “Січ” та ін. Згодом, оселившись у Золочеві, І. Калинович організував спеціальне бібліографічне бюро, щоб систематично поповнювати картотеку українознавчих матеріалів. Нові бібліографічні відомості надходили також від знайомих письменників, бібліографів, журналістів. Чимало «бібліографічних знадібків» передав, зокрема, В. Дорошенко, який своєю чергою неодноразово користувався картотекою і приватною книгозбіркою І. Калиновича для укладання бібліографічних покажчиків і підготовки статей. Про це свідчить листування бібліографів 1924–1927 років²⁵⁷. За словами самого І. Калиновича, зібраний ним матеріал сягав близько півмільйона назв²⁵⁸. Відомо, що для його упорядкування бібліограф використовував три принципи: алфавітний, хронологічний і систематичний. У термінах сучасної науки, це була своєрідна база даних, яка могла слугувати для укладання різноманітних бібліографічних посібників. Властиво опрацьовуючи «Бібліографію українознавства за 1914–1923 рр.», І. Калинович опирався на ту частину картотеки, що була упорядкована за систематичним (предметно-тематичним) принципом.

Але раптова смерть у 1927 р. перекреслила всі його творчі й наукові плани. Таким чином, перший випуск покажчика, присвячений історії України, виявився єдиним. До нього увійшли окремі видання та публікації українською мовою. Увесь бібліографічний масив, що налічував 785 записів, був систематизований у двох розділах: “Помічні науки” та “Історія України”. Кожен розділ складався з низки рубрик, а також великої кількості підрубрик. Перший розділ відкривала рубрика “Бібліографія”. Тут І. Калинович

²⁵⁷
²⁵⁸

ЛННБ України ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. Ф. 57. Спр. 164. 40 арк.
Та само. Спр. 52. 6 арк.

zareestruvav riznomanitni bibliografichni posibniki, opublikovani переважно у періодичних виданнях упродовж 1914–1923 років – загалом 116 позицій. Серед їхніх укладачів – Левко Биковський, Ілько Борщак, Володимир Дорошенко, Дмитро Дорошенко, Іван Крип'якевич, Іван Чепига та ін. Зареєстровано 16 праць самого І. Калиновича. Зазначений матеріал, як і будь-яка метабібліографія (бібліографія бібліографії), мав неабияку вагу для дослідників. Властиво І. Калинович одним з перших в Україні почав розробляти бібліографію другого ступеня і в рукописі неопублікованої статті «Сучасний стан української бібліографії» наголосив на необхідності «зібрання українських бібліографічних праць, порозкидуваних по всіх журналах, збірниках, альманахах і часописах, – щоб скласти по змозі повний покажчик "Бібліографії української бібліографії"»²⁵⁹.

В окремих рубриках укладач подав реєстри книгознавчої преси (8 назв) та історичних журналів (14 назв). Велику увагу приділив також історіографії. Крім літератури загального характеру, тут уміщені матеріали про відомих українських істориків, зокрема Володимира Антоновича, Михайла Драгоманова, Пантелеймона Куліша, Миколу Костомарова, Олександра Лазаревського та ін. М. Грушевському присвячено 15 позицій. Значний інтерес становить підрозділ «Наукові організації» з окремими рубриками про наукові товариства, архіви, бібліотеки, музеї. Останній підрозділ охопив такі допоміжні історичні дисципліни, як геральдика, сфрагістика, нумізматику, хронологія.

Другий розділ «Історія України» складається з 15 рубрик. У першій і найбільшій з них укладач подав загальні курси, збірники, наукові монографії, популярні нариси, підручники тощо. Окремо виділено твори про історичні взаємини українців з іншими народами. Решту матеріалу він систематизував у хронологічні рубрики відповідно до найважливіших періодів національної історії: від найдавніших часів по ХІХ ст. На жаль, І. Калиновичу не вдалося закінчити цей розділ, у якому він планував довести матеріал до Першої світової війни включно, а також подати кілька спеціальних рубрик, присвячених історії

²⁵⁹ ЛННБ України ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. Ф. 57. Спр. 65. Арк. 27.

окремих регіонів України, історії українського права, війська, церкви, культури, економіки, мистецтва.

Завдяки докладним протокольним записам, що відтворюють перебіг засідання Бібліографічної комісії НТШ, можна отримати уявлення про структуру наступних розділів першої частини. Крім «Історії України», укладач мав намір опрацювати “Всесвітню історію” з таким рубриками: 1) Археологія; 2) Стара доба; 3) Середньовічні часи; 4) Нові часи; 5) Історія окремих країн і народів. В подальших планах була “Бібліографія мемуаристики”, яка би охопила «...передвоєнну мемуаристику, воєнні і повоєнні спомини, описи боїв, згадки, некрологи та матеріали до історії УСС, творення Галицької Армії УНЗР, публікації, які трактують про повстання Української Держави (Гетьманщина, Директорія, Галицька УНЗР і УССР) і т. п. матеріали до історії років 1917–1923». І. Калинович стверджував, що цей бібліографічний масив уже повністю підготовлений і чекає кращих часів (тобто коштів) для видруку²⁶⁰. Натомість в стадії опрацювання – корпус матеріалів іноземними мовами. Загалом “Бібліографія історії” мала сягнути близько трьох тисяч назв.

Але навіть єдиний випуск свідчить про те, що методика бібліографування, застосована І. Калиновичем, відповідала основним науковим вимогам. Бібліографічний опис літератури укладач здійснював переважно на основі автопсії. Прагнучи подати читачеві точну й вичерпну бібліографічну інформацію, він розкривав зміст збірників, при потребі додавав короткі анотації, намагався розв’язувати псевдоніми та криптоніми. Не звірені наочно видання упорядник позначав астериском, непевні відомості – знаком питання, а власні зауваження й доповнення подавав у квадратних дужках. Перші видання творів та всі їх перевидання збирав під одним номером. Чимало бібліографічних записів вміщувало відсилки на рецензії.

Натомість не зовсім вдало, як нам здається, упорядковано літературу, позаяк показчик налічує велику кількість рубрик і підрубрик, для кожної з яких формувався окремий алфавітний ряд. Такий дрібний поділ не зовсім

²⁶⁰ ЦДІАУ у Львові. Ф. 309. Оп. 1. Спр. 658. Арк. 3 зв.

виправданий, бо ускладнює пошук необхідних відомостей. Значно знижує евристичні можливості праці відсутність допоміжних покажчиків, які бібліограф планував укласти пізніше. Але перевантаженість іншими справами поглинала увесь його час, тому “про систематичну роботу над бібліографією, про опрацювання зібраного матеріалу й викінчення розпочатих праць ніколи було й думати”²⁶¹. Ця та інші причини перешкодили І. Калиновичу завершити “Бібліографію українознавства”, хоча він і мав вагомий напрацювання для усіх запроєктованих п’яти частин майбутньої покажчика. Для прикладу, у Державному архіві Львівської області зберігається картотека матеріалів, які могли бути використані для його другого випуску²⁶². Це головним чином праці з історії української літератури, подані в алфавітній послідовності прізвищ авторів або назв творів. Подібних уже сформованих картотек українознавчої літератури за 1914–1923 роки для інших випусків не виявлено. Але у величезній рукописній спадщині бібліографа залишився чималий за обсягом корпус бібліографічних матеріалів з різних ділянок українознавства ширшої ретроспективи. В особистому архіві І. Калиновича у відділі рукописів ЛННБ України ім. В. Стефаника згадана частина картотеки зібрана під назвою “Предметно-тематична бібліографія”²⁶³, а в Державному архіві Львівської області виділена як “Тематичні групи карток”²⁶⁴. Безперечно, такі матеріали зацікавлять фахівців, тому в майбутньому повинні бути використані українськими бібліографами при укладанні ретроспективних галузевих бібліографій.

2.1.4. «Гете в українських перекладах, переспівах та наслідуваннях»

У 1932 р. світова громадськість відзначила соту річницю з дня смерті великого німецького поета Й. В. Гете. Як інституція європейського рівня Наукове товариство ім. Шевченка «уважало за свій обов’язок відзначити

²⁶¹ Дорошенко В. Іван Калинович : [некролог]. *Бібліологічні вісті*. 1927. № 4. С. 100.

²⁶² ДАЛО. Ф. 306. Спр. 190.

²⁶³ ЛННБ України ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. Ф. 57. Спр. 630–спр.706.

²⁶⁴ ДАЛО. Ф. 306. Спр. 177–199.

пам'ять німецького генія святочними сходами усіх своїх секцій в дні 12 червня 1932 р.»²⁶⁵. Проголошені на зборах доповіді І. Свенціцького, Я. Гординського та І. Раковського лягли в основу збірника «В століття смерти Йогана Вольфганга Гете»²⁶⁶. Сюди увійшов також бібліографічний покажчик В. Дорошенка «Гете в українських перекладах, переспівах та наслідуваннях»²⁶⁷, який дещо раніше був опублікований як шостий том у серії видань Бібліографічної комісії НТШ «Матеріали до української бібліографії»²⁶⁸.

Покажчик українських перекладів Й. В. Гете – найгрунтовніша робота В. Дорошенка в галузі бібліографії літературних взаємин. Її належний рівень забезпечили ерудиція та обізнаність укладача з літературними джерелами у поєднанні з чималим досвідом бібліографічної роботи. На відміну від І. Калиновича, який здійснив першу спробу зібрати найважливіші українські переклади творів Й. В. Гете, В. Дорошенко намагався укласти детальніший реєстр. Покажчик І. Калиновича, що з'явився в 1917 р., налічував 64 бібліографічні записи²⁶⁹. Аналогічний відтинок часу у В. Дорошенка представлений 101 перекладом. Усього ж В. Дорошенку вдалося зареєструвати 134 переклади, які вийшли друком у 1827–1932 роках. Оскільки збірник «В століття смерти Йогана Вольфганга Гете» був опублікований дещо пізніше від шостого тому «Матеріалів до української бібліографії», укладач скористався можливістю доповнити свій покажчик 13 позиціями, що дало в сумі 147 бібліографічних записів. Реєстрував не тільки переклади, а й переспіви, переробки та наслідування творів Й. В. Гете. Так, В. Дорошенко подав у покажчику перероблену П. Кулішем поезію О. Толстого «Україна», яка своєю

²⁶⁵ Левицький В. [Передмова]. *В століття смерти Йогана Вольфганга Гете*. Львів : з друк. НТШ, 1932. С. 1.

²⁶⁶ *В століття смерти Йогана Вольфганга Гете*. Львів : з друк. НТШ, 1932. 75 с.

²⁶⁷ Дорошенко В. Гете в українських перекладах, переспівах та наслідуваннях. Спроба бібліографії : (з нагоди столітньої річниці смерти поета). *В століття смерти Йогана Вольфганга Гете...* С. 11-26.

²⁶⁸ Дорошенко В. Гете в українських перекладах, переспівах та наслідуваннях. Спроба бібліографії : з нагоди століття смерти великого німецького письменника / зладив Володимир Дорошенко. У Львові : з друк. Наук. Т-ва ім. Шевченка у Львові, 1932. Х, 12 с. (Матеріали до української бібліографії / видає Бібліографічна комісія Наукового товариства імені Шевченка ; т. VI).

²⁶⁹ Калинович І. Важніші українські переклади творів Йогана Вольфганга Гетого / зладив Іван Калинович. *Гете Й. В. Герман і Доротея : поема*. Львів : накл. «Всесвітньої Бібліотеки», 1917. С. 66-68.

чергою була наслідуванням відомої балади Й. В. Гете “Mignon”. Натомість не зареєстрував популярну поему «Лис Микита», тому що сам І. Франко застерігав від спроб пов’язати її з поемою Й. В. Гете «Reinecke Fuchs».

Увесь матеріал упорядковано в хронологічній послідовності, а в межах року – за алфавітом прізвищ перекладачів. Роботи одного перекладача подані за абетковим принципом. Для низки творів паралельно з їх українською назвою вказані заголовки німецькою мовою. Вперше опублікований переклад і пізніші передруки зареєстровані в одному бібліографічному записі. Тому загальна кількість публікацій майже вдвічі перевищує зафіксовану кількість перекладів. Зауважимо, що бібліограф подав лише основні передруки творів Й. Гете. Повніше вони репрезентовані в архівній картотеці покажчика, яка зберігається у відділі рукописів ЛННБ України ім. В. Стефаника²⁷⁰. Це підтверджує висновок, зроблений В. Дорошенком: «маємо поважне число перекладів найкращих річей Гете, які дають українському читачеві назагал досить добре поняття про творчість великого німецького письменника»²⁷¹.

Важливе місце в покажчику посідає передмова, яка засвідчила не лише бібліографічний, а й літературознавчий хист укладача. Оглядаючи українські переклади і переспіви творів Й. В. Гете, В. Дорошенко намагався оцінити їх вартість з точки зору чистоти української мови, точності перекладу, збереження ритму і віршового розміру. На його думку, за браком поетичного таланту деякі автори здійснювали досить примітивні переклади. А до найкращих перекладачів Й. В. Гете українською мовою бібліограф відносив І. Франка, Дмитра Йосифовича, Дмитра Загула.

Та найбільша цінність передмови полягає у тому, що тут В. Дорошенко зазначив відомості, які фактично виконують функції допоміжних покажчиків. Посилаючись на відповідні номери бібліографічних записів, він подав список поезій, драматичних і прозових творів Й. В. Гете, що перекладались українською мовою (виконував роль алфавітного покажчика назв творів), а також прізвища перекладачів та наслідувачів (виконував функцію іменного

²⁷⁰
²⁷¹

ЛННБ України ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. Ф. 238. Спр. 250–спр. 262.
Гете в українських перекладах, переспівах та наслідуваннях ... С. VIII.

показчика). Крім того, був уміщений перелік західноукраїнських періодичних видань, які друкували переклади Й. В. Гете. З передмови можна довідатись, які твори Й. В. Гете перекладались українською мовою найчастіше, хто з українських авторів переклав найбільше творів. Висвітлено також провідну роль галичан і буковинців, яким належало майже дві третини усіх перекладів. Отож, бібліографічний реєстр В. Дорошенко доповнив короткою, але цікавою літературознавчою розвідкою.

Одночасно зібрані бібліографом матеріали послужили джерельною базою для ґрунтовної статті Я. Гординського «Українські переклади й переспіви з «Гете», яка також увійшла до ювілейного збірника²⁷². Автор зізнався, що повна і докладна бібліографія, складена В. Дорошенком, дуже полегшила його роботу. Більше того, замість точних і повних назв перекладів у статті вжито відповідні номери бібліографічних записів показника. Таким чином, Я. Гординський був першим, хто належно оцінив та використав на практиці бібліографічний реєстр В. Дорошенка. Без сумніву, цей показник можна рекомендувати і сучасним дослідникам теми «Гете і Україна», оскільки рівноцінних новіших бібліографічних джерел, на жаль, не існує.

2.1.5. «Матеріали до бібліографії Січових Стрільців»

Якщо укладачами перших шести томів серії Бібліографічної комісії НТШ були досить відомі автори, то останній, сьомий том під назвою «Матеріали до бібліографії Січових Стрільців», упорядкував менш знаний бібліограф – Іван Шендрик, член Бібліографічної комісії НТШ з 1923 р. Тривалий час його ім'я належало до заборонених, і тільки після відновлення української державності було повернуте із забуття, передовсім завдяки публікаціям Тетяни Гуцаленко²⁷³, Маргарити Кривенко²⁷⁴. Маємо на сьогодні і окрему статтю Софії

²⁷² Гординський Я. Українські переклади й переспіви з Гете. *В століття смерти Йогана Вольфганга Гете...* С. 27–67.

²⁷³ Гуцаленко Т. Шендрик Іван Захарович. *Українська журналістика в іменах*. Львів, 2003. Вип. 10. С. 487–493; Іван Шендрик як референт розділу періодики «Української загальної енциклопедії». *Українська періодика: історія і сучасність* : доп. та повідомл. сьомої Всеукр. наук.-теорет. конф., Львів, 17–18 трав. 2002 р. Львів, 2002. С. 711–716.

Когут про цей бібліографічний покажчик²⁷⁵.

Колишній учасник визвольних змагань 1914–1921 років, член Українського Воєнно-Історичного товариства І. Шендрик у 1930-х роках активно співпрацював із військово-патріотичним видавництвом «Червона Калина». Зокрема, від 1931 р. у «Літописі “Червоної Калини”» він провадив бібліографічну рубрику під назвою «Список жерел до історії визвольної боротьби 1914–1921 рр.». Тому, коли у 1937 р. видавництво готувало до друку альманах «Золоті Ворота», присвячений Січовим Стрільцям, І. Шендрик, на пропозицію редакції, взяв участь у цьому проєкті, підготувавши розлогий бібліографічний реєстр²⁷⁶. У тому ж році він вийшов окремим виданням у серії «Матеріали до української бібліографії»²⁷⁷.

Таким чином Бібліографічна комісія НТШ в особі І. Шендрика долучилася до розробки бібліографії визвольних змагань українського народу, зокрема стрілецького руху. Варто згадати, що українські бібліографи вже зверталися до цієї теми, щоправда предметом їх зацікавлення була здебільшого перша військова формація новітньої доби – Українські Січові Стрільці. Так, І. Калинович вмістив у «Стрілецькому календарі-альманасі» на 1917 рік бібліографічний список про Українських Січових Стрільців, який налічував 65 бібліографічних записів²⁷⁸. У передмові він зауважив, що видання повної бібліографії доводиться відкласти «... на повоєнні часи, коли доступні будуть для нас всі офіційальні та заграничні публікації, як не менше преса воюючих

²⁷⁴ Кривенко М. Бібліотека «Студіону» у Львові: переміщення книжкових та рукописних колекцій (1940–1947). *Записки ЛНБ*. 2005. Вип. 13. С. 250–251; «Літопис монастиря священномученика Йосафата Студійського уставу у Львові» як джерело до вивчення історії книгозбірні «Студіону» (1909–1940). *Записки ЛННБУ*. 2008. Вип. 1 (16). С. 472.

²⁷⁵ Когут С. «Матеріали до бібліографії Січових Стрільців» Івана Шендрика у контексті історичної бібліографії. *Бібліографічна комісія Наукового товариства імені Шевченка у Львові (1909–1939)...* С. 241–255.

²⁷⁶ Матеріали до бібліографії Січових Стрільців / зладив Іван Шендрик. *Золоті Ворота. Історія Січових Стрільців, 1917–1919*. Львів : Видавнича Кооператива «Червона Калина», 1937. С. 321–381.

²⁷⁷ Шендрик І. Матеріали до бібліографії Січових Стрільців. Львів : наклад. Наук. Т-ва ім. Шевченка у Львові, 1937. 61 с. (Матеріали до української бібліографії / видає Бібліологічна комісія Наукового товариства імені Шевченка ; т. VII).

²⁷⁸ Калинович І. Важніші жерела до історії Українських Січових Стрільців : (бібліографічний причинок). *Стрілецький календар-альманах Артистичної Горстки і Пресової Квартури У.С.В. в полі на звичайний рік 1917*. Львів, 1917. С. 152–157.

держав...»²⁷⁹.

Значно більший за обсягом реєстр (988 позицій) зібрав П. Зленко, який у збірнику “За державність” (1935, № 5; 1936, № 6) опублікував два випуски матеріалів до бібліографічного покажчика «Українські Січові Стрільці». Як бачимо, члени Бібліографічної комісії І. Калинович та П. Зленко започаткували бібліографію Українських Січових Стрільців. На відміну від попередніх укладачів, І. Шендрик опрацював бібліографію Січових Стрільців київської формації. Цей корпус, утворений з ініціативи галицьких військовиків, що опинилися на Великій Україні, у 1917–1919 роках відстоював незалежність УНР.

Увесь бібліографічний масив із 280 записів укладач систематизував у 15 розділах, у яких поетапно висвітлив історію Січового Стрілецтва від його початків до розв’язання. Сюди увійшла література про участь Січових Стрільців у першій та другій українсько-російських війнах, повстанні проти Гетьмана П. Скоропадського, оборонних боях армії УНР, Зимовому поході. Розділ «Відгомін по Січовим Стрільцям» вміщував матеріали про подвиги колишніх Січових Стрільців, які після ліквідації армії УНР продовжували воювати у складі інших військових формувань і партизанських загонів. Окремо зібрано публікації біографічного характеру. Останні три тематичні розділи присвячено ідеології Січових Стрільців, їх літературній творчості й видавничій діяльності. Зареєстровано книги і статті з часописів, збірників, календарів, переважно літературу мемуарного характеру, насамперед публікації видавництва «Червона Калина». Особливу документально-історичну цінність становлять матеріали, надруковані в 1917–1919 роках у виданнях Січових Стрільців, зокрема в часописах “Стрілецька думка” (Старокостянтинів), “Стрілець” (Кам’янець), у “Стрілецькому календарі на 1920 р.” (Старокостянтинів). Вже в 1920–1930-х роках вони стали раритетними з огляду на малий тираж і втрати преси в умовах воєнних дій.

Бібліографічний опис літератури І. Шендрик здійснював на основі

²⁷⁹ Там само. С. 152.

автопсії. Цікаво, що псевдоніми і криптоніми в заголовках І. Шендрика не розкривав, оскільки вважав це некоректним. Крім традиційних елементів, до кожної позиції він долучив своєрідні анотації, які подавав у чотирьох рубриках: I. Короткий зміст; II. Перелік згаданих військових частин Січових Стрільців; III. Перелік осіб Січовиків; IV. Перелік місцевостей. Як писав у передмові сам укладач, така «форма складніша для опрацювання, але під деяким поглядом доцільніша, коли вважати на інтереси студіюючого і дослідника»²⁸⁰. С. Когут вважає, що до справи бібліографування укладач «підійшов як архівіст: перед показником історії Січових Стрільців стояло завдання фіксації розпорошених мемуарних матеріалів та збереження документальних свідчень епохи визвольних змагань для наступних поколінь»²⁸¹. І це не випадково. Адже І. Шендрик входив до різних архівних осередків, зокрема Архівної комісії при військово-історичній управі Головного управління генерального штабу УНР. Він працював також з архівом митрополита Андрея Шептицького.

На відміну від усіх попередніх томів, що вийшли у серії “Матеріали до української бібліографії”, робота І. Шендрика мала повноцінний довідковий апарат, який склали чотири допоміжні показники: частин Січових Стрільців; осіб Січовиків; місцевостей; авторів. Це значно спрощувало пошук необхідного матеріалу.

Попри те, що праця І. Шендрика була неповною і самим автором розглядалася тільки як матеріали до бібліографії Січових Стрільців, вона отримала високу оцінку критики. У рецензії на альманах “Золоті ворота”, опублікованій у “Ділі”, В. Дорошенко писав: “Це знадібок до повної бібліографії Січових Стрільців, властиво найповніша досі такого типу бібліографія. Дуже проглядно, зі знанням річи зладжена, улегчить вона кожному орієнтацію у величезнім матеріалі, згромадженім по наших виданнях, головню часописах”²⁸². В огляді “За вивчення української книжки” Є. Ю.

²⁸⁰ Шендрик І. Матеріали до бібліографії Січових Стрільців ... С. 3–4.

²⁸¹ Когут С. «Матеріали до бібліографії Січових Стрільців» Івана Шендрика у контексті історичної бібліографії... С. 251.

²⁸² Дорошенко В. «Золоті Ворота». *Діло*. 1937. Чис. 257. С. 7–8. Рец. на кн.: Золоті Ворота. Історія Січових Стрільців, 1917–1919. Львів, 1937. XV, 395,[14] с.

Пеленський назвав бібліографічний покажчик І. Шендрика “замітною появою, що теж звертає на себе увагу солідністю опрацювання матеріалу”²⁸³.

З плином часу вартість покажчика не зменшилася. Так, С. Ріпецький, укладач найповнішої на сьогодні “Бібліографії джерел до історії Українських Січових Стрільців”, опублікованій у Нью-Йорку 1965 р., оглядаючи видані до цього часу бібліографічні праці, не обійшов своєю увагою реєстр І. Шендрика. «Якщо йдеться про спеціальну бібліографію джерел до історії різних українських військових формацій з доби 1914–1921 рр., – писав він у передмові, – то найкращою і, мабуть, єдиною є бібліографія київських Січових Стрільців, яку зладив Іван Шендрик»²⁸⁴. Зазначимо, що матеріали про Січових Стрільців С. Ріпецький у своїй бібліографії не подав. Правдоподібно, він поділяв думку про те, що Січове Стрілецтво займає окреме місце серед українських військових формувань. У 1969 р. вийшло ювілейне видання «Корпус Січових Стрільців», приурочене до 50-річчя створення цієї формації. Його основу склав збірник “Золоті ворота”, тому включає бібліографічний покажчик І. Шендрика²⁸⁵, доповнений окремим “Додатком”, який уклав Д. Герчанівський (67 бібліографічних записів)²⁸⁶.

Підготовка ретроспективних українознавчих покажчиків була одним із основних напрямків видавничої діяльності Бібліографічної комісії Наукового товариства ім. Шевченка у Львові. Впродовж 1909–1937 років у семи томах серії «Матеріали до української бібліографії» комісія видала п’ять бібліографічних покажчиків, укладених І. О. Левицьким, В. Дорошенком, І. Калиновичем, І. Шендриком. Неабияку бібліографічну вартість цих праць забезпечила широка книгознавча ерудиція авторів, кожен із яких мав власну методику

²⁸³ Є. Ю. П. [Пеленський Є. Ю.]. За вивчення української книжки. *Українська книга*. 1938. Чис. VIII/X. С. 153.

²⁸⁴ Ріпецький С. Бібліографія джерел до історії Українських Січових Стрільців. Нью-Йорк : Видавнича комісія Братства УСС, 1965. С. 6.

²⁸⁵ Матеріали до бібліографії Січових Стрільців / зладив Іван Шендрик. *Корпус Січових Стрільців* : воєнно-історичний нарис : ювілейне видання, 1917–1967. На основі книги «Золоті Ворота» В-ва «Червона Калина» у Львові (1937) з доповненням новими матеріалами / Василь Кучабський [та ін.]. Чикаго : Ювілейний комітет для відзначення 50-річчя створення формації Січових Стрільців, 1969. С. 473-527, 534-543.

²⁸⁶ Додаток до бібліографії / із записок Д. Герчанівського. Там само ... С. 528–533.

бібліографування та великий досвід бібліографічної роботи. Більшість виданих комісією покажчиків не пройшла повз увагу тодішньої критики, яка дала їм позитивну оцінку.

2. 2. Поточна реєстрація української книги

Систематичне ведення поточного обліку української книги, яке Бібліографічна комісія НТШ визначила одним із своїх пріоритетних завдань, потребувало відповідної документної бази, тобто бібліотеки з українознавчим профілем комплектування фондів. Натомість на українських землях у той час не існувало жодної книгозбірні, яка б одержувала обов'язковий примірник національного друку. Найбагатшу збірку посідала бібліотека НТШ, але й вона була не в змозі комплектувати всі українські видання, по-перше, через брак відповідних коштів для купівлі потрібної літератури, по-друге, з огляду на політичну роз'єднаність українських земель і значну віддаленість осередків української еміграції, по-третє, через відсутність оперативної інформації про появу нових видань. А крім того, для здійснення поточної реєстрації був необхідний не аматорський, а професійний рівень організації бібліографічної праці.

2.2.1. Діяльність Бібліографічного бюро (1911–1913)

Ідея переходу на принципово інший спосіб ведення бібліографічної роботи виникла в тодішнього голови НТШ Михайла Грушевського. На засіданні Бібліографічної комісії 12 червня 1910 р. він запропонував організувати спеціальне Бібліографічне бюро, яке і буде здійснювати поточну реєстрацію української друкованої продукції²⁸⁷. Члени Комісії підтримали таку пропозицію і постановили звернутися до Президії НТШ із проханням виділити необхідні для цього кошти. Мова йшла про постійну оплачувану посаду управителя Бібліографічного бюро, на яку М. Грушевський рекомендував Володимира Дорошенка. У вересні того ж року бюро було створене. Так з легкої руки голови НТШ в Україні вперше з'явилася спеціальна бібліографічна інституція, працівник якої отримував щомісячну зарплатню, щоправда невисоку – 70 корон. Заснування Бібліографічного бюро та його матеріальне

²⁸⁷ ЦДІА України у Львові. Ф. 309. Оп. 1. Спр. 42. Арк. 102 зв.

забезпечення окремі дослідники розглядають як велику заслугу М. Грушевського перед українською бібліографією²⁸⁸.

Наприкінці 1910 р. „Хроніка Наукового товариства ім. Шевченка у Львові” опублікувала спільну відозву Бібліографічної комісії та Бібліографічного бюро до видавців, авторів, редакцій, друкарень і приватних осіб. У ній оголошено про намір започаткувати в 1911 р. систематичну реєстрацію усіх видань українською мовою, незалежно від їх місця виходу, політичних переконань авторів чи редакторів, а також правопису і друку: „Отже, всі наші видавництва на цілім просторі нашої землі і взагалі скрізь, де гомонить наше слово і виходить наша книжка, повинні пам'ятати про потреби нашої науки і з морального обов'язку посилати по одному хоча-б примірнику кожного, найменшого навіть видання до бібліотеки Наукового Тов[ариства] ім. Шевченка”²⁸⁹. Відозва закликала надсилати усі типи видань, не минаючи жодної книжки, брошури, газети, аркушівки. Йшлося й про такі дрібні друки, як звіти, цінники, театральні програми, афіші тощо. Автори відозви підкреслювали також велику вагу іноземних видань, які вміщували тексти українською мовою. Таким чином, у ній були задекларовані методологічні принципи, якими керувалося Бібліографічне бюро: з одного боку – повна політична незаангажованість, з іншого – виразний національний дискурс з чітко визначеним пріоритетом української мови.

Окреслена програма могла бути реалізована тільки за підтримки широких кіл української громадськості, а не лише фахівців у галузі видавничо-книготорговельної справи. Тому її розіслали у вигляді листів редакціям, видавцям, друкарням, а також опублікували в пресі. При потребі друкувалися *desiderata*²⁹⁰ для цілеспрямованого докомплектування фонду україніки бібліотеки НТШ, від повноти якого залежали кількісні та якісні показники майбутнього реєстру. З листа В. Дорошенка до М. Грушевського від 3 січня

²⁸⁸ Щербініна О. П. Бібліотечна справа і бібліографічна діяльність у житті та творчості М. Грушевського. *Вісник Харківської державної академії культури*. Харків, 2002. Вип. 9. С.189.

²⁸⁹ Відозва бібліографічної комісії. *Хроніка НТШ*. 1910. Чис. 44, вип. IV. С. 19.

²⁹⁰ Списки книг, необхідних для поповнення якоїсь колекції, бібліотеки.

1911 р. довідуємось про намір бюро надіслати до книгарні ЛНВ у Києві пачку desiderata і відозви „В справі української бібліографії” з тим, щоб ці друки безкоштовно розсилали замовникам, а також роздавали всім бажаючим²⁹¹. В іншому листі В. Дорошенко звернувся до М. Грушевського з проханням забезпечити регулярне надходження до бібліотеки НТШ по одному примірнику усіх окремих відбитків з „Літературно-наукового вістника” та „Записок Українського наукового товариства у Києві”²⁹².

Заходи Бібліографічної комісії та бюро дали позитивні результати. Надходження нових українських видань до бібліотеки НТШ зросло, проте менше, ніж очікувалося. З цього приводу управитель Бібліографічного бюро В. Дорошенко з жалем констатував, що „українські автори і видавці досі ще не почувають ся до обов’язку присилати без нагадувань і в час свої видання до Бібліотеки Наукового товариства імени Шевченка у Львові”²⁹³. Значно дієвішими були безпосередні контакти, які він зумів налагодити з видавничими організаціями, книгарнями і окремими особами. В листі до М. Грушевського В. Дорошенко писав: „Мені доводиться багато витрачати часу, щоби тримати все в евіденції, списуватися з авторами і видавцями, переглядати всі часописи, котрих тепер є таки подостатком, комплетувати всякі браки”²⁹⁴. Предметом особливої уваги управителя Бібліографічного бюро були українські видання в Америці. „Наша книгарня, – скаржився В. Дорошенко, – не хоче спроваджувати книжок з Америки, бо тут вони не йдуть, а американці до бібліотеки здебільшого й за гроші не висилають”²⁹⁵.

Проблему комплектування американських друків В. Дорошенко порушив також у листі до І. Кревецького, датованому 5 травня 1911 р. Властиво в особі директора книгозбірні НТШ управитель Бібліографічного бюро знайшов

²⁹¹ Листування Михайла Грушевського / упоряд.: Р. Майборода [та ін.] ; ред. Л. Винар ; Укр. іст. т-во, НАН України, Ін-т укр. археогр. та джерелознавства ім. М. Грушевського. Київ ; Нью-Йорк ; Париж ; Львів ; Торонто, 2001. Т. 2. С. 240.

²⁹² Там само. С. 257.

²⁹³ Від Бібліографічного Бюро. *ЛНВ*. 1911. Т. 55, кн. VII-VIII. С. 253.

²⁹⁴ Листування Михайла Грушевського... Т. 2. С. 258.

²⁹⁵ Там само.

справжнього співника, що пильно дбав про поповнення і збереження фондів. Перебуваючи в цей час на лікуванні у Швейцарії, В. Дорошенко не забував про свої службові обов'язки і просив пересилати йому до Женеви всю кореспонденцію, яка надходить на адресу Бібліографічного бюро²⁹⁶.

Існували також проблеми з комплектуванням виборчо-агітаційної літератури. Задля повного відображення цих видань у майбутній бібліографії підготовлено й опубліковано в пресі спеціальну відозву „В справі збирання виборчих друків”²⁹⁷. Отже, В. Дорошенко не був пасивним реєстратором нових надходжень до бібліотеки НТШ, навпаки, він зайняв активну позицію, що виражалась у прагненні вплинути на процес комплектування, забезпечити надходження потрібної літератури.

Діяльність Бібліографічного бюро постійно перебувала в полі зору Бібліографічної комісії, яка на засіданні 13 вересня 1911 р. прийняла рішення започаткувати публікацію поточних реєстрів українських книг на сторінках „ЛНВ”²⁹⁸. Такі плани комісії співпадали з програмою редакції часопису, яка по змозі намагалася відображати у спеціальних рубриках потік нових українських видань. Участь Бібліографічного бюро мала забезпечити їх систематичну появу і позитивно вплинути на якість опрацювання матеріалу.

Перша публікація бюро з'явилась у четвертій книзі „ЛНВ” за 1911 р. в рубриці „Нові українські книжки і брошури”. Її можна вважати своєрідною спробою пера, оскільки методика бібліографічного опису і принципи упорядкування матеріалу ще не були вироблені остаточно.

Сім наступних публікацій опрацьовані ґрунтовніше і системніше. Увесь бібліографічний масив (250 записів) В. Дорошенко сформував за алфавітним принципом з наскрізною нумерацією позицій. Книги, описані *de visu*, позначались астериском. Крім основних бібліографічних записів, укладач подавав додаткові, скорочені, які не нумерувались. У такий спосіб описано

²⁹⁶ ЦДІА України у Львові. Ф. 309. Оп. 1. Спр. 990. Арк.8-9.

²⁹⁷ Бібліографічне бюро / Володимир Дорошенко, завідагель бюро. *Хроніка НТШ*. 1913. Чис. 53, вип. 1. С. 59.

²⁹⁸ ЦДІА України у Львові. Ф. 309. Оп. 1. Спр. 42. Арк. 114.

серійні видання. Під прізвищем автора укладач здійснював основний опис, а під назвою серії – додатковий, скорочений. Подібна методика має свої переваги й недоліки. З одного боку основний бібліографічний текст перевантажується додатковими записами, проте зростає евристичний потенціал бібліографічного покажчика. Загалом у восьми номерах „ЛНВ” В. Дорошенко подав 316 бібліографічних позицій²⁹⁹. Одним блоком у цьому списку виділено книги, що вирізняються мовою друку³⁰⁰. Йдеться про літературні або фольклорні тексти на діалектах української мови, а також видання, в яких поруч з українською вжито одну чи кілька іноземних мов (англійську, німецьку, латинську, грецьку, польську, російську, білоруську). Окрему групу склали книги „на попсованій українській мові, галицькій, уgro-руськiм i т. п. „язичію”. Сюди, зокрема, віднесено москвофільські видання Общества ім. М. Качковського.

Списки нових видань у „Літературно-науковому вістнику” у жодному разі не можна розглядати як остаточний продукт діяльності Бібліографічного бюро. В. Дорошенко наголошував на тому, що значна частка українських друків надходила до книгозбірні НТШ із великим запізненням. Багато видань за поточний рік бібліотека отримувала чи купувала тільки в наступному, і це перешкоджало оперативній подачі бібліографічної інформації. А неможливість бібліографічного опису кожної книги на основі її наочного перегляду перешкоджала прагненню укладача дотримуватись наукових принципів опрацювання літератури. Це, мабуть, і стало однією з причин припинення публікацій у „Літературно-науковому вістнику”. Натомість, на пропозицію М. Грушевського, вирішено видавати бібліографічні річники, заснувавши для цього нову серію „Українська бібліографія”³⁰¹.

Друк першого річника за 1911 рік планували розпочати наприкінці 1912 р., але на заваді стали фінансові проблеми Товариства. Попри це,

²⁹⁹ Нові українські книжки і брошури / подає Бібліографічне Бюро Наукового товариства імени Шевченка. *ЛНВ*. 1911. Т. 54, кн. IV. С. 189–192 ; т. 55, кн. VII-VIII. С. 253–256 ; кн. IX. С. 444–446 ; т. 56, кн. X. С. 188–192 ; кн. XI. С. 388–392 ; кн. XII. С. 618–620 ; 1912. Т. 57, кн. II. С. 397–400 ; кн. III. С. 587–590.

³⁰⁰ Там само. 1912. Т. 57, кн. III. С. 588–590.

³⁰¹ ЦДІАУ у Львові. Ф. 309, Оп.1. Спр. 42. Арк. 122.

В. Дорошенко не припиняв роботи, регулярно доповідаючи про її результати на засіданнях Бібліографічної комісії НТШ³⁰². У „Хроніці” товариства за 1913 р. він подав звіт Бібліографічного бюро, висвітливши його діяльність від моменту заснування. Наголосив на тому, що внаслідок проведеної роботи значно збільшилося надходження до бібліотеки українських видань, причому не лише книг, а й дрібних друків і часописів. «Виконуючи головну свою ціль, – писав В. Дорошенко, – бюро виготовило вже перший том „Української бібліографії” Австро-Угорщини, Росії й Америки за рік 1911-й, який невдовзі має вийти друком, 2-й том – за 1912-й рік також уже на укінченню. Рівночасно йде робота коло складання бібліографії за рік 1913-й»³⁰³. Отож, перший бібліографічний річник був практично готовий до друку, що спонукало Бібліографічну комісію звернутися до Президії НТШ із проханням закласти необхідну на його видання суму в кошторис бюджету на 1914 р.³⁰⁴.

На жаль, нічого так і не було опубліковано. Навпаки, після відомого конфлікту в НТШ і відмови М. Грушевського від головування нове керівництво Товариства прийняло рішення про ліквідацію Бібліографічного бюро. В ЦДІА України у Львові нам вдалося розшукати лист за підписами С. Томашівського та В. Левицького, датований 22 травня 1914 р., в якому В. Дорошенка повідомляли про увільнення від дотеперішніх обов’язків та переведення на службу до бібліотеки НТШ³⁰⁵. Ні в згаданому листі, ні в „Хроніці Наукового товариства ім. Шевченка у Львові” за 1914 р. жодних пояснень щодо мотивів ліквідації Бібліографічного бюро не подано³⁰⁶. Гадаємо, що причиною цього було не тільки прагнення нового керівництва НТШ згорнути усі кращі починання попереднього голови, а й прикра необхідність скоротити фінансові видатки Товариства.

Зібрана картотека української книги за 1911–1913 роки теж залишилася

³⁰² ЦДІАУ у Львові. Ф. 309. Оп. 1. Спр. 42. Арк. 122, 126 зв.

³⁰³ Бібліографічне бюро / Володимир Дорошенко, завідаватель бюро. *Хроніка НТШ*. 1913. Чис. 53, вип.1. С. 59.

³⁰⁴ ЦДІАУ у Львові. Ф. 309. Оп. 1. Спр. 42. Арк. 137 зв.

³⁰⁵ ЦДІАУ у Львові. Ф. 30. Оп. 1. Спр. 364. Арк. 3.

³⁰⁶ Засідання Виділу. IX засід. дня 20 мая. *Хроніка НТШ*. 1914. Чис. 58/59, вип. 2/3. С. 7–8.

поза увагою Президії НТШ. Разом із іншими своїми рукописами В. Дорошенко передав її у січні 1936 р. до архіву бібліотеки Товариства, частину якого згодом успадкувала ЛННБ України ім. В. Стефаника. Виділити зі збірки НТШ рукописну спадщину В. Дорошенка, оголошеного радянською владою „буржуазним націоналістом”, вдалося тільки в 1993 р. після відновлення незалежності України. Опрацював фонд В. Дорошенка і склав його фаховий опис науковий співробітник відділу рукописів Ярослав Сенік³⁰⁷. Картотека Бібліографічного бюро, безперечно, є окрасою цього фонду. Вона об’єднує 90 справ і налічує загалом 2700 аркушів.

Як уже згадувалося, матеріал систематизовано за хронологією, а в межах кожного року – за алфавітним принципом. Картотека має робочу назву „Західноукраїнська бібліографія за 1911–1913 рр.”³⁰⁸. Проте, як справедливо зауважила Л. Ільницька, така назва не відповідає змісту³⁰⁹, оскільки В. Дорошенко брав до уваги всі українські землі і навіть осередки української еміграції. Про це він писав так: «Вперше в сій бібліографії будуть зібрані разом усі українські видання з цілої нашої території, як з метрополій, так і з колоній»³¹⁰. Можемо тільки здогадуватися, чи не припустився хтось у свій час прикрої помилки, замінивши слово „загальноукраїнська” на „західноукраїнська”, чи вона була зроблена навмисне, щоб урятувати від знищення картотеку, яка вміщувала чималий доробок українців-емігрантів.

У 1945 р. картотека потрапила в поле зору учасників проєкту „Бібліографія української книги 1798–1914 рр.”, що здійснювався під керівництвом Ю. Меженка силами академічних бібліотек Києва та Львова. На спільній нараді, яка відбулась у грудні 1945 р. в Києві, Федір Максименко

³⁰⁷ Інвентарний опис архіву Володимира Дорошенка. Фонд 238 [Машинопис] / НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, Відділ рукописів ; [уклад. Я. П. Сенік]. Львів, 1999. 86 с.

³⁰⁸ ЛННБУ ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. Ф. 238. Спр. 35–спр.124.

³⁰⁹ Від упорядників. *Репертуар української книги, 1798-1916 : матеріали до бібліографії /* упорядк., підгот. до друку та прим. Л. І. Ільницької, О. І. Хміль ; наук. ред. Я. Дашкевича. Львів, 2003. Т. 7. С. 3.

³¹⁰ Дорошенко В. Наукове Товариство імені Шевченка у Львові (1873–1892–1912). Київ ; Львів : коштом і накладом Товариства, 1913. С. 33.

згадав у своїй доповіді про діяльність Бібліографічного бюро НТШ³¹¹, а керівник львівської групи бібліографів Я. Дашкевич підкреслив, що картотека В. Дорошенка належить до важливих рукописних бібліографічних джерел майбутнього реєстру³¹². Результати її опрацювання навіть перевершили сподівання укладачів: у листі до Ю. Меженка 8 квітня 1946 р. Я. Дашкевич повідомляв, що матеріал здивував усіх своїм багатством³¹³.

У справедливості цієї думки переконались укладачі „Репертуару української книги 1798–1916” Л. Ільницька та О. Хміль, яким випала честь довести до логічного завершення справу, започатковану у повоєнні роки львівськими та київськими бібліографами. Скрупульозність упорядників, які повністю звірили рукописну картотеку В. Дорошенка з архівною картотекою „Української книги”, дозволяє стверджувати, що з виходом у світ сьомого і восьмого томів „Репертуару” матеріал, зібраний Бібліографічним бюро у 1911–1914 роках, нарешті уведено в широкий науковий обіг³¹⁴. Використавши дані згаданих томів, спробуємо з’ясувати ступінь повноти картотеки В. Дорошенка в порівнянні з загальною кількістю книг, зазначених у „Репертуарі”.

Рік	Всього у „Репертуарі”	В картотеці В. Дорошенка	Різниця
1911	1084 кн.	891 кн.	193 кн.
1912	1019 кн.	839 кн.	180 кн.
1913	1009 кн.	647 кн.	362 кн.

³¹¹ На шляху до створення репертуару української книжки : протокол наради, присвяченої складанню „Бібліографії української книги 1798-1914 рр.”, яка відбулася в Бібліотеці АН УРСР 21–22 грудня 1945 р. / АН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, Львівське відділення Археографічної комісії ; упоряд. Л. І. Ільницька ; відп. ред. Я. Р. Дашкевич. Львів, 1991. С. 22–23.

³¹² Там само. С. 29.

³¹³ Листування Юра Меженка з Ярославом Дашкевичем (1945-1969) / упоряд.: Р. Дзюбан, Г. Сварник ; НАН України, ЛННБУ ім. В. Стефаника, Відділ історичних колекцій. Львів, 2009. С. 29–30.

³¹⁴ Репертуар української книги, 1798–1916 : матеріали до бібліографії / упорядк., підгот. до друку та прим. Л. І. Ільницької, О. І. Хміль ; наук. ред. Я. Дашкевича. Львів : Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника, 1995–2005. Т. 1–9.

Невисокий показник у 1913 р. пояснюється передчасним згортанням роботи Бібліографічного бюро. Натомість в обліку видань 1911 і 1912 років В. Дорошенко зумів досягти доволі високого ступеня повноти — 82%, причому, на відміну від укладачів „Української книги”, не реєстрував видань, що продовжуються, як-от: „Записки Наукового товариства ім. Шевченка”, „Записки Українського Наукового товариства в Києві”, „Етнографічний збірник” і т. п. Впадає у вічі, що в багатьох бібліографічних записах „Репертуару” картотека В. Дорошенка зазначена як єдине джерело. Для прикладу, з 1084 книг за 1911 рік 217 видань (тобто 20%) взяті виключно з рукописного реєстру В. Дорошенка і не дублюються іншими джерелами „Репертуару”.

2.2.2. «Литература украиноведения за 1912 г.»

Паралельно з основною роботою В. Дорошенко виконував ще одне відповідальне завдання. У 1912 р. Імператорська Академія Наук у Петербурзі запросила НТШ у Львові до співукладання поточної слов'янознавчої бібліографії. Як відомо, цю ділянку роботи започаткували співробітники Відділення російської мови і літератури Академії, підготувавши бібліографічний покажчик «Славяноведение в повременных изданиях. Систематический указатель статей, рецензий и заметок за 1900 год», що був опублікований в 1901 р. як додаток до «Известий» Академії, а згодом вийшов окремим виданням. Він вирізнявся широкою програмою, якісним бібліографічним описом і чіткою організацією матеріалу, для систематизації якого застосовували детально опрацьовану схему з 12 розділів. Такі покажчики Відділ планував друкувати щорічно, залучивши до співпраці ширше коло авторів і наукових установ. Про це свідчить «Инструкция для сотрудников «Библиографии славяноведения», видана Академією наук в січні 1902 р. В брошурі, яка зберігається у фодах відділу україніки ЛННБ України ім. В. Стефаника, подані загальні відомості про майбутнє видання, його мету,

програму і умови співпраці у ньому. Робота оплачувалася: редакція погоджувалася компенсувати фінансові витрати і обіцяла гонорар у розмірі 5 копійок за кожну картку та 8 копійок за анотовану картку. В самій інструкції докладно розтлумачено всі методично-технічні вимоги до роботи: особливості бібліографічного опису, розмір карток, спосіб їх заповнення, шрифти, умовні позначення, правила вживання арабських і римських цифр тощо.

Попри поважні плани редакції, на другому випуску, що вийшов друком у 1903 р., роботу над виданням призупинили, хоча вже був зібраний матеріал для третього і четвертого річників. Йшлося про необхідність зміни концепції, оскільки багато вчених наполягало на включенні до покажчика літератури про Росію, яку досі не брали до уваги. Окрім того, в Чехії у цей час виходив «Věstník slovanské filologie a starožitnosti», і постало питання про доцільність існування двох паралельних видань.

Оновлений бібліографічний покажчик почав виходити з 1908 р. під назвою «Обозрение трудов по славяноведению». Його підготовку здійснювало Друге відділення РАН за участю відомих учених, зокрема Яна Бодуена де Куртене, Всеволода Срезневського, Олексія Соболевського, Олексія Шахматова, Григорія Ільїнського, Макса Фасмера та ін. Спочатку покажчик друкували на сторінках «Известий Отделения русского языка и словесности» РАН, та швидке зростання його обсягів спонукало редакцію на чолі з відомим візантологом Володимиром Бенешевичем від 1912 р. друкувати його окремим виданням у кількох випусках.

У структуру покажчика літератури за 1912 рік запроваджувалися деякі зміни, зокрема самостійний третій випуск відвели для українського матеріалу. Тому в 1912 р. Імператорська Академія Наук у Петербурзі запросила до співукладання слов'янознавчої бібліографії Наукове товариство ім. Шевченка у Львові, тим самим визнавши його високий науковий статус і компетентність у галузі українознавства.

Пропозицію Імператорської Академії наук члени Бібліографічної комісії НТШ обговорили на засіданні 6 травня 1912 р. і доручили підготовку

українознавчого розділу Бібліографічному бюро в особі В. Дорошенка³¹⁵. Участь в академічному виданні, співукладачами якого були відомі вчені, зобов'язувала до високого наукового рівня опрацювання матеріалу. В. Дорошенко також добре усвідомлював, що, з огляду на політичні реалії, українознавство треба репрезентувати з максимальною повнотою.

Нова тема частково співпадала з головною роботою бюро, оскільки йшлося про поточну бібліографію за 1912 рік. Однак вона мала і свої особливості, пов'язані з об'єктом бібліографування, де визначальними були смислові критерії відбору. Крім того, програма слов'янознавчої бібліографії дозволяла реєструвати не лише книги, а й статті з журналів і газет. Тому для виявлення українознавчих публікацій укладачеві довелося додатково переглянути чималий корпус газет і журналів різними мовами. Він прохав, «щоб самі автори таких статей зволили присилати до Бібліотеки Наукового Товариства ті номери видань, в яких ці статті появили ся, а також відбитки з них, аби бюро могло їх праці завести в згадану бібліографію...»³¹⁶.

Упорядковуючи реєстр українознавчої літератури, В. Дорошенко керувався загальними принципами і методикою укладання „Обозрения трудов по славяноведению”. Подібно до інших випусків, бібліографічний показник складається з семи галузевих розділів (література; етнографія, географія; археологія, антропологія, генеалогія; історія; історія церкви і релігійних рухів; історія права; історія мистецтв) і заключного загального розділу. Мовознавчу літературу бібліограф не реєстрував, тому що вона увійшла до другого розділу („Языкознание”) в рубрику „Малорусский язык”. У межах розділів та дрібніших підрозділів бібліографічні записи подано за алфавітом прізвищ авторів, причому книги та публікації з періодики разом. Описуючи книги, бібліограф подавав автора, назву, місце і рік видання, кількість сторінок, а подекуди ціну та формат. В описі публікацій він вказував назву, рік і число періодичного видання, а для журналів та збірників додатково зазначав сторінки.

³¹⁵ ЦДІА України у Львові. Ф. 309. Оп. 1. Спр. 42. Арк. 121 зв.-122.

³¹⁶ Дорошенко В. Наукове Товариство імені Шевченка у Львові (1873–1892–1912). Київ ; Львів : коштом і накладом Товариства, 1913. С. 33.

У 1914 р. опрацьований В. Дорошенком матеріал опубліковано як третій випуск „Обозрения трудов по славяноведению за 1912 год” під назвою «Литература украиноведения за 1912 г.». Того ж року бібліографічний покажчик вийшов у вигляді окремого відбитка³¹⁷. В короткій примітці редакція повідомляла, що через воєнні обставини третій випуск видається без авторської коректури. Висловлювалася також подяка С. Вікулу, С. Лісовському та Володимиру Ярошенку, які взяли на себе перегляд редакторських правок. Дійсно, В. Дорошенко як політичний емігрант, був змушений влітку 1914 р. покинути Львів і виїхати до Відня, де активно співпрацював із Союзом Визволення України. Вочевидь, саме це стало причиною нападок на складений ним покажчик з боку російської шовіністичної преси. Зокрема, в газеті «Новий час» чорносотенний журналіст Андрій Селітренніков опублікував статтю «Свиняче свято», в якій розкритикував і бібліографічний покажчик, і його укладача, і український національний рух «мазепинців». Більше того, автор висловив претензії до РАН і особисто до редактора В. Бенешевича, який дозволив надрукувати в солідному академічному виданні подібну «книжонку». Внаслідок цього В. Бенешевич подав у відставку, але тодішній голова Відділення академік О. Шахматов її не прийняв. З листа В. Дорошенка до В. Гнатюка від 6 серпня 1915 р. дізнаємося, що подібні наклепи на «Библиографию украиноведения» опублікували «Киевлянин» та «Прикарпатская Русь»³¹⁸.

2.2.3. Реєстрація західноукраїнської та української еміграційної книги: 1937-1939

До поточного обліку української друкованої продукції Бібліологічна комісія повернулася в 1937 р., коли почала видавати місячник „Українська книга” спільно з Українським Товариством Бібліофілів у Львові. Упродовж

³¹⁷ Дорошенко В. В. Литература украиноведения за 1912 г. Петроград : типография Имп. Акад. наук, 1914. 64с. Отдельный оттиск из издания „Обозрение трудов по славяноведению”, 1912 г., вып. III.

³¹⁸ Дорошенко В. Лист до В. Гнатюка // ЛННБ України ім. В. Стефаника. Від. Рукоп. Ф. 34. Спр. 198. Арк. 22.

1937–1939 років у цьому виданні публікувалася бібліографія української книги, яку опрацьовував Богдан Романенчук. Вперше вона з'явилась у другому числі із коротким вступним словом, де було оголошено про намір «подавати бібліографію всіх нових видань, що появлятимуться протягом останнього місяця в Галичині й Волині, а по можливості й на Буковині, Закарпатті та в еміграції». Редакція сподівалася на «допомогу всіх Видавців, які повинні присилати нам по одному примірникові своїх видань, бо лише тоді буде можна подати стислий бібліографічний опис de visu»³¹⁹. Принагідно зазначимо, що на це прохання відізналися й деякі автори. Так, учитель із Перемишля Євген Грицак у листі до редактора «Української книги» Є. Ю. Пеленського від 13 січня 1938 р. повідомляв, що в реєстрі нових видань пропущено п'ять його праць, надіслав їх перелік і просив умістити в найближчому числі журналу як доповнення³²⁰. Редакція врахувала побажання автора й подала у четвертому числі «Української книги» за 1938 рік ці праці, що були по суті окремими відбитками публікацій з періодичних видань.

Для систематизування матеріалу укладач використав десяткову класифікацію з таким розподілом розділів: 0 – „Загальні праці”, 1 – „Філософія. Психологія”, 2 – „Релігія”, 3 – „Суспільні знання”, 4 – „Філологія”, 5 – „Природа. Точні знання”, 6 – „Прикладні знання”, 7 – „Мистецтво. Спорт і руханка”, 8 – „Література”, 9 – „Історія. Географія”. Кожен із розділів мав свої дрібніші рубрики. Бібліографічний опис був доволі детальним і вміщував, окрім основних елементів, відомості про перевидання, формат, ілюстративний матеріал, серію та її випуск, видавця, друкарню, ціну, вагу. В примітках укладач також повідомляв про випадки конфіскації книги (у круглих дужках), вказував, з якої нагоди її видано тощо. Дрібнішим шрифтом він зазначав сторінки, на яких вміщувалася бібліографія, розписував зміст збірників. Великою заслугою Б. Романенчука було прагнення розшифровувати ініціали авторів. Відомості від укладача він зазначав у квадратних дужках.

³¹⁹ Бібліографія. *Українська книга*. 1937. Чис. II. С. 62. Без підп.

³²⁰ ЛННБ України ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. Ф. 232. Спр. 25. Арк. 7 зв.

Загалом бібліограф подав 608 видань за 1937р., 570 – за 1938 р. та 58 – за 1939р. Він реєстрував книги українською, польською, німецькою, російською та латинською мовами, надруковані у Галичині, на Волині, Буковині, Закарпатті та в еміграції. Натомість не брав до уваги книги, видані в УСРР, аби не дублювати функцій Книжкової палати в Харкові, яка видавала державні поточні бібліографічні покажчики під назвою «Літопис українського друку».

Зазвичай на початку року Б. Романенчук проводив статистичний аналіз української книжкової продукції, виданої за попередній рік. Так, характеризуючи стан видавничої справи у 1937 р., бібліограф констатував, що найбільше з'явилося творів художньої літератури (208 книг, з них 29 – з літературознавства), щоправда Б. Романенчук вказував на низьку художню вартість окремих творів. На другому місці був розділ „Суспільні науки” (106 книг), третє місце посідала „Історія. Географія” (75), четверте – „Релігія” (64), наступне – „Мистецтво. Спорт і руханка” (30), хоч тут більшість складали нотні видання. „Філологія” (властиво мовознавство) представлена 18 позиціями, у розділах „Точні знання” (математика, природа, фізика, геологія і т. п.) та „Філософія. Психологія” було всього по 5 позицій.

Бібліограф подав також статистику книговидавання за окремими містами. Перше місце серед видавничих центрів посідав Львів, з 608 зареєстрованих у 1937 р. книг тут опубліковано 450. Решта припало на інші міста не тільки Галичини, а й Польщі та еміграції. Українські міста представлені Жовквою (14), відтак Коломиєю та Ужгородом (по 11), Кременцем (9), Тернополем і Луцьком (по 6), Станиславовом, Самбором (по 5), Долиною (4), Стриєм (3), Сокалем, Ярославом (по 2), Яворовом, Рівним, Золочевом та Чернівцями (по 1). Серед європейських країн за кількісним показником видання українських книг вирізнялись Польща, Чехословаччина, Канада, зокрема такі міста, як Варшава (20), Лодзь (3), Прага (7), Ржевниці (1), Париж (1), Софія (1), Детройт (2), Пітсбург (1), Харбін (1). Б. Романенчук застерігав, що найбільше прогалин є у бібліографії українських книг, опублікованих на теренах Закарпаття, Буковини й еміграції. Тому подані статистичні відомості були не зовсім точними.

У наступному році ситуація дещо погіршилася. Бібліограф простежив деякий спад загальної кількості книг: від 608 одиниць до 570. Порівнюючи окремі галузі знання, Б. Романенчук зауважив, що кількісні показники літератури з релігії зросли на 16 позицій, з історії – на 17, натомість із суспільних наук – зменшилися на 14 позицій, з художньої літератури скоротилися до 29, а кількість видань із філософії й точних знань залишилася без змін. Подальшу роботу над поточною бібліографією довелося припинити внаслідок приєднання західноукраїнських земель до радянської України та ліквідації НТШ.

Таким чином, створене у 1910 р. для поточної реєстрації української книги Бібліографічне бюро НТШ у Львові стало першою в Україні спеціальною бібліографічною інституцією, а його управитель – одним із перших професійних бібліографів. Бюро працювало у тісній взаємодії з Бібліографічною комісією НТШ, використовуючи як документну базу фонди бібліотеки Товариства. Завдяки наполегливій праці та діловій активності управитель бюро В. Дорошенко домігся значної повноти обліку української книги 1911–1913 років. Участь у російському академічному виданні слов'янознавчого характеру піднесла авторитет НТШ і водночас дозволила оприлюднити деякі напрацювання Бібліографічного бюро, зокрема з картотеки за 1912 р.

Пізніше Комісія повернулася до ідеї поточної бібліографії, щоправда об'єктом обліку була тільки західноукраїнська та українська еміграційна книга. Спеціальну бібліографічну рубрику в журналі «Українська книга» вів у 1937–1939 роках Богдан Романенчук. Докладний бібліографічний опис, використання популярної у світі десяткової класифікації, статистичний аналіз книговидавничого процесу свідчили про наукові засади роботи, в результаті якої укладач подав відомості про 1236 книг 1937–1939 років видання.

Фінансові проблеми та несприятливі політичні обставини завадили Бібліографічній комісії НТШ налагодити систематичний поточний облік

української книги. Але робота в цій галузі В Дорошенка (1911–1913 роки) та Б. Романенчука (1937–1939 роки) здійснювалася на високому методичному рівні, й була для свого часу доволі результативною.

2. 3. «Українська книга» – друкований орган Бібліологічної комісії НТШ і Українського Товариства Бібліофілів у Львові

Журнал «Українська книга» посідає особливе місце серед інших книгознавчих періодичних видань. Започаткований у 1937 р., він став єдиним на українських землях фаховим часописом, що продовжував і розвивав кращі традиції своїх попередників – «Книгаря» (Київ, 1917–1920), «Книжки» (Станіславів, 1921–1923), «Бібліологічних вістей» (Київ, 1923–1930), «Журналу бібліотекознавства і бібліографії» (Київ, 1927–1930), «Книголюба» (Прага, 1927–1932), які на той час припинили своє існування. В УСРР їх знищив тоталітарний режим, оголосивши класову боротьбу на вигаданому «бібліографічно-книгознавчому фронті». Західноукраїнські та еміграційні видання перестали виходити здебільшого через фінансові проблеми. «Українській книзі» випала інша доля – існування, розірване в часовому і географічному просторі. В 1937–1939 роках вона реалізовувалась як спільний проєкт Бібліологічної комісії НТШ і Українського Товариства Бібліофілів у Львові під редакцією молодого амбітного книгознавця й бібліографа Є. Ю. Пеленського. В роки Другої світової війни Є. Ю. Пеленський зумів видати під егідою «Українського видавництва» (Краків; Львів) два тематичних річники цього журналу: «У століття Шевченкового «Кобзаря», 1840–1940» (1942) та «У 450-ліття українського друкарства в Кракові, 1491–1941» (1943).

Вже в еміграції в США Б. Романенчук відродив «Українську книгу», що виходила у Філадельфії в 1971–1982 роках як кварталник бібліографії й книгознавства та була органом фахових українських об'єднань за кордоном: Товариства українських бібліофілів, Українського бібліотечного товариства Америки і Бібліографічної комісії НТШ³²¹.

У контексті вивчення наукової спадщини Бібліологічної комісії НТШ обмежимось характеристикою часопису періоду 1937–1939 років.

³²¹ Супронюк О. З історії розвитку українського книгознавства: журнал «Українська книга» (США, 1971-1982). *Наукові праці НБУВ*. Київ, 2013. Вип. 37. С. 490–498.

2.3.1. Авторське коло та видавничий формат часопису

Заснування книгознавчого журналу було одним із основних пунктів задекларованої програми діяльності Бібліографічної комісії НТШ. Подібні видання успішно функціонували й користувалися попитом у багатьох зарубіжних країнах. Властиво книга і все, що з нею пов'язане, викликає не тільки вузькогалузеві зацікавлення, а й інтерес ширшого кола науковців та читачів. Зауважимо, що на час появи Бібліографічної комісії НТШ такого українського фахового журналу ще не існувало. Заснована О. Лазаревським у 1856 р. «Украинская литературная летопись», яку Є. Ю. Пеленський вважав першим українським книгознавчим журналом, насправді журналом не була. Отже, Львів мав шанси покласти початок існування книгознавчої періодики, але обставини склались по-іншому: спроби реалізувати проєкт у перші роки існування Комісії не мали успіху. Тому свої книгознавчі дослідження члени Комісії друкували в інших періодичних виданнях НТШ, зокрема «Записках Наукового товариства ім. Шевченка», «Літературно-науковому віснику», «Старій Україні».

У листопаді 1930 р. на засіданні Бібліографічної комісії було прийняте рішення видавати від 1931 р. двомісячник «Галицький Бібліофіл» під редакцією В. Дорошенка, але жодне число так і не вийшло. І щойно в 1937 р. започатковано журнал «Українська книга», співзасновниками якого стали Бібліологічна комісія НТШ і Українське Товариство Бібліофілів у Львові. Редактором часопису обрали Є. Ю. Пеленського, який тоді був одночасно головою Українського Товариства Бібліофілів у Львові та секретарем Бібліологічної комісії НТШ.

Журнал виготовляли у друкарні НТШ, а видавництво «Ізмарагд» (директор Михайло Матчак) «прийняло на себе адміністративний догляд видання та безкорисно відступило свій льокаль для адміністрації»³²². Відповідальним редактором був Ярослав Савка. Упродовж 1937–1938 років

³²² Звідомлення з діяльності Українського Товариства Бібліофілів у Львові за 1937 рік. *Українська книга*. 1938. Чис. III. С. 64.

журнал виходив щомісяця, за винятком літніх канікул, практикувались також об'єднані номери. Кожен із річників налічував по 10 чисел у 7 випусках і мав суцільну пагінацію. У 1937 р. «Українська книга» двічі виходила під тематичним гаслом: «У століття «Русалки Дністрової» (Чис. II) і «У Шевченкову річницю» (Чис. III). Обкладинка, яку для часопису виготовив його співробітник художник Микола Бутович, вирізнялася довершеною лаконічністю. Ілюстрації мали здебільшого функціональне призначення.

З редакційних повідомлень дізнаємось, що річна передплата журналу в Польщі, Австрії, Чехо-Словаччині складала 10 злотих, піврічна – 5 злотих, одне окреме число коштувало 1 злотий. В інших країнах вартість передплати була еквівалентна трьом доларам. Члени Українського Товариства Бібліофілів у Львові та члени НТШ отримували знижку. В 1939 р. редакція повідомила про перетворення журналу в кварталник, а також збільшення його обсягу і зміну ціни. Річну передплату знижено до 5 злотих, натомість вартість одного числа зросла до 1,5 злотих. Зміну періодичності редакція обумовила започаткуванням у 1939 р. журналу «Сьогодні й минуле», в якому «відведеться між усіма іншими українознавчими дисциплінами теж відповідне місце книгознавству» й оголосила про намір приділяти «більше місця і уваги сучасним питанням книжки»³²³. У форматі тримісячника з'явилося тільки одне число «Української книги». За словами тодішнього голови Бібліологічної комісії В. Дорошенка, «підготовлене вже ч. 2/3 не появилось внаслідок більшовицької інвазії»³²⁴. Таким чином упродовж 1937–1939 років вийшло 21 число журналу в 15 випусках загальним обсягом 412 с.

Поява у Львові пресодруку, присвяченого бібліології та бібліофільству, була дуже своєчасною. У вступній статті редакція «Української книги» зазначила, що «нестачу такого часопису, особливо по припиненні всіх дотеперішніх, відчував кожний, хто займався книжкою»³²⁵. Із заснуванням

³²³ Від редакції. *Українська книга*. 1939. Чис. I. С. [37].

³²⁴ Дорошенко В. Є.-Ю. Пеленський – книгознавець і бібліограф. *Євген-Юлій Пеленський : життєписно-бібліографічний нарис*. Львів, 1994. С. 31.

³²⁵ Від редакції. *Українська книга*. 1937. Чис. I. С. 30.

власного журналу значно пожвавилася робота Бібліологічної комісії, оскільки її члени отримали реальну можливість для публікації своїх наукових напрацювань. Частіше відбувалися засідання, на яких присутні реферували й обговорювали матеріали, підготовлені до друку в «Українській книзі», серед них статті В. Дорошенка, Є. Ю. Пеленського, І. Крип'якевича, М. Андрусика; бібліографічні покажчики Б. Романенчука, М. Фуртак-Деркач. Водночас важливим чинником стала участь у журналі авторів, які репрезентували європейські осередки української еміграції. Як справедливо зауважила О. Антоник, українські книгознавці, «роз'єднані політичною міграцією, потребували об'єднання, своєї трибуни для обміну ідеями та результатами наукових пошуків»³²⁶. Дійсно, до участі в журналі зголосились українські емігранти з Праги: Л. Биковський, П. Богацький, П. Зленко, В. Королів-Старий, В. Січинський, С. Сірополко. Дописувачами стали Є. Грицак (Перемишль), І. Коровицький (Варшава), І. Борщак (Париж), З. Кузеля (Берлін) та ін. Символічно, що в «Українській книзі» репрезентована й Наддніпрянська Україна, причому не лише тематично. Хоча автори з УСРР у тодішніх умовах тоталітарного режиму не могли співпрацювати з львівським часописом, у ньому з'явилися передруки двох статей С. Єфремова, який у цей час перебував у в'язниці, звинувачений у керівництві міфічною «Спілкою Визволення України». Докладний список своїх співробітників редакція подавала в окремих номерах журналу за 1937 р. на третій сторінці обкладинки, де значилось від 36 до 42 осіб.

З виходом у світ «Українська книга» швидко здобула прихильників не тільки в Галичині, а й за її межами. Як зауважив В. Дорошенко, кожне число журналу було «складене живо і цікаво»³²⁷. Цьому є немало свідчень у листах, надісланих до редакції, що збереглися в особистому архіві Є. Ю. Пеленського у відділі рукописів ЛННБ України ім. В. Стефаника. Редактор особисто звертався

³²⁶ Антоник О. В. Часопис „Українська книга” (1937–1943) як книгознавче та бібліографічне джерело. *Теоретичні та організаційні проблеми формування репертуару української книги та періодики : доп. та повідомл. Міжнар. наук. конф. 25-26 серп. 1995 р. Львів, 1996.* С. 161.

³²⁷ Дорошенко В. Є.-Ю. Пеленський – книгознавець і бібліограф... С. 31.

до фахівців із запрошенням до співпраці, активно спілкувався з читачами, авторами і потенційними передплатниками журналу, які виявляли неабиякий інтерес до нового видання. Так, педагог і письменник Іван Филипчак із Самбора 23 лютого 1937 р. писав, що дізнався про появу журналу, яким дуже зацікавився, і запитував про можливість його отримання. Закінчується лист побажаннями: «Желаю Вам щастя в Вашій так хосенній праці»³²⁸.

Відомий історик і бібліограф, член Бібліографічної комісії НТШ з 1909 р., Дмитро Дорошенко (Прага) у відповідь на запросини редактора до співробітництва в «Українській книзі» нарікав на завантаженість іншими справами, але запевнив, що обов'язково її передплатить: «Отже дозвольте мені поки що залишитись в ролі передплатника й читача Вашого журналу»³²⁹. Попри це, одна його замітка згодом усе ж з'явилася на сторінках часопису³³⁰.

Історик й архівіст Іван Коровицький (Варшава), погодився співпрацювати з редакцією «Української книги» і запевнив: «Прошу присилати мені журналу. Якщо щось буду мати придатного – пришлю Вам з великою радістю»³³¹. В останньому номері часопису за 1939 р. І. Коровицький опублікував рецензію на монографію білоруського історика Федора Ілляшевича³³². Цікаві деталі вміщує лист І. Коровицького до Є. Ю. Пеленського, датований 11 травня 1939 р. Адресант повідомив, що вже отримав журнал і похвалив: загалом «число представляється добре»³³³. «Припускаю, – писав він, – що друк наступного числа розпочнеться десь біля 15 червня. До того числа пришлю 1 статтю з історії Почаївської друкарні і якусь нотатку з архівістики». Також висловив сумнів стосовно доцільності часткового злиття «Української книги» із «Сьогочасним й минулим»: «занадто цей останній журнал різноманітний змістом і рівнем статей»³³⁴.

³²⁸ ЛННБ України ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. Ф. 232. Спр. 108. Арк. 4–4 зв.

³²⁹ Там само. Спр. 27. Арк. 1.

³³⁰ Дорошенко Д. Бібліотека Якова Марковича. *Українська книга*. 1937. Чис. IX/X. С. 203–204.

³³¹ ЛННБ України ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. Ф. 232. Спр. 59. Арк. 9.

³³² Коровицький І. [Рецензія]. *Українська книга*. 1939. Чис. I. С. 31–32. Рец. на кн.: Пjaszewicz T. *Drukarnia domu Mamoniczów w Wilnie (1575–1622)*. Wilno, 1938. 157 с.

³³³ ЛННБ України ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. Ф. 232. Спр. 59. Арк. 11.

³³⁴ Там само.

Отримавши від Є. Ю. Пеленського перше число журналу, педагог і публіцист Євген Грицак (Перемишль) 21 березня 1937 р. писав: «Українська книга» дуже в нас подобалася, бо гарно й цікаво редагована, но і дуже потрібна. Я хотівби до неї теж щось дати і був радий, що Ви мене ласкаво запросили до співробітництва»³³⁵. Є. Грицак просив надсилати наступні числа, обіцяв дописувати до часопису, сподіваючись отримувати його безкоштовно чи зі знижкою, або ж розраховуватися поступово. Мабуть питання було узгоджене, бо в листі, датованому 13 січня 1938 р., він повідомив про отримання цілого річника «Української книги» за 1937 рік³³⁶. Саме в цьому році в «Українській книзі» Є. Грицак опублікував статтю про збірник, виданий у Перемишлі в річницю звільнення міста від російської окупації³³⁷. З листа довідуємося про намір подати до часопису статтю, приурочену до 90-річчя з дня смерті відомого церковного діяча Івана Снігурського³³⁸, але така публікація в «Українській книзі» не з'явилася.

Доволі емоційною була реакція на появу часопису бібліотекаря й бібліографа Петра Зленка (Прага): «Гратулюю... І зовнішньо, і змістом «Українська книга» дуже гарна. Бажаю Вам щонайбільшого успіху! Дарма, що у нашій суспільстві немає ще зацікавлення до культури книги, до її історії та тих багатих проблем, що їх виховує книгознавство і бібліографія. У тім то і заслуга «Української книги», що вона пробудить усі ці питання, що доповнять культурне підвищення нашого народу»³³⁹. Вочевидь П. Зленко, за дорученням Є. Ю. Пеленського, займався просуванням часопису на чеський ринок: «Одержані для кольпортажу чч. „Української книги” показую тим, кого, думаю, можна було би зацікавити. Тимчасом буде здається передплачена УК Словянською бібліотекою»³⁴⁰. Також він радив редакції розіслати часопис

³³⁵ ЛННБ України ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. Ф. 232. Спр. 25. Арк. 2.

³³⁶ Там само. Арк. 7.

³³⁷ Грицак Є. Одна воєнна перемиська публікація. *Українська книга*. 1937. Чис. IX/X. С. 206–208.

³³⁸ ЛННБ України ім. В. Стефаника. Відділ рукописів. Ф. 232. Спр. 25. Арк. 5 зв.

³³⁹ Там само. Спр. 41. Арк. 9.

³⁴⁰ Там само.

фаховим зарубіжним товариствам. П. Зленко був не тільки популяризатором журналу, а й одним із активних авторів, тому в листах до Є. Ю. Пеленського неодноразово обговорював робочі деталі стосовно своїх публікацій в журналі.

Відомий дослідник української преси Аркадій Животко, запропонувавши редакції статтю про журнал «Основа», писав, що хотів би побачити її саме на сторінках «Української книги», навіть якщо доведеться скоротити обсяг³⁴¹. Висловлював також побажання щодо цитат, ілюстрацій і виготовлення окремого відбитка (100–200 примірників) з обкладинкою. З інших листів А. Животка довідуємося про намір надрукувати на сторінках «Української книги» статті «Рукописні часописи української молоді»³⁴² та «Преса Карпатської України»³⁴³, але цих публікацій в журналі немає.

С. Сірополко, автор кількох статей, заміток і рецензій в «Українській книзі», 14 жовтня 1938 р. прохав редактора надіслати журнал, починаючи від третього числа 1938 р. й далі, і додатково число 7/8 за 1937 рік для пана Кабата, який «виплатить належну вартість чековим листком на conto «Укр[аїнської] кн[и́ги]»³⁴⁴.

В. Січинський у листі скаржився, що досі не дістав числа «Української книги» зі своєю публікацією і обговорював можливість його отримання у двох примірниках, аби «одно число вислати до тих панів, з котрими полемізую»³⁴⁵. Мабуть, ідеться про п'яте число за 1938 рік, де з'явилася публікація В. Січинського «В справі Івана Федоровича»³⁴⁶.

³⁴¹ Там само. Спр. 129. Арк. 3–3 зв.

³⁴² Там само. Арк. 1.

³⁴³ Там само. Арк. 4.

³⁴⁴ Там само. Спр. 101. Арк. 3.

³⁴⁵ Там само. Спр. 102. Арк. 1.

³⁴⁶ Січинський В. В справі Івана Федоровича. З приводу двох видань у Ленінграді і Львові. *Українська книга*. 1938. Чис. V. С. 96–102.

2.3.2. Проблемно-тематичні аспекти публікацій

Вже в першому номері журналу редакція доволі широко окреслила його програму, бажаючи охопити різні ділянки книгознавства. Відповідно до цього в структурі «Української книги» запланувала кілька відділів. Перший основний відділ «Історичне книгознавство» редакція призначила для розвідок «про історію українських рукописів, книжок, преси та про зв'язані з тим питання продукції та поширення книжки». Другий відділ присвятила «сучасній книжці, далі бібліоекономії та бібліопсихології». Третій відділ посідало «бібліотекознавство, історичне і сучасне». В четвертому відділі висвітлювалося «бібліофільство, справи зв'язані з мистецьким вивінуванням книжки та загалом її культурою». П'ятий відділ призначався для бібліографічних матеріалів. В шостому відділі планувалася «книгознавча всячина, замітки, дискусії, статті про книжкові куріози, хроніка книгознавчих установ та книжкового руху, рецензії на нові бібліологічні та бібліофільські видання»³⁴⁷.

Найпотужнішим у журналі був розділ «Історичне книгознавство», який зібрав чимало цікавих публікацій. Йдеться однак не про ґрунтовні синтетичні дослідження історії української книги, а про висвітлення окремих її епізодів. До найактивніших авторів цього розділу належав І. Крип'якевич, предметом його студій була передовсім давня українська книга. Вивчаючи історію української рукописної книги у Львові, він припустив, що вже в XIII і XIV ст. в місті перебувала в обігу значна кількість богослужбових книг. Автор навів документальні свідчення про зацікавлення книгою у XV–XVI ст. не тільки з боку духовенства, а й міщан. Право на володіння книгами львів'яни відстоювали навіть шляхом судових процесів³⁴⁸. Завдяки І. Крип'якевичу на сторінках часопису з'явилася також публікація про галицькі рукописи XV–XVI ст.³⁴⁹ Відомості про них у студентські роки зібрав і надіслав І. Крип'якевичу один із учнів М. Грушевського, дослідник історії церкви Богдан Бучинський,

³⁴⁷ Від редакції. *Українська книга*. 1937. Чис. I. С. 30.

³⁴⁸ Крип'якевич І. З історії книги у Львові. Рукописна книга до половини XVI ст. *Українська книга*. 1937. Чис. I. С. 6–8.

³⁴⁹ Бучинський Богдан. Галицькі рукописи з XV–XVI ст. *Українська книга*. 1938. Чис. II. С. 40–41.

який передчасно помер у віці 24 роки.

І. Крип'якевич опублікував у часописі ще кілька історичних розвідок, оприлюднивши цікаві архівні документи. Це, зокрема, «Невідомий київський друк 1640»³⁵⁰, «Забуті види України XVII–XVIII ст.»³⁵¹, «Український екслібрис XVIII в.»³⁵². Зазначимо, що «Українська книга» неодноразово відводила свої сторінки для публікації рідкісних архівних документів³⁵³ і листів³⁵⁴.

Директор бібліотеки Народного Дому Антін Генсьорський, книгознавець, фахівець з історії книговидання, опублікував статтю про раритетний стародрук із фондів книгозбірні – протестантську Брестську (Радзивилівську) Біблію, видану польською мовою в 1563 р. в Бресті на кошти князя Миколая Радзивілла Чорного³⁵⁵. Тривалий практичний досвід роботи зі стародруками став підставою докладного книгознавчого аналізу цього шедевра східнослов'янського книжкового мистецтва. Увагу вченого привернули провенієнційні записи на примірнику, які висвітлювали непросту історію побутування книги. Автор здійснив атрибуцію дефектного примірника, відчитатав і опублікував власницькі записи та відстежив шлях книги у різних магнатських зібраннях, зокрема знаних князівських родин з Волині: Корецьких, Хребтовичів, Порванецьких. Досьогодні цей примірник зберігається у відділі рідкісної книги ЛННБ України ім. В. Стефаника (СТ-IV, 26926). Про інші екземпляри книги йдеться у статті Богдана Лазорака «Чотири примірники Брестської Біблії 1563 р. у фондосховищах відділу рідкісної книги Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника»³⁵⁶. (581.536/2)

³⁵⁰ Крип'якевич І. Невідомий київський друк 1640. *Українська книга*. 1938. Чис. VIII/X. С. 129–130.

³⁵¹ Крип'якевич І. Забуті види України XVII–XVIII ст. *Українська книга*. 1937. Чис. I. С. 18–23.

³⁵² Крип'якевич І. Український екслібрис XVIII в. : (каталог). *Українська книга*. 1937. Чис. IV/ V. С. 110–111.

³⁵³ Невідомий універсал гетьмана Ів. Мазепи / подав Є. Ю. П. [Є. Ю. Пеленський]. *Українська книга*. 1937. Чис. I. С. 11 ; Універсал гетьмана Скоропадського / подав Є. Ю. П. *Українська книга*. 1939. Чис. I. С. 12–13.

³⁵⁴ Недрукований лист Т. Шевченка / подав Є. Ю. П. *Українська книга*. 1937. Чис. III. С. 79.

³⁵⁵ Генсьорський А. З історії одної книги. *Українська книга*. 1937. Чис. VI. С. 133–137.

³⁵⁶ Альманах бібліофілів / упорядник Євген Пшеничний. Дрогобич : Коло, 2017. Книга друга. С. 85–119.

Ще низка публікацій «Української книги» присвячена історії окремих видань – книг, альманахів, журналів. Виставка в Національному музеї з нагоди 100-річчя виходу в світ «Русалки Дністрової» послужила приводом до появи статті Є. Ю. Пеленського³⁵⁷. Деякі видавничі проєкти чільного діяча «Руської Трійці» М. Шашкевича обговорив М. Возняк³⁵⁸. Він же є автором статті «До історії віденського „Вінка” про альманах «Вінок русинам на обжинки» (Відень, 1846–1847), у підготовці якого взяли активну участь брати Іван та Яків Головацькі³⁵⁹.

А. Животко подав до «Української книги» розлогу, але не закінчену статтю про часопис «Основа»³⁶⁰, яку приурочив до 75-річчя від часу її появи. Автор висвітлив історію видання, оглянув основні публікації, детально зупинився на оцінці журналу його сучасниками й намагався з'ясувати причини закриття «Основи». У завершеному вигляді праця вийшла у серії «Українська книгознавча бібліотека»³⁶¹.

Перу А. Животка належить також стаття про альманах «Віра», який був виданий у 1923 р. Кременецьким повітовим товариством «Просвіта»³⁶². Внаслідок конфіскації альманах не потрапив до широкого кола читачів, тому кожен збережений екземпляр слід уважати раритетним. А. Животко пише про існування єдиного примірника в бібліотеці Українського Історичного Кабінету в Празі. Принагідно зазначимо, що в Науковій бібліотеці ЛНУ імені Івана Франка теж є примірник цього видання, в якому щоправда відсутня обкладинка, а на титульному аркуші вказана назва «Альманах літератури і громадського життя».

Доволі ґрунтовним є дослідження Є. Ю. Пеленського про «Украинскую

³⁵⁷ Пеленський Є. Ю. «Русалка Дністрова»: з нагоди виставки в Національному Музею. *Українська книга*. 1937. Чис. VI. С. 142–148 ; чис. VII/VIII. С. 181–182.

³⁵⁸ Возняк М. Шашкевичіана. *Українська книга*. 1937. Чис. II. С. 49–51.

³⁵⁹ Возняк М. До історії віденського „Вінка”. *Українська книга*. 1938. Чис. VI/VII. С. 105–115.

³⁶⁰ Животко А. «Основа» (1862-1862). *Українська книга*. 1938. Чис. III. С. 54–60 ; чис. IV. С. 66–74 ; чис. V. С. 83–95.

³⁶¹ Животко А. Журнал «Основа», 1861–1862. Львів : накладом Українського Товариства Бібліофілів, 1938. 31 с. (Українська Книгознавча Бібліотека ; чис. 3).

³⁶² Животко А. Альманах «Віра». *Українська книга*. 1937. Чис. IV/V. С. 116–117.

літературну летопись»³⁶³. У статті розкрито бібліографічну діяльність відомого українського історика О. Лазаревського, автора низки ретроспективних і поточних бібліографічних покажчиків українознавчого характеру. Запроєктована в 1856 р. «Украинская литературная летопись» вміщувала поточну критико-бібліографічну інформацію про нову українську та українознавчу літературу (книги і статті). Спочатку автор публікував її у «Черниговских губернских ведомостях», а згодом були видруковані окремі відбитки. З огляду на малий тираж «Украинская литературная летопись» давно стала рідкістю, зокрема у Львові Є. Ю. Пеленський зміг опрацювати лише два перших випуски, що збереглись у книгозбірні Національного музею. Тому для написання статті він запозичив відомості з «Українського Археографічного збірника» УАН, присвяченого О. Лазаревському та роду Лазаревських³⁶⁴.

Попри цікавий матеріал у статті й додатках до неї, важко погодитись із думкою Є. Ю. Пеленського, що саме «Украинская литературная летопись» була першим українським книгознавчим журналом. Із більшою впевненістю пальму першості належить віддати часопису «Книгарь», який виходив у Києві в 1917–1920 рр. Статтю про це унікальне видання опублікував на сторінках «Української книги» його перший редактор Василь Королів-Старий³⁶⁵.

Завдяки участі в «Українській книзі» Левка Биковського, на її шпальтах з'явилася публікація теоретичного характеру під назвою «Книгознавство», у якій автор окреслив предмет і завдання загальної науки про книгу, «що розгалужується в цілу сітку відповідно гієрархічно йому підпорядкованих бібліологічних дисциплін» й коротко оглянув основні етапи її історичного розвитку³⁶⁶. Л. Биковський висвітлив роль книгознавця й бібліографа Миколи Лісовського у започаткуванні новітнього руху в бібліології, детально охарактеризував теоретичні напрацювання визначного чеського книгознавця

³⁶³ Пеленський Є. Ю. «Украинская Литературная Летопись» – перший український книгознавчий журнал (1856-1860). *Українська книга*. 1938. Чис. I. С. 1–13.

³⁶⁴ Український Археографічний збірник / видає Археографічна Комісія Української Академії Наук. У Києві : з друк. УАН, 1927. Т. 2. LXXX, 394 с.

³⁶⁵ Королів В. Перша спроба. *Українська книга*. 1937. Чис. II. С. 56–58.

³⁶⁶ Биковський Л. Книгознавство. *Українська книга*. 1939. Чис. I. С. 5–9.

Л. Жівного, навівши його систематику бібліології, що набула поширення у низці європейських країн. Статтю доповнює список літератури різними мовами (26 назв).

У розділі, присвяченому бібліотекознавству, також заакцентовано увагу на історичних аспектах галузі. Властиво першою публікацією «Української книги» стала праця П. Зленка про українські приватні бібліотеки, яку публікували із продовженням у семи випусках часопису³⁶⁷. Паралельно вона вийшла у серії «Українська книгознавча бібліотека»³⁶⁸. Автор подав інформацію про книгозбірні українських князів, духовенства, козацької старшини, гетьманів, поміщиків, зупинившись на докладнішій характеристиці приватних бібліотек Стефана Яворського, Феофана Прокоповича, Івана Лукашевича. Доповнює цикл статей П. Зленка публікація Д. Дорошенка про бібліотеку Якова Марковича із зауваженнями й поправками³⁶⁹.

Історичні розвідки І. Крип'якевича дають уявлення про давні львівські бібліотеки. На основі аналізу каталога бібліотеки Львівського Успенського братства 1619 р. автор з'ясував цікаві дані про кількісний склад фонду книгозбірні, зміст і мову книг, показав співвідношення рукописної та друкованої книги, звернув увагу на їх бібліографічний опис³⁷⁰. У статті про львівські книгозбірні XVIII ст. він поінформував про надходження до бібліотек книг із приватних колекцій³⁷¹. Докладніше висвітлено добродійну діяльність пароха Успенської церкви Василя Боярського. Історична розвідка М. Андрусяка вміщує інформацію про зацікавлення книжкою вищого православного духовенства в другій половині XVII ст.³⁷².

³⁶⁷ Зленко П. Українські приватні бібліотеки. *Українська книга*. 1937. Чис. I. С. 3–6 ; чис. II. С. 52–56 ; чис. III. С. 80–84 ; чис. IV/V. С. 105–110 ; чис. VI. С. 137–141 ; чис. VII/VIII. С. 166–174 ; чис. IX/X. С. 197–203; 1938. Чис. I. С. 13–16.

³⁶⁸ Зленко П. Українські приватні бібліотеки : історичний нарис. Львів : накладом Українського Товариства Бібліофілів, 1938. 31 с. (Українська Книгознавча Бібліотека ; чис. 2).

³⁶⁹ Дорошенко Д. Бібліотека Якова Марковича. *Українська книга*. 1937. Чис. IX/X. С. 203–204.

³⁷⁰ Крип'якевич І. Каталог бібліотеки Львівської Ставропігії з 1619 р. *Українська книга*. 1937. Чис. VII/VIII. С. 157–166.

³⁷¹ Крип'якевич І. З львівських бібліотек XVIII ст. *Українська книга*. 1937. Чис. III. С. 85–87.

³⁷² Андрусяк М. Списи підручних книжок архимандрита Каменецького й єп.

У публікації «Бібліотечна педагогіка» Л. Биковський обговорив проблеми, тісно пов'язані з тогочасною бібліотечною практикою³⁷³. Автор, який відносив цю ділянку знання до методичного розділу бібліотекознавства, дійшов висновку, що бібліотеки зможуть виконувати свої виховні функції «тільки при відповідній їх організації та веденні фаховими силами».

Привертає увагу праця відомого педагога й книгознавця С. Сірополка про бібліотечні каталоги³⁷⁴. Він проаналізував різні класифікації, що використовувалися для організації систематичних каталогів, розкрив особливості предметних каталогів, які вважав зручнішими для читача й ефективнішими для здійснення тематичного пошуку.

Оскільки співзасновником часопису було Українське Товариство Бібліофілів у Львові, цілком закономірна увага редакції до проблем бібліофільства. Найпомітнішою в цій рубриці є стаття Михайла Рудницького «Бібліофіли і бібліомани»³⁷⁵, в якій автор розмірковує про значення книги для людства, ставить питання, що таке рідкісна й цінна книга і як визначити межу між бібліофілом та бібліоманом. З жалем він констатував, що серед українців трапляються книголюби і знавці книги, але справжніх поціновувачів і збирачів раритетних видань обмаль, отож залишаються поза увагою «рідкі твори, що щезають із поверхні землі».

Натомість публікація отця Романа Луканя свідчить, що чимало бібліофілів було в середовищі українського духовенства, зокрема серед монахів Чина св. Василя Великого³⁷⁶. Автор згадує василіанські бібліотеки, перелічує прізвища ченців-книголюбів, зокрема Йосафата Кунцевича, Йосифа Велямина Рутського, Якова Суші, Єроніма Стрілецького, Августина (?) Славинського, Йосафата Січинського, Ігнатія Скольського та багатьох інших.

До цього ж розділу відносяться публікації С. Сірополка, які розкривають

Свистельницького з 1668 р. *Українська книга*. 1938. Чис. II. С. 42–43.

³⁷³ Биковський Л. Бібліотечна педагогіка. *Українська книга*. 1938. Чис. II. С. 36–39.

³⁷⁴ Сірополко С. Систематичний і предметний каталог як засіб наблизити книжку до читача. *Українська книга*. 1939. Чис. I. С. 9–12.

³⁷⁵ Рудницький М. Бібліофіли і бібліомани. *Українська книга*. 1937. Чис. IV/V. С. 101–105.

³⁷⁶ Лукань Р. Василяни – книголюби. *Українська книга*. 1937. Чис. I. С. 9–10.

бібліофільські уподобання відомих книжників Василя Анастасевича³⁷⁷ і Петра Стебницького³⁷⁸.

Заслужують також на згадку публікації, присвячені видавничій справі та книготорговлі. Серед них історичні екскурси: коротка замітка І. Крип'якевича про книготорговельну діяльність Львівського Ставропігійського братства у 1642–1654 роках³⁷⁹; публікація Є. Ю. Пеленського про друкарню, в якій були видані універсал і прокламації шведського короля Карла XII для українського народу³⁸⁰; розвідки С. Єфремова про українську друкарню в Петербурзі, засновану в 1856 р. з ініціативи П. Куліша³⁸¹ та про задум Т. Шевченка започаткувати український журнал³⁸²; дослідження М. Возняка про видання Я. Головацьким творів Г. Квітки-Основ'яненка в Галичині в 1849 р.³⁸³

Чималу цінність мають публікації, в яких здійснено спробу статистичного узагальнення розвитку українського друку. В. Дорошенко, опираючись на друковані ретроспективні й поточні бібліографічні показники, архівні матеріали, відомості від приватних осіб, проаналізував дані про кількість українських книг у 1875, 1894, 1913 і 1928 роках, намагаючись охопити основні територіальні регіони й видавничі осередки³⁸⁴.

Докладний статистичний аналіз української книжкової продукції, виданої у 1937 і 1938 роках на західноукраїнських землях та в еміграції, подав Б. Романенчук, який на сторінках «Української книги» систематично вів її поточний облік. Натомість Є. Ю. Пеленський зібрав основні показники про

³⁷⁷ Сірополко С. Василь Анастасевич, як бібліограф і книголюб. *Українська книга*. 1937. Чис. II. С. 46–49.

³⁷⁸ Сірополко С. Петро Стебницький, як книголюб. *Українська книга*. 1937. Чис. VII/VIII. С. 177–180.

³⁷⁹ Крип'якевич І. До історії львівського книгарства в XVIII ст. *Українська книга*. 1938. Чис. II. С. 42.

³⁸⁰ Українська друкарня Карла XII / подав Є. Ю. П. *Українська книга*. 1938. Чис. IV. С. 65–66.

³⁸¹ Єфремов С. Друкарня П. Куліша. *Українська книга*. 1937. Чис. IX/X. С. 208–209.

³⁸² Єфремов С. Ідея українського журналу в Шевченка. *Українська книга*. 1937. Чис. III. С. 77–78.

³⁸³ Возняк М. До історії видань Квіткиної «Марусі». *Українська книга*. 1937. Чис. II. С. 35–45.

³⁸⁴ Дорошенко В. Розвиток українського друку в XIX–XX ст. у цифрах. *Українська книга*. 1937. Чис. I. С. 12–17.

розвиток книжкового руху в УСРР у 1938 р.³⁸⁵. Це ще раз підкреслює прагнення редакції журналу не залишати поза увагою стан книжкової справи в Радянській Україні.

2.3.3. Бібліографічні матеріали

З-поміж бібліографічних матеріалів, опублікованих в «Українській книзі» упродовж 1937–1939 років, найбільшу вартість має поточний реєстр західноукраїнської та української еміграційної книги, який опрацьовував і систематично друкував Б. Романенчук, про що вже докладно мовилося раніше. Заслуговує на увагу ще одна його солідна праця – персональний бібліографічний покажчик Василя Стефаника³⁸⁶. Він був уміщений у трьох номерах «Української книги» і мав дещо незвичну структуру з точки зору сучасної методики укладання бібліографічних персоналій. Перший розділ – «Писання про творчість Стефаника» – реєстрував монографії, вступні статті до видань, публікації в пресі, виступи на пам'ятних вечорах. Рубрику «Писання про Стефаника в зв'язку з іншими письменниками» наповнили матеріали з хрестоматій, збірників, нарисів історії української літератури і т. п. Крім того, бібліограф умістив тут автобіографічні публікації письменника, а також перелік посмертних згадок про В. Стефаника в газетах. Другий розділ склали твори письменника (спочатку публікації, згодом окремі видання) – загалом 92 бібліографічні записи. Тут поруч з оригінальними творами зафіксовані переклади польською і німецькою мовами. Наприкінці укладач подав рецензії на твори В. Стефаника.

Після того, як Б. Романенчук зreferував свою працю на засіданні Бібліологічної комісії 1 березня 1937 р., вона викликала «довшу дискусію», але була рекомендована до друку «з деякими змінами в розподілі матеріялу»³⁸⁷. На жаль, деталі дискусії та пропозиції щодо способу упорядкування матеріалу в протоколі не зазначені. Попри все, підготовлений бібліографічний покажчик,

³⁸⁵ Пеленський Є. Ю. Книжна справа на Наддніпрянщині 1938 р. *Українська книга*. 1939. Чис. I. С. 13–14.

³⁸⁶ Романенчук Б. Бібліографія В. Стефаника. *Українська книга*. 1937. Чис. III. С. 90–94 ; чис. IV/V. С. 128–129 ; чис. VI. С. 151–153.

³⁸⁷ ЦДІАУ у Львові. Ф. 309. Оп. 1. Спр. 658. Арк. 18.

що налічував близько 340 позицій, вміщував багатий і різноплановий матеріал, і був першою спробою наукового бібліографування творів В. Стефаника й літератури про нього. Відомо, що Українське Товариство Бібліофілів у Львові планувало опублікувати цей бібліографічний покажчик із значними доповненнями й правками у серії видань «Книгознавчі записки», але на заваді став брак необхідних коштів³⁸⁸.

На шпальтах «Української книги» з'явилися також праці, які були доповненнями до вже існуючих бібліографічних покажчиків. Для прикладу назвемо „Бібліографічний показник віршів про І. Котляревського”³⁸⁹, поданий Теокистом Пачовським з метою доповнити бібліографічний показник І. Котляревського, складений Олександром Горецьким³⁹⁰. Це хронологічний перелік 20 віршів українських поетів на вшанування творця «Енеїди», що були написані упродовж 1838–1906 років і публікувались у збірниках і в періодичних виданнях. У списку знаходимо прізвища відомих письменників (Т. Шевченко, І. Франко, Леся Українка, Олена Пчілка, Панас Мирний, М. Старицький, М. Вороний) та менш знаних авторів (І. Федорченко, А. Бабенко [Андрій Бібик]). Вочевидь, тоді ще молодий, а згодом відомий літературознавець, Т. Пачовський щойно опановував ази бібліографії, тому в його списку можна зауважити деякі хиби (неповний чи не зовсім точний бібліографічний опис, нерозкриті псевдоніми).

Доповнюючий характер мала також праця М. Фуртак-Деркач «Друковані твори Лесі Українки, що не ввійшли до збірних видань „Книгоспілки”»³⁹¹. Список поданий без передмови, але, правдоподібно, йдеться про підготовлені на високому фаховому рівні семитомне і дванадцятитомне видання творів Лесі Українки під редакцією Бориса Якубського, здійснені у 1923–1925 роках і

³⁸⁸ Звіdomлення з діяльності Українського Товариства Бібліофілів у Львові за 1937 рік. *Українська книга*. 1938. Чис. III. С. 64.

³⁸⁹ Пачовський Т. Бібліографічний показник віршів про І. Котляревського. *Українська книга*. 1939. Чис. I. С. 15–16.

³⁹⁰ Іван Котляревський. Бібліографія (1904–1928). Одеса, 1928. 20 с.

³⁹¹ Деркач М. Друковані твори Лесі Українки, що не ввійшли до збірних видань „Книгоспілки”. *Українська книга*. 1937. Чис. I. С. 23–25.

1927–1930 роках у Києві. Знавець творчості Лесі Українки М. Фуртак-Деркач виявила 9 віршів та 4 оповідання української письменниці, не зафіксовані у виданнях «Книгоспілки». Необхідно відзначити дослідницьку роботу укладачки, яка встановила джерела й дату першодруків цих творів, подала відомості про передруки, вказала на помилки й неточності у попередніх публікаціях.

Заслуговує на увагу праця П. Зленка „Періодичні видання Наддніпрянщини в 1918 році”³⁹². У текстовій частині публікації автор пояснив свій інтерес до цього хронологічного періоду як пікового у розвитку преси, що «задовольняла найрізноманітніші відтинки культурних інтересів». Водночас П. Зленко був змушений констатувати велику кількісну перевагу періодичних видань російською мовою, які часто були «ворожі українському політичному життю та неприхильні до українського культурного розвитку». Автор подав статистичні дані за регіонами, показавши, в яких із них найбільше виходило українських періодичних видань (Київщина, Катеринославщина, Полтавщина, Поділля, Харківщина, Херсонщина, Волинь).

Властиво сам бібліографічний покажчик, що має назву „Спис українських періодичних видань Наддніпрянщини в 1918 р.”, налічує 134 бібліографічні записи, упорядковані в алфавітному порядку. Крім пресодруків політичного спрямування, що складали більшість, тут зареєстровані часописи з різних ділянок знання (медицини, лісового господарства, літератури і т. д.) та читацького призначення (для спеціалістів, молоді, дітей). У бібліографічному описі автор подавав назву періодичного видання, жанр, мову публікації, роки й місце виходу, періодичність, видавця, редакторів (інколи й адресу редакції), ціну (на рік, місяць, окремого числа). Інколи долучав витяги з програм періодичних видань, розкривав їх завдання.

В. Січинський зібрав інформацію про видання Мистецько-промислової

³⁹² Зленко П. Періодичні видання Наддніпрянщини в 1918 році. *Українська книга*. 1938. Чис. VI/VII. С. 118–127.

школи ім. Сковороди у Кам'янці-Подільському³⁹³, що вийшли впродовж 1926–1930 років і вже стали раритетами. За словами автора, це були здебільшого альбоми і листівки, які вирізнялись «особливо високим мистецьким рівнем та винятковим оформленням». Велику роль у налагодженні успішного функціонування школи, яка мала власний поліграфічний відділ, літографічну майстерню, друкарню, переплетню, відіграв її директор графік Володимир Гагенмейстер. В. Січинський подав анотований список 11 видань, що вийшли друком, а також перелік ще 17 назв праць, які готувались до публікації, але так і не побачили світ внаслідок реорганізації школи і звільнення її співробітників.

Значної популярності в «Українській книзі» набув жанр бібліографічного огляду. Чималий інтерес для істориків українського книгознавства становлять огляди М. Андрусяка „Післявоєнна історіографія української книги”³⁹⁴ та «З новішої історіографії української книги»³⁹⁵. Автор поінформував про найважливіші українські книговидавничі центри, що функціонували у 1921 – 1931 роках: бібліотеки (Всенародна Бібліотека України при УАН та її Вінницька філія, Одеська Центральна Наукова Бібліотека), видавництва (Об'єднання Українських Видавців у Відні, Державне Видавництво України, „Книгоспілка”, „Бистриця” у Станіславові), товариства (Українське Товариство Прихильників Книги у Празі, Українське Товариство Бібліофілів у Львові), науково-дослідні установи (Український Науковий Інститут Книгознавства, Історично-філологічний Відділ й Історична Секція УАН, Бібліографічна Комісія УАН, Науково-дослідна Кафедра історії української культури у Харкові, Українська Книжкова Палата, Бібліографічна Комісія НТШ у Львові), музеї (Український Національний Музей у Львові). Огляд їх основних напрацювань дозволив М. Андрусяку зробити висновок про «розквіт української післявоєнної бібліології в 1929–30 роках, зацікавлення дослідників

³⁹³ Січинський В. Видання мистецько-промислової школи в Кам'янці. *Українська книга*. 1937. Чис. I. С. 20–23.

³⁹⁴ Андрусяк М. Післявоєнна історіографія української книги. *Українська книга*. 1937. Чис. I. С. 25–30.

³⁹⁵ Андрусяк М. З новішої історіографії української книги. *Українська книга*. 1937. Чис. II. С. 58–62.

книгою XVI–XVIII ст. та початками преси в Україні».

В огляді „З новішої історіографії української книги” М. Андрусяк обговорив лише кілька робіт. Спершу він згадав публікації П. Зленка та І. Кревецького про бібліотеки княжих часів, які були надруковані відповідно в „Українській книзі” та „Новій Зорі”. Автор вказав на їх взаємодоповнюючий характер, однак зауважив деякі історичні неточності. Але предметом особливої уваги М. Андрусяка став збірник „Иван Федоров-первопечатник”, який вийшов заходами АН СРСР у 1935 р. в Ленінграді з нагоди 350-річчя смерті друкаря. М. Андрусяк коротко оглянув зміст доповідей про діяльність І. Федорова, виголошених на святковому засіданні Відділу суспільних наук АН СРСР, й розвідок про друковану книгу XV століття, що увійшли в цей збірник. Зауважимо, що згаданий збірник в «Українській книзі» піддав критичній оцінці В. Січинський, гостро полемізуючи з російськими авторами Раїсою Тонковою і Павлом Берковим³⁹⁶.

Огляди Є. Ю. Пеленського торкалися здебільшого проблем реєстрації найновішої літератури. У праці „За вивчення української книжки”³⁹⁷ автор стверджував, що у 1937–1938 роках помітно зросло зацікавлення українською книгою, внаслідок чого збільшилася кількість книгознавчих видань в окремих регіонах України та поза її межами. Матеріал огляду згруповано у трьох розділах. Вважаючи, що тільки добре організована справа поточної бібліографії «вможливить належний дослід української книжки», автор спершу поінформував про стан поточної реєстрації української книги в УСРР, Польщі та інших країнах, де проживають українці. У другому й третьому розділах він приділив увагу книгознавчим дослідженням у Галичині й коротко оглянув нові книги О. Моха, М. Кордуби, І. Шендрика, В. Левицького, А. Животка, В. Січинського, В. Сімовича.

Заслуговує на увагу ще один огляд Є. Ю. Пеленського, де автор

³⁹⁶ Січинський В. В справі Івана Федоровича. З приводу двох видань у Ленінграді і Львові. *Українська книга*. 1938. Чис. V. С. 96–102.

³⁹⁷ За вивчення української книжки / Є. Ю. П. *Українська книга*. 1938. Чис. VIII/X. С. 151–154.

охарактеризував бібліографічні рубрики українських журналів³⁹⁸. З-поміж пресодруків, які регулярно подавали якісну бібліографічну інформацію, автор виділив передовсім „Дзвони”, а далі згадав „Діло”, „За Соборність”, „Літопис „Червоної Калини””, „Нову Зорю”, „Рідну Мову”, „Технічні Вісти”, „Тризуб”, „Український Тиждень”. Водночас він вказав на недокладність та випадковість реєстрації нових видань у деяких часописах, що зводило їх бібліографічну вартість нанівець.

Окрему групу складають огляди, в яких обговорювалися найновіші видання, зокрема «Наші повісті за 1937 р.» М. Рудницького³⁹⁹ і «Україніка в німецьких виданнях» М. Масюкевича⁴⁰⁰. Як бачимо, автори «Української книги» вповні використали можливості жанру огляду для подачі різнопланової бібліографічної інформації.

Журнал «Українська книга», який Бібліологічна комісія НТШ у 1937–1939 роках видавала спільно Українським Товариством Бібліофілів у Львові, залишив помітний слід в українському книгознавстві й гідно репрезентував його на теренах Європи. Редакція зуміла об’єднати довкола часопису кращих дослідників української книги, які були розпорошені в еміграції. Авторитетна автура забезпечила широкий тематичний спектр і високий науковий рівень публікацій, глибоке критичне осмислення фахової літератури, цікавий перегляд новин українського книжкового руху. Вагоме місце в журналі відводилося бібліографічній інформації, яка втілювалась у різних формах і жанрах.

³⁹⁸ Бібліографія в журналах / Є. Ю. П. *Українська книга*. 1939. Чис. I. С. 27.

³⁹⁹ *Рудницький М.* Наші повісті за 1937 р. *Українська книга*. 1938. Чис. III. С. 52–54.

⁴⁰⁰ *Масюкевич М.* Україніка в німецьких виданнях. *Українська книга*. 1938. Чис. I. С. 24–26.

ВИСНОВКИ

Бібліографічну комісію засновано при Науковому товаристві ім. Шевченка в грудні 1909 р. Це була перша спроба надати бібліографічній роботі в Україні організований характер, перейти від індивідуальних до колективних форм її ведення. Появу бібліографічного осередку у Львові спричинили об'єктивні обставини та суб'єктивні чинники. Важливу роль у її створенні відіграв З. Кузеля, який у жовтні 1908 р. надіслав до Президії НТШ листа з пропозицією організувати при Товаристві спеціальну Бібліографічну комісію, визначив основні її завдання й окреслив деякі організаційні аспекти діяльності.

У першому своєму складі Комісія налічувала 20 осіб, надалі її чисельність постійно зростала. Тут працювали авторитетні вчені (І. Франко, М. Грушевський, І. О. Левицький, В. Гнатюк, Б. Барвінський, В. Левицький, К. Студинський, В. Щурат, І. Свенціцький та ін.) і здібна молодь (І. Джиджора, М. Андрусак, Є. Ю. Пеленський, М. Деркач, Б. Романенчук та ін.). Першим головою Комісії був відомий західноукраїнський бібліограф І. О. Левицький, а після його смерті від 1913 р. по 1939 р. осередок очолював талановитий бібліограф В. Дорошенко.

Діяльність Бібліографічної комісії, що була заснована у часи розквіту Наукового товариства ім. Шевченка, залишила помітний слід в історії української бібліографії. Члени Комісії поставили перед собою складні завдання, що мали на меті створення повної бібліографії української книги. Програма діяльності осередку передбачала укладання бібліографії стародруків, доповнення ретроспективної бібліографії української книги XIX ст., ведення поточного обліку українських видань XX ст., підготовку бібліографічних покажчиків з різних галузей українознавства, роботу над розкриттям змісту періодики, видання книгознавчого журналу тощо.

У 1934 р. члени осередку затвердили його нову назву – Бібліологічна комісія. Додаткове коло завдань Комісія намагалась реалізувати передовсім у запроектованому разом з Українським Товариством Бібліофілів у Львові фаховому часописі «Українська книга», що виходив у 1937–1939 роках під

редакцією Є. Ю. Пеленського. Журнал охоплював різні галузі книгознавства, яким відводив окремі відділи й рубрики: „Історичне книгознавство”, „Архиварство”, „Бібліотекознавство”, „Бібліофільство”, „Книгознавство-друкарство”, „Книжкова справа в сучасному”, „Мистецтво книги”.

Попри високу фахову спроможність персонального складу Комісії, накреслені завдання були реалізовані лише частково. Найвагомішим здобутком Комісії стала підготовка ретроспективних українознавчих покажчиків, що вийшли впродовж 1909–1937 років як сім томів у серії “Матеріали до української бібліографії”. Серед цих праць виділяється «Українська бібліографія Австро-Угорщини за роки 1887–1900», підготовлена І. О. Левицьким для перших трьох томів серії. Велику наукову вартість мав опрацьований В. Дорошенком «Спис творів Івана Франка з додатком статей про нього і рецензій на його писання» у двох випусках, опублікований як четвертий том серії. У широко закресній «Бібліографії українознавства за 1914–1923 рр.» І. Калинович планував кілька галузевих випусків, але вийшов тільки перший з них під назвою «Історія України», що став п'ятим томом серії. Наступний шостий том «Гете в українських перекладах, переспівах та наслідуваннях» підготував В. Дорошенко, приурочивши до сотої річниці з дня смерті великого німецького поета. В останньому сьомому томі опубліковано роботу І. Шендрика «Матеріали до бібліографії Січових Стрільців», що й досі залишається основним бібліографічним джерелом для дослідників історії цього стрілецького легіону.

Одне з головних своїх завдань Бібліографічна комісія НТШ вбачала у налагодженні регулярного поточного обліку української книги на наукових засадах. Задля цього в 1910 р. з ініціативи М. Грушевського було створене Бібліографічне бюро під управою В. Дорошенка, яке тісно співпрацювало з Бібліографічною комісією та бібліотекою Товариства. Перші результати своєї роботи Бюро оприлюднило на сторінках «Літературно-наукового вістника» в 1911 р. в рубриці «Нові українські книжки і брошури». Згодом на засіданні члени Бібліографічної комісії прийняли рішення про видання бібліографічних

річників у серії «Українська бібліографія». В. Дорошенко підготував матеріал для трьох річників (1911–1913 роки), але до їх друку справа не дійшла. Зібрана картотека обсягом 2377 бібліографічних записів і досі зберігається як архівний документ. Вона послужила цінним джерелом для бібліографів наступних поколінь в процесі підготовки «Репертуару української книги, 1798–1916».

Після перерви тривалістю в чверть століття Бібліологічна комісія повернулася до ідеї поточної бібліографії, щоправда об'єктом обліку була тільки західноукраїнська та українська еміграційна книга. Спеціальну бібліографічну рубрику в журналі «Українська книга» вів у 1937–1939 роках Богдан Романенчук. Докладний бібліографічний опис, використання популярної у світі десяткової класифікації, статистичний аналіз книговидавничого процесу свідчили про наукові засади роботи, в результаті якої укладач подав відомості про 1236 книг 1937–1939 років видання.

Бібліографічна Комісія НТШ підтримувала зв'язки з поважними науковими установами. На запрошення Імператорської Академії наук у Санкт-Петербурзі В. Дорошенко склав бібліографічний покажчик «Литература украиноведения за 1912 г.», що був опублікований як третій випуск „Обозрения трудов по славяноведению за 1912 год”. У взаєминах Комісії з Українським науковим товариством у Києві переважали традиційні форми співпраці: членство, участь у спільних наукових заходах, спіробітництво з друкованими органами. Зв'язки Комісії з установами ВУАН, УНІКом, Українським Науковим Інститутом у Варшаві набули фахових ознак, адже серед публікацій зросла частка бібліографічних матеріалів. Крім рецензій та бібліографічних оглядів, з'явилися поточні бібліографічні покажчики, складені львівськими і київськими бібліографами, зокрема „Бібліографічний реєстр українознавства” за 1928 рік, надрукований в часописі ВУАН „Україна”.

Спільні бібліографічні проекти реалізовувалися також шляхом доповнення та співукладання ретроспективних бібліографічних покажчиків. Так після доповнень західноукраїнськими виданнями бібліографічного покажчика „Толстой в українських перекладах” журнал „Бібліологічні вісті”

опублікував його як спільну роботу голови Комісії В. Дорошенка та дослідника з Ленінграду В. Дроздовського

І. Кревецький виступив співукладачем історико-бібліографічного збірника „Часописи Поділля”, виданого Бібліографічною секцією Кабінета виучування Поділля Вінницької філії Всенародної бібліотеки України. Заходами Українського Наукового Інституту у Варшаві вдалось опублікувати ґрунтовний персональний покажчик творів Т. Шевченка, який підготував В. Дорошенко.

Реалізації багатьох інших планів Бібліографічної комісії зашкодили різні об'єктивні та суб'єктивні причини: Перша світова війна, фінансова скрута Товариства у повоєнний період, відсутність належного документного забезпечення, смерть головних виконавців запланованих робіт. Багато цікавих започаткованих проєктів не було доведено до кінця. В архівах Львова зберігається чимало зібраних, але не виданих матеріалів, які й досі не втратили свого джерельного значення.

Насамкінець зауважимо, що поява та діяльність Бібліографічної комісії Наукового товариства ім. Шевченка започаткувала процес формування львівської школи бібліографів. Не випадково, з відновленням НТШ в Україні у його структурі в 1990 р. було засновано Комісію з книгознавства і бібліографії, яка успішно працює вже 35 років під керівництвом Луїзи Ільницької, примножуючи і розвиваючи кращі традиції різних поколінь львівських бібліографів.

Іменний покажчик

Анастасевич Василь

Андрохович Амвросій (Андрухович Амбросій, Андрохович А.)

Андрусяк Микола (Андрусяк М.)

Антоник Ольга (Антоник О. В.)

Антонович Володимир (Антонович В.)

Антонович Дмитро (Антонович Д.)

Антонович О. *див.* Купчинський Олег

Аркас Микола (Аркас М.)

Артимович Агенор (Артимович А.)

Б. А. Д. *див.* Дідицький Богдан

Бабенко А. *див.* Бібик Андрій

Баб'як Петро (Баб'як П. Г.)

Багалій Дмитро (Багалій Д.)

Багрій Олександр (Багрій О.)

Балика Дмитро (Балика Д.)

Барвінський Богдан (Барвінський Богдан Олександрович, Барвінський Б.)

Барвінський Володимир

Барвінський Олександр (Барвінський О.)

Беднаржова Тетяна (Беднаржова Т.)

Безперчий Дмитро

Бенешевич Володимир

Берега Станислава

Берков Павло

Биковський Лев (Биковський Левко, Биковський Л. У.)

Біднов Василь (Біднов В.)

Білецький Леонід (Білецький Л.)

Білик Ив. *див.* Рудченко Іван

Білінський Борис (Білінський Б.)

Білінський Микола (Білінський М.)

Біловус Галина (Біловус Г. Г.)
Білокінь Сергій (Білоконь С.)
Білоус Віра (Білоус В.)
Білоус Марія (Білоус М.)
Білоус Михайло (Білоус М.)
Богацький Павло (Богацький П.)
Бодуен де Куртене Ян
Бойчук Тимко (Бойчук Т.)
Болабольченко Анатолій (Болабольченко А.)
Борщак Ілля (Борщак Ілько, Борщак І.)
Бочковський Ольгерд (Бочковський О.)
Боярський Василь
Бриж Т.
Бубній Петро (Бубній П.)
Бурлака Галина (Бурлака Г.)
Бутович Микола
Бутрин Мирослав (Бутрин М. Л., Бутрин М.)
Бучинський Богдан
В. Д. *див.* Дорошенко Володимир
Вадзюк Ольга (Вадзюк О. Б.)
Вальо Марія (Вальо М.)
Василишин Володимира
Василь Лукич *див.* Левицький Володимир
Василь Січовик *див.* Левицький Володимир
Вдовичин Ігор (Вдовичин І.)
Великопольська М.
Верига Василь (Верига В.)
Ветухов М.
Виличковський Іван
Винар Любомир (Винар Л.)

Винницька Ірина
Вировий Євген (Вировий Євг.)
Вишня Остап (Вишня О.)
Вікул Сергій (Вікул С.)
Віслоцький Владислав (Віслоцький В.)
Вовк Федір (Вовк Ф.)
Вовчок Марко (Вовчок М.)
Возняк Михайло (Возняк М.)
Волинець Емма
Вольховскій Б. *див.* Грінченко Борис
Вороний Микола (Вороний М.)
Гагенмейстер Володимир
Галятовський Іоанікій (Галятовський Й.)
Гануляк Григорій (Гануляк Г.)
Гармаш Міра *див.* Василичин Володимира
Гауптман Гергарт
Гейне Генріх (Гайне Г.)
Генсьорський Антін
Геращенко Михайло (Геращенко М.)
Гербель Микола
Герчанівський Дмитро (Герчанівський Д.)
Гете Йоганн Вольфганг (Гете Й. В., Гете Й.)
Гирич Ігор (Гирич І. Б.)
Глаголюк Василь (Глаголюк В.)
Глібов Леонід (Глібов Л.)
Глушко Михайло (Глушко М.)
Гнатюк Володимир (Гнатюк В.)
Гнатюк Михайло (Гнатюк М.)
Гоголь Микола (Гоголь М.)
Голійчук Федір (Голійчук Ф.)

Головата Лариса (Головата Л.)
Головацький Іван
Головацький Яків (Головацький Я. Ф., Головацький Я.)
Гольдельман Соломон Ізраїлевич (Гольдельман С.)
Горбачевський Іван (Горбачевський І)
Гординський Святослав (Гординський С.)
Гординський Ярослав (Гординський Я.)
Горецький Олександр
Городиський Зиновій
Гошовський Юліан
Гребінка Євген (Гребінка Є.)
Гринько Марія (Гринько М.)
Грицак Євген
Грицак Ярослав (Грицак Я. Й.)
Грінченко Борис (Грінченко Б., Гринченко Б. Д.)
Грузов Михайло (Грузов М.)
Грушевський Михайло (Грушевський М.)
Грушевський Олександр (Грушевський О.)
Гуменюк Михайло (Гуменюк М. П.)
Гуммер Йоган
Гуцаленко Тетяна (Гуцаленко Т.)
Гуцало Олександр
Гушалевич Іван (Гушалевич І.)
Данко Осип (Данко О.)
Дашкевич Ярослав (Дашкевич Я. Р., Дашкевич Я.)
Дей Олексій (Дей О.)
Демчук Наталія (Демчук Н.)
Деркач Марія (Деркач М.)
Джентіль Джованні
Джиджора Іван (Джиджора І.)

Дзюбан Олександр (Дзюбан О.)
Дзюбан Роман (Дзюбан Р.)
Дідицький Богдан (Дідицький Б.)
Довгаль С.
Доде Альфонс (Доде А.)
Доленга-Ходаковський Зоріан
Дольницький Антін (Дольницький А.)
Доманицький Василь (Доманицький В.)
Дорошенко Володимир (Дорошенко В., Дорошенко В. В.)
Дорошенко Дмитро (Дорошенко Д.)
Дорошкевич Олександр (Дорошкевич О.)
Досвітній Олесь
Драгоманов Михайло (Драгоманов Михайло Петрович, Драгоманов М.)
Дрогобич Юрій
Дроздовський Василь (Дроздовський В.)
Еберт Фрідріх Адольф
Ерденбергер Володимир
Естрайхер Кароль (Естрайхер К.)
Є. Ю. П. *див.* Пеленський Євген Юлій
Єремія (Свистельницький), єпископ
Єфремов Сергій (Єфремов С.)
Животко Аркадій (Животко А.)
Жівний Ладіслав Ян (Л. Жівни)
Заболотна І.
Завальнюк О. М.
Загул Дмитро
Зайцев Павло (Зайцев П.)
Зайцева Зінаїда (Зайцева З.)
Залізняк Микола (Залізняк М.)
Заруба Віктор (Заруба В.)

Здзярський Станіслав (Здзярський С.)
Зелінська Надія (Зелінська Н.)
Зленко Г. (Зленко Г. Д.)
Зленко Петро (Зленко П.)
Золя Еміль (Золя Е.)
Зуляк Іван (Зуляк І.)
И. Ф. *див.* Франко Іван
Иванов-Меженко Ю. А. (Іванів-Меженко Юрій О.) *див.* Меженко Юрій
І. К. *див.* Крип'якевич Іван
Івасюк Оксана (Івасюк О. М.)
Івченко М.
Ігнатієнко Варфоломій (Ігнатієнко В.)
Ігнатова Т. А.
Ілляшевич Федір
Ільїнський Григорій
Ільницька Луїза (Ільницька Л. І., Ільницька Л.)
Ільницький Микола (Ільницький М.)
Ісаєвич Ярослав Д.
Йосифович Дмитро
Кабат
Казакова Н. В.
Калинович Іван (Калинович І.)
Калитовський Ієронім (Калитовскій Ироним)
Калішевський Антон
Каменецький, архимандрит
Каменецький Данило
Каністратенко Микола (Каністратенко М. М.)
Карл XII, шведський король
Карпенко-Карий І.
Карпінська Ольга (Карпінська О.)

Касинець Е.
Качкан Володимир (Качкан В. А.)
Квітка-Основ'яненко Григорій (Квітка-Основ'яненко Г., Квіткамирний)
Кейстувович Жигимонт
Ківшар Таїсія (Ківшар Т.)
Кізлик Олександр (Кізлик О. Д.)
Кіра Роксолана (Кіра Р.)
Кіт Олександр
Клебан Л.
Кліш Андрій (Кліш А.)
Книш І.
Кобилянська Ольга
Кобринська Анна (Кобринська А.)
Ковалевський Г. Г.
Ковалевський Юрій (Ковалевський Ю.)
Ковалів П.
Ковальчук Г.
Когут Софія (Когут С.)
Когут Тетяна (Когут Т.)
Козакевич О.
Козель Н.
Кокорудз Ілля (Кокорудз І.)
Колесса Філарет (Колесса Ф.)
Колосовська Ольга (Колосовська О.)
Комариця М.
Комаров Михайло (Комаров М., Комаров М. Ф., Комарь М.)
Кониський Олександр (Кониський О. Я.)
Кононенко М.
Кордуба Мирон (Кордуба М.)
Корецькі

Корнейчик Ігор (Корнейчик І.)
Коровицький Іван (Коровицький І.)
Королевич Нінель (Королевич Н. Ф.)
Короленко В.
Королів-Старий Василь (Королів-Старий В., Королів В.)
Костомаров Михайло (М. Костомаров)
Кость С.
Котляревський Іван (Котляревський І.)
Коханчик Вікторія
Коцовський В.
Коць М. П.
Коцюбинський Михайло (Коцюбинський М.)
Кравченко Єфрем (Кравченко Є. Є.)
Кревецький Іван (Кревецький Ів., Кревецький І.)
Кривенко Маргарита (Кривенко М.)
Криловський Іван (Криловський І.)
Кримський А.
Криницький Іван
Крип'якевич Іван (Крипякевич Іван, Крип'якевич І.)
Крип'якевич Петро-Богдан Іванович
Крип'якевич Роман (Крип'якевич Р.)
Кропивницький Михайло (Кропивницький М.)
Кубійович В.
Кужель Любов
Кузеля Зенон (Кузеля З.)
Куліш Пантелеймон (Куліш П.)
Кульчицька Тетяна (Кульчицька Т.)
Кунцевич Йосафат
Купчинський Олег (Купчинський О.)
Курдидик А.

Куриленко Йосип (Куриленко Й.)
Кучабський Василь
Кучмаренко Валентина (Кучмаренко В. А.)
Кушнарєнко Наталія (Кушнарєнко Н. М.)
Лазарєвський Олександр (Лазарєвський О.)
Лазарєвські
Лазорак Богдан
Лазурський В. Ф.
Лєв Василь (Лєв В.)
Лєвицька Іванна
Лєвицький Віталій
Лєвицький Володимир (Лєвицький В.)
Лєвицький Іван Омелянович (Лєвицький І. О., Лєвицький Ів. Ем., Лєвицький Ів. Ом., Лєвицький Іван Ем., Лєвицкій Іван Ем., Лєвицкій И. Е.)
Лємєщєнко Г.
Лєпкий Богдан (Лєпкий Б.)
Лєпкий Л.
Лєсєвич В.
Линниченко Іван (Линниченко І., Линниченко И. А.)
Липа Юрій (Липа Ю).
Липинський В'ячеслав (Липинський В.)
Лисєнко Микола (Лисєнко М.)
Лисєнко Н.
Лисяк-Рудницький І.
Литвин Т.
Лісовський Микола
Лісовський С.
Лісовський Р.
Лотоцький Олександр
Лукань Роман

Лукашевич Іван
Лукич Василь (Лукич В.)
Ляхоцький Володимир (Ляхоцький В.)
Магочі Пол Роберт (Магочій Павло Роберт, Магочі П. Р.)
Мазепа Іван (Мазепа Ів.)
Мазур І. І.
Майборода Раїса (Майборода Р.)
Майхер Василь (Майхер В.)
Маковей Осип (Маковей О.)
Максименко Федір
Малиновський Михайло (Малиновський М.)
Мандичевський Іван (Мандичевський І.)
Маркович Яків
Маслов Сергій (Маслов С.)
Масюкевич Микола (Масюкевич М.)
Матчак Михайло
Меженко Юрій (Меженко Ю.)
Межов Володимир
Мельничук Богдан
Микитка Степан (Микитка С.)
Микитович Р.
Мирний Панас
Михайлов Мирон
Міллер М.
Міяковський Володимир (Міяковський В.)
Мороз Мирослав (Мороз М. О.)
Мороз Олексій (Мороз О. Н)
Морачевський П.
Мостович Прокіп (Мостович П.)
Мох Олександр

Мурашко Олександр (Мурашко О.)
Назаріїв Олекса (Назаріїв О.)
Назарук Осип (Назарук О.)
Нарбут Георгій (Нарбут Г.)
Наріжний Симон (Наріжний С.)
Наулко Всеволод (Наулко В.)
Недільський Софрон (Недільський С.)
Некрасов Микола (Некрасов М.)
Нечиталюк Михайло (Нечиталюк М. Ф.)
Нечуй-Левицький Іван (Нечуй-Левицький І., Нечуй І.)
Нижанківський Н.
Ничай Володимир
Новаківський Олекса
Овідій
Огієнко Іван (Огієнко І., митрополит Іларіон)
Олег *див.* Барвінський Олександр
Олесь Олександр (О. Кандиба)
Олеськів Осип (Йосип)
Ониськів Михайло (Ониськів М.)
Оренштайн Яків (Оренштайн Я.)
Орлик Пилип
Основ'яненко Квітка
Осьмачка Тодось (Осьмачка Т.)
Отамановський Валентин (Отамановський В.)
Павлик Михайло (Павлик М.)
Павлишин С.
Падох Я.
Пацай Тамара (Пацай Т.)до
Пачовський Теоктист
Педич Василь (Педич В.)

Пеленська І.
Пеленський Євген Юлій (Пеленський Є. Ю.)
Перетц Володимир (Перетц В.)
Петлюра Симон (Петлюра С.)
Петріна Богдан
Петрович Іван
Петрушевич Антін (Петрушевич Антоній С., Петрушевич А. С., Петрушевич А.)
Піх Олег (Піх О.)
Плевако Микола (Плевако М.)
Плехова Ірина (Плехова І.)
Плужник Євген (Плужник Є.)
Погребеник Федір (Погребеник Ф.)
Полонська Василенко Наталія (Полонська Василенко Н.)
Полянський Степан
Полянський Юрій (Полянський Ю.)
Помяловський Микола
Попов Павло
Порванецькі
Приколота Світлана (Приколота С.)
Пришляк В.
Пріцак М.
Прокопович Феофан
Просалова В. А.
Пчілка Олена
Пшеничний Євген
Радзивіл Миколай (Чорний)
Раковський Іван (Раковський І.)
Ренніков Андрій *див.* Селітренніков Андрій
Рибалка Анна (Рибалка А.)

Рибчин Іван (Рибчин І.)
Рибчинська Наталія (Рибчинська Н.)
Рильський Максим (М. Рильський)
Рільке Райнер Марія (Рільке Р. М.)
Ріпецький Степан (Ріпецький С.)
Рожанський Гнат (Рожанський Г.)
Роздольська М.
Романенчук Богдан (Романенчук Б.)
Романюк Оксана (Романюк О.)
Романюк Тарас (Романюк Т.)
Рубльов Олександр (Рубльов О.)
Руда Оксана (Руда О.)
Руданський Степан (Руданський С.)
Рудницький Михайло (Рудницький М.)
Рудницький Степан (Рудницький С.)
Рудченко Іван (Рудченко І.)
Русов Олександр (Русов О.)
Русова Софія (Русова С.)
Рутський Йосиф Велямин
Рябінін-Скляревський О.
Савка Ярослав
Савченко Федір (Савченко Ф. Я., Савченко Ф.)
Савченко Я.
Сагарда Микола (Сагарда М.)
Самчук Улас (Самчук У.)
Сварник Галина (Сварник Г.)
Свенціцький Ілларіон (Свенціцький І.)
Свинко Йосип (Свинко Й. М.)
Свистельницький єпископ *див.* Єремія
Селітренніков Андрій

Сеник Ярослав (Сеник Я. П.)
Серкіз Ярослав (Серкіз Я.)
Секунова Юлія (Секунова Ю., Секунова Ю. В.)
Синявський А.
Сирин Єфрем
Сирота Лілія (Сирота Л.)
Ситник О. С.
Сікорський І.
Сілевич Лілія (Сілевич Л.)
Сімович Василь (Сімович В. І.)
Сірополко Степан Онисимович (Сірополко С.)
Січинський Володимир (Січинський В.)
Січинський Йосафат
Скольський Ігнатій
Скоморівський Келестин
Скоропадський Павло (Скоропадський П.)
Скрутень Іван Йосафат (Скрутень Й.)
Слабченко Михайло
Славинський Августин
Слісаренко
Смаль-Стоцький Роман
Смаль-Стоцький Степан
Смогоржевська Ірина (Смогоржевська І.)
Снігурський Іван
Собашев Іларіон
Соболевський Олексій
Соколинський Євген (Соколинський Е. К.)
Соколишин Олександр (Соколишин О.)
Сороковська Софія (Сороковська С.)
Співачевська Ніна (Співачевська Н.)

Срезневський Всеволод
Срібний Федір (Срібний Ф.)
Станиславський Ян
Старицький Михайло (Старицький М.)
Старков Валерій (Старков В.)
Стахів М.
Стеблій Феодосій (Стеблій Ф.)
Стебницький Петро
Стефаник Василь (Стефаник В.)
Стефанович О.
Стешенко Іван
Стешенко Ярослав (Стешенко Я.)
Стешко Федір (Стешко Ф.)
Стрипський Гядор (Стрипський Г.)
Стрілецький Єронім
Стрішенець Надія (Стрішенець Н.)
Студинський Кирило (Студинський К.)
Сумцов Микола (Сумцов М.)
Супронюк Оксана (Супронюк О.)
Суша Яків
Таранько Михайло (Таранько М.)
Тарнавський Остап
Тельвак Віталій (Тельвак В.)
Терлак Зеновій (Терлак З.)
Тиктор Іван
Тиміш Лідія (Тиміш Л.)
Тимченко Євген (Тимченко Є.)
Тичина Павло (Тичина П.)
Ткач Людмила (Ткач Л. О.)
Ткачова Наталія (Ткачова Н.)

Толстой Лев (Толстий Л.)
Толстой Олексій (Толстой О.)
Томашівський Степан (Томашівський С.)
Тонкова Раїса
Трегуб Марія (Трегуб М. М.)
Українка Леся
Устиянович Микола (Устиянович М.)
Фасмер Макс
Федорак Назар (Федорак Н.)
Федорів І.
Федоров Іван (Федорович Іван)
Федорук Я.
Федорченко І.
Федунишин Л.
Фелонюк Андрій
Фещенко-Чопівський І.
Филипчак Іван
Фотій
Франко Андрій (Франко А.)
Франко Іван (Франко Иван, Франко І.)
Фуртак-Деркачева Марія (Фуртак-Деркач М.) *див.* Деркач Марія
Харко Таран *див.* Дольницький Антін
Хвильовий Микола (Хвильовий М.)
Хмельницький Богдан
Хміль Ольга (Хміль О. І.)
Хобзей Наталія (Хобзей Н.)
Холодний Петро (Холодний П.)
Хребтовичі
Целевич Юліян
Ципкіна Н.

Чайковський Микола (Чайківський М.)
Чайченко В. *див.* Грінченко Борис
Чебан Марія
Чепига Іван (Чепига І.)
Черемшина Марко (Черемшина М.)
Черниш Наталія (Черниш Н.)
Чижевський Дмитро (Чижевський Д.)
Чивотсом *див.* Мостович Прокіп
Чирук Євангеліна (Чирук Є.)
Чорній Валентина (Чорній В. В.)
Чупринка Грицько
Шанявський Л. А.
Шаповал М.
Шахматов Олексій
Шашкевич Маркіян (Шашкевич М.)
Швайпольт Фіоль
Шевельов Юрій
Шевченко Тарас (Шевченко Т.)
Шейко Василь (Шейко В. М.)
Шекспір Вільям (Шекспір В.)
Шелухін Сергій (Шелухін С.)
Шелюх Ольга (Шелюх О.)
Шемлей Йосип (Шемлей Й.)
Шендрик Іван (Шендрик І.)
Шептицький Андрей (митрополит А. Шептицький)
Шерстюк Г.
Широцький К. (Широцький К. В.)
Шовгенів Іван (Шовгенів І.)
Шпитковський Іван (Шпитковський І.)
Штогрин Дмитро (Штогрин Д.)

Шудря Микола (Шудря М.)
Шуст Ярослав (Шуст Я. І.)
Щербан А. Н.
Щербініна Олена (Щербініна О. П.)
Щурат Василь (В. Щурат)
Яворницький Дмитро (Яворницький Д.)
Яворська Уляна (Яворська У.)
Яворський Стефан
Ягич Ватрослав (Ягич В.)
Якимович Богдан (Якимович Б.)
Якубський Борис
Яремченко Я.
Ярошенко Володимир
Ясинський Михайло (Ясинський М. І., Ясинський М.)
Ясь Олексій (Ясь О.)
Яшек Микола (Яшек М.)
Mamoniczowie (Мамоничі)

ДОДАТКИ

ДОДАТОК І.

Протоколи засідань Бібліографічної комісії Наукового товариства ім. Шевченка у Львові (1909-1937)

Перші 11 протоколів засідань Бібліографічної комісії за 1909–1913 роки зафіксовані в документації Історично-філософічної секції НТШ. Вочевидь з огляду на те, що створення бібліографічного осередку в складі Наукового товариства ім. Шевченка ініціювали саме члени цієї секції. Протоколи подані в загальному хронологічному ряду разом із протоколами засідань Секції та кількох її Комісій. Ці документи зберігаються нині в Центральному Державному Історичному архіві України у Львові у фонді Наукового товариства ім. Шевченка (Фонд 309, опис 1, од. зб. 42).

Надалі свої протоколи Комісія оформляла окремо, вони складають самостійну одиницю збереження під назвою «Книга протоколів засідань Бібліографічної комісії Товариства, 1914–1937» (Фонд 309, опис 1, од. зб. 658). Це 16 протоколів, останній з яких датований 18 травня 1937 р. Розшуки протоколів останніх двох років, на жаль, виявились безрезультатними. Відомо, що засідання проводились, і головною темою для обговорень були реферати публікацій, підготовлених до друку в пресовому органі Комісії – журналі «Українська книга». Це засвідчують опубліковані в «Хроніці НТШ» звіти про роботу Комісії у 1937 р.⁴⁰¹ та 1938 р.⁴⁰² На їх основі можна припустити, що в 1937 р., крім запроотокованих, відбулося ще 5 засідань осередку, а в 1938 р. – принаймні одне. Тобто, відсутні щонайменше 6 протоколів.

У кожному протоколі вказана дата його проведення, перелічені присутні на засіданні члени Комісії та запрошені особи. Переважно за пунктами розписаний порядок денний та ухвалені рішення. Всі протоколи завізовані підписами голови Комісії (чи іншої особи, яка проводила засідання) та чинного секретаря.

⁴⁰¹ Хроніка Наукового товариства ім. Шевченка у Львові. 1937. Чис. 73. С. 63.

⁴⁰² Хроніка Наукового товариства ім. Шевченка у Львові. 1939. Чис. 74. С. 56.

Два протоколи (1914 р. і 1917 р.) мають лише один підпис – тодішнього голови осередку В. Дорошенка.

Подано лише передрук текстів протоколів (без документів іншого характеру) зі збереженням лексики, правопису та пунктуації оригіналу.

1909

Бібліографічна комісія 21.XI. 1909 р.

[Перше організаційне засідання].

Присутні: Проф. М. Грушевський, проф. Іл. Кокорудз, др. В. Левицький, Ів. Кревецький, Ів. Крип'якевич, М. Возняк, Ів. Шпитковський, М. Залізняк, Ф. Голійчук, В. Дорошенко, Ів. Ем. Левицький, др. В. Щурат, др. Ст. Рудницький, др. В. Коцовський.

1. Проф. М. Грушевський отирає засідання, повідомляючи про передвступні заходи коло організованя Комісії.

2. По переведеній вступній дискусії, в якій забирали голос: проф. М. Грушевський, Ів. Кревецький, Ів. Ем. Левицький, др. В. Коцовський, др. В. Щурат, др. Ст. Рудницький, проф. І. Кокорудз приступлено до вибору президії Комісії.

3. Головою: Ів. Ем. Левицького, заступниками др. В. Левицького і Ів. Кревецького, секретарем М. Возняка.

4. В члени Комісії вибрано: проф. М. Грушевського, др. В. Щурата, др. Ст. Рудницького, дра З. Кузеля, дра Іл. Свенціцького, Ф. Колессу, дра Ів. Раковського, Ів. Крип'якевича, М. Залізняка, Д. Дорошенка, В. Доманицького, М. Возняка, Ів. Ем. Левицького, В. Гнатюка, проф. Іл. Кокорудза, М. Комарова, проф. В. Перетца, проф. М. Сумцова.

5. Ухвалено видавати нову серію п. з. „Матеріали до української бібліографії”, якої Т. І-й міститиме «Галицьку бібліографію» д. І. Ем. Левицького.

М. Грушевський

Ів. Кревецький

ЦДІА України у Львові. Ф. 309. Оп. 1, спр. 42. Арк. 93 зв.

Бібліографічна комісія 12. XII. 1909 р.

Присутні: Ів. Ем. Левицький, проф. М. Грушевський, др. В. Левицький, др. І. Свенціцький, М. Залізняк, Ів. Шпитковський, Ів. Крипякевич, М. Возняк, Ол. Назаріїв, Ів. Кревецький.

1. Відчитано лист др. З. Кузелі про його роботи над укр. бібліографією.

2. Ухвалено титул т. I „Матеріалів для української бібліографії”: „Українська бібліографія Австро-Угорщини за рр. 1887–1900”. Т. I (за рр. 1887–1889).

Іван Ем. Левицький

М. Возняк

ЦДІА України у Львові. Ф. 309. Оп. 1, спр. 42. Арк. 95 зв.

1910

Засідання бібліографічної комісії 6 .II. 1910.

Присутні: д. Іван Ем. Левицький, др. В. Левицький, М. Тершаковець, Ів. Кревецький, Ол. Назаріїв, М. Возняк, В. Дорошенко, М. Залізняк, проф. М. Грушевський.

1. Рішено в 1910 р. випустити II т. Бібліографії д. Левицького.

2. Відчитано записку дра Свенціцького в справі видання бібліографії українських старих друків до кінця 18 ст.

Ухвалено удатися до Виділу о підмогу для дра Свенціцького для збирання матеріалів до старої укр. бібліографії.

3. М. Возняк підняв ся зладити бібліографію за рр. 1901–1905, а д. В. Дорошенко за рр. 1906–1910.

Іван Ем. Левицький

М. Возняк

ЦДІА України у Львові. Ф. 309. Оп. 1, спр. 42. Арк. 98.

II. Бібліографічна Комісія 12.VI. 1910.

Присутні: Проф. М. Грушевський, д. Ів. Левицький, д. Ів. Кревецький, В. Дорошенко, М. Возняк.

1. Д. Ів. Левицький повідомляє, що друк II т. вже розпочав ся.

2. Проф. М. Грушевський подав до відомости, що при «Українським Науковим товаристві» заснувала ся також бібліографічна комісія. Д. Ів. Левицький згодив ся виладити для неї інструкцію, рішено видрукувати її.

3. Рішено zorganizувати в осени працю над бібліографією 1911 р.

Іван Ем. Левицький

М. Возняк

ЦДІА України у Львові. Ф. 309. Оп. 1, спр. 42. Арк. 102.

III. Бібліографічна Комісія. 25. IX. 1910.

Присутні: Проф. М. Грушевський, В. Гнатюк, др. В. Щурат, Іван Крип'якевич, Ол. Назаріїв, Ів. Кревецький, М. Возняк.

1. Проф. М. Грушевський предкладає плян заложення при Науковим Товаристві імени Шевченка бібліографічного бюро. Комісія годить ся на се й просить проф. М. Грушевського внести просьбу на Виділі о визначення відповідних фондів уже з кінцем 1910 р.

2. Обговорено справу бібліографічного показчика «Записок» томів 1–98.

3. Обговорено справу друку другого тому [«Української бібліографії Австро-Угорщини за роки 1887–1900»].

3. Рішено скликати найблизше засідання для обговорення видання бібліографії старих українських друків до кінця 18 в.

Ів. Кревецький

М. Возняк

ЦДІА України у Львові. Ф. 309. Оп. 1, спр. 42. Арк. 102 зв.

1911

I. Бібліографічна Комісія 10. IV. 1911.

Присутні: Др. Іл. Свенціцький, Др. В. Щурат, Ів. Кревецький, Ів. Джиджора, Ів. Крип'якевич, В. Дорошенко, Ол. Назаріїв, М. Возняк.

1. Д. Ів. Кревецький предкладає плян видання збірника статей по старій і новій українській бібліографії (статті дра Стрипського, Ів. Ем. Левицького, дра Іл. Свенціцького, Ів. Кревецького, дра В. Щурата, дра З. Кузелі, М. Возняка та

дра Яр. Гординського). Ухвалено просити Виділ Наукового товариства ім. Шевченка призначити один том „Матеріялів» [серії «Матеріяли до української бібліографії»] на збірник названих статей.

2. Прийнято до відома вихід II т. „Матеріялів” Ів. Ем. Левицького, який обіймає українську бібліографію Австро-Угорщини за роки [пропущено 1890–1891]. Рішено не давати ніякої передмови.

3. Прийнято в члени комісії В. Дорошенка.

Ів. Кревецький

М. Возняк

ЦДІА України у Львові. Ф. 309. Оп. 1, спр. 42. Арк. 107 зв.

II. Бібліографічна Комісія 13. IX. 1911 р.

Присутні: М. Грушевський, В. Дорошенко, М. Залізняк, Ол. Назаріїв, Ф. Колесса, Ів. Франко, Ів. Крип'якевич, Ів. Кревецький.

1. М. Грушевський повідомляє, що др. З. Кузеля підняв ся у спілці з В. Дорошенком виготовити бібліографію укр. друків за рр. 1901–1910 і рівночасно предложив плян такої бібліографії: а) часописи виділити окремо й видавати їх що 5 літ; б) показчики давати поіменні до кожних 5 літ, річеві – при кождім томі. Той же др. Кузеля підняв ся виготовити інструкцію для такої бібліографічної роботи.

2. Признано пожаданим, щоби в Літ.-Н. Вістнику систематично друкував ся виказ українських публікацій, який буде постачати Бібліограф. бюро й ухвалено просити Виділ аби уможливив се в порозумінню з редакцією ЛНВістника причинивши ся до коштів такого виказу.

3. Ів. Кревецький повідомляє про стан друку III-го тому «Укр. бібліографії Австро-Угорщини» Ів. Е. Левицького. Рішено звернути ся до д. Ів. Е. Левицького з просьбою передати друкарні скрипт для дальшого тому.

4. Рішено просити Виділ закупити для цілий бібл. бюро машинку до писання.

Ів. Кревецький

М. Грушевський

ЦДІА України у Львові. Ф. 309. Оп. 1, спр. 42. Арк. 114-114 зв.

1912

I. Бібліографічна Комісія 30. IV. 1912 р.

Присутні: Др. Франко, др. Томашівський, др. Іл. Свенціцький, др. В. Щурат, др. Ів. Крип'якевич, Ол. Назаріїв, В. Дорошенко, Ф. Срібний, Ів. Джиджора, Ів. Кревецький, М. Возняк, Ів. Раковський.

1. Комісія уконституувалася так: головою вибрано Ів. Ем. Левицького, заступниками голови Ів. Кревецького та дра Вол. Левицького, а секретарем В. Дорошенка.

2. Ів. Кревецький вносить вибрати членами Комісії дра Франка, Ол. Назарієва й Івана Джиджору.

3. Комісія прийняла до відомости вихід тому III «Української бібліографії Австро-Угорщини».

Ів. Кревецький

Мих. Возняк

ЦДІА України у Львові. Ф. 309. Оп. 1, спр. 42. Арк. 120 зв.

II. Бібліографічна Комісія 6.V. 1912.

Присутні: Проф. М. Грушевський, Ів. Кревецький, Ів. Джиджора, М. Возняк, Ів. Крип'якевич, О. Назаріїв, Ів. Франко, В. Дорошенко, др. Іл. Свенціцький.

1. Проф. М. Грушевський знайомить з справою славянської бібліографії в „Извѣстіях Имп. Академії Наук” у Спб-зі, з бажанням редакції зреформувати сю бібліографію і з проханням сеї редакції, аби Наукове Товариство ім. Шевченка допомогло з своєї сторони при укладанню бібліографії достачанням і упорядкуванням українського матеріалу.

По виміні думок Комісія поручила подавання свого матеріалу Бібліогр. бюроvi.

2. В. Дорошенко знайомить з справою укр. бібліографії за р. 1911. Проф. М. Грушевський ставить внесення, аби сю бібліографію друкувати з кінцем 1912 р. в особній серії під назвою „Українська бібліографія”. Се внесенне прийняте.

3. Проф. М. Грушевський пригадує справу видання старої укр. бібліографії. Дискусію і порішення сеї справи відложено на окреме засідання.

4. Др. Іван Франко порушує справу доповнень до Галицько-руської бібліографії Ів. Ем. Левицького і повідомляє про виготовлення ним деяких таких доповнень. По переведеній дискусії, в якій забрали голос усі присутні, висловила ся Комісія проти подавання в таких доповненнях змісту тих збірних видань, які мають характер актового матеріалу, а також проти втягання в сі доповнення так зв. Ruthenica (в чужих мовах), авторами котрих не є українці.

Ів. Кревецький

В. Дорошенко

ЦДІА України у Львові. Ф. 309. Оп. 1, спр. 42. Арк. 121 зв.-122.

III. Бібліографічна Комісія 2. X. 1912.

Присутні: проф. М. Грушевський, Др Ів. Франко, Др. Ів. Крип'якевич, Др. Б. Барвінський, М. Возняк, Ів. Джиджора, Ів. Кревецький, О. Назаріїв, Вол. Дорошенко, Проф. Ф. Колесса, Др. С. Рудницький.

1. Проф. М. Грушевський дає пояснення що до славянської бібліографії Спб. Акад. Наук. Ся справа ще мало актуальна, бо доперва від р. 1913 р. має Академія розпочати її.

2. Вол. Дорошенко знайомить з станом біжучої бібліографії за р. 1911.

3. Ів. Кревецький подає до відома стан роботи Ів. Е. Левицького.

4. Проф. М. Грушевський обговорює справу видання старої укр. бібліографії і спиняєть ся над деталями видання. На його думку треба [піти далі Каратаєва, *[нерозбірливо: не рідше?]* від його давати взірець письма, хоч 1/2 сторінки, опис гравюр, давати вступи, закінчення ба навіть дещо з самої книги, деякі виїмки.

Д. Джиджора ставить внесенє о вибір особливої підкомісії для підготовлення справи і пропонує на членів: проф. М. Грушевського, Дра Свенціцького, М. Возняка, Ів. Кревецького і В. Дорошенка. Комісія приймає се внесенє.

По дискусії ухвалено за стародруки брати всі видання до р. 1798.

1913

І. Бібліографічна Комісія д. 21/ XI. 1913 р.

Присутні: Др. В. Левицький, Др. В. Щурат, Др. Іл. Свенціцький, Др. Ів. Крип'якевич, Др. Ів. Джиджора, Ів. Кревецький, В. Дорошенко, О. Назаріїв.

1. Перед приступленем до порядку нарад Др. В. Левицький пом'янув неб. Ів. Ем. Левицького і М. Комарова, а присутні пошанували їх пам'ять повстанем з місць.

2. Комісія уконституувала ся так: В. Дорошенко – головою, Др. В. Левицький – заступником голови, О. Назаріїв – секретарем.

3. Відчитано письмо Виділу до Комісії з дня 13/ X. 1913 р. в справі видань на 1914 р., святочних наукових зборів д. 9 марта і участі в них Комісії та плянованого зїзду українських учених, літераторів і артистів.

Ухвалено:

а) Просити виділ вставити в прелімінар бюджету на 1914 р. кредит на 2 тт. „Матеріялів до української бібліографії” (біжуча бібліографія за 1911 р. і 1 т. „Українськ. бібліогр. Австро-Угорщини” неб. І. Ем. Левицького). При сій нагоді прийнято до відома, що Наукове Товариство набуло рукописні матеріали до дальших томів згаданої праці І. Ем. Левицького.

б) На внесенє Др. Іл. Свенціцького Комісія признала потрібним видати бібліографічний показчик „Ševčenkiana” за час до 1914-го р. і поручила зайняти ся тим В. Дорошенку, ухваливши просити виділ признати кошти на приготовленє його.

в) На внесенє того ж Др. Іл. Свенціцького Комісія признала потребу видання в ексцерптах всіх відзивів про Шевченка до дня його смерті, редакцію сього видання доручила Д-ру В. Щуратови і ухвалила просити Виділ о потрібні на видання кошти.

г) Справу проектованого зїзду українських учених, літераторів і артистів

віддано до зреферовання Д-ру Ів. Крип'якевичу.

4. На внесенє Д-ра Ів. Крип'якевича Комісія ухвалила поробити заходи в справі набутя бібліографічних матеріалів, які лишилися по смерті М. Комарова.

Прийнято в члени Комісії Д-ра Б. Барвінського.

Вол. Дорошенко

Ол. Назаріїв

ЦДІА України у Львові. Ф. 309. Оп. 1, спр. 42. Арк. 137зв.–138.

1914

Засіданє Бібліографічної Комісії

дня 25/ VI. 1914 р.

Присутні: Др. І. Франко, В. Гнатюк, М. Залізняк, Др. І. Джиджора, Вол. Гребеняк, Др. Б. Барвінський, Др. І. Свенціцький, Вол. Дорошенко, І. Кревецький, О. Назаріїв.

В. Дорошенко реферує нові праці Комісії, а саме: біжучу бібліографію за 1911 р. і 1-й том посмертної бібліографії Ів. Ем. Левицького, за редагування котрої взявся І. Кревецький. Біжуча бібліографія за 1911 р. – з усіх країв, заселених українським народом, уже готова до друку.

Ів. Кревецький реферує дальші томи посмертних Матеріалів до української бібліографії Австро-Угорщини Ів. Ем. Левицького, набуті Науковим Товариством на власність від наслідників бл. д. І. Левицького. Матеріал за 1894 р. майже готовий до друку, дасть до 10 арк. Мав би піти як 4-й том „Матеріалів до укр. бібліографії” (З вступною статтю І. Кревецького про небіжчика І. Левицького).

Ухвалено прийняти працю неб. І. Левицького й І. Кревецького.

В. Дорошенко реферує свій бібліографічний покажчик писань Др. І. Франка, свої вступні праці коло бібліографічного покажчика „Sevčenkiana” і покажчик до „Записок” Т-ва.

Комісія приймає до відомости подані інформації. Вкінці членом Комісії

вибрано Др. І. Мандичевського, адвоката в Станіславові.

За Комісію – В. Дорошенко, голова

ЦДІА України у Львові. Ф. 309. Оп. 1, спр. 658. Арк. 1.

1917

Засіданє Комісії дня 5/ V. 1917 р.

Присутні: Др. Ст. Томашівський, Др. В. Щурат, Др. Я. Гординський, В. Дорошенко, О. Назаріїв, І. Крипякевич, І. Калинович (яко гость).

На початку засідання на внесення Голови Комісії присутні вшанували пам'ять помершого члена Комісії Др. І. Франка повстанням з місць.

І. Калинович реферує свою працю – „Загально-Українська Бібліографія” (на підставі автопсій впорядкував Ів. Калинович при співучасті Бібліографічної Комісії Н. тов. ім. Шевченка).

В дискусії забирали голос: Др. Ст. Томашівський, Др. Я. Гординський, О. Назаріїв, Др. В. Щурат, В. Дорошенко. На внесення Др. В. Щурата і Др. С. Томашівського ухвалено удатись до Виділу з проханням прийти з матеріальною й моральною поміччю авторови (субвенцією на працю й виданєм відповідної відозви до громадянства).

За Комісію – В. Дорошенко, голова

ЦДІА України у Львові. Ф. 309. Оп. 1, спр. 658. Арк. 1зв.

1922

Засідання Бібліографічної Комісії

Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові

дня 19 мая 1922 р. год 5 пополуд.

Присутні: Др. Богдан Барвінський, Володимир Дорошенко,
Іван Калинович, Іван Кревецький, Др. Іван Крипякевич, Др.

Володимир Левицький, Др. Іван Раковський і Др. Василь Щурат.

Голова вітає присутніх членів і згадує покійного д-ра Івана Джиджору, якого пам'ять почитили присутні члени повстанням з місць. Опісля запропонував голова дневний порядок.

I. Вибір нових членів. На внесення голови вибрано нових членів Бібліографічної Комісії, а саме: Івана Калиновича, Д-ра М. Кордубу, Амброзія Андроховича і Юрія Полянського. Прочі члени Комісії залишаються ті самі.

II. Уконститування президії: Голова: Володимир Дорошенко (Львів); заступник голови: Др. Богдан Барвінський (Львів); секретарь: Іван Калинович (Золочів).

III. Відчитання протоколу зі засідання Комісії з дня 5. мая 1917 р. Протокол без дискусії прийнято до відома.

IV. Внесення і запити: Іван Кревецький запитує голову Комісії, що підготувала Комісія для видання друком? У відповідь В. Дорошенко уділяє вичерпуючих інформацій. Над цією справою вивязалася довша дискусія, в якій забирали голос: Др. Василь Щурат, Др. Іван Крип'якевич, Іван Калинович, Др. Богдан Барвінський і Др. Волод Левицький – після чого др. В. Щурат поставив такі внесення:

1. Поручається Вол. Дорошкові уложити і докінчити Показчик до „Записок Наукового товариства ім. Шевченка” на протязі 1922 р. (Ухвалено).

2. Поручається Івану Кревецькому зладити бібліографію публікацій друкованих у Друкарні Наук. Тов. ім. Шевченка за 50 літ і приготувати її для видання друком в 1923 р. з нагоди ювілею Товариства (Ухвалено).

3. Комісія просить Виділ прийти обом названим авторам з підмогою, виплачуючи їм місячні зачети à conto авторського гонорару (Ухвалено).

4. З нагоди 350-літнього ювілею появи першого українського друку просити Виділ підготувати виставку українських стародруків міста Львова і запросити другі львівсько-українські товариства до співучасті, як: „Національний Музей”, Тов. „Просвіта”, „Українське Педагогічне Товариство”,

„Учительська Громада” і „Сільський Господар” в цілі створення кооперації і випрацювання плану ювілейних видань (Ухвалено).

5. Просити Івана Калиновича, щоб приготував для видання українську „Galicianae” з часу війни. Над цим внесенням не було дискусії і ухвали.

6. Внесення д-ра Богдана Барвінського та Івана Калиновича, щоб Бібліографічна комісія в можливо швидкому часі відбула засідання, присвячене опрацюванню бібліографічних методів (Ухвалено).

На цьому покінчилося засідання Комісії о год. 7 1/2 вечора
За Комісію – Секретарь Іван Калинович, голова – В. Дорошенко

ЦДІА України у Львові. Ф. 309. Оп. 1, спр. 658. Арк. 22 зв.

1923

Засідання Бібліографічної Комісії Наук. Т-ва ім. Шевченка

У Львові дня 7 падолиста 1923 р.

Присутні: Володимир Дорошенко (голова), Др. Богдан Барвінський, Амбросій Андрухович, дир. Ілля Кокорудз, проф. Др. Мирон Кордуба, Іван Кревецький, Володимир Гнатюк, Юрій Полянський, проф. Др. Іван Раковський, проф. Кирило Студинський, Іван Калинович (секретар).

Предметом нарад:

I. Відчитання протоколу зі Засідання Комісії з дня 19 мая 1922 р.

II. Бібліографія українознавства за воєнні роки 1914–1923 (Реферат І. Калиновича).

III. Показчик до „Записок Наукового Т-ва ім. Шевченка” (Реферат В. Дорошенка).

IV. Вибір нових членів Бібліографічної Комісії.

V. Вільні внесення й запити.

Ad I. Відчитаний протокол з попереднього засідання Комісії з дня 19 мая 1922 р. прийнято без поправок.

Ad II. Іван Калинович реферує свою працю „Бібліографія українознавства

за 1914–1923 рр.”, якої частина друкується саме в „Записках Наук. Т-ва ім. Шевченка” (Історичної Секції) п. з.: „Українська історична бібліографія за 1914–1923 рр.” та обіймає більше 3 тисячів назв. Містить вона, побіч книжкових публікацій за воєнні і повоєнні роки, статті з наукових журналів, часописів, альманахів, збірників, календарів, звідомлення в українській та чужій мові, відзиви своїх та чужинців про дотичні праці, передруки і т. п., видані на протязі згаданих років. Зібраний матеріал (для історичної бібліографії) поділено на такі відділи: 1) Бібліографія історичної бібліографії; 2) Методологія; 3) Історіографія; 4) Наукові організації праці; 5) Помічні науки. II. Історія України: 1) Загальні курси та збірки; 2) Археологія; 3) Історія епох, впорядкована хронологічно та поазбучно і XX століття (до війни включно); 4) Історія земель України; 5) Історія права та війська; 6) Історія церкви; 7) Історія шкільництва; 8) Історія культури; 9) Економічно-суспільна історія; 10) Історія мистецтва. III. Всесвітня історія з поділом: 1) Археологія; 2) Старинна доба; 3) Середньовічні часи; 4) Нові часи; 5) Історія поодиноких країн та народів (поазбучно). Як дальша частина „Української історичної бібліографії” буде „Бібліографія української мемуаристики за 1914–1923 рр.”, яка обіймає передвоєнну мемуаристику, воєнні і повоєнні спомини, описи боїв, згадки, некрольоги та матеріали до історії Українських Січових Стрільців, творення Галицької Армії УНЗР, публікації, які трактують про повстання Української Держави (Гетьманщина, Директорія, Галицька УЗНР і У.С.С.Р.) і т. п. матеріали до історії років 1917–1923. І ця бібліографія зовсім виготовлена для друку – вижидає кращих часів для появи світу. Як третя частина «Української історичної бібліографії» готується «Бібліографія до історії України в чужих виданнях і мовах», по такому самому пляну як перша частина.

Окрему часть становитиме „Бібліографія до української літератури і мови”, до якої призбирано референтом дуже численний матеріал за воєнні роки 1914–1923; а так само зібрано матеріал для Української бібліографії по природознавству за 1914–23 рр. і для Бібліографії української політичної думки і т. д. Щоб однак названі праці могли одна-одну доповнити і разом створити

Бібліографію українознавства за 1914–1923 рр., впорядчик укладає весь матеріал поазбучно, робить відсилачі до повторюваних в бібліографії публікацій (числами), задумуючи при кінці дати два вичерпуючі показчики: поіменний і річевий. На думку референта зібраний матеріал дасть приблизно кількадесять тисячів бібліографічних титулів-карток а яких п'ять томів по 15–18 арк. друку.

Над рефератом Івана Калиновича вивязалася широка та жива дискусія, в котрій брали участь майже всі учасники, а іменно: Волод. Дорошенко (відносно видавання поодинокими випусками в серії „Матеріалів до української бібліографії”); Др. Богдан Барвінський (в справі наміченого референтом пляну); проф. Юрій Полянський (щодо научно-критичної перевірки матеріалу); проф. Др. Мирон Кордуба (про потребу видання такої бібліографії, хоч би неповної з погляду бібліографії); дир. І. Кокорудз (де буде приміщена бібліографія класичної фільмології); Волод. Гнатюк (дає замітки відносно бібліографії по етнографії), в кінці голова Комісії ставить внесення, щоб „Бібліографію українознавства за 1914–23” видавати випусками в міру їх друку в публікаціях Наук. Т-ва ім. Шевченка як п'ятий том „Матеріалів до української бібліографії”. Це внесення ухвалено і рішено передати його на ухвалу Секціям.

Ad III. Голова Комісії, Володимир Дорошенко реферує плян і поділ „Показчика до „Записок Наукового товариства ім. Шевченка” до томів I–CXXXIV (за весь час видавання і з нагоди 50 літнього ювілею Т-ва). Показчик буде поазбучний, по авторам і відділам „Записок” – при кінці index поіменний і річевий. На думку референта „Показчик” слід видати як черговий том „Записок Наук. Т-ва ім. Шевченка”, натомісць зарезервовані для „Показчика” томи 99 і 100 „Записок” виповнити „Ювілейним Збірником”, щоб в цей спосіб заповнити прогалину і не вносити баламуцтво в номерації томів „Записок”. На пропозиції, плян і поділ „Показчика” згодилися всі члени Комісії.

Ad IV. Кревецький Іван відчитує письмо, яке навспіло від Українського Наукового Інституту Книгознавства в Києві, в справі співробітництва наших членів Комісії у виданнях і журналі „Бібліологічні Вісти” того Інституту – на

віщо Комісія радо згодилася і висловила Управі Інституту подяку за привіт, обіцяючи своє співробітництво в її виданнях.

Ad V. На бажання прф. Михайла Возняка приймає Бібліографічна комісія до відома його резигнацію з членства в Комісії. Рівночасно на пропозицію голови Комісії В. Дорошенка та Івана Калиновича вибрано членами Бібліографічної Комісії Наук. Т-ва ім. Шевченка ось тих кандидатів: 1) проф. Дмитра Антоновича (Прага); 2) Левка Биковського (студ. академії агрономічної в Подєбрадах); 3) акад. Сергія Єфремова (Київ); 4) Юрія Ковалевського (Київ); 5) Юрія Іванова-Меженка; 6) Ярослава Стешенка (Київ); 7) проф. Кирила Студинського (Львів); 8) Др. Миколу Чайківського (Львів); 9) Івана Чепигу, ред. „Книжки” (Станіславів); 10) Проф. Івана Шендрика (тепер у Львові).

Ad VI. Виконуючи внесення Виділу Наук. Т-ва з дня 31 грудня 1922 р., яке доручає Бібліографічній комісії зладити „Бібліографію всіх видань Товариства” за 50 літ існування – Комісія порішила віддати зладження цієї бібліографії – Івану Калиновичу і повідомити про це Секції Т-ва.

Голова – В. Дорошенко

Секретар І. Калинович

ЦДІА України у Львові. Ф. 309. Оп. 1, спр. 658. Арк. 3–4 зв.

1924

Засідання Бібліографічної Комісії Наук. Т-ва ім. Шевченка

У Львові, дня 6 квітня 1924 р.

Присутні: 1) Володимир Дорошенко (голова), 2) др. Богдан Барвінський, 3) Др. Іван Крип'якевич, 4) проф. Др. Мирон Кордуба, 5) Іван Кревецький, 6) проф. Іван Огієнко, 7) Др. Іван Раковський, 8) Др. Ф. Колесса, 9) Др. Іларіон. Свенціцький, [І. Калинович (секретар)].

Предметом нарад:

I. Відчитання протоколу з попереднього засідання Комісії з 7. XI. 1923.

II. Реферат проф. Івана Огієнка: Перший український друкар Іван

Хведорович (Монографія).

III. Реферат Волод. Дорошенка: Перша українська надрукована книжка на Україні («Апостол» 1574 р.).

IV. Вільні внесення і запити.

Ad I. Прочитаний протокол прийнято без дискусії і поправок.

Ad II. Проф. Іван Огієнко реферує свою працю п. з. «Перший український друкар Іван Хведорович»: (з нагоди 350-літ. ювілею появи першої української книжки). Референт подає літературу предмету, якою користувався при писанню своєї монографії, дає коротку історію дослідів над Хведоровичем, котрим цікавилися наші історики культури тільки з приводу ювілею в 1883 р. Побіч митрополита Євгена, перші солідніші досліди нашим друкарем переводить професор Пташицький, з укр. авторів А. Петрушевич, але праця останнього має більше популярний характер. З інших дослідувачів Хведоровича заслуговує на увагу Бостель, котрий розшукав 6 нових документів, що кидають чимало світла на життя Хведоровича у Львові. В дальшій частині свого реферату подає джерела до студій життєпису Хведоровича, які здебільшого містять непевний матеріал, легендарного характеру, неперевірений критично, тому треба його приймати з великою резервою. Референт переходить історію поодиноких видань Хведоровича, наводить цікаві цитати з передмов і післяслов до друків нашого мистця, з яких на погляд автора найкраща передмова і післяслово додані Хведоровичем до Апостола 1574 р. Вкінці дає історію плити могильної Хведоровича, яка опинилася в церкві св. Онуфрія.

В дискусії забирають голос: Др. Іляріон Свенціцький, Др. Богдан Барвінський, Іван Калинович і Володимир Дорошенко, який ставить внесок на друкування реферованої праці в „Старій Україні”(№ 2/5 за 1924 р.) і на видання її окремою відбиткою, на що одноголосно погодились присутні.

Ad III. Реферат Володимира Дорошенка: Перша книжка видана на Україні, містить опис Апостола 1574 р. (на зразок Каратаєва). Автор дав критичний огляд дотеперішніх описів Будиловича, Каратаєва та інших; докладно описує вигляд зовнішній і внутрішній «Апостола», по вимогам

бібліографії, порівнює львівські досі заховані примірники «Апостола» та переводить паралелю з виленськими виданнями «Апостола».

В дискусії забирають голос: проф. Іван Огієнко, Др. І. Свенціцький, після чого на пропозицію секретаря Комісії порішено друкувати статтю в „Старій Україні”.

Ad IV. На внесення голови Комісії вибрано слідуючих нових членів до Комісії: проф. Івана Огієнка (Винники); проф. Др. Ярослава Гординського (у Львові) і Степана Сірополка (Тарнів). На тім покінчено засідання

Голова – В. Дорошенко

Секретар І. Калинович

ЦДІА України у Львові. Ф. 309. Оп. 1, спр. 658. Арк. 4 зв.–5.

1925

Засідання

Бібліографічної Комісії Наукового Т-ва ім. Шевченка

У Львові, дня 15 березня 1925 року

Присутні: 1) Володимир Дорошенко (як голова); 2) дир. Ілія Кокорудз; 3) Др. Філарет Колесса, 4) Др. Мирон Кордуба; 5) Іван Кревецький; 6) Др. Іван Крип'якевич; 7) Др. Володимир Левицький; 8) проф. Іван Огієнко; 9) проф. Ю. Полянський; 10) Др. Іляріон Свенціцький; 11) Др. Кирило Студинський; 12) Іван Шендрик; 13) Іван Калинович (як секретар).

Дневний порядок:

I. Відчитання протоколу з попереднього засідання Комісії з 6. IV. 1924 р.

II. Реферат Павла Богацького „До історії критичного видання „Кобзаря” Тараса Шевченка” (Бібліографічна замітка).

III. Реферат Володимира Дорошенка „Огляд літератури по Шевченкознавству за 1914–1924 рр.”.

IV. Нове уконститування Комісії.

V. Вільні внесення й запити.

Ad I. Прочитаний протокол зі засідання Комісії, дня 6 квітня 1924 р. прийнято без поправок і дискусії.

Ad II. Працю Павла Богацького: До історії критичного видання «Кобзаря» Т. Шевченка реферує д. Володимир Дорошенко. Праця д. П. Богацького не є критичним оглядом видань «Кобзаря» (за час від 1867 р. по 1924 р.), тільки бібліографічним виказом, який числить № 145 публікацій різних українських авторів про науково-критичне видання творів Шевченка. Автор не вичерпує повноти матеріалів, що впрочім річ фізично неможлива в емігрантських умовах життя, але все ж таки дає приблизно досить повний перелік дослідів над критичним виданням «Кобзаря», починаючи з передмови М. Костомарова до «Кобзаря» Шевченка, виданого коштом Д. Ю. Кожанчикова, Спб., 1867 р. В дальших №№ бібліографії видань «Кобзаря» впорядник занотовує передмови редакторів «Кобзаря», їхні зауваження, примітки, пояснення, рецензії на її видання, обмежуючись до досить точного бібліографічного зареєстровання публікацій на підставі автопсії.

В дискусії над цим рефератом забирали голос: проф. Іван Огієнко, Іван Калинович і др. І. Свенціцький – після чого ухвалено надрукувати працю П. Богацького в „Старій Україні”, за 1925 р. №. 2/4.

Ad III. Волод. Дорошенко реферує свою працю п. з. Шевченкознавство за останнє десятиліття (1914–1924) (Короткий інформативний огляд). Автор обмежується до зреферовання тільки щоважніших студій над Шевченком, які появилися на протязі 1914–1924 рр. і мають наукове значіння, або поскільки висловлені думки авторами кидають справжнє світло на творчість нашого Кобзаря, чи на його життя. Для кращого перегляду бібліографічного матеріалу, автор впорядкував усі публікації по Шевченкознавству річево, а не в хронологічному порядку. Наперед д. Дорошенко розглядає видання творів Шевченка (в числі 20 публікацій), далі матеріали до біографії та студій над Шевченком, поділивши їх на 5 розділів: 1) матеріали до біографії Шевченка (около 50 №№), 2) студії над Шевченком (около сотні(?); 3) Шевченко як маляр; 4) Культ Шевченка і 5) бібліографію Ševčenciana.

В дискусії забирали голос: Др. І. Свенціцький, Іван Кревецький, Іван

Калинович – після чого порішено надрукувати працю Волод. Дорошенка в „Старій Україні” за 1925 р., №. 2/4.

Ad IV. Нове уконститування переведено в цей спосіб:

голова – Володимир Дорошенко; заступником голови – Іван Кривецький;
секретарем – Іван Калинович.

Ad V. На пропозицію І. Свенціцького вибрано членом Комісії проф. Павла Зайцева (з Варшави), а на пропозицію І. Крип'якевича вибрано членом Іллю Борщака (з Парижа).

Голова – В. Дорошенко

Секретар І. Калинович

ЦДІА України у Львові. Ф. 309. Оп. 1, спр. 658. Арк. 5 зв.–6.

1930

Засідання Бібліографічної Комісії Наукового Т-ва ім. Шевченка

У Львові дня 9 листопада 1930 р.

Присутні: В. Дорошенко (голова), др. К. Студинський, др. В. Щурат, др. В. Левицький, др. Б. Барвінський, др. Ф. Колесса, проф. Ю. Полянський, Ів. Шендрик.

Засідання відкриває голова В. Дорошенко, пропонуючи пошанувати пам'ять померлих членів Комісії: Івана Калиновича, Володимира Гнатюка (та Гр. Тисяченка (Саливона), [який до складу Комісії не входив]. Збори вставанням віддають пошану небіжчикам.

Опісля В. Дорошенко подає огляд праці членів Комісії за час від останнього засідання (власні праці, як бібліографія творів Ів. Франка, виданих Науковим Товариством, бібліографії Шевченка, Гоголя, Толстого і ин. в укр. мові, видані на Великій Україні, і праці інших членів). Інформує про бібліографічні праці на Великій Україні (показчики, журнали та розвідки).

Далі пропонує обрати президію Комісії надаліше. На пропозицію чл. Комісії др. К. Студинського збори одноголосно ухвалюють такий її склад: В. Дорошенко – голова, заст. голови – др. Б. Барвінський, секретар – Ів. Шендрик.

По обранні президії др. В. Щурат вносить пропозицію про видання

Комісією двомісячного органу п. т. „Галицький бібліофіл”. По обговоренню внесеної пропозиції ухвалено одноголосно: Видавати від наступного року двомісячний журнал Комісії під т[итулом] „Галицький Бібліофіл”, задля чого просити присутних – Дир[ектора] секції Фільольогічної др. К. Студинського, Дир[ектора] секції природописно-матем[атичної] В. Левицького і чл[енів] секції історичної Б. Барвінського подати цю ухвалу на апробату своїх секцій і просити Виділ асигнувати кошти на видання. На редактора упрощено Голову Комісії В. Дорошенка, якому др. В. Щурат передає вже зібрані ним матеріали для першого числа.

Голова – В. Дорошенко

Секретар І. Шендрик.

ЦДІА України у Львові. Ф. 309. Оп. 1, спр. 658. Арк. 6 зв.–7.

1932

Засідання Бібліографічної Комісії

22 березня 1932 р.

Присутні: В. Дорошенко (голова), др. В. Щурат, др. В. Левицький, др. Ів. Раковський, др. М. Кордуба, др. Ф. Колесса, Ів. Шендрик і як гості: др. М. Фуртак-Деркачева, др. М. Роздольська, др. М. Андрусак і маг. Е. Ю. Пеленський.

1. Відчитано й затверджено протокол попереднього засідання.

2. Вол. Дорошенко зреферував свою працю «Гете в українських перекладах» спроба бібліографії з приводу століття народин [помилка, має бути смерті] Гете.

По дискусії ухвалено друкувати як черговий том „Матеріалів до укр. бібліографії”.

3. Принято в члени Комісії: др. М. Фуртак-Деркачеву, др. М. Андрусак, маг. Е. Ю. Пеленського, Павла Богацького.

На цім засідання закінчено.

[Голова] – В. Дорошенко

Секретар І. Шендрик

Засідання Бібліографічної Комісії

17. IX. 1932

Присутні: Вол. Дорошенко – голова, др. М. Кордуба, др. М. Фуртак-Деркачева, др. М. Андрусак, Ів. Шендрик – секретар.

1. Відчитано і затверджено протокол попереднього засідання.

2. Др. М. Андрусак зреферував працю Ілька Борщака: *Україніка за кордоном. Критично-бібліографічний огляд західньо-європейських публікацій про Україну та українців від початку друкарства до наших днів*” (книги, волянцій, періодика, мапи та іконографія). Вип. I: до 1750 року.

Доповідач зазначив важні прогріхи автора характеру методологічного (реєстрування під роком написання, а не видрукування і т. п.), як рівнож пропущення і невикористання важних і загальнознаних джерел і ин.

По дискусії ухвалено: Звернути працю Авторів з відповідними увагами.

3. Голова Вол. Дорошенко зреферував свою недруковану працю: 1929 рік. *Україніка по за межами УСРР*.

На цім засідання закінчено.

Голова – В. Дорошенко

Секретар І. Шендрик

ЦДІА України у Львові. Ф. 309. Оп. 1, спр. 658. Арк. 7 зв.–8.

1933

Засідання Бібліографічної Комісії 25 грудня 1933 р.

Присутні: Вол. Дорошенко, голова, Др. Філ. Колесса, Др. Мик. Андрусак, Маг. Е. Ю. Пеленський, Др. Мир. Кордуба, секр. Ів. Шендрик.

1. Відчитання і затвердження протоколу попереднього засідання.

Маг. Е. Ю. Пеленський зреферував працю п. П. Зленка: *Бібліографічний показник наукових праць української еміграції 1920–1931*. Прага, 1932, в 8°, Ст. 154. Літогр. відтиск.

По розгляді представленої праці виявилось, що вона має певні дефекти: праця не претендує на повноту, неусталені поняття території, еміграційного видання і саме поняття „емігрант”.

2. Той же референт зreferував другу працю п. П. Зленка в рукописі „Бібліографія видань української еміграції в Чехословацькій Республіці, 1920-1931”, Ст. 63+7.

Ухвалено працю до друку в НТШ, коли б же Наукове Т-во не могло її видати через недостачу коштів, то спрямувати її до Укр. Наук. Інституту в Варшаві.

3. Переобрання президії Бібліографічної комісії. На пропозицію Др. М. Андрусяка одноголосно затверджено новий склад президії Бібліографічної комісії: Голова Комісії – п. Вол. Дорошенко, містоголова – п. проф. Ів. Шендрик, секретар – п. маг. Е. Ю. Пеленський.

4. Прийняття нових членів. Вступили пропозиції обрати членами Бібліогр. комісії п. Петра Зленка і п. Доц. Укр. Празького Університета Володимира Січинського – від п. маг. Е. Ю. Пеленського; др. Василя Лева – від п. Вол. Дорошенка; п. Федора Стешка – від п. др. Філ. Колесси. Усі пропоновані особи одноголосно прийняті членами Бібл. комісії.

5. Др. Філ. Колесса ознайомив Комісію з своєю новою працею в царині укр. музичної бібліографії, виконану на замовлення Комісії для інтелектуальної співпраці при Лізі Націй, а саме: „Бібліографія Українського музичного фольклору”, та з тими труднощами, які повстали при її виконанні через своєрідні вимоги замовця (усунення принципів державности і нац. території).

Голова – В. Дорошенко

Секретар І. Шендрик

ЦДІА України у Львові. Ф. 309. Оп. 1, спр. 658. Арк. 8–8 зв.

1934

Засідання Бібліографічної Комісії Н.Т.Ш.

дня 13 жовтня 1934.

Присутні: голова В. Дорошенко, др. В. Левицький, др. К. Студинський, др. Я. Гординський, др. М. Деркачева, проф. І. Шендрик, др. В. Січинський, др. М. Андрусак та Е. Ю. Пеленський.

1. П. Дорошенко пропонує змінити назву Комісії на Бібліологічна Комісія. Внесення мотивує тим, що в сучасній науці менше присвячується уваги самій описовій і списувальній бібліографії, а більше науці про книжку взагалі, т. зв. книгознавству (бібліології). Бібліографія є одною зі складових частин науки про книжку. Внесення ухвалено одноголосно.

2. П. Дорошенко пропонує прийняти в члени проф. др. В. Сімовича, дійсного члена НТШ. Внесення прийнято одноголосно.

3. Є. Ю. Пеленський реферує свою нову працю, що саме появилася накладом Богословського Наукового Товариства у Львові п. з. „Бібліографія української бібліографії”. В дискусії забирали голос пп. дир. В. Дорошенко і др. В. Левицький.

4. Др. В. Січинський з Праги зreferував свою працю „Історія українського граверства”, зладжену за підмогою Комісії для Інтелектуальної Співпраці при Лізі Націй у Парижі. Деякі частини були вже опубліковані („Gutenberg Jahrbuch” і Праці Укр. Пед. Інституту в Празі). Праця складається з розділів: I. Графіка львівсько-київська XVII в.; II. Доба Мазепи; III. I пол. XVIII в.; IV. Нові часи (до Шевченка включно). Розділ: «Доба Мазепи» перечитав автор. Є це доба розквіту українського граверства, що прийшло з Галичини на Подніпров'я і тут буйно розвинулося під опікою гетьмана. За тридцять літ по 1710 р. маємо 40 граверів, в тім кількох чужинців. Рівень барокового граверства цієї доби дуже високий. Найвизначніші м. ними Сінкевич, Щирський і Тарасевич. По 1709 р. упадок. Автор підкреслив тісні зв'язки укр. граверства з зах.-європейським.

5. Др. В. Січинський, голова Товариства Прихильників Книги в Празі, зreferував діяльність цього товариства в останні часи.

6. Відчитано і прийнято протокол попереднього засідання.

1935

Засідання Бібліологічної Комісії Н.Т. і. III.

дня 6 листопада 1935

Приявні: гол. В. Дорошенко, др. К. Студинський, проф. В. Барвінський, др. М. Деркачева, др. Андрусак, др. Віталій Левицький і м-р Богдан Романенчук.

1. Вибір Президії.

На внесення дра К. Студинського й д-ра М. Андрусяка обрано нову президію Комісії в складі: голова – Володимир Дорошенко, заступник голови – др. Б. Барвінський, секретар Є. Ю. Пеленський.

2. Вибір нових членів (одноголосно).

На внесення гол. В. Дорошенка обрано новими членами Комісії: 1) дра Віталія Левицького й 2) м-ра Богдана Романенчука (одноголосно).

3. Плян праці.

Гол. В. Дорошенко реферує плян праці над Шеченківською бібліографією в звязку з слідуючим ювілейним роком. Необхідно притягнути до цієї справи нових людей. Раніше збирав п. Дорошенко бібліографію поза УССР. Але тепер треба поповнити й тамошню працю, бо нема надії, щоб у Києві вийшла того роду бібліографія.

Др. Студинський попирає плян гол. Дорошенка й просить його створити окрему підкомісію, дібравши членів головно з поміж молоді. Сам др. Студинський обіцяє свою поміч („Діло” й ін. часописи).

В. Дорошенко запросив до співпраці в Шевченківській підкомісії: Зиновія Івана Городиського, Мирона Романа Михайлова, Іларіона Собашева, Остапа Михайла Тарнавського й м-ра Б. Романенчука.

Др. Студинський поручає збирати разом з цими матеріялами теж некрольоги.

В дискусії забирали голоси: Др. Барвінський, Є. Ю. Пеленський і

Романенчук. Добре було б опрацювати цілий зміст часописів. До того слід запросити студентів та емеритів, що вестимуть роботи під проводом членів Комісії.

Є. Ю. Пеленський

В. Дорошенко

ЦДІА України у Львові. Ф. 309. Оп. 1, спр. 658. Арк. 10–10 зв.

1936

Засідання Бібліологічної Комісії Н.Т. III.

З д. 17. XII. 1936.

Приявні: В. Дорошенко, Деркачева, Вол. Левицький, Віт. Левицький, Раковський, Андрусяк, Романенчук, Шендрик і Пеленський.

1. Відчитано й прийнято протокол попереднього засідання.

2. Пеленський зreferував справу видання книгознавчого журналу. Українське Товариство Бібліофілів у Львові приступає з 1 січня 1937 р. за допомогою кількох укр. видавничих фірм до видавання книгознавчого журналу „Українська книга”. Потребу такого журналу відчувається дуже, особливо після закриття всіх інших книгознавчих укр. Програма обіймає всі ділянки історичного і описового книгознавства та бібліофільство. Укр. Т-во Бібліофілів запрошує Комісію до співробітництва згл. до співучасті в видавництві. В дискусії забирали голос: дир. Дорошенко, що витає почин і заявляє співпрацю комісії. Гол. Т-ва др. Раковський обіцяє фінансову поміч для видавництва, а саме Наук. Т-во ім. Шевченка може покривати половину всіх видатків, якщо орган буде друкуватися в друкарні НТШ. Др. В. Левицький подає, що аналогічне видавництво вже є при НТШ, а саме „Лікарський Вістник”. Крім того забирали ще голос у дискусії др. Андрусяк і Пеленський.

Вирішено одногolosно приступити разом з Укр. Т-вом Бібліофілів до видавання книг[ознавчого] місячника „Укр[аїнська] книга”. На внесення дра М. Андрусяка вибрано редактором ж-лу д-ра Є. Ю. Пеленського.

3. В справі приналежности Комісії – порушеній принагідно в дискусії – др. Вол. Левицький заявив, що Бібліологічна комісія, як і досі повинна

належати до всіх трьох секцій, а не лише до Філологічної. Голова Т-ва, др. Раковський заявляє, що ніякої ухвали Виділу в справі приналежности Комісії не було, значить все остає по давньому. Лише для угоднення праць Комісії, вона може в адміністративних справах звертатись прямо до Президії НТШ.

4. Дир. Дорошенко зреферував Запрошення Кола Звйонзку Бібліотекажи Поль[ських] у Львові – з поручення Комісії Бібліографії Словянської при Звйонзку – до співучасті в анкеті в справі слов[’янської] бібліографії. По дискусії рішено просити дра Андрусяка звернутися особисто до дра Віслоцького в справі вияснення деяких сумнівних питань.

В. Дорошенко

Є. Пеленський

ЦДІА України у Львові. Ф. 309. Оп. 1, спр. 658. Арк. 13–13 зв.

Засідання Бібліологічної Комісії

з д. 1 січня 1937.

Приявні: В. Дорошенко, Вол. Левицький, Василь Щурат, Ф. Колесса, М. Деркачева, І. Шендрик, М. Андрусяк, В. Лев, Б. Романенчук, Й. Шемлей і Є. Ю. Пеленський.

1. Відчитано й прийнято протокол попереднього засідання.

2. В. Дорошенко зреферував свою працю „Розвиток українського видавничого руху в 1875–1928 рр.”, ілюструючи її статистичними даними та географічними картами. По дискусії, в якій забирали голос М. Деркачева, Пеленський і референт, ухвалено статтю до друку в „Українській книзі”. Географічні карти, опрацьовані на основі цих статистичних даних увійдуть до „Атласу України”.

3. М. Андрусяк зреферував огляд „Післявоєнної історіографії української книги”.

4. М. Деркачева представила бібліографію друкованих творів Лесі Українки, що не ввійшли до збірних видань.

5. Є. Ю. Пеленський зреферував працю о. Р. Луканя про Василян-

книголюбів. Усі ці праці ухвалено друкувати.

6. В справі участі Комісії в опрацюванні біжучої словянської бібліографії по ширшій дискусії, в якій забирали голос В. Щурат, Ф. Колесса, Пеленський, В. Дорошенко і Деркачева вирішено: 1) приступити до участі, під умовою, що в Ред. колегії буде представник українців; 2) домагатися відступлення не менше 10% біжучого місця в журналі для української бібліографії, яку мається подавати в окремому відділі, а не розбивати між поодинокі держави.

7. Прийнято в члени Комісії мр. Йосипа Шемлея, лектора львівського університету.

В. Дорошенко

Є. Пеленський

ЦДІА України у Львові. Ф. 309. Оп. 1, спр. 658. Арк. 14–14 зв.

Засідання Бібліол. Комісії

д. 1 березня 1937

Приявні: В. Дорошенко, І. Кревецький, І. Шендрик, М. Андрусак, Й. Шемлей, Є. Ю. Пеленський.

1. Пеленський зреферував друге число „Української книги”, яке одобрено, та огляд книжок про клясичну старовину, які читав Шевченко. В дискусії підніс В. Дорошенко, що бажано було б навіязати до клясичних заінтересувань Шевченка в малярстві. Статтю ухвалено до друку.

2. М. Андрусак зреферував огляд П. Зленка про бібліотеки українських єрархів XVII – XVIII в. Статтю прийнято до друку.

3. В. Дорошенко зреферував статтю В. Садовського про київський тижневик „Слово”(1907–9). По дискусії рішено звернути статтю авторови для скорочення.

4. Б. Романенчук зреферував свою бібліографію писань В. Стефаника і писань про нього. По довшій дискусії рішено бібліографію друкувати з деякими змінами в розподілі матеріялу.

В. Дорошенко

Є. Пеленський

Засідання Бібліогр.[Бібліологічної] Комісії

з д. 18 травня 1937

Приявні: Вол. Дорошенко, М. Андрусак, Й. Шемлей, Б. Романенчук та Є. Ю. Пеленський.

1. Є. Ю. Пеленський зreferував статті, що друкуються в 4-5 числі „Української книги” та призначені до дальших чисел. а саме: П. Зленка про старі українські бібліотеки, С. Сірополка про Бібліотеку ім. С. Петлюри в Парижі, Арк. Животка про альманах „Віра” та свої про бібліографію Овідія в українській літературі та „Русалку Дністрову”. З матеріалів представив до друку невідомий універсал гетьм. Скоропадського. Всі ці статті ухвалено до друку.

В. Дорошенко

Є. Пеленський

ЦДІА України у Львові. Ф. 309. Оп. 1, спр. 658. Арк. 18 зв.

ДОДАТОК 2. Калинович І. Бібліографія українознавства за 1914–1924 рр.:

Передмова: автограф. Золочів, [1925]. 6 арк.

«Бібліографія українознавства за 1914–1923 рр.», яку склав Іван Калинович, вийшла у 1924 р. як п'ятий том серії «Матеріяли до української бібліографії». Підготовлена праця, яку Бібліографічна комісія НТШ ухвалила до друку на засіданні 7 листопада 1923 р., опубліковано без передмови, хоча вона була запроєктована. У листі до І. Крип'якевича від 24 червня 1924 р. І. Калинович повідомляв, що закінчує писати передмову⁴⁰³, однак виявилося, що він запізнився. Текст передмови зберігається в особистому архіві Івана Калиновича у відділі рукописів ЛННБ України ім. В. Стефаника.

⁴⁰³ ЛННБ України ім. В. Стефаника. Від. рукоп. Ф. 314. Спр. 311. Арк 4.

Львівська бібліотека АН УРСР
ВІДДІЛ РУКОПИСІВ
№ К-2, 52

18
Камінович, Іван Митович.

10
[Бібліографія українознавства за 1914-1924 рр.]
/передмова/

Біловий автограф з численними виправками
і поправками рукою автора. Погашена редакція.
[1925]! Золотів

6 лл. з авторським нумерацією.

09

Передмова.

Від довшого часу відгувається у нас брак систематично укладеної бібліографії українознавства і то нарівні для студіюючих наше минуле й сьогодення, як не менше для широкого кола читачів, котрим знову треба показника-порадника для поширення свого знання про Україну, її історію, літературу, територію та побут. Передовсім це треба сказати про XX століття, в якому неможна задовольнити українського читача давно перестарілими і без системи укладеними показниками в роді: А. А. Назаревського "Указатель источников для изучения Малороссийского края." Вильгельм I. СПб., 1858, 8°, (II) + 121 + (3) стор., - або проф. Дмитра Дорошенка "Указатель источников для ознакомления с Южн. Русью." СПб., 1904, 16°, IV + 60 стор., - чи вкінці прац. акад. Сергія Єфремова "Українознавство". Показник потрібний до самоосвіти літератури. Визання Всеукр. Коопер. Визд. Союзу, № 48. Київ, 1920, 16°, 64 стор., з котрих остання у нас майже невідома, а всі разом мало зриваються з від звичайних книгарських каталогів.

Між тим українська наукова література зростає з року на рік; на видавничому фронті з'являється, що раз то нові десятки українських журналів і газет, з цілою низкою статей, заміток і матеріалів з різних гілянок українознавства, з яких неогидно скласти бібліографію для потреб української науки і самоосвіти.

Тим більше, що не кожний український учений має змогу і охоту перекидати скрині задрюкованого паперу, що їх викидає друкарський

III + 60 стор., де зареєстровано історичний матеріал за вказаним роком, включено до рецензій, змістів і передгуків. Данні вивести в друку.

Частина I. Б.) Бібліографія до історії України за 1914-1924 рр.

в руских мовах і вугаїнх, виводлена до друку; -

Частина II. Бібліографія української мови і письменства за 1914-1924

рр., містити: не публікації в українській і руских мовах. Підготувати до друку; -

Частина III. Бібліографія природознавства України за 1914-1924 рр.,

в оформленні; -

Частина IV. Бібліографія українського мистецтва за 1914-1924 рр.,

в оформленні; -

Частина V. Бібліографія української політичної думки за 1914-1924 рр.

в оформленні до друку. ~~В~~

На закінчення всіх частин буде дано бібліографічні поіменні (авторські) і прізви показушки; як також замірени поправки, доведених і поправок в самі друку публікації, в окремих "Додатку" до Бібліографії українського мистецтва за 1914-1924 рр.

Висше перераховані частини "Бібліографії українського мистецтва", гл. Київати Буддуча, в міфу їх виводленні, у вугаїнх Гайковому Товариства ім. Шевченка у Ловові (як в Записках Гайк. Т-ва ім. Шевченка", в записках Математично-природознавство, лікарської Сесії Гайк. Т-ва ім. Шевченка" і т. н.), містять про виходити-мист (по думці призначення Бібліографічної Комісії Гайк. Т-ва ім. Шевченка у Ловові з груд. 7. листопада 1923 р.) погоджувати виводами як том V^{тис}, "Матеріали до української Бібліографії".

5.

Зважаючи на потребу бібліографічної торгівлі, заводив впровадник до "Бібліографії українознавства" всі заголовки публікацій на підставі авторії (з фотографічною докладністю), без жадної зміни і тижн правопису, яким було їх надруковано. Публікації зазначає зіркою (перезитують) * означають, що їх не було ~~у~~ в руках впровадника, а заготовано їх на підставі звісток в пресі або рецензіях. Зві не докладності і певні відомості відносно місця, накладу, видавця чи кількості сторінок друку, зазначає знаком питання (?), а всієї вставки і доповнення впровадником годі — знаками скобок []. Формати книжок означає мірками таких розмірів: 32° (від 6 до 11 см. висоти); 16° (від 12 до 18 см.); 8° (19-26); 4° (27 до 35 см.); folio (показ 35 см.). З окрема в примітках, подається репріт-ом змісту тих публікацій, яких заголовки сам по собі нічого не говорять, або містять збірку статей; дані зазначаються звістки наш власні критики і преси (рецензії), які повилися з приводу даної публікації, — звичайно, не претендуючи на повноту і неопитність. Скорочень дано як найменше, щоб не утруднювати пошукувача, а ті, які у нас вживаються помітними при кінці кожної частини "Бібліографії українознавства".

Де тільки це можна — відкривається (звичайно за згодою автора), псевдоніми, критичні і аноніми публікації звісток наш авторів чи там рецензентів, усі зазначаються без розвадки зі зрозумілих причин, або з причини труднощі усталення авторства.

На закінчення хотіло б впровадникові, звернувшись на цьому місці примовно подякувати Вн. проф. д-р. Івану Крипакевичу за його безітересовну поміч, пораду, за внесені поправки і доповнення

6.
як також за поміч в укладенні і класифікації ~~матеріалів~~ бібліографічних
матеріалів "Української історичної бібліографії за 1914-1923 рр."
завдяки якому, взагалі і повільно друком "Бібліографія українсь-
кознавства". Не менше серйозну подяку складаю Він. Золотницьку
Дорошенкові, за його цінні завваження, поради, внесенні поправок
і безітересовну корекцію цієї праці, як також за поміч у друку-
ванні і випуску книжки з бібліотеки Наук. ім. Шевченка.
З того самого тижня дякую Він. Івану Кривецькому, управителеві
цєї бібліотеки.

Передаючи востаннє виготовлені сторінки "Української історичної
бібліографії за 1914-1923 рр.", виражаю завваження деякі помилки
і пропуски, що їх можна було-б виправити в цій друку, тепер треба їх
вигукати до проєктованого "Додатку до бібліографії українськознавства",
де також увійдуть всі надіслані помірення ~~Він. Золотницькому~~, а які у книжці
~~проходять підписанням авторів цих праць~~ (хот-би наміри були), ~~редактору~~
~~Він. Золотницькому~~ ^{які} ~~просити авторів цих праць~~ - ~~Він. Золотницькому~~
~~на одруження~~ ^{виправити} цю бібліографію.

Іван Калинович, Золотів, Закарпаття.

ДОДАТОК 3.

Склад Бібліографічної комісії НТШ: біобібліографічні шкіци

Опрацювання протоколів засідань Бібліографічної (Бібліологічної) комісії, у яких зафіксовано прийняття нових членів до осередку, дало підстави стверджувати, що впродовж 1909–1937 років її склад налічував загалом 57 осіб. Водночас зазначене число не є остаточним, адже з 1932 року «Хроніка НТШ» припинила публікувати відомості про персональний склад комісій Товариства, а протоколи засідань Бібліологічної комісії за 1938–1939 роки віднайти не вдалося.

У різні періоди діяльності Комісії до її роботи долучалися як знані науковці, так і представники обдарованої молоді. З метою узагальнення інформації про всіх учасників цього осередку, що відіграв важливу роль у становленні львівської школи бібліографів, було опрацьовано біобібліографічні шкіци, які формують колективний портрет Комісії. Спершу подано відомості про її керівний склад (Президію), до якої входили чинний голова Комісії, заступник (заступники) голови та секретар, – загалом десять осіб. Інформацію про ще 47 членів Комісії представлено в окремому переліку.

Кожну силуетку укладено за єдиною схемою: стислий біографічний нарис, перелік основних праць, література про вченого, бібліографія. Щодо відомих дослідників застосовано вибірковий принцип добору матеріалу, що неминуче зумовило певну суб'єктивність як у презентації їхніх праць, так і у відборі літератури. Натомість стосовно менш знаних осіб переважало прагнення максимально відобразити весь виявлений у результаті тривалих пошуків матеріал. Попри це, окремі персональні портрети залишилися фрагментарними. Силуетку Івана Мандичевського реконструйовано винятково на підставі скупих енциклопедичних відомостей, а про Юрія Ковалевського та Віталія Левицького відсутня навіть така інформація, однак зібрано й систематизовано максимум доступних публікацій, зокрема журнальних.

Сформований біобібліографічний корпус акумулює різноманітні напрями наукових зацікавлень членів Комісії та дає змогу окреслити широкий соціокультурний потенціал української бібліографії першої половини XX ст.

Президія

Левицький Іван Омелянович (1850–1913) – видатний бібліограф, письменник, публіцист.

Народився у с. Берлоги (теперішня Івано-Франківська обл.). Навчався у Станиславівській гімназії, звідки був узятий на службу до австрійської армії. В 1871 р. склав екзамени на атестат зрілості в Будапешті й вступив на філософський факультет Віденського університету. Після його закінчення займався журналістською і видавничо-редакторською діяльністю. Від 1879 р. до кінця життя був урядовцем у львівських страхових товариствах, зокрема у «Славії» та «Ацієнді». Один із фундаторів і автор Статуту українського страхового товариства «Дністер», у якому пропрацював 15 років.

Ще у студентські роки задля заробітку почав займатися публіцистичною діяльністю. Здійснював переклади російською мовою для німецьких і польських періодичних видань, дописував до галицьких газет і журналів. У 1870-х рр. зблизився із представниками москвофільського руху: обирався секретарем Общества ім. М. Качковського, брав участь у виданні й редагуванні друкованих органів москвофільського спрямування, зокрема газети «Народна школа» в Коломиї (1875), львівських часописів «Друг народа» (1876), «Бескид» (1881), «Мир» (1885–1887), «Читальня» (1893). У цих та інших періодичних виданнях опублікував низку статей суспільно-політичного змісту. Проте пізніше приєднався до народовців і співпрацював із журналом «Зоря». Написав кілька історичних оповідань та шкіців із сільського життя, які друкував під псевдонімом Іван з Берлог у «Видавництві народному» та в пресі. Укладав календарі, молитовники, описи житія святих.

Але найбільшу вагу мають складені І. О. Левицьким бібліографічні покажчики, завдяки яким він здобув авторитет не тільки в Україні, а й за кордоном. Фундаментальна «Галицько-руська бібліографія ХІХ ст.» та її продовження «Українська бібліографія Австро-Угорщини за роки 1887–1900», високо оцінені критиками, заклали міцну основу української національної бібліографії.

Заслуговує на увагу робота І. О. Левицького в галузі біобібліографії. Для підготовки біографічного словника «Прикарпатська Русь в ХІХ-м віці в біографіях і портретах єї діятелей» він опрацював великий корпус архівних і друкованих матеріалів, а також звернувся особисто до відомих західноукраїнських діячів із проханням заповнити анкету-питальник. Видати вдалося тільки чотири випуски словника, які охопили осіб із прізвищами на літеру «А» і частково «Б». Уклав також «Реєстр наукових і літературних праць професора Михайла Грушевського».

Від 1902 р. почав співпрацювати з Історично-філософічною секцією НТШ. На її засіданнях І. Франко та З. Кузеля реферували праці І. Левицького, які згодом були опубліковані у «Збірнику Історично-філософічної секції НТШ» і «Записках НТШ». У 1909 р. очолив новостворену Бібліографічну комісію Товариства. Взяв участь у чотирьох її засіданнях. Доповідав про стан підготовки і вихід у світ «Української бібліографії Австро-Угорщини за роки 1887–1900», три томи якої започаткували серію видань Комісії «Матеріали до української бібліографії». На засіданні 12 червня 1910 р. голова НТШ М. Грушевський повідомив про плани організації Бібліографічної комісії при Українському науковому товаристві у Києві, а І. О. Левицький зголосився підготувати для неї інструкцію. Невідомо, чи йшлося про засади і напрями роботи бібліографічного осередку, чи про методику бібліографування. Та вочевидь через хворобу І. Левицький не склав обіцяну інструкцію.

Зібравшись 21 листопада 1913 р., члени Комісії, стоячи, вшанували пам'ять свого першого голови. Комісія прийняла до відома, що НТШ викупило у родини рукописні бібліографічні матеріали покійного. Із «Хроніки НТШ» відомо, що «Матеріали до біографічного словника» придбали за 500 корон, а «Бібліографію Австро-Угорщини» (1894–1900) – за 1600 корон. Нині цей корпус матеріалів зберігається у відділі рукописів ЛННБУ ім. В. Стефаника.

Вибр. пр.: Библиотека «Дома Народного» у Львові. *Зоря*. 1880. Чис. 13. С. 183; Галицко-русская Библиография ХІХ-го столетія с увзглядненіем руских изданій, появившихся в Угорщине и Буковине (1801–1886) / составил

Иван Ем. Левицкій. Львов : издание автора, 1888–1895. Т. 1–2 ; Галицко-русская Библиография за 1887 г. / составил Иван Ем. Левицкій. Львов : накл. автора, 1888. 70 с. Оттиск из «Литературного Сборника» за 1887 г.; Галицко-русская Библиография за 1888 г. / составил Иван Ем. Левицкій. Львов : издание автора, 1889. 128 с. Отпечатка из «Литературного Сборника» за 1888 г.; Галицко-русская Библиография за 1889 г. / составил Иван Ем. Левицкій. Львов, 1890. 130 с. Перепечатка из «Литературного Сборника» за гг. 1889 и 1890; Прикарпатска Русь в XIX-м віці в біографіях і портретах еи діятелей с увзглядненъем замечательных людей, которых 1772 р. застав при жизни, написав на подставе автобіографічних записок и архивально-библіотечных матеріалов Иван Ем. Левицкій. Львов : типографія Ставропігійского Института, 1898–1901. Т. I, вып. 1–4; Галицько-руська бібліографія за роки 1772–1800 / подав Иван Ем. Левицкий. *ЗНТШ*. 1903. Т. 52. С. 1–4; Реєстр наукових і літературних праць проф. Михайла Грушевського / зладив Иван Ем. Левицкий. *Науковий Збірник, присвячений професорови Михайлови Грушевському учениками й прихильниками з нагоди Його десятилітньої наукової праці в Галичині (1894–1904)*. У Львові : виданне Комітету, 1906. С. 1–64; Українська бібліографія Австро-Угорщини за роки 1887–1900 / уложив на підставі автопсій Ів. Ем. Левицкий ; передм. Ів. Кревецького. У Львові : накл. НТШ, 1909. Т. 1: [Роки 1887–1889]. Х, 290 с. (Матеріяли до української бібліографії / видає Бібліографічна комісія Наукового товариства імени Шевченка ; т. I); Українська бібліографія Австро-Угорщини за роки 1887–1900 / уложив на підставі автопсій Ів. Ем. Левицкий. У Львові : накл. НТШ, 1910. Т. 2: [Роки 1890–1891]. 262 с. (Матеріяли до української бібліографії / видає Бібліографічна комісія Наукового товариства імени Шевченка; т. II); Українська бібліографія Австро-Угорщини за роки 1887–1900 / уложив на підставі автопсій Ів. Ем. Левицкий. У Львові : накл. НТШ, 1911. Т. 3: [Роки 1892–1893]. 290 с. (Матеріяли до української бібліографії / видає Бібліографічна комісія Наукового товариства імени Шевченка; т. III).

Літ.: Баб'як П. Г. Левицький Іван Омелянович. *Українська журналістика в іменах* : матеріали до енциклопедичного словника. Львів, 1998. Вип. V. С. 159–164; Вдовичин І. Іван Левицький (1850–1913). *Українські кооператори* : (історичні нариси). Львів : Вид-во Львівської комерційної академії, 2001. Кн. 2. С. 51–58; Грабівська Г. І. Іван Франко про «Галицько-руську бібліографію XIX ст.» І. О. Левицького на шпальтах часопису «Kurjer Lwowski». *Філологічні трактати*. 2010. Т. 2, № 2. С. 76–83; Гуменюк М. Бібліографічна діяльність І. О. Левицького. *Архіви України*. 1968. № 6. С. 30–36; Гуменюк М. П. Іван Омелянович Левицький. *Українські бібліографи XIX – початку XX ст.* : нариси про життя та діяльність. Харків : Ред.-вид. відділ Книжкової палати УРСР, 1969. С. 64–76; Дашкевич Я. Р. Матеріали І. О. Левицького як джерело для біографічного словника. *Історичні джерела та їх використання*. Київ, 1966. Вип. 2. С. 35–53; Дорошенко В. Пам'яті українських бібліографів. *Науковий збірник УВАН*. Нью-Йорк, 1953. Т. II. С. 184; Іван Омелянович Левицький : зб. наук. праць / упоряд. та заг. ред. текстів Л. Ільницької ; НАН України, Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника. Львів, 2002. 204 с.; Кривецький І. Іван Ем. Левицький : посмертна згадка. *ЗНТШ*. 1913. Т. 113. С. 155–159; Кульчицька Т. Іван Левицький – видатний український бібліограф (1850–1913). *Український альманах*. Варшава : Об'єднання українців у Польщі, 2000. С. 229–232; Левицький Іван Омелянович. *Історія української бібліотечної справи в іменах (кінець XIX ст. – 1941 р.)* : матеріали до біобібліографічного словника. Київ, 2017. С. 252; М. В. [Возняк Михайло]. Памяти сих, що від нас відійшли: [Іван Ем. Левицький]. *Ілюстрований народний календар Товариства „Просвіта” на звичайний рік 1914*. Львів : коштом Т-ва „Просвіта” у Львові, 1914. С. 216–217; Магочій П. Р. Націоналізм і національна бібліографія: Іван Омелянович Левицький та дев'ятнадцятивічна Галичина. *Бібліографічна комісія Наукового товариства імені Шевченка (1909–1939): напрями діяльності та постаті* : зб. наук. праць. Львів, 2010. С. 72–100; Матеріали до біографічного словника І. О. Левицького : анотований покажчик архівних документів / [упорядкув., передм., наук.-дов. апарат М. М. Трегуб]. Львів : ЛННБУ, 2012. Т. 1: А–Б.

354 с.; Осадця О. Матеріали до біографічного словника Івана Левицького як джерело музичної біографістики. *Записки ЛННБУ*. 2015. Вип. 7. С. 657–675; Рибчинська Н. Видавнича діяльність Бібліографічної комісії НТШ у галузі ретроспективної українознавчої бібліографії. *Записки ЛНБ*. 2004. Вип. 12. С. 143–149; *Середяк А.* «Словник І. Левицького» як унікальне джерело прозопографічних досліджень. *Рукописна українська у фондах Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України та проблеми створення інформаційного банку даних*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. 20–21 верес. 1996 р. Львів, 1999. С. 276–277; Трегуб М. До питання видання покажчика архівних матеріалів біографічного словника І. О. Левицького (з рукописних фондів ЛННБ України ім. В. Стефаника). *Вісник Львівського університету*. Серія: Книгознавство, бібліотекознавство та інформаційні технології. 2008. Вип. 3. С. 278–288;

Бібліогр.: Іван Омелянович Левицький: бібліографічний покажчик / уклала О. І. Хміль. *Іван Омелянович Левицький*: зб. наук. пр. Львів, 2002. С. 129–173; Фундатор української бібліографії: до 165-річчя від дня народження Івана Омеляновича Левицького: біобібліогр. нарис / підгот. Ляхова Р., Цар Л.; ЦБС для дорослих м. Львова, Центральна міська бібліотека ім. Лесі Українки. Львів, 2015. 11 с.

Дорошенко Володимир (1879–1963) – бібліограф, бібліотекар, літературознавець, перекладач, громадсько-політичний діяч.

Народився у Санкт-Петербурзі, виріс на Полтавщині. Середню освіту здобув у Прилуцькій класичній гімназії, вищу – у Московському університеті, навчаючись на правничому, а згодом на історично-філологічному факультеті. Був активним учасником студентського руху, належав до української студентської громади, Револьюційної української партії (згодом УСДРП). Від 1905 р. працював у Полтавському статистичному бюро.

Внаслідок політичних переслідувань 1908 р. емігрував до Галичини й оселився у Львові. В 1909–1913 роках навчався на філософському факультеті

Львівського університету. Одночасно влаштувався на тимчасову роботу до бібліотеки НТШ з поденною оплатою. У 1910 р. став управителем Бібліографічного бюро, а від 1914 р. отримав постійну посаду бібліотекаря.

Під час Першої світової війни активно співпрацював із Союзом Визволення України у Відні, будучи його співзасновником, членом Президії та редактором низки видань. Повернувшись до Львова, продовжував працювати в бібліотеці НТШ, а в 1937–1939 роках її очолював. Після приєднання західноукраїнських земель до УРСР призначений завідувачем відділу української мови і літератури й заступником директора у щойно організованій Львівській філії бібліотеки АН УРСР, до якої влились фонди зліквідованої радянською владою книгозбірні НТШ. У роки німецької окупації керував третім українським відділом новоутвореної Державної бібліотеки м. Львова (Staatsbibliothek Lemberg).

Навесні 1944 р. емігрував на Захід. Спочатку перебував у Празі, потім – у Німеччині в таборах для українських переселенців. У 1949 р. виїхав до США, оселившись у Філадельфії, де мешкав до кінця життя. Займався науковою та літературною роботою, був редактором українського щоденника «Америка».

Літературно-наукову діяльність розпочав у перші роки ХХ ст. Загалом співпрацював із понад ста періодичними виданнями, серед них: «Кіевская старина», «ЛНВ», «Діло», «Рада», «Книжка», «Стара Україна», «Новий час», «Бібліологічні вісті», «Записки НТШ», «Життя і Знання», «Українська книга», «Львівські Вісті», «Україна», «Свобода», «Київ» та ін. Працював у редакціях «Вісника СВУ», «Вістника», «Письма з Просвіти», «Життя і Знання», календаря-альманаха «Дніпро», щоденника «Америка». В 1925–1935 роках належав до дирекції Української Видавничої Спілки, входив до редакційного комітету Української Загальної Енциклопедії (1931–1934). На еміграції брав участь у підготовці тритомної «Енциклопедії українознавства» (1949–1952). Був членом низки українських наукових осередків: Наукового товариства імені Шевченка у Львові та в США, Українського наукового товариства у Києві, Українських наукових інститутів у Берліні та у Варшаві, УВАН. Очолював

Українське Товариство допомоги емігрантам з Великої України у Львові.

Автор численних бібліографічних посібників різних жанрів, які вирізняються високим науково-методичним рівнем опрацювання матеріалу. Найбільшу вартість з-поміж них мають персональні бібліографічні покажчики Івана Франка й Тараса Шевченка. В науковій спадщині В. Дорошенка чимало майстерно складених бібліографічних оглядів та рецензій на бібліографічні видання із суттєвими зауваженнями й доповненнями.

Із НТШ почав співпрацювати від 1910 р. як звичайний член, а в 1925 р. був обраний дійсним членом Філологічної секції Товариства. До складу Бібліографічної комісії прийнятий 10 квітня 1911 р. У квітні 1912 р. його обрали секретарем, а 21 листопада 1913 р. – головою Комісії, яку очолював до 1939 р. Взяв участь у двадцяти чотирьох засіданнях осередку. Готував звіти про роботу Комісії, робив оголошення, ставив запити, долучався до дискусій, вносив пропозиції, рекомендував до складу осередку нових членів.

Вибр. пр.: Наукове Товариство імени Шевченка у Львові (1873–1892–1912). Київ; Львів: коштом і накл. Товариства, 1913. 88 с.; Литература украиноведенія за 1912 г. Петроград: типогр. Имп. Акад. наук, 1914. С. 477–536. Отд. оттиск из «Обозренія трудов по славяноведенію», 1912, вып. III; Українство в Росії: новійші часи. Відень: накл. СВУ, 1916. 115 с.; Життє і слово: статті на літературно-громадські теми. Львів; Київ, 1918. XV, 164 с.; Спис творів Івана Франка з додатком статей про нього і рецензій на його писаня / уложив Володимир Дорошенко. У Львові: накл. Наук. т-ва ім. Шевченка, 1918. Вип. I. 80 с. ; 1930. Вип. II. 184 с. (Матеріяли до української бібліографії / видає Бібліографічна комісія Наукового Товариства імени Шевченка; т. IV); Перша книжка, надрукована на Україні, «Апостол» І. Федоровича [Львів, 1574]: бібліогр. опис. *Стара Україна*. 1924. Кн. II/V. С. 38–41; Шевченкознавство за останнє десятиліття (1914–1924): (коротк. інформ. огляд). У Львові: накл. В. Дорошенка, 1925. 8 с. Передрук із «Старої України», 1925, кн. III/IV; Шевченкознавство в 1925 р. *Славянская книга*. Прага, 1926. Чис. 4/5. С. 215–220; Гоголь українською мовою. *Бібліологічні*

вісті. 1927. №3. С. 57–63; Іван Калинович : [некролог]. *Бібліологічні вісті*. 1927. № 4. С. 99–104; Огляд українського наукового руху поза межами УСРР [в 1926 р.]. *Україна*. 1927. Кн. 5. С. 131–150; Бібліографія творів Ольги Кобилянської / уклад.: В. Сімович, В. Дорошенко. *Ольга Кобилянська : альманах у пам'ятку в її 40-літ. письмен. діяльності (1887–1927)*. Чернівці, 1928. С. 157–209; Найновіша література про П. Куліша: інформ. огляд вид. і розвідок за остан. п'ятнадцять літ, 1914–1928 рр. *ЗНТШ*. 1928. Т. 148. С. 307–334; Дорошенко В., Дроздовський В. Л. Н. Толстой в українських перекладах. *Бібліологічні вісті*. 1929. № 4. С. 19–25; Матеріяли до бібліографії друкованих праць акад. Грушевського за 1905–1928 рр. / упоряд.: Д. Балика, О. Карпінська, Н. Козель, Н. Ципкіна ; доповнення В. Дорошенка (Львів). Київ: Всеукраїнська Академія Наук, 1929. 104 с. (Ювілейний Збірник на пошану Академіка Михайла С. Грушевського; т. III); Українознавство поза межами УСРР за рік 1927. *Україна*. 1929. Кн. 33. С. 102–126; Українознавство поза межами УСРР в 1928 році. *Україна*. 1930. Кн. 42. С. 119–142; Гете в українських перекладах, переспівах та наслідуваннях: спроба бібліографії: з нагоди століття смерти великого німецького письменника / зладив В. Дорошенко. У Львові: з друк. НТШ, 1932. Х, 12 с. (Матеріяли до української бібліографії / видає Бібліографічна комісія Наукового Товариства імени Шевченка; т. VI); Українська національна бібліотека: (Бібліотека НТШ). Львів, 1936. 24 с.; Розвиток українського друку в XIX–XX ст. у цифрах. *Українська книга*. 1937. Чис. I. С. 12–17; Бібліографічний покажчик творів Т. Шевченка / склав Володимир Дорошенко. У Львові: накл. автора, 1938. 324 с. Відб. з Повного видання творів Тараса Шевченка, т. 16; Бібліотека Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові. *Сьогочасне й минуле*. 1939. Кн. III/IV. С. 167–172; Покажчик видань Шевченкових творів та спис бібліографічних праць про Шевченка / зібрав і впорядкував Володимир Дорошенко. Варшава; Львів: Укр. Наук. Ін-т, 1939. VIII, 357 с.: іл., табл. (Повне видання творів Тараса Шевченка; т. 16: Бібліографія); Огнище української науки Наукове товариство імени Т. Шевченка: з нагоди 75-річчя його заснування. Нью Йорк; Філядельфія, 1951.

116 с.; Пам'яті українських бібліографів. *Науковий збірник УВАН*. Нью-Йорк, 1953. Т. II. С. 175–184; Іван Франко: (зі споминів). *Свобода*. 1952. № 137–139, 142–146, 149; Мої шевченкознавчі праці. *Шевченко*. Нью-Йорк, 1955. Річник 4. С. 33–40; Великий Каменяр: (життя й заслуги Івана Франка). Вінніпег: накл. Комітету українців Канади, 1956. 64 с.; Наукова діяльність Івана Франка. *Київ*. Філадельфія, 1956. № 4. С. 174–182; Страдницький шлях Івана Франка. *ЗНТШ*. Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1957. Т. 166. С. 9–48; Показчик видань Шевченкових творів: першодруки й окремі видання та спис літератури про них / зібрав і впорядкував Володимир Дорошенко. 2-ге перероб. й значно допов. вид. Чикаго: Вид-во Миколи Денисюка, 1961. 505 с. (Повне видання творів Т. Шевченка; т. 14); Іван Франко і Михайло Грушевський. *Сучасність*. Мюнхен, 1962. № 1. С. 16–36; № 2. С. 10–23; Франко як бібліограф: (сторінка з історії української бібліографії). *Сучасність*. № 6. С. 21–24; Реєстр українських періодичних видань у Вільному світі за рр. 1961–62 / УВАН у США, Книгознавча Секція ; склад. Володимир Дорошенко. Нью Йорк, 1963. 23 с. Відб. з Календаря «Свободи» за 1963 рік.

Літ.: Б. Р. [Романенчук Б.]. До 100-річчя Володимира Дорошенка, 1879–1979. *Українська книга*. 1980. № 1. С. 3–5; Біловус Г. Шевченкознавство в науково-публіцистичній спадщині В. Дорошенка. *Слово в словаре и дискурсе*: сб. науч. ст. к 50-летию Харри Вальтера. Москва: Элпис, 2006. С. 698–702; Володимир Дорошенко. *Видавнича справа та редагування в Україні: постаті і джерела (XIX – перша третина XX ст.)* / за ред. Надії Зелінської. Львів, 2003. С. 190–195; Володимир Дорошенко. *Хроніка НТШ у Львові за роки 1923–1925*. Львів: накл. НТШ, 1926. Чис. 67/68. С. 96–99; Гармаш Міра [Василишин Володимира]. Шевченкіана в працях Володимира Дорошенка. *Тарас Шевченко і національно-визвольні змагання українського народу* : зб. матеріалів міжнар. наук. конф., 20–21 трав. 1996 р. Київ, 1998. С. 174–179; Грушевський М. Володимир Дорошенко: у 25-літте літ. і громад. діяльності. *ЛНВ*. 1926. Т. 89, кн. 1. С. 74–75; Данко О. Володимир Дорошенко – праця для книжної культури. *Бібліографічна комісія Наукового товариства імені Шевченка (1909–1939)*:

напрями діяльності та постаті: зб. наук. пр. Львів, 2010. С. 101–128; Дорошенко Володимир Вікторович. *Історія української бібліотечної справи в іменах (кінець XIX ст. – 1941 р.)*: матеріали до біобібліографічного словника. Київ, 2017. С. 140–142; *Українські бібліографи. Біографічні відомості. Професійна діяльність. Бібліографія* / авт.-уклад.: Р. С. Жданова, Н. І. Абдуллаєва, В. О. Кононенко. Київ, 2008. Вип. 1. С. 123–127; Дорошенко Д. Володимир Дорошенко: (з нагоди 60-ліття народин). *Календар-альманах «Дніпро» на 1940 рік*. Львів, 1939. С. 117–124; Комариця М. Дорошенко Володимир Вікторович. *Українська журналістика в іменах*: матеріали до енциклопедичного словника. Львів, 1994. Вип. 1. С. 62–63; Королевич Н. Ф. Володимир Дорошенко (1879–1963). *Українські бібліографи XX століття*: навч. посіб. для інститутів культури України. Київ: Кн. палата України, 1998. С. 111–137; Микитка С. Володимир Дорошенко. З нагоди 75-річчя визначного вченого й громадянина / з передм. О. Оглобина. Філадельфія: наклад. Гуртка приятелів, 1955. 36 с.: фото; Міяковський В. Володимир Вікторович Дорошенко (1879–1963): (у п'ятнадцять смерті). *Український історик*. 1969. № 1/3. С. 47–55; № 4. С. 30–37; Мороз М. Видатний бібліограф і літературознавець Володимир Дорошенко. *Бібліотека Наукового товариства ім. Шевченка: книги і люди*: матеріали круглого столу. Львів, 1996. С. 102–108; Ревера Б. Біографістика у публіцистиці Володимира Дорошенка періоду галицької еміграції (1908–1944 рр.). *Збірник праць НДЦП*. Львів, 2010. Вип. 2 (18). С. 513–525; Ревера Б. Діяльність Володимира Дорошенка у Союзі визволення України. *Записки ЛННБУ*. 2014. Вип. 6 (22). С. 216–227; Рибчинська Н. Бібліографічна Франкіана Володимира Дорошенка. *Вісник Львівського університету. Сер.: Мистецтвознавство*. Львів, 2006. Вип. 6. С. 121–129; Рибчинська Н. Бібліографічне бюро у Львові (1910–1914): принципи поточного реєстру української книги. *Записки ЛНБ*. Львів, 2006. Вип. 14. С. 90–99; Рибчинська Н. Бібліографічний вектор у шевченкознавчих дослідженнях Володимира Дорошенка. *Записки ЛННБУ*. 2014. Вип. 6 (22). С. 55–68; Рибчинська Н. Бібліотечно-бібліографічна діяльність Володимира Дорошенка в Науковому

товаристві імені Шевченка у Львові. *Записки ЛННБУ* Львів, 2023. Вип. 15 (31). С. 215–247; Рибчинська Н. Видавнича діяльність Бібліографічної комісії НТШ у галузі ретроспективної українознавчої бібліографії. *Записки ЛНБ*. Львів, 2004. Вип. 12. С. 149–160; Рибчинська Н. Діяльність Володимира Дорошенка на бібліотечній ниві. *Бібліотеки на західноукраїнських землях XVIII–XX ст.* : доп. та повідомл. другої наук. конф., Львів, 29–30 жовтня 2004 р. Львів, 2006. С. 137–143; Рибчинська Н. До початків бібліографії Івана Франка: Михайло Павлик VS Володимир Дорошенко. *Записки ЛННБУ*. 2016. Вип. 8 (24). С. 72–85; Супронюк О. В. В. Дорошенко – дослідник української преси еміграційного періоду (1944–1963). *Наукові записки Нац. ун-ту «Острозька академія»*. Сер.: Історичні науки. 2008. Вип. 11. С. 292–300; Супронюк О., Дегтяренко Л. Книгознавчі та бібліографічні праці В. В. Дорошенка періоду еміграції (1944–1963). *Наукові праці НБУВ*. 2007. Вип. 19. С. 479–487; Супронюк О. Шевченкознавчі праці Володимира Дорошенка. *Київська старовина*. 2000. № 4. С. 162–169; Яблонська О. Володимир Дорошенко в історії українського шевченкознавства. *Шевченкознавство: ретроспективи і перспективи* : зб. пр. Всеукраїнської (36-ї) наук. шевченківської конф., 18-19 квіт. 2007 р. Черкаси: Брама-Україна, 2007. С. 97–105.

Бібліогр.: Королевич Н. Ф. Бібліографічна діяльність В. В. Дорошенка (1879–1963) : біобібліографічний нарис. Київ, 1995. 35 с.; Королевич Н. Ф. Володимир Дорошенко (1879–1963). *Українські бібліографи XX століття* : навч. посіб. для інститутів культури України. Київ: Кн. палата України, 1998. С. 131–137.

Барвінський Богдан (1880–1958) – історик, архівіст, педагог, бібліограф, бібліотекар.

Народився у Тернополі в родині відомого вченого Олександра Барвінського. Навчався у Першій Тернопільській класичній та Львівській академічній гімназіях. Вивчав філософію у Львівському (1898–1901), Віденському (1901–1902) та Берлінському (1907–1908) університетах. Належав

до студентського товариства «Академічна громада». Від жовтня 1904 до березня 1905 проходив військову службу. В 1907 р. здобув докторат з філософії у Львівському університеті.

Студентом у 1901–1903 рр. працював аплікантом у Крайовому архіві актів гродських і земських у Львові. У 1908 р. став вільнонайманим працівником, а згодом асистентом бібліотеки Львівського університету. За відмову скласти присягу на вірність Речі Посполитій у 1919 р. був звільнений. Натомість став очільником книгозбірні Народного Дому, перебуваючи на посаді до червня 1921 р. У 1921–1925 роках як професор філософського факультету читав лекції (допоміжні історичні дисципліни і бібліотекознавство) в Українському Таємному університеті у Львові. Отримавши у 1932 р. диплом гімназійного професора, викладав історію, географію, філософію у львівських приватних дівочих гімназіях та в жіночій учительській семінарії.

Наприкінці 1930-х рр. взяв дієву участь в організації книгозбірні “Студіону”. Опрацьовував книги з приватної колекції Митрополита Андрея Шептицького, яка склала основу бібліотечних фондів “Студіону”.

У жовтні 1939 р. призначений директором Фундаментальної Бібліотеки Львівського Державного Університету ім. І. Франка, ставши першим очільником-українцем на цій посаді. У роки німецької окупації працював старшим бібліотекарем у третьому відділі Державної бібліотеки м. Львова (Staatsbibliothek Lemberg), а після відновлення радянської влади – у Львівській філії БАН УРСР. У 1946 р. очолив відділ рукописів, проте вже в червні наступного року його понизили в посаді, а в листопаді зовсім звільнили з роботи «у зв’язку з виходом на пенсію». Внаслідок політики дискредитації українських наукових кадрів радянські функціонери не лише позбавили Б. Барвінського місця праці, а й відхилили його клопотання щодо підтвердження наукового ступеня доктора історичних наук.

Автор понад 120 наукових праць з історії та допоміжних історичних дисциплін, бібліотекознавства. Запропонував, зокрема, своє тлумачення назви «Україна», досліджував генезу Львівського університету. Член-кореспондент

Архівної ради у Відні, польського Геральдичного товариства у Львові, Нумізматичного товариства у Кракові.

З НТШ почав співпрацювати у 1902 р., ставши звичайним членом Товариства. У 1914 р. отримав звання дійсного члена Історично-філософічної секції НТШ. Вчений секретар НТШ у 1924–1925 роках. Входив до Комісії для історії штуки, Комісії старої історії України. Як член Бібліотечної комісії і референт бібліотеки брав участь у процесах комплектування фондів книгозбірні, а також відновлення її діяльності після закриття у воєнні 1914–1915 роки.

Від 21 листопада 1913 р. входив до складу Бібліографічної комісії, тричі обирався заступником голови осередку (травень 1922 р. – березень 1925 р.; листопад 1930 р. – грудень 1933 р.; листопад 1935 р. – лютий 1938 р.). Взяв участь у восьми засіданнях Комісії, неодноразово долучався до дискусій, виступав із пропозиціями. Зокрема, на засіданні 19 травня 1922 р. разом з І. Калиновичем запропонував провести окреме зібрання Комісії, присвячене методиці бібліографування.

Вибр. пр.: Жигимонт Кейстутович, великий князь Литовско-руський (1432–1440): історична монографія. Жовква: накл. автора, 1905. 170 с.; Історичні причинки: розвідки, замітки і матеріали до історії України-Руси. Жовква: накл. автора, 1908. Т. 1. 171 с.; 1909. Т. 2. 94 с.; Історичний розвій імени українсько-руського народу. У Львові: накл. ред. «Руслана», 1909. 41 с.; Йосиф II чи Ян Казимир? (З нагоди сьвяткування мнимої 250-літної річниці єствования Львівського Університету) / написав Теодат Вінковский. Львів: накл. «Руслана», 1912. 50 с.; Польська персоніфікація «України» з 1644 р. Львів: з друк. НТШ, 1914. 16 с. Відб. із ЗНТШ, 1914, т. 121; Звідки пішло ім'я «Україна». Відень: накл. СБУ, 1916. 16 с.; Наше народне імя: (Україна, Українці, український). Львів: накл. т-ва «Просвіта», 1916. 12 с. (Просвітні листки; Чис. 39); Предтеча Університету ім. Франца І у Львові: (критичні замітки до питання про генезу Львівського університету). Львів: з друк. НТШ, 1917. 41 с. Відб. із ЗНТШ, 1918, т. 125; Історичні права українського народу до

його народнього імени. Відень; Київ : з друк. А. Гольцгавзена у Відні, 1918. 16 с.; Щурат В., Барвінський Б. Регулямін для видавництв Наукового Товариства імени Шевченка прийнятий на засіданню Виділу дня 18. цвітня 1918 р. [Львів, 1918. 3 с.]; Бібліотека і музеї «Народного Дому» у Львові, 1849–1919 р. Львів : з друк. Ставропиг. Ін-та, 1920. 47 с. Відб. з «Вістника Народного Дому», 1918/1919, чис. 1; Библиотека и музеи «Народного Дома» съ 1 января 1920 г. по 1 июля 1921 г. : отчетъ библиотекаря Б. А. Барвинскаго. Львов, 1921. 7 с. Отд. оттиск из «Вестника Народнаго Дома», 1921, № 1; Коротка історія Українського народу. Львів : накл. книгарні А. Бардаха, 1922. 126 с.; Історія українського народу. 2-ге, поправ. і допов. вид. Львів : накл. книгарні А. Бардаха, 1922. 141 с.; «Україна»: (кілька причинків до питання про значіння сеї назви). Львів : накл. редакції „Слова”, 1923. 8 с.; Помяники усопших. *Стара Україна*. 1924. Кн. 6. С. 88–89; Родинні літописи. Їх історичне й культурно-побутове значіння. *Стара Україна*. 1924. Кн. 1. С. 2–5; Велика й Мала Україна: (в справі устійнення областної словні українських земель). У Львові : накл. Української Книгарні й антикварні, 1925. 15 с.; Причинки до польсько-української геральдики і сфрагістики. У Львові : накл. НТШ, 1925. 19 с. Відб. із ЗНТШ, 1925, т. 138/140; Всенародна школа імени Маркіяна Шашкевича у Львові: огляд її засновин і розвитку, з нагоди 40-ліття єствовання на основі жерел. У Львові : накл. Ювілейного комітету, 1926. 56 с. Відб. з «Ради»; Слідами гетьмана Мазепи. *ЗНТШ*. 1926. Т. 144/145. С. 171–183; Дмитро Іванович Багалій як історик Слобідської України. *Ювілейний збірник на пошану академіка Багалія*. Київ, 1927. С. 179–192; Д-р Юліян Целевич (23.III.1843 – 24.XII.1892) і його наукова діяльність на полі української історіографії і етнографії в світлі давніших та новіших дослідів. У Львові : накл. НТШ, 1927. VI, 336 с. (Збірник Історично-філософічної секції Наукового Товариства ім. Шевченка; т. 15); Конашевичі в Перемиській землі в XV і XVI ст. : генеалогічно-історична монографія. Львів : з друк. НТШ, 1930. 157 с. Відб. з ЗНТШ, т. 100; Библиотека Львовского университета им. Ив. Франко. *Техническая книга*. Москва, 1940. № 11. С. 105–107; Коротка історія Галичини

продовж тисячоліття 907–1941 р. : з двома історичними картами. Львів : Укр. вид-во, 1941. 42 с., карта; Назва «Україна» на Закарпатті. Вінніпег : накл. Братства Карпатських Січовиків, 1952. 16 с.; Історія українського народу. Тернопіль : Ред.-вид. відділ управління по пресі, 1991. 118 с.

Літ.: Барвінський Богдан Олександрович. *Історія української бібліотечної справи в іменах (кінець XIX ст. – 1941 р.)*: матеріали до біобібліографічного словника. Київ, 2017. С. 36–37; Богдан Барвінський. *Хроніка НТШ у Львові* : справозданє за час від 1/7 1914–1/7 1918 р. Львів : накл. НТШ, 1918. Чис. 60/62. С. 48–49; Дзьобан О. Барвінський Богдан Олександрович. *Українська журналістика в іменах*: матеріали до енциклопедичного словника. Львів, 2001. Вип. 8. С. 13–18; Дзьобан О. Бібліотека Митрополита Андрея Шептицького у Львові. *Записки ЛНБ*. 2002. Вип. 9/10. С. 141–151; Дзьобан О. Богдан Барвінський – український історик, педагог, бібліотекар, архівіст, журналіст (за архівними матеріалами). *Українська періодика: історія і сучасність* : доп. та повідомл. п'ятої Всеукр. наук.-теорет. конф., 27–28 листоп. 1998 р. Львів, 1999. С. 546–551; Колосовська О. Діяльність Богдана Барвінського в Науковому товаристві ім. Шевченка у Львові. *Бібліографічна комісія Наукового товариства імені Шевченка (1909–1939): напрями діяльності та постаті*: зб. наук. праць. Львів, 2010. С. 283–295; Колосовська О. «Нагорода за кривду» чи «сповнення обов'язку»: бібліотечна діяльність Богдана Барвінського (1908–1947). *Вісник Львівського університету. Серія: Книгознавство, бібліотекознавство та інформаційні технології*. Львів, 2008. Вип. 3. С. 191–199; Колосовська О. «...Обов'язок супроти народу, науки, заведення...»: місія бібліотекарів Народного Дому у Львові. *Наукові праці НБУВ*. 2015. Вип. 15. С. 123–143; Мирош В. Богдан Барвінський та Михайло Грушевський: спроба реконструкції взаємин. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2023. Вив. 66, т.3. С. 9–16; Ней-Гоцко Л. Наукове товариство імені Шевченка та його керманичі з роду Барвінських. *Вісник НТШ*. 2014. Чис. 51/52. С. 19–23; Павлишин С. Рід Барвінських в історії української культури. *Вісник НТШ*. 1993. Чис. 6/7. С. 16–18; 1994. Чис. 8/9. С. 10–12; чис. 10/11. С. 10–12;

Сварник Г. Барвінський Богдан Олександрович. *Українські архівісти (XIX–XX ст.)* : біобібліографічний довідник. Київ, 1999. Вип. I. С. 49–51; Фелонюк А. Барвінський Богдан. *Наукове товариство імені Шевченка* : енциклопедія. Київ; Львів; Тернопіль, 2012. Т. 1. С. 426–430 : іл.; Чорновол І. Син «руського станьчика»: Богдан Барвінський. *Багатокультурне історичне середовище Львова в XIX і XX століттях*. Львів; Жншув, 2006. С. 421–434.

Бібліогр.: Богдан Барвінський : спис праць. Б. м., [1927]. [4] с.; Бібліографія. *Наукове товариство імені Шевченка і Тернопільщина (1873–1940). Історично-філософська секція* : бібліографічний покажчик / укл. Л. Оленич. Тернопіль : Підручники і посібники, 2018. С. 33–39.

Возняк Михайло (1881–1954) – літературознавець, фольклорист, мовознавець, книгознавець і бібліограф, громадський діяч.

Народився в с. Вільки Мазовецькі (нині с. Волиця) на Львівщині. Закінчив Академічну гімназію у Львові та філософський факультет Львівського університету (відділення української літератури). Впродовж 1908–1914 років викладав у Львівській Академічній гімназії.

З початком Першої світової війни був заарештований і потрапив у заслання до табору Талергоф. Звільнившись, виїхав до Відня, де співпрацював із Союзом Визволення України, був співробітником редакції та активним дописувачем «Вістника СВУ».

У 1918 р. повернувся до Львова. Відмовившись присягнути на вірність Речі Посполитій, тривалий час був позбавлений права займати державні посади, тому заробляв на життя гонорарами з наукової та публіцистичної праці. У 1929 р. після обрання до ВУАН зміцнив своє матеріальне становище та зміг зосередитися на поважних наукових студіях. Плідно співпрацював із ученими з Радянської України до 1933 р., доки його не позбавили звання академіка відповідно до постанови РНК УСРР та ЦК КП(б)У.

Після приєднання західноукраїнських земель до УРСР новий режим намагався залучити М. Возняка до процесу комуністичної перебудови науково-

культурного життя у Львові. Він отримав посаду професора Львівського університету, був поновлений у званні академіка, введений до Вченої Ради Інституту української літератури ім. Т. Шевченка і навіть став депутатом Верховної Ради УРСР. Входив до редколегії запроєктованого ювілейного видання творів Івана Франка в 25 томах.

У роки Другої світової війни перебував у Львові, співпрацював із структурними підрозділами тимчасово відновленого НТШ. Після війни повернувся до викладацької діяльності. У 1944 р. призначений завідувачем кафедри української літератури Львівського університету, у 1951 р. очолив відділ української літератури Інституту суспільних наук у Львові. Як науковець успішно працював у царині франкознавства. Попри все, неодноразово зазнавав критики з боку партійних структур через повільну ідеологічну переорієнтацію та недостатню пропаганду успіхів нової влади. Тому чимало наукових праць вченого вийшло друком лише після його смерті.

В історію української науки увійшов як автор літературознавчих, мовознавчих студій, дослідник фольклору і театру. Підготував фундаментальну історію української літератури. Особливу увагу приділяв вивченню письменства найдавнішої доби. Досліджував також творчість І. Котляревського, М. Шашкевича, Г. Квітки-Основ'яненка, Т. Шевченка, П. Мирного, І. Нечуя-Левицького, П. Грабовського, М. Коцюбинського, Лесі Українки, В. Стефаника. Кожна його праця оперта на солідну джерельну базу.

У статті «На порозі студій над Франком» (1925) вперше вжив термін «франкознавство», започаткувавши новий напрямок в українському літературознавстві, який став для нього пріоритетним. Ініціював видання від 1948 р. щорічного наукового збірника «Іван Франко. Статті і матеріали». В науковій спадщині М. Возняка чимало досліджень з історії книги, статей бібліографознавчого характеру.

Був членом Товариства «Просвіта», Українського Педагогічного Товариства «Рідна школа». Від 1911 р. співпрацював із Філологічною секцією НТШ. До складу Бібліографічної комісії обраний на її першому

організаційному засіданні. Взяв участь у дев'яти засіданнях осередку. Впродовж 1909–1912 років виконував обов'язки секретаря Комісії. Зібравшись 7 листопада 1923 р., члени осередку прийняли до відома заяву М. Возняка про вихід із Комісії.

Вибр. пр.: Причинки до студій над писаннями Лаврентія Зизанія. Львів : накл. НТШ, 1908. 58 с. Відб. із ЗНТШ, 1908, т. 83; Просвітні змагання галицьких Українців в 19 віці (до 1850 р.) : нариси. У Львові : накл. Т-ва «Просвіта», 1912. 54 с.; 3 бібліографічних занять Івана Вагилевича. *ЗНТШ*. 1913. Т. 116. С. 168–176; Украинское общество «Просвіта» во Львові. *Украинская жизнь*. 1913. № 6. С 50–68; Перша редакція „Розправи о язиці южно-рускім і єго нарічіях” Якова Головацького. Львів : з друк. НТШ, 1914. 40 с. Відб. із ЗНТШ, 1914, т. 121; Матеріали до історії української пісні і вірші: тексти й замітки. Ч. II. Львів : накл. НТШ, 1914. С. 241–480. (Українсько-руський архив / видає Історично-філософічна секція НТШ; т. X); Матеріали до історії української пісні і вірші: тексти й замітки. Ч. III. Львів : накл. НТШ, 1925. С. 481–591. (Українсько-руський архив / видає Історично-філософічна секція Наукового Товариства імени Шевченка; т. XI); Українська Національна Бібліотека у Львові. *Діло*. 1915. Чис. 122 (12 груд.). С. 2; Наша рідна мова: 12 світлин українських письменників. Відень : накл. СБУ, [1916]. 17 с.; Памяти Івана Франка: (опис життя, діяльності й похорону). Відень : накл. СБУ, 1916. 96 с.; Українська державність. Відень : з друк. А. Гольцгавзена, 1918. 152 с.; Початки української комедії (1619–1819). Львів : накл. Видавничої Спілки «Всесвіт», 1919. 251 с.; Історія української літератури. У Львові : накл. Т-ва „Просвіта”, 1920. Т. 1 : До кінця XV віку. 344 с.; 1921. Т. 2 : Віки XVI–XVIII. Ч. 1. 416 с.; 1924. Т. 3 : Віки XVI–XVIII. Ч. 2. 564 с.; Кирило Методіївське брацтво. Львів : накл. вид-ва „Просвіта”, 1921. 239 с.; Грицько Сковорода, славний український мудрець (1722–1794). Львів : з друк. „Діла”, 1922. 24 с.; Старе українське письменство : вибір для середніх шкіл. Львів : накл. Українського Педагогічного Товариства, 1922. 512 с. ; Як пробудилося українське народне життя в Галичині за Австрії. Львів : Вид-во „Новий час”, 1924. 180 с.; Коротка граматика давньої

церковнослов'янської мови в порівнянні з українською : для ужитку в середніх школах. Львів : [накл. автора], 1925. 64 с.; До діяльності Михайла Комарова. *Бібліологічні вісті*. 1927. № 4. С. 12–46; Журнальні плани Франка в рр. 1884–86. *Україна*. 1927. Кн. 3. С. 17–88; Останні зносини П. Куліша з Галичанами : з додатком його листування з М. Павликом. Львів : з друк. НТШ, 1928. 76 с. Відб. із ЗНТШ, 1928, т. 148; Ол. Кониський і перші томи «Записок» : з додатком його листів до Митр. Дикарева. [Львів, 1929]. 52 с. Відб. із ЗНТШ, 1929, т. 150; З приводу двадцятиліття «Кобзаря» в редакції В. Доманицького : (його листування з Ів. Франком). *За сто літ*. 1930. Кн. 5. С. 272–304; Хто ж автор т. зв. Літопису Самовидця? У Львові : з друк. НТШ, 1933. 81 с.; У століття «Зорі» Маркіяна Шашкевича (1834–1934): нові розшуки про діяльність його гуртка. Львів : накл. Богословського наукового т-ва, 1935. 145 с.; До історії видань Квітчиної «Марусі». Львів : з друк. НТШ, 1937. 14 с. (Українська книгознавча бібліотека ; чис. 1). Відб. з «Української книги», 1937, чис. 2; Українські пісні в польських виданнях XVII ст. Львів : друк. НТШ, 1937. 28 с. Відб. із ЗНТШ, 1937, т. 155; Як дійшло до першого жіночого альманаха. Львів : видавець Іван Тиктор, 1937. 88 с.; Вимоги Івана Франка до української літератури. *Література і мистецтво*. 1941. № 1. С. 36–39; Маркіян Шашкевич. Львів : Українське видавництво, 1941. 51 с.; З життя і творчості Івана Франка : [зб. ст.]. Київ : Вид-во АН УРСР, 1955. 304 с.; Перше видання «Кобзаря». *Жовтень*. 1955. № 3. С. 93–97; Велетень думки і праці. Шлях життя і боротьби Ів. Франка / підгот.: О. Н. Мороз, М. Ф. Нечиталюк. Київ : Держлітвидав, 1958. 403 с.; Історія української літератури : у 2 кн. 2-ге вид., випр. Львів : Світ, 1992. Кн. 1. 695 с.; 1994. Кн. 2. 560 с.

Літ.: Академік М. Возняк і розвиток української національної культури : наукові читання (20 берез. 1990 р.) : тези / гол. ред. Л. І. Міщенко ; Львів. держ. ун-т ім. І. Франка, Ін-т франкознавства, Кафедра укр. літ. Львів, 1990. 110 с.; Бродик З. З історії книжкової колекції Михайла Возняка *Записки ЛНБ*. Львів, 2005. Вип. 13. С. 458–463. Вальо М. Академік М. С. Возняк і книга. *Формування і використання бібліотечних фондів* / АН УРСР, ЛНБ ім. В. Стефаника. Київ :

Наук. думка, 1984. С. 98–113; Вальо М. Остання прижиттєва праця академіка Михайла Возняка. *Іван Франко: дух, наука, думка, воля* : матеріали Міжнародного наукового конгресу, присвяченого 150-річчю від дня народження Івана Франка (Львів, 27 верес. – 1 жовт. 2006 р.). Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2010. Т. 2. С. 789–793; Возняк М. С., 1881–1954. *Укр. письменники* : біобібліогр. слов. К., 1965. Т. 4. С. 206–210; Возняк Михайло Степанович. *Інститут українознавства імені Івана Крип'якевича Національної академії наук України. Наукова діяльність. Структура. Працівники*. Львів, 2001. С. 170–171; Возняк Михайло Степанович. *Особисті архівні фонди відділу рукописів* : анот. покажч. 2-е вид. випр. і доповн. Львів, 1995. С. 34–36; Возняк Михайло Степанович. *Українські бібліографи. Біографічні відомості. Професійна діяльність. Бібліографія* / авт.-уклад.: Р. С. Жданова, Н. І. Абдуллаєва, В. О. Кононенко . Київ, 2008. Вип. 1. С. 65–67; Геращенко М. В. Академік М. С. Возняк як бібліограф і бібліотекознавець. *Українські вчені та бібліографи* : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ : Вид-во Європ. ун-ту, 2008. С. 47–57; Гнатюк М. Михайло Возняк – дослідник історії «Просвіти». *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. 2010. Вип. 19. С. 615–619; Гнатюк М. Михайло Возняк як історик української літератури. *Дивослово*. 2009. № 7/8. С. 57–61; Горак Р. Університетська справа Михайла Возняка. *Українське літературознавство*. 2015. Вип. 79. С. 156–192; Гуменюк М. П. Бібліографія в наукових дослідженнях академіка АН УРСР М. С. Возняка. *Біля джерел української радянської бібліографії*. Київ : Наук. думка, 1991. С. 45–53; Ільницька Л. Листування Івана Зілінського з Михайлом Возняком (1916–1930 рр.) як джерело до вивчення книгознавчих зацікавлень М. Возняка. *Вісник Львівського університету*. Серія: Книгознавство, бібліотекознавство та інформаційні технології. 2006. Вип. 1. С. 212–230; Клебан Л. Михайло Возняк і Союз визволення України. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. 2008. Вип. 16. С. 307–315; Клебан Л. Наукова та громадсько-політична діяльність Михайла Возняка (1881–1954). Львів :

Астролябія, 2010. 188 с.; Кравець Д. Співпраця Михайла Возняка із Всеукраїнською академією наук у 1920–1930-х рр. (за матеріалами фондів відділу рукописів Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника). *Записки ЛННБУ*. Львів, 2016. Вип. 8 (24). С. 217–234; Нечиталюк М. Ф. «Честь праці!»: Академік Михайло Возняк у спогадах та публікаціях. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2000. 424 с.; Процик М. Возняк Михайло Степанович. *Українська журналістика в іменах*: матеріали до енциклопедичного словника. Львів, 2006. Вип. 13. С. 81–83; Романенчук Б. Возняк Михайло. *Азбуковник*: енциклопедія української літератури. Філадельфія: Київ, 1969. Т. 2. С. 241–245; Сирота Л. Заснування наукового франкознавства: публікації Михайла Возняка 1920–1930-х років. *Іван Франко: дух, наука, думка, воля*: матеріали Міжнародного наукового конгресу, присвяченого 150-річчю від дня народження Івана Франка (Львів, 27 верес. – 1 жовт. 2006 р.). Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2010. Т. 2. С. 780–789; Хміль О. Михайло Комаров в оцінці Михайла Возняка. *Бібліографічна комісія Наукового товариства імені Шевченка у Львові (1909–1939): напрями діяльності та постаті*: зб. наук. пр. Львів, 2010. С. 207–220.

Бібліогр.: Пачовський Т. І., Шуст Я. І. Праці М. С. Возняка про життя і творчість І. Франка: бібліогр. покажчик. *Іван Франко. Статті і матеріали*. Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1956. Зб. 5. С. 407–422; Мороз М. Бібліографічний список недрукованих праць академіка М. С. Возняка про життя і творчість Івана Франка. *Іван Франко. Статті і матеріали*. Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1960. Зб. 7. С. 484–486; Возняк М. С. *Друковані праці професорів, викладачів і співробітників Львівського університету за 1944–1969 рр.*: бібліогр. покажч. Львів, 1962. С. 172–176; Мороз М. О. Бібліографія наукових праць академіка М. С. Возняка / Вступне слово «Надиханий творчістю Каменяра» Ф. М. Неборячка. *Українське літературознавство*. Львів: Вид-во Львів. ун-ту, 1968. Вип. 4. С. 173–202.

Іван Калинович (1884–1927) – бібліограф, видавець, перекладач, громадський діяч.

Народився у Львові. Навчався у Львівській академічній гімназії, згодом в учительській семінарії у Тернополі, закінчив навчання у 1904 р. в Заліщиках. Вчителював на Тернопільщині, пізніше на Гуцульщині, але був звільнений за політичну діяльність. Деякий час заробляв на життя з коректорської роботи в часописах «Буковина», «Промінь». У 1907 р. переїхав до Львова і записався вільним слухачем на філософічний факультет університету, проте не зміг його відвідувати через фінансові проблеми. Натомість пройшов однорічну практику при окружній Дирекції пошт у Львові і був призначений поштовим урядником у Бориславі. Закінчив тримісячні курси при Міжнародному бібліографічному інституті у Брюсселі.

У 1913 р. заснував у Бориславі видавництво «Всесвітня бібліотека», яке друкувало кращі твори української та зарубіжної літератури. Від серпня 1914 р. до кінця 1916 р. перебував у Відні й у вільний час активно працював у бібліотеках. Повернувшись до Борислава, долучився до національно-визвольного руху, зокрема співпрацював із Пресовою Квартирою УСС. Після проголошення ЗУНР переїхав до Дрогобича, де займав різні урядові посади. У складі делегатів-галичан взяв участь у Трудовому конгресі в Києві. Редагував газету «Дрогобицький листок» (1919). З відходом уряду і війська з Галичини опинився у Кам'янці-Подільському, згодом у Відні, де перебував до квітня 1922 р.

Повернувшись до Галичини, оселився у Золочеві й організував там Бібліотечно-бібліографічне Бюро. Систематично збирав матеріали для всеукраїнської бібліографії ХХ ст., формуючи картотеки за хронологічним, алфавітним і систематичним принципом. Був активним членом «Рідної школи» і «Просвіти». Уклав бібліографічний покажчик видань «Просвіти», що відображав репертуар Товариства за 1868–1924 роки.

Влітку 1926 р. взяв участь у IV Міжнародному Бібліотечному з'їзді у Празі. Підтримував стосунки з Українською книжковою палатою в Харкові та

Українським науковим інститутом книгознавства в Києві. У середині 1927 р. переїхав до Львова, будуючи плани на майбутнє, однак передчасна смерть не дозволила їх реалізувати. Залишив цінні бібліографічні картотеки, які до 1939 р. зберігала вдова покійного. В рукописній спадщині І. Калиновича є чимало матеріалів метабібліографічного характеру. Із встановленням радянської влади рукописна бібліографічна спадщина І. Калиновича була розпорошена, але більша її частина зберігається нині у відділі рукописів ЛННБ України ім. В. Стефаника.

Із Науковим товариством ім. Шевченка співпрацював з 1917 р. На засіданні Бібліографічної комісії 19 травня 1922 р. був обраний її членом і одночасно секретарем (1922–1927). Протоколи засідань Комісії, написані І. Калиновичем, вирізняються своєю докладністю й чіткістю. Взяв участь у п'яти засіданнях осередку. На засіданні 7 листопада 1923 р. зреферував свою роботу «Бібліографія українознавства за воєнні роки 1914–1923», що викликала жваву дискусію (згодом була опублікована як п'ятий том у серії Комісії «Матеріали до української бібліографії» під назвою «Бібліографія українознавства за 1914–1923 рр.»). На цьому ж засіданні отримав доручення скласти бібліографічний покажчик усіх видань товариства за 50 років. Деякі зібрані для цього покажчика матеріали зберігаються в архіві бібліографа в ЛННБУ ім. В. Стефаника.

Зібравшись 9 листопада 1930 р., члени осередку, стоячи, вшанували пам'ять І. Калиновича.

Вибр. пр.: Важніші джерела до історії українських січових стрільців. *Стрілецький календар-альманах на 1917 рік*. Львів, 1917. С. 152–157; Поазбучний список творів Михайла Яцкова (1900–1917). *Яцків М. Далекі шляхи* : нариси і новелі. Львів : наклад. «Всесвітньої бібліотеки», 1917. С. 89–98; Покажчик авторів та їх творів у тижневику «Воля» за 1919 рік. Відень, 1920. XL с.; Покажчик до української соціалістичної і комуністичної літератури. Відень, 1921. VIII, 112 с.; Літопис української публікації за 1918 рік. *Книга*. Київ; Відень, 1921. Кн. I. С. 47–75; Покажчик до римської літератури. *Франко Т.*

Нарис історії римської літератури. Львів, 1921. С. 196–214; Тайна і святиня книги : (бібліографічні замітки). *Книжка.* 1922. Чис. 4/7. С. 58–62; Всеукраїнська бібліографія за 1923 рік : (спроба систематичної реєстрації). *Книжка.* 1923. Чис. 1/5. С. 58–63; чис. 6/10. С. 161–188; Бібліографія українознавства за 1914–1923 рр. Вип. 1. Історія України: Публікації в українській мові / зібрав Іван Калинович. У Львові: накл. НТШ, 1924. 60 с. (Матеріали до української бібліографії / видає Бібліографічна комісія Наукового Товариства імені Шевченка; т. 5, вип. 1); Українська історична бібліографія за 1914–1923 рр. / зібрав Іван Калинович. *ЗНТШ.* 1924. Т. 134/135. С. 185–239; Показчик сучасної української культури. *Друкар* : інформаційний календар на 1925 р. Львів, 1925. С. 61–82; Українська мемуаристика за 1914–1924 рр. : бібліогр. реєстр. Львів, 1925. 32 с.; Спис видань «Просвіта» у Львові (1868–1924 рр.). Львів, 1926. 48 с.; Українська Просвітянська бібліографія за 1925 рік / зібрав і уложив Іван Калинович. *Бібліотечний порадник.* 1926. Чис. 1. С. 16–26; чис. 2. С. 47–51; чис. 3/4. С. 84–104; Що робити по читальнях «Просвіти»? : програма, поділ і календар освітньої праці. Львів: накл. автора, 1926. 29 с.; Сучасний стан українського друкованого слова : (бібліографічно-статистичний нарис) / публікація і передм. Наталії Рибчинської. *Бібліографічна комісія Наукового товариства імені Шевченка (1909–1939): напрями діяльності та постаті:* зб. наук. пр. Львів, 2010. С. 416–478.

Літ.: Андрійчук М. Т. Історія українського книговидання в рукописній спадщині Івана Калиновича: (за матеріалами фондів від. рукописів ЛННБУ ім. В. Стефаника). *Поліграфія і видавнича справа.* 2012. № 1. С. 3–9; Вальо М. Журналістська і видавнича діяльність Івана Калиновича. *Збірник праць Науково-дослідного центру періодики.* Львів, 2003. Вип. 11. С. 780–791; Вальо М. Іван Калинович: життя і діяльність. *ЗНТШ.* 2003. Т. 246. С. 509–522; Гуменюк М. П. Бібліографічна діяльність І. Калиновича. *Біля джерел української радянської бібліографії.* Київ : Наук. думка, 1991. С. 66–74; Гуменюк М. І. Т. Калинович як бібліограф. *Архіви України.* 1965. № 6. С. 52–55; Дорошенко В. Іван Калинович : [некролог]. *Бібліологічні вісті.* 1927. № 4.

С. 99–104; Дорошенко В. Пам'яті українських бібліографів. *Науковий збірник УВАН*. Нью-Йорк, 1953. Т. II. С. 181–183; Зуляк І. Іван Калинович – бібліограф культурно-просвітнього руху в Західній Україні міжвоєнного періоду. *Українська біографістика* : зб. наук. пр. Київ, 2012. Вип. 9. С. 187–196; Іван Калинович : [некролог]. *Хроніка НТШ*. Львів, 1930. Чис. 69/70. С. 131–132; Ільницька Л. І. Нездійснений видавничий проєкт Івана Калиновича (до взаємин І. Калиновича з М. Грушевським). *Записки ЛННБУ*. 2006. Вип. 14. С. 253–259; Ільницька Л. І. Спогад дочки І. Т. Калиновича про батька. *Збірник праць і матеріалів на пошану Лариси Іванівни Крушельницької*. Львів, 1998. С. 309–314; Інвентарний опис особистого архіву Івана Калиновича / НАН України, ЛНБ ім. В. Стефаника; первинне опрацювання: Є. Гуменюк; доопрацювання: М. Баран, Я. Сенік. Львів, 1998. 212 с.; Калинець І. Іван Калинович : (до 60-річчя з дня смерті). *Євшан-зілля* : альманах. Львів, 1987. Чис. 1. С. 216–217; Калинець І., Куш О. Упорядкування документальних матеріалів особистого фонду І. Т. Калиновича у Львівському обласному архіві. *Архіви України*. 1971. № 1. С. 52–58; Калинович Іван Титович. *Історія української бібліотечної справи в іменах (кінець XIX ст. – 1941 р.)* : матеріали до біобібліографічного словника. Київ, 2017. С. 190–191; Калинович Іван Титович: український бібліограф, видавець, перекладач і громадський діяч. *Провідники духовності в Україні*. Київ : Вища школа, 2003. С. 234–235; Качкан В. Життя поклав на розбудову української нації (Іван Калинович). *На гребені думки* : вибір праць: у 3 т. Івано-Франківськ : «Місто НВ», 2015. Т. 3. С. 115–125 ; Королевич Н. Ф. Іван Калинович (1884–1927). *Українські бібліографи XX ст.* : навч. посіб. для інститутів культури України. Київ : Кн. палата України, 1998. С. 91–110; Королевич Н. Ф. Калинович Іван Титович. *Українські бібліографи. Біографічні відомості. Професійна діяльність. Бібліографія* / авт.-уклад.: Р. С. Жданова, Н. І. Абдуллаєва, В. О. Кононенко . Київ, 2008. Вип. 1. С. 180–183; Люзняк М. Іван Калинович – видавець і редактор: із спостережень над архівними матеріалами. *Наукові зошити історичного факультету* / ЛНУ імені Івана Франка. Львів, 2000. Вип. 3. С. 118–121; Патока В. В. Подвижницька праця на бібліографічній

нівi : до 125-річчя від дня народження І. Т. Калиновича (1885–1927). *Календар знаменних і пам'ятних дат*. 2010. № 4. С. 104–112; портр.; Рева Л. Іван Калинович та його “Всеукраїнська бібліографія ХХ століття”. *Вісник Книжкової палати*. 2004. № 6. С. 35–36; Рибчинська Н. Видавнича діяльність Бібліографічної комісії НТШ у галузі ретроспективної українознавчої бібліографії. *Записки ЛНБ*. 2004. Вип. 12. С. 153–157; Рибчинська Н. Загальноукраїнський характер метабібліографії західноукраїнських бібліографів першої половини ХХ ст. *Записки ЛННБУ*. Львів, 2008. Вип. 1(16). С. 317–329; Савчак Х. Зв'язки Івана Калиновича з українськими громадськими організаціями й установами (за матеріалами особистого архіву І. Калиновича у Львівській національній науковій бібліотеці України імені В. Стефаника). *Записки ЛННБУ*. 2011. Вип. 3 (19). С. 490–507; Сенік Я. Бібліографія періодики в архіві Івана Калиновича. *Теоретичні та організаційні проблеми формування репертуару української книги та періодики* : доп. та повідомл. Міжнар. наук. конф., 25-26 серп. 1995 р. Львів, 1996. С. 452–461; Сенік Я. Калинович Іван Титович. *Українська журналістика в іменах* : матеріали до енциклопедичного словника. Львів, 1994. Вип. I. С. 85–87; Сенік Я. Міжнародний з'їзд бібліотекарів і приятелів книги у Празі в 1926 р. та українська делегація (за матеріалами відділу рукописів Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника). *Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника* : зб. наук. праць. Львів, 2025. Вип. 17 (33). С. 273–307; Смогоржевська І. Бібліограф української історії. *Бібліотечний вісник*. 2003. № 1. С. 36–40; Федотова О. Справа українського бібліографа Івана Калиновича. *Вісник Книжкової палати*. 2000. № 1. С. 34–36.

Бібліогр.: Бібліографія праць І. Калиновича. *Українська мемуаристика за 1914–1924 рр.* : бібліогр. реєстр / зібрав Іван Калинович. Львів : накл. автора, 1925. С. 30–32; Дорошенко В. Спис важніших праць Івана Калиновича. *Бібліологічні вісті*. 1927. № 4. С. 103–104; Королевич Н. Ф. Іван Калинович (1884–1927). *Українські бібліографи ХХ ст*. Київ : Кн. палата України, 1998. С. 106–110; Іван Калинович (1884–1927) : бібліогр. покажч. / укладач Тетяна

Кревецький Іван-Мар'ян (1883–1940) – історик, видавець, журналіст, бібліотекознавець і бібліограф.

Народився в с. Іванівці на Львівщині. Закінчив Львівську академічну гімназію та філософський факультет Львівського університету. Був учнем М. Грушевського, під керівництвом якого започаткував наукові студії. Одночасно займався редакційно-видавничою діяльністю, співпрацюючи з «Українсько-Руською Видавничою Спілкою», «ЛНВ». У 1909–1912 роках редагував часопис «Наша школа». Основним предметом досліджень як ученого була історія Галичини періоду революції 1848–1949 років. Підготував докторську дисертацію, але до її захисту справа не дійшла. Однією з причин був розрив із М. Грушевським: на противагу учителю, який був прихильником народницької концепції, І. Кревецький приєднався до істориків державницької школи.

Професійна діяльність пов'язана з НТШ, де пропрацював бібліотекарем від 1905 р. до 1939 р. Упродовж 1909–1937 років був директором книгозбірні й зумів її упорядкувати й налагодити науковий добір та збереження фонду, забезпечити належне обслуговування читачів. Бібліотеці НТШ І. Кревецький присвятив декілька публікацій. Також систематично від 1908 р. друкував у «Хроніці НТШ» звіти про роботу книгозбірні.

Із початком Першої світової війни був мобілізований до австрійського війська, згодом поповнив лави учасників визвольних змагань. Після проголошення ЗУНР вступив до УГА й отримав доручення редагувати офіційний друкований орган ЗУНР «Республіка» у Станіславові. З упадком ЗУНР переїхав до Кам'янця-Подільського, де був задіяний у пресовому відділі УГА при редакції часопису «Стрілець». Опинившись у Києві, працював упродовж 1920–1921 років у Всенародній бібліотеці України на посаді старшого бібліотекаря. Як очільник відділу «Україніка» розробив методичні

інструкції для формування масиву української книги у фондах ВБУ. Після повернення до Львова зайняв свою посаду директора книгозбірні НТШ. Керівник наукового семінару з української військової історії у Львівському таємному українському університеті (1921–1925). У 1937 р. вийшов на пенсію, але продовжував працювати в бібліотеці. Після встановлення радянської влади й утворення Львівської філії БАН УРСР був зарахований до штату її співробітників, але фактично вже не працював з огляду на важку хворобу, яка й обірвала його життя.

Дійсний член Історично-філософичної секції НТШ з 1907 р. Неодноразово обирався її секретарем. Брав участь у роботі кількох Комісій НТШ, зокрема Язикової, Археографічної, Історії мистецтва, Статистичної. У складі Бібліографічної комісії перебував із моменту її заснування. Від листопада 1909 р. до листопада 1912 р., а також від березня 1925 р. до листопада 1930 р. був заступником голови осередку. Взяв участь у сімнадцяти засіданнях Комісії. Робив оголошення, ставив запити, долучався до дискусій, вносив пропозиції, рекомендував до складу осередку нових членів. На засіданні 10 квітня 1911 р. запропонував план видання наукового збірника статей книгознавчого характеру членів Комісії. Під час хвороби першого очільника Бібліографічної комісії І. О. Левицького опікувався виданням другого і третього томів «Української бібліографії Австро-Угорщини за роки 1887–1900». За дорученням Комісії відредагував і підготував до друку четвертий том цього бібліографічного покажчика за 1894 рік, але його виходу у світ завадила Перша світова війна. В 1924–1925 роках редагував часопис НТШ «Стара Україна», до якого активно дописували члени Бібліографічної комісії. У 1930–1935 роках брав участь у підготовці Української Загальної Енциклопедії, опрацювавши статтю «Преса» для окремого розділу «Україна».

Автор понад 500 наукових і публіцистичних праць, зокрема й бібліографічних оглядів, рецензій, інформаційних та хронікальних заміток. Друкувався у «Записках НТШ», «ЛНВ», «Старій Україні», «Ділі», «Бібліологічних вістях», «Новій Зорі» та ін. Залишив вагомий наслідок у науковій діяльності.

різних ділянках книгознавства, зокрема бібліотекознавства і пресознавства. Фахово досліджував історію української журналістики, запропонував свою концепцію початків преси на українських землях. Уклав бібліографічний реєстр періодичних видань Галицького Поділля 1882–1927 років, що склав окремий розділ історико-бібліографічного збірника «Часописи Поділля» (1928).

Вибр. пр.: Український видавничий рух в 1903 р. *ЛНВ*. 1904. Т. 25, кн. 2. С. 121–133; *Ukrainica* в чужих виданнях / Кр. *ЛНВ*. 1904. Т. 26, кн. 4/6. С. 194–195; т. 27, кн. 7/9. С. 185; 1905. Т. 29, кн. 1/3. С. 263; т. 31, кн. 7/9. С. 101–102; т. 32, кн. 10/12. С. 77–78; Бібліотека «Народного Дому» у Львові / І. Кр. *ЛНВ*. 1905. Т. 29, кн. 2. С. 133–137; Бібліотека «Наукового Товариства ім. Шевченка» у Львові. *ЛНВ*. 1905. Т. 31, кн. 7/9. С. 152–157; Нові видання «Укр.-рускої Видавничої Спілки». *Діло*. 1905. Чис. 8. С. 1; чис. 9. С. 1–2; Пятнацять літ існування «Записок Наукового Товариства ім. Шевченка» (1892–1906). *ЛНВ*. 1907. Т. 40, кн. 10. С. 64–79; Галичина в другій половині XVIII ст. Огляд нових видань. *ЗНТШ*. 1909. Т. 91. С. 33–94; Нові видання по бібліографії українсько-білоруських стародруків. *ЗНТШ*. 1909. Т. 88. С. 181–197; Бібліотека Наукового Товариства ім. Шевченка в 1911 р. *Діло*. 1912. Чис. 78. С. 4; Руська самооборона на галицько-угорським пограниччю 1848–1849. Львів, 1912. XII, 83 с.; Іван Ем. Левицький : посмертна згадка. *ЗНТШ*. 1913. Т. 113. С. 155–159; Іван Ем. Левицький (18. І. 1850 † 30. І. 1913) : [некролог]. *Діло*. 1913. Чис. 24. С. 1–2; Українська преса Західної України : [бібліографічний список] / І. К. Републіка. 1919. Чис. 1. С. 2–3; Кревецький І., Назарук О. Як писати мемуари. Пояснення і практичні вказівки. Кам'янець-Подільський, 1919. 40 с.; Національна бібліотека Української держави у Києві 1921 р. *Українське книгознавство*. Подєбради, 1922. Зб. 3. С. 3–4; Бібліотека Наукового товариства ім. Шевченка у Львові. Львів: з друк. НТШ, 1923. 16 с.; Кревецький І., Назарук О. Українська мемуаристика. Львів, 1923. 48 с.; Доля надгробного каменя Ів. Федоровича. *Стара Україна*. 1924. Кн. 2/5. С. 48–51; Український некрополь. *Стара Україна*. 1924. Кн. VI. С. 75–81; Памятки по Т. Шевченкові у Львові. *Стара Україна*. 1925. Кн. III/IV. С. 42–45; Перша газета на Україні. Київ: Український

Науковий Інститут Книгознавства, 1927. 15 с. Відб. з «Бібліологічних вістей», 1926, № 4; Початки преси на Україні, 1776–1850. Львів, 1927. 26 с. Відб. із ЗНТШ, 1927, т. 144/145; Видавничий рух на Великій Україні в 1917–1927 рр. / І. К-ий. *Нова Зоря*. 1928. Чис. 31. С. 4; Часописи Галицького Поділля: історично-бібліографічні матеріали за рр. 1882–1927. Вінниця, 1928. 24 с.; Часописи Поділля: історично-бібліографічний збірник з нагоди 150-ліття першої газети на Україні (1776–1926) та 10-ліття існування УСРР / склали М. Білінський, Н. Співачевська, І. Кривецький. Вінниця, 1928. [205 с.]; Видавництво Чина Св. Василя Великого в Жовкві : короткий огляд 33-літньої праці / К. *Нова Зоря*. 1929. Чис. 3. С. 6; Українська преса в Польщі в світлі польської урядової статистики / К. *Нова Зоря*. 1931. Чис. 61. С. 6–7; Нові праці з української бібліографії / К. *Нова Зоря*. 1932. Чис. 25. С. 6; Прогностик Юрія Дрогобича – наша найперша нечитана книга / від упорядника І. Кривецький. *Нова Зоря*. 1932. Чис. 32. С. 13; Преса. *Українська загальна енциклопедія* : книга знання: в 3 т. Львів; Станіславів; Коломия: Рідна Школа, [1934]. Т. 3. Стовп. 806–810; Бібліотека Наукового т-ва ім. Шевченка у Львові. *Життя і Знання*. 1935. Чис. 7/8. С. 229–231; Перша бібліотека на Україні. В 900-ті роковини її оснування, 1037–1937. Львів, 1937. 24 с.

Літ.: Андрусак М., Дорошенко В. Ті, що знали І. Кривецького. *Україна*. Париж, 1952. Чис. 7. С. 520–523; Борщак І. Пам'яті Івана Кривецького : (у десяти роковини смерті). *Україна*. Париж, 1950. Чис. 4. С. 244–245; Гірна Н. Іван Кривецький – історик, бібліотекар, книгознавець. *Україна – Європа – Світ* : зб. наук. пр. 2014. Вип. 14. С. 242–248; Головата Л. В. «Стара Україна»: бібліологічний аспект. *Бібліотека Наукового товариства ім. Шевченка: книги і люди*: матеріали круглого столу. Львів, 1996. С. 119–123; Дорошенко В. Пам'яті товариша : (у другу річницю смерті Івана Кривецького). *Наші дні*. 1942. № 7. С. 12; Дорошенко В. Пам'яті українських бібліографів. *Науковий збірник УВАН*. Нью-Йорк, 1953. Т. II. С. 183; Іван Кривецький. *Видавнича справа та редагування в Україні: постаті і джерела (XIX – перша третина XX ст.)* / за ред. Н. Зелінської. Львів, 2003. С. 204–209; Качкан В. Кривецький Іван

Іванович. *Українська журналістика в іменах* : матеріали до енциклопедичного словника. Львів, 1997. Вип. IV. С. 126–132; Качкан В. «Реальні образи сумної правди» (Іван Кревецький)). *На гребені думки*: вибір праць: у 3 т. Івано-Франківськ : «Місто НВ», 2015. Т. 3. С. 161–183; Кіхтан І. Іван-Мар'ян Кревецький – гордість Роздільської землі : (до 120-річчя з дня народження). Розділ, 2003. 16 с.; Кревецький Іван Іванович. *Українські бібліографи. Біографічні відомості. Професійна діяльність. Бібліографія* / авт.-уклад.: Р. С. Жданова, Н. І. Абдуллаєва, В. О. Кононенко . Київ, 2008. Вип. 1. С. 225–227; Кревецький Іван-Мар'ян Іванович. *Історія української бібліотечної справи в іменах (кінець XIX ст. – 1941 р.)* : матеріали до біобібліографічного словника. Київ, 2017. С. 233–234; Стеблій Ф. З листування Івана Крип'якевича та Івана Кревецького. *Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві*. Львів, 2001. С. 379–394; Стеблій Ф. І. Іван Кревецький – вчений і бібліотекар. *Бібліотека Наукового товариства ім. Шевченка: книги і люди* : матеріали круглого столу. Львів, 1996. С. 86–102; Стеблій Ф. Іван Кревецький – історик-державник. Львів, 2003. 40 с.; Федунішин Л. Участь І. Кревецького у національно-визвольному русі в Галичині 1918–1923 рр. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. 2009. Вип. 18. С. 551–555; Черниш Н. І. Іван Кревецький – книгознавець, видавець, бібліограф. *Українська періодика: історія і сучасність* : доп. та повідомл. шостої Всеукр. наук.-теорет. конф., Львів, 11–13 трав. 2000 р. Львів, 2000. С. 460–468; Черниш Н. Іван Кревецький: книгознавча діяльність. *Бібліографічна комісія НТШ як центр дослідження української книги (1909–1939)*. Київ : Наша культура і наука, 2006. С. 128–141; Черниш Н. І. Подвижник української книги: книгознавча діяльність І. Кревецького. *Вісник Книжкової палати*. 2000. № 6. С. 23–27; Юркевич О. Внесок Івана Кревецького в комплектування бібліотеки Наукового товариства ім. Шевченка у Львові. *Бібліографічна комісія Наукового товариства імені Шевченка (1909–1939): напрями діяльності та постаті*: зб. наук. пр. Львів, 2010. С. 129–152; Яворська У. Бібліотечна діяльність Івана Кревецького (1905–1914). *Вісник Книжкової палати*. 2005. № 4. С. 40–44; Яворська У.

Бібліографічний доробок Івана Кревецького в «Літературно-науковому вістнику». *Вісник Книжкової палати*. 2006. № 2. С. 35–39; Яворська У. Бібліографічні дослідження Івана Кревецького на сторінках «Записок Наукового товариства ім. Шевченка». *Наукові праці НБУВ*. 2006. Вип. 16. С. 380–388; Яворська У. Участь Івана Кревецького в роботі бібліографічної комісії НТШ. *Бібліотеки на західноукраїнських землях XVIII–XX ст.* : доп. та повідомл. Другої наук. конф., Львів, 29–30 жовт. 2004 р. Львів, 2006. С. 166–174.

Бібліогр.: Іван Кревецький (1883–1940) : біобібліографічний покажчик / укладач Уляна Яворська ; автор вступної статті Феодосій Стеблій. Львів, 2008. 76 с.

Левицький Володимир (1872–1956) – математик, педагог, громадський діяч. Народився в Тернополі. Навчався в гімназіях Золочева й Тернополя, завершив гімназійні студії у польській гімназії Львова. Закінчив філософський факультет Львівського університету. Належав до низки студентських товариств: «Академічне братство», «Ватра», «Академічна громада», «Сокіл». У студентські роки написав наукову працю, яку згодом надрукували «Записки НТШ» і яку вважають першою фаховою публікацією з математики українською мовою.

Склавши у 1895 р. кваліфікаційний іспит, викладав математику й фізику в гімназіях Тернополя та Львова. Пройшов річну (1895–1896 роки) військову службу й отримав офіцерське звання. В 1901 р. здобув докторат з філософії у Львівському університеті. Діставши державну стипендію, два роки перебував на стажуванні в Німеччині.

З початком Першої світової війни був мобілізований до австрійського війська, та незабаром потрапив у російський полон, який відбував у Пензенській губернії, звідки повернувся 1918 р.

У 1919–1924 роках працював інспектором середніх шкіл, а в 1924–1939 роках – інструктором математики й фізики в гімназіях Львівського шкільного округу. Одночасно впродовж 1920–1923 років читав лекції з вищої математики і вступ до космографії в Українському Таємному університеті у Львові. Обирався продеканом філософського відділу цього університету. Брав участь в організації та проведенні шістьох з'їздів українських природників, інженерів і лікарів (1924–1937).

Впродовж 1940–1953 років викладав у Львівському державному університеті, і в 1941 р. отримав звання професора. Працював на кафедрі математичного аналізу, а згодом – на кафедрі теорії функцій, читаючи курс диференціальних рівнянь, вищої математики та спецкурси. Керував аспірантами, брав участь у проведенні педагогічної практики студентів.

Автор близько 130 наукових праць різними мовами. Основний предмет зацікавлень – теорія математичних функцій, диференціальні та інтегральні рівняння. Зібрав і впорядкував матеріали з української математичної, фізичної, хімічної, астрономічної термінологій. Автор двох підручників: з алгебри (у співавторстві з П. Огоновським) та фізики. Друкувався у виданнях НТШ, а також у часописах: «Учитель», «Наша школа», «Економіст», «Діло», «Час», «Дзвони», «Неділя» та ін. Багато років реферував українські математичні праці в бібліографічному журналі «Revue semestrielle des publications mathematiques» (Амстердам). Перекладав українською мовою праці зарубіжних учених-природників. Редагував матеріали з фізики та математики для Української Загальної Енциклопедії (1930–1935).

Входив до низки українських та зарубіжних товариств: Українського педагогічного товариства (тривалий час був його секретарем), Товариства наукових викладів ім. Петра Могили, Товариства прихильників освіти у Львові, Математичного товариства міста Києва, Польського астрономічного товариства, математичних товариств Італії, Німеччини, Франції.

Один із чільних діячів Наукового товариства ім. Шевченка у Львові, від 1899 р. дійсний член його Математично-природописно-лікарської секції, до

складу якої входив від часу її створення в 1893 р. Багаторічний голова Секції (1921–1939) та редактор усіх 32 томів її друкованого органу – «Збірника Математично-природописно-лікарської секції», в якому опублікував низку бібліографічних матеріалів. Голова Термінологічної та член Фізіографічної комісій. Член Президії НТШ, заступник Голови Товариства у 1926–1932 роках і його Голова у 1932–1934 роках.

До складу Бібліографічної комісії обраний на її першому засіданні. Упродовж листопада 1909 р. – травня 1922 р. був заступником голови Комісії. Взяв участь в 11 засіданнях осередку, долучаючись до дискусій, обговорень рефератів. На засіданні 17 грудня 1936 р. в ході обговорення питання про належність Комісії заявив, що вона, як і раніше, повинна репрезентувати усі три секції Товариства, а не лише Філологічну секцію. Отримав підтримку членів Комісії та присутнього на засіданні тодішнього голови НТШ І. Раковського.

Вибр. пр.: Про симетричні вираження з вартостий функції *mod.* *ЗНТШ*. 1894. Т. 4. С. 124–139; Еліптичні функції модулів. Додатки до термінології математично. *ЗНТШ*. 1895. Т. 7. С. 1–30; Материяли до фізичної термінології. Ч. 1. Механіка. *ЗНТШ*. 1896. Т. 11. С. 1–12; Материяли до фізичної термінології. Ч. 2, 3. *Збірник Матем.-природ.-лік. секції НТШ*. 1898. Т. 3, вип. 2. С. 1–13; Бібліографія математично-фізична (за рік 1896–1898) / В. Л. *Збірник Матем.-природ.-лік. секції НТШ*. 1899. Т. 4, вип. 2. С. 1–12; Клясифікация наук математичних. *Збірник Матем.-природ.-лік. секції НТШ*. 1900. Т. 6, вип. 1. С. 1–16; Теория перстения Сатурна. У Львові : накл. НТШ, 1902. 49 с. Відб. зі *Збірника Матем.-природ.-лік. секції НТШ*, 1901, т. 7, вип. 2; Найновіші праці з теорії функцій аналітичних. *Збірник Матем.-природ.-лік. секції НТШ*. 1901. Т. 7, вип. 2. С. 1–12; Материяли до математичної термінології. Ч. 1, 2. *Збірник Матем.-природ.-лік. секції НТШ*. 1902. Т. 8, вип. 2. С. 1–33; Материяли до фізичної термінології. Ч. 4. *Збірник Матем.-природ.-лік. секції НТШ*. 1902. Т. 8, вип. 2. С. 1–12; Начерк термінології хемічної. *Збірник Матем.-природ.-лік. секції НТШ*. 1903. Т. 9. С. 1–12; Иньший світ або про четвертий розмір простору. Львів : накл. Руського Т-ва Педагогічного, 1905. 12 с. Передрук з

«Учителя»; Левицький В., Огоновський П. Альтгебра для висших клас шкіл середних. Львів : накл. Фонду Краєвого, 1906. Ч. I. 168 с.; 1908. Ч. II. 268 с.; Фізика для висших клас середних шкіл. У Львові : накл. Краєвого Фонду, 1912. 672 с.; До теорії інтегральних рівнянь. *Збірник Матем.-природ.-лік. секції НТШ*. 1919. Т. 18/19. С. 309–313; Фізика для висших клас середних шкіл. 2-ге, справл. вид. У Львові : накладом Книгарні А. Бардаха, 1924. Ч. 1. 216 с.; ч. 2. 228 с.; Сто миль на колесі. Львів : накл. Книгарні НТШ, 1925. 38 с.; Вартість математики : (промова на ювілейнім святі Математ[ично]-природ[описно]-лікарської секції Наук. Тов. ім. Шевченка 3. IV. 1927). *Математика серед наук*. Львів : накл. власним авторів, 1927. С. 3–24; Революційні течії в сучасній фізиці. Львів : накл. автора, 1930. 29 с.; Головні питання сучасної астрономії : відчит на сходинах «Українського Астрономічного Гуртка» дня 23 квітня 1934. У Львові : накл. книгарні НТШ, 1934. 25 с.; Мої вчителі : (фрагменти із споминів). *Двацятьп'ятьліття Товариства «Учительська Громада»* : ювілейний науковий збірник. Львів : накл. Т-ва «Учительська Громада», 1935. С. 230-234; Спомини. Львів : Вид-во «Папуга», 2021. 400с.

Літ.: Возняк Г. М. Володимир Левицький – видатний український математик. Тернопіль : Підручники & посібники, 1997. 24 с.; Возняк Г, Бабій Н. Володимир Левицький – основоположник української математичної культури. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2018. 152 с.: іл.; Возняк Г. Володимир Левицький – чільний математик. *Математики – дійсні члени Наукового товариства імені Шевченка*. Тернопіль : Підручники і посібники, 2006. С. 11–21; Володимир Левицький. *Хроніка Наукового товариства імені Шевченка*. Львів, 1900. Чис. 1. С. 80–81; Володимир Левицький. *Ювілейна книга української академічної гімназії у Львові. На сторіччя першого українського іспиту зрілості 1878–1978*. Філадельфія; Мюнхен, 1978. С. 168–169; Комариця М. Левицький Володимир Йосипович. *Українська журналістика в іменах*: матеріали до енциклопедичного словника. Львів, 1998. Вип. V. С. 156–159; Левицький, Володимир Йосипович. Бородін О. І., Бугай А. С. *Біографічний словник діячів у галузі математики*. Київ : Радянська школа, 1973. С. 281–282;

Математично-природописно-лікарська секція Наукового товариства ім. Шевченка. Матеріали до історії 1893–1939. Львів, 2023. 288 с.; Матеріали наукової конференції, присвяченої 125-річчю від дня народження видатного українського вченого, математика Володимира Левицького. Тернопіль, 1997. 84 с.; Пташник Б. Володимир Левицький. *Ювілейна книга Української гімназії в Тернополі 1898 – 1998: до сторіччя заснування*. Тернопіль; Львів, 1998. С. 447–448; Пташник Б. Володимир Левицький – видатний український математик і просвітник рідної землі. *Вісник НТШ*. 2013. Чис. 50. С. 32–35; Раковський І. З нагоди тридцятиліття [діяльності Математично-природописно-лікарської Секції та редакторської праці Володимира Левицького]. *Збірник Матем.-природ.-лік. секції НТШ*. 1927. Т. 26. С. V–X; Сулим Г. Володимир Левицький в історії становлення і розвитку Наукового товариства ім. Шевченка та української культури в галузі точних наук. *Вісник Львівського кніверситету*. Серія механіко-математична. Львів, 2008. Вип. 69. С. 7–37; Хобзей П. К. Основоположник математичної культури нашого народу. *Аксіоми для нащадків. Українські імена у світовій науці* : зб. нарисів / упоряд. О. К. Романчук. Львів : Меморіал, 1992. С. 110–126; Чайковський М. Володимир Левицький: перший видатний західноукраїнський математик. *Тернопілля'95* : регіональний річник. Тернопіль, 1995. С. 120–122; Чайковський М. Діяльність Математично-природописно-лікарської секції та її директора й редактора перших 25 томів „Збірника”, д-ра Володимира Левицького за 30 років, 1897–1927 : реферат на ювілейному засіданні Мат.-пр.-лік. секції 3 квітня 1927 (поширений). Львів : з друк. НТШ, 1927. 18 с. Відб. зі Збірника Матем.-природ.-лік. секції НТШ у Львові, 1927, т. 26.

Бібліогр.: Возняк Г. М. Наукова спадщина Володимира Левицького : [зі списком праць]. *Володимир Левицький – видатний український математик*. Тернопіль : Підручники & посібники, 1997. С. 17–23; Возняк Г. Наукова спадщина Володимира Левицького : [перелік наукових праць]. *Тернопілля'97* : регіональний річник. Тернопіль, 1997. С. 498–501; Бібліографія. *Наукове*

товариство імені Шевченка і Тернопільщина (1873–1940). Математично-природописно-лікарська секція : дійсні члени : бібліографічний покажчик / укл. Л. Оленич. Тернопіль : Підручники і посібники, 2024. С. 104–126.

Назаріїв Олекса (1880–1918) – бібліотекар, бібліограф, музеєзнавець, перекладач, політичний і громадський діяч.

Народився в Лубнах на Полтавщині. Після закінчення Прилуцької гімназії студював право в Петербурзькому університеті. Брав участь у політичному русі, належав до українських студентських громад, був членом РУП (згодом УСДРП), входив до Закордонної групи партії. Внаслідок переслідування поліції 1908 р. емігрував до Галичини й оселився у Львові.

У 1908–1911 роках навчався на юридичному факультеті Львівського університету. Був заступником голови «Академічної Громади», керував науковим гуртком товариства. Одночасно працював у музеї та в бібліотеці НТШ. У 1917 р. взяв участь в упорядкуванні бібліотеки Івана Франка, яку згідно заповіту письменника, передали Науковому Товариству ім. Шевченка.

У 1908 р. став учасником етнографічній експедиції по Закарпатті. Як делегат від Українського Клубу в Петербурзі взяв участь у роботі Першого Просвітньо-економічного конгресу у Львові в лютому 1909 р.

Перша світова війна дала поштовх до створення у Львові у серпні 1914 р. Союзу визволення України. О. Назаріїв був одним із його співзасновників, але вже наступного дня вийшов із організації. Як політичний емігрант виїхав до Відня. У 1918 р. повернувся до Наддніпрянщини і незабаром помер від іспанки.

Автор низки статей (на правничі, літературознавчі, історичні теми) у часописах «Письмо з «Просвіти», «Ілюстрована Україна», газеті «Рада»; рецензій та оглядів у «Записках НТШ». Перекладач і автор передмови збірок оповідань Леся Мартовича і Ольги Кобилянської, які вийшли у Москві у 1910 і

1912 роках.

З НТШ почав співпрацювати з 1908 р. Від 1914 р. член Етнографічної комісії НТШ. До складу Бібліографічної комісії обраний 30 квітня 1912 р. Взяв участь в 11 засіданнях осередку. На засіданні 21 листопада 1913 р. був обраний секретарем Комісії. Під час засідання 5 травня 1917 р. долучився до обговорення реферату І. Калиновича „Загально-Українська Бібліографія”.

Вибр. пр.: Справозданє з бібліотеки за час від 1 січня до 30 цвітня 1908 року. *Хроніка НТШ*. 1908. Чис. 34, вип. II. С. 17–18; Назаріїв О., Залізняк М. Справозданє з бібліотеки за час від 1 мая до 30 серпня 1908 року. *Хроніка НТШ*. 1908. Чис. 35, вип. III. С. 25–27; Кревецький І., Назаріїв О. Справозданє з бібліотеки за час від 1 вересня до 31 грудня 1908 р. *Хроніка НТШ*. 1908. Чис. 36, вип. IV. С. 33–37; Бассанович І. Ю. Литовські народні пісні / в перекладі Ол. Назарієва. *ЛНВ*. 1910. Т. 52, кн. XI. С. 218–225; Мартовичь Лесь. Войть и другіє рассказы / разрешенный авторомъ переводъ съ украинскаго Ол. Назарієва; предисловіє О. Н. Москва: книгоиздательство «Польза», [1910]. 76 с.; Кобылянская Ольга. Аристократка и другіє рассказы / авторизованный переводъ съ украинскаго П. Дятлова подъ редакціей съ предисловіємъ О. Назарієва. Второе изданіє. Москва: книгоиздательство «Польза», 1912. 88 с.; Де-кілько уваг про видавництво «Akta Grodzkie i Ziemskie» і про останній його том. [Львів, 1910]. 21 с. Відб. із ЗНТШ, 1910, т. 95; Етнографічна територія угорських Українців-Русинів («Етнографічна карта Угорської Руси» С. Томашівського). *ЗНТШ*. 1911. Т. 102. С. 165–191; Справозданє з музею за час від 1 жовтня до 31 грудня [1912] р. *Хроніка НТШ*. 1912. Чис. 52, вип. IV. С. 32–36; Музеї, їх культурне, громадське і національне значіння. *Письмо з Просьвіти*. 1913. Чис. 8. С. 243–249; чис. 9. С. 278–282; Писанки. *Ілюстрована Україна*. 1913. Чис. 8. С. 4–5; Справозданє з музею за місяці січень – цвітень 1913 року. *Хроніка НТШ*. 1913. Чис. 54, вип. II. С. 24–31; В справі громадської опіки над пам'ятниками національної культури: (з нагоди засновання «Товариства Охорони Української Старини»). *Письмо з Просьвіти*. 1914. Чис. 2. С. 51–59; Дещо про музеї. *Ілюстрований народний календар Товариства „Просьвіта” на*

звичайний рік 1914. Львів : коштом Т-ва «Просьвіта» у Львові, 1914. С. 115–118; Український національний архітектурний рух. *Ілюстрована Україна*. 1914. Чис. 2. С. 32–35; Як найкраще вшанувати пам'ять Шевченка? *Письмо з Просьвіти*. 1914. Чис. 3. С. 69–73.

Літ.: Белінська Л. Громадсько-академічне життя наддніпрянської молоді у Львові (1907–1914). *Вісник Львівського університету*. Серія: Мистецтвознавство. Львів, 2009. Вип. 9. С. 214–221; Малик М. Назарієв Олекса Теодотович: 95 років від смерті українського бібліографа, критика. *Край*. 2013. № 115. С. 21; Мороз М. О. Назарієв Олекса Теодотович. *Українська літературна енциклопедія*. Київ : «Українська Енциклопедія» імені М. П. Бажана, 1995. Т. 3. С. 448; Патер І. Львів – осередок наддніпрянської політичної еміграції у 1900–1939 роках. *З історії західноукраїнських земель*. Львів, 2014. Вип. 14. С. 112–131; Ротач П. П. Полтавська літературна діаспора: Назарієв Олекса Теодотович. *Криниця*. 1995. Чис. 10/12. С. 81; Ротач П. П. Назарієв Олекса Теодотович. *Полтавська Шевченкіана* : спроба обласної (крайової) Шевченківської енциклопедії: у 2 кн. Полтава : Дивосвіт. Кн. 2: Л–Я. С. 126–127; Nazariiv Oleksa. *Encyclopedia of Ukraine*. Toronto ; Buffalo ; London : University of Toronto Press Incorporated, 1993. Т. III. Р. 569.

Пеленський Євген-Юлій (1908–1956) – бібліограф, літературознавець, педагог, музейник, видавець, редактор.

Народився в Стрию на Львівщині. Навчався на українському відділі польської державної класичної гімназії в Стрию. Входив до таємного літературно-історичного гуртка гімназійної молоді. Від 1918 р. і до кінця життя – активний учасник пластунського руху.

У 1930 р. закінчив філософський факультет Львівського університету, де в 1936 р. захистив докторат з історії української мови і слов'янської етнології. Вже у студентські роки став стипендіатом Національного Музею, згодом працював у ньому адміністратором і науковим співробітником. Упорядковував

рукописи і стародруки, опублікував низку статей, присвячених музею. За дорученням директора музею І. Свенціцького разом з іншими авторами зібрав матеріал до бібліографічного покажчика статей по музейництву і мистецтву, опублікованих упродовж 1882–1927 років у газеті «Діло». Був виготовлений машинописний варіант цього покажчика, який вийшов друком щойно в 1995 р.

Головне місце в бібліографічному доробку Є. Ю. Пеленського посідає «Бібліографія української бібліографії», яку упродовж 1932–34 років друкував часопис „Дзвони”, а згодом вона вийшла окремим виданням. Цей метабібліографічний покажчик, що налічував 2359 бібліографічних записів і мав загальноукраїнський характер, отримав високу оцінку критики. Окрім того, Є. Ю. Пеленський склав декілька галузевих бібліографічних посібників другого ступеня, які опублікував у часописах «Рідна мова» і «Рідна школа».

Паралельно займався педагогічною діяльністю. Викладав у Львові в Купецькій гімназії «Рідної Школи» (1929–1939), в Кооперативному ліцеї РСУК, в 1939–1941 роках вів торговельні курси у Кракові та Ярославі (Польща). У 1943 р. став доцентом Українського Вільного Університету в Празі, згодом у Мюнхені. Був автором і видавцем понад 20 підручників українською та німецькою мовами. Загалом його наукова і публіцистична спадщина налічує понад 250 праць.

Як літературознавець досліджував творчість українських і зарубіжних письменників. Виявляв інтерес до літературних процесів 20–30-х років ХХ ст. і видав у 1936 р. «Антологію сучасної української поезії». Виношував ідею створення «Словника західноукраїнських письменників», яку, щоправда, не вдалось реалізувати. Надіслані на його заклик у пресі автобіографії письменників зберігаються в фонді НТШ в ЦДІА України у Львові.

Успішно займався видавничою і редакторською діяльністю. Дебютував у пластовій періодиці, організувавши видавництво «Вогні» та одноіменний часопис для молоді. Був редактором літературного часопису «Дажбог» (1932–1934), Літературного додатку до «Нового Часу» (1934–1936). Дописував до багатьох періодичних видань, серед них «Молоде життя», «ЛНВ», «Записки

НТШ», «Діло», «Рідна школа», «Новий час», «Богословія», «Наша культура», «Дзвони», «Життя і Знання» та ін.

Виїхавши в 1939 р. до Кракова, став співзасновником і першим директором «Українського видавництва», яке поруч із книжками видавало газету «Краківські Вісті». Згодом заснувавав і очолив видавництво «Бистриця», яке в повоєнні роки переніс до Міндену, а потім до Бломбергу в Німеччині. Тут опублікував бібліографічний покажчик «Ucrainica в західно-європейських мовах».

У 1949 р. емігрував до Австралії. Доклав чимало зусиль для організації Австралійського відділення НТШ і в 1950–1956 роках був його керманичем. Заснував видавництво «Слово» та одноіменний часопис.

Дійсний член НТШ з 1938 р. У 1939 р. обраний до Президії Товариства. У 1936–1939 роках був референтом друкарні й палітурні. Член Етнографічної та Літературознавчої комісій НТШ. До складу Бібліографічної комісії обраний 22 березня 1932 р. Взяв участь у восьми засіданнях осередку. Від грудня 1933 р. виконував обов'язки секретаря Комісії. Заступник, а згодом голова Українського товариства бібліофілів у Львові. Очолював редакцію «Української книги», що була спільним органом Бібліологічної комісії НТШ і Українського товариства бібліофілів у Львові.

Вибр. пр.: Старі поети нової доби. *ЛНВ*. 1929. Т. 99, кн. 6. С. 515–519; Західно-українська етнографія (1919–1929): огляд. *ЛНВ*. 1930. Т. 101, кн. 2. С. 159–165; Пластовий гурток. Львів: Вогні, 1930. 48 с.; Педагогічна бібліографія за 1932 рік. *Українська школа*. 1932. Чис. 2/3. С. 34–35; чис. 4/5. С. 74–78; Бібліографія шевченківської бібліографії / Є. Ю. П. *Дажбог*. 1933. Чис. 3. С. 54–57; Богдан Лепкий: літературний нарис. Львів: з друк. НТШ, 1933. 15 с.; Долиною Опору й Стрия: туристичний провідник для літників і прогульківців. Львів: накл. туристично-краєзнавчого т-ва „Плаї”, 1933. 62, [8] с.: іл., карта; Матеріали до бібліографії Б. Лепкого. *Дзвони*. 1933. Чис. 2. С. 90–95; 450-ліття українського друкованого слова. *Дажбог*. 1933. Чис. 1. С. 12–14; Бібліографія української бібліографії. Львів: з друк. „Бібльос”, 1934. 198, [2] с.;

Бібліографія української мовознавчої бібліографії. *Рідна мова*. 1934. Чис. 3. С. 109–112; чис. 4. С. 161–164; чис. 6. С. 253–256; чис. 7. С. 309–311; чис. 8. С. 361–364; чис. 9. С. 401–402; чис. 10. С. 449–452; До питання про бібліографію стародруків. *Богословія*. 1934. Т. 12, кн. 2/3. С. 191–193; кн. 4. С. 290–295; Національний музей у Львові: тридцятиліття, 1905–1935. *Наша культура*. 1935. № 4. С. 243–247; Райнер Марія Рільке й Україна. Львів, 1935. 29 с.; Сучасне західно-українське письменство: огляд за 1930–1935 рр. Львів: накл. автора, 1935. 64 с.; Матеріали до краєзнавчої бібліографії Галичини, Волині та Закарпаття: (українські книжки за 1900–1935 рр.). Львів: друк НТШ, 1936. 18 с.; 3 доби „Русалки Дністрової”: (Віденський літературний кружок в рр. 1836–38). Львів, 1937. 8 с.; «Русалка Дністрова»: матеріали до бібліографії. Львів: накл. Укр. т-ва бібліофілів, 1937. 22 с.; Шевченкові книжки про клясичну старовину. *Українська книга*. 1937. Чис. III. С. 69–76; Марко Черемшина. Львів: Ізмарагд, 1938. 47 с.; «Украинская литературная летопись»: перший український книгознавчий журнал (1856–1860). *Українська книга*. 1938. Чис. I. С. 1–13; До проблеми клясицизму в Шевченковій творчості. *Сьогочасне й минуле*. 1939. Кн. III/IV. С. 23–31; Книжна справа на Наддніпрянщині 1938. *Українська книга*. 1939. Чис. I. С. 13–14; Українська Педагогічна Бібліографія. [Львів, 1939]. 16 с.; Культура й культ української книги. Краків: друк. «Поспішна», 1941. 15 с.; Богацький П., Пеленський Є. Ю. Шевченкіана в Великонімеччині за 1940–1941 рр. *Українська книга*. IV. Львів; Краків, 1942. С. 185–188; Бібліографія українського книгознавства за 1940–1942 рр. *Українська книга*. V. Львів; Краків, 1943. С. 113–116. Без підп.; Б. Лепкий. Творчий шлях. Бібліографія творів. 2-ге вид. Краків; Львів: Укр. вид-во, 1943. 55 с.; Українська наука в Польщі за час війни (1940–1944). *Сьогочасне й минуле*. 1948. Чис. 1. С. 42–49; Ucrainica в західно-європейських мовах: вибрана бібліографія. Мюнхен: Бистриця, 1948. 111 с.; Кузеля З., Пеленський Є. Історія української бібліографії. *Енциклопедія українознавства. Тематична частина*. Мюнхен; Нью-Йорк: Молоде життя, 1949. Т. 1. С. 966–969; Бібліографічний покажчик статей по музейництву і мистецтву, поміщених у „Ділі” в річниках I–

XIV (1882–1927 pp.) / зібрали: В. Волинський, Б. Кравців, С. Охримович, Е. Ю. Пеленський; упоряд. Е. Ю. Пеленський; підгот. тексту до публікації, додатковий список, імен., геогр. покажч. та передм. С. П. Костюка. Львів, 1995. 128 с. Передрук з машинопису 1928 р.

Літ.: Антонюк Н. Пеленський Євген Юлій. *Українська журналістика в іменах: матеріали до енциклопедичного словника*. Львів, 1996. Вип. III. С. 238–241; Головата Л. «Українське видавництво» у Кракові–Львові 1939–1945: бібліографічний довідник. Київ: видавництво «Часопис „Критика”», 2010. Т. 1: Книжки й аркушеві видання. 326 с.; Гринько М., Корнійчук М. Подвижник української справи – Євген-Юлій Пеленський. *Слово і Час*. 2008. № 4. С. 88–92; Євген-Юлій Пеленський. *Видавнича справа та редагування в Україні: постаті і джерела (XIX – перша третина XX ст.)* / за ред. Н. Зелінської. Львів, 2003. С. 224–229; Євген-Юлій Пеленський. Життєписно-бібліографічний нарис / ред. кол.: Я. Падох, А. Курдидик, Р. Микитович. Львів, 1994. 104 с.; Ільницький М. Автор „ненаписаної” історії літератури (Євген-Юлій Пеленський). *Критики і критерії: Літературно-критична думка в Західній Україні 20-30-х рр. XX ст.* Львів: ВНТЛ, 1998. С. 129–148; Качкан В. Євген Пеленський – учений і громадський діяч. *Київська старовина*. 1994. № 6. С. 76–78; Качкан В. Із редакційно-видавничої теки (Євген Пеленський). *На гребені думки: вибір праць*: у 3 т. Івано-Франківськ: „Місто НВ”, 2015. Т. 3. С. 303–312; Книш І. Пам’яті Євгена-Юлія Пеленського. *Відгуки часу*: вибр. нариси, статті, спогади, матеріали. Вінніпег: накл. авторки, 1972. С. 140–144; [Лепкий Л.]. Новий доцент Українського вільного університету в Празі. *Краківські вісті*. 1943. № 112. 24 верес. С. 5. Без підп.; Пеленська І. Літературознавчі праці Є.-Ю. Пеленського. *ЗНТШ*. 1976. Т. 187. С. 112–115; Плехова І. Автура книгознавчого часопису «Українська книга» (1937–1943). *Вісник Київського нац. ун-ту ім. Т. Шевченка*. Київ, 2010. Вип. 17. С. 18–21; Сілевич Л. Журнал „Дажбог” (1932–1935) як етап видавничо-редакторської діяльності Є.-Ю. Пеленського. *Збірник праць НДЦП ЛНБ ім. В. Стефаника*. 2004. Вип. 12. С. 441–459; Рибчинська Н. Загальноукраїнський характер метабібліографії західноукраїнських

бібліографів першої половини ХХ ст. *Записки ЛННБУ ім. В. Стефаника*: [зб. наук. праць]. Львів, 2008. Вип. 1(16). С. 317–329; Середа О. Невгамовний книголюб: Євген Юлій Пеленський. Середа О. *У полоні арту: українська мистецька преса Галичини міжвоєнного двадцятиліття*: монографія. Львів, 2023. С. 266–267; Сілевич Л. Журнал „Дажбог” (1932–1935) як етап видавничо-редакторської діяльності Є.-Ю. Пеленського. *Збірник праць НДЦП ЛНБ ім. В. Стефаника*. 2004. Вип. 12. С. 441–459; Сілевич Л. Із редакторсько-видавничого досвіду Євгена-Юлія Пеленського (за архівами та раритетами). *Збірник праць НДЦП ЛНБ ім. В. Стефаника*. 2003. Вип. 11. С. 749–763; Соколишин О. Д-р Євген Юлій Пеленський (1908–1956) – визначний український бібліограф. *Ювілейний Науковий Конгрес для відзначення століття НТШ*. Програма Конгресу і абстракти доповідей. Нью Йорк ; Париж ; Сидней ; Торонто, 1973. С. 75–76; Соколишин О. Євген-Юліан Пеленський – визначний український бібліограф. *Українська книга*. 1974. № 1. С. 5–8; Соколишин О. Др. Євген Юлій Пеленський – визначний український бібліограф. *ЗНТШ*. 1976. Т. 187. С. 263–266.

Бібліогр.: Бібліографія праць Є.-Ю. Пеленського. Вибрана бібліографія, 1928–1948 / [склав Є.- Ю. Пеленський]. Бломберг : друк. «Бистриці», 1949. 39 с.; Бібліографія друкованих праць Є.-Ю. Пеленського / Мирослав Мороз. *Євген-Юлій Пеленський. Життєписно-бібліографічний нарис*. Львів, 1994. С. 71–109.

Шендрик Іван (1879–?) – історик, педагог, бібліограф, музеєзнавець.

Народився у с. Ярове на Київщині. Після закінчення 3-ої Київської гімназії (із золотою медаллю) вступив у 1900 р. на медичний факультет Київського університету. За активну участь у студентському русі в 1903 р. був примусово взятий до війська. Поновившись в університеті, став студентом фізико-математичного факультету. У 1906 р. був ув'язнений у Лук'янівській

тюрмі, а повернувшись до університету, вступив на історично-філологічний факультет, який закінчив 1911 р.

Під час Першої світової війни його мобілізували до російської армії, але згодом він перейшов до складу українських вільнокозацьких формувань. Входив до Генеральної Ради Вільного козацтва, очолював видавничий відділ Генерального штабу Армії УНР. Підготував перші українські військові статuti, посібник з військово-історичної термінології, викладав в українських військових школах. Розробив проєкт видання фахового науково-військового журналу, склав кілька підручників з математики для матурантів-екстернів.

Після поразки УНР перебував у таборі для інтернованих військовополонених у Ченстохові в Польщі. Наприкінці 1922 р. оселився у Львові й упродовж семи років перебивався тимчасовими заробітками. Деякий час викладав в учительській семінарії, був інспектором у «Рідній Школі», працював коректором у календарі-альманасі «Дніпро» та у видавництві «Червона Калина», підробляв уроками. Лише наприкінці 1929 р. отримав постійну посаду директора Архіву давніх актів при Національному музеї, згодом – у «Студіоні». Входив до складу культурно-освітніх і військових товариств: «Просвіта», «Сокіл», «Українське товариство допомоги українським емігрантам», Всеукраїнська спілка інвалідів. Був членом правління Українського воєнного товариства та управи Воєнно-історичного музею-архіву у Тарнові, якому допомагав у придбанні книг і експонатів.

Із приходом більшовиків і закриттям «Студіону» перейшов до бібліотеки НТШ, й одночасно працював бібліотекарем в книгозбірні університету. В грудні 1939 р. заарештований органами НКВС. Подальша доля невідома.

Автор низки спогадів та публікацій науково-популярного характеру в календарях «Червоної Калини» й «Просвіти», в часописах «Бібліотечний порадник», «Життя і Знання», «Назустріч», «Наша Батьківщина», «Літопис Червоної Калини». Властиво в «Літописі Червоної Калини» у 1931–1939 роках І. Шендрик систематично подавав список джерел з історії українських визвольних змагань 1914–1921 років. У 1937 р. в збірнику «Золоті Ворота»

опублікував «Матеріали до бібліографії Січових Стрільців», які паралельно вийшли як сьомий том у серії Бібліологічної комісії НТШ «Матеріали до української бібліографії». Взяв участь у підготовці «Української Загальної Енциклопедії» (1931–1934) у якості референта розділу преси і періодики для словникової частини УЗЕ. Маючи власноруч зібраний великий корпус матеріалів до бібліографії українських періодичних видань (2275 аркушів), референт з максимальною повнотою охопив пресодруки і забезпечив якісну підготовку статей-гасел.

Із НТШ почав співпрацювати на початку 1920-х років, а 7 листопада 1923 р. був обраний до складу Бібліографічної комісії. Взяв участь у десяти засіданнях осередку. Від листопада 1930 р. до грудня 1933 р. був секретарем Комісії, а згодом обирався заступником голови (грудень 1933 р. – листопад 1935 р., лютий 1938 р. – 1939 р.). Також входив до складу Комісії нової історії України.

Вибр. пр.: До історії визвольних змагань : «Літопис Червоної Калини» / І. Ш. *Діло*. 1931. Чис. 31. С. 4; Список жерел до історії української визвольної війни 1914–1921 р. / І. Ш. *Літопис Червоної Калини*. 1931. Чис. 2, 3, 5–11; 1932. Чис. 1–4, 6–9; 1933. Чис. 1–7/8, 10, 11; 1934. Чис. 1–3, 5–9, 11, 12; 1935. Чис. 2, 4–9, 11, 12; 1936. Чис. 3–5, 7/8–12; 1937. Чис. 1–4, 6–12; 1938. Чис. 1–7/8, 11, 12; 1939. Чис. 1, 2; Історія одного раненого / з оповідання М. Петришина написав І. Ш. *Літопис Червоної Калини*. 1933. Чис. 1. С. 7; Козацька одчайдушність. *Історичний календар-альманах Червоної Калини на 1936 рік*. Львів: наклад. видавничої кооперативи «Червона Калина», 1935. С. 15; Наступ українського війська на книгарню (1917 р.). *Історичний календар-альманах Червоної Калини на 1937 рік*. Львів: наклад. видавничої кооперативи «Червона Калина», 1936. С. 108–111; Архіви і краєзнавство. *Наша Батьківщина*. 1937. Чис. 12. С. 265–268; Матеріали до бібліографії Січових Стрільців / зладив Іван Шендрик. *Золоті Ворота: Історія Січових Стрільців, 1917–1919*. Львів: видавнича кооператива «Червона Калина», 1937. С. 321–381; Матеріали до бібліографії Січових Стрільців. Львів : наклад. НТШ, 1937. 61 с. (Матеріали до української

бібліографії / видає Бібліологічна комісія Наукового Товариства імені Шевченка; т. VII); Наша воєнна література. *Назустріч*. 1937. Чис. 21. С. 4; Фінал свободи, принесеної на багнетах: (Київський спомин з 1918 р.) / написав Ів. Ш. *Літопис Червоної Калини*. 1938. Чис. 2. С. 9–10; Чужинецька література. I. Архивъ Русской Революціи, издаваемый I. В. Гессеном / подав I. Ш. *Літопис Червоної Калини*. 1939. Чис. 5. С. 21–23.

Літ.: Андрусак М. Історіографія українських державних змагань у 1917–1921 рр. *Історіографічні дослідження в Україні*. 2014. Вип. 25. С. 121–122; Бібліографія джерел до історії Українських Січових Стрільців / уклад. С. Ріпецький. Нью-Йорк, 1965. С. 64; Гуцаленко Т. Іван Шендрик як референт розділу періодики «Української Загальної Енциклопедії»: (за матеріалами відділу рукописів ЛНБ ім. В. Стефаника НАН України). *Українська періодика: історія і сучасність*: доп. та повідомл. сьомої Всеукр. наук.-теорет. конф., Львів, 17–18 трав. 2002 р. Львів, 2002. С. 711–716; Гуцаленко Т. Шендрик Іван Захарович. *Українська журналістика в іменах: матеріали до енциклопедичного словника*. Львів, 2003. Вип. 10. С. 487–493; Когут С. «Матеріали до бібліографії Січових Стрільців» Івана Шендрика у контексті історичної бібліографії. *Бібліографічна комісія Наукового товариства імені Шевченка у Львові (1909–1939): напрями діяльності та постаті*: зб. наук. пр. Львів, 2010. С. 241–255; Кривенко М. Бібліотека «Студіону» у Львові: переміщення книжкових та рукописних колекцій (1940–1947). *Записки ЛНБ*. 2005. Вип. 13. С. 250–251; Кривенко М. «Літопис монастиря священномученика Йосафата Студійського уставу у Львові» як джерело до вивчення історії книгозбірні «Студіону» (1909–1940). *Записки ЛННБУ*. 2008. Вип. 1 (16). С. 472; Рибчинська Н. Видавнича діяльність Бібліографічної комісії НТШ у галузі ретроспективної українознавчої бібліографії. *Записки ЛНБ*. 2004. Вип. 12. С. 161–163; Трегуб М. М. Бібліографічні джерела відділу рукописів ЛНБ НАН України до історії українських періодичних видань XIX – XX ст. *Теоретичні та організаційні проблеми формування репертуару української книги та періодики*: доп. та повідомл. Міжнар. наук. конф., 25-26 серп. 1995 р. Львів, 1996. С. 352–358;

Шендрик Іван. *Реєстр розсекречених архівних фондів України*. Київ, 2009. Т. 1, кн. 1. С. 53.

Члени Бібліографічної комісії

Андрохович Амвросій (1879–1942) – педагог, історик, філолог. Народився у с. Лисець на Станиславівщині. Закінчив польську гімназію у Станиславові. Вивчав право і філологію у Львівському і Краківському університетах. Склавши кваліфікаційний іспит на право викладання української мови та класичної філології у середніх школах, вчителював у Коломиї, Тереховлі, Перемишлі, Сокалі, Станиславові та Львові. Співпрацював із Ставропігійським інститутом: належав до Ради Ставропігії, у 1918–1923 роках був префектом книгарні Інституту.

В 1939–1940 роках – викладач кафедри української мови у Львівському університеті. На запрошення Йосипа Сліпого в 1941–1942 роках викладав у відновленій Греко-Католицькій Богословській Академії у Львові.

Предмет наукових досліджень – історія української культури і освіти, передовсім історія середнього і вищого духовного шкільництва Галичини. Друкувався у «Записках Наукового товариства ім. Шевченка», Збірнику Львівської Ставропігії, у часописі «Українська школа» та ін. Автор статей про відомих західноукраїнських діячів І. Лаврівського та І. Горбачевського. Найповажніша наукова праця «Львівське «Studium Ruthenum», оперта на архівних джерелах, вміщує чималий корпус матеріалів біобібліографічного характеру.

Член НТШ від 1907 р., дійсний член Філологічної секції з 1923 р. До складу Бібліографічної комісії обраний на засіданні 19 травня 1922 р. Взяв участь в одному засіданні осередку.

Вибр. пр.: Іван Лаврівський: один з піонерів українського відродження в Галичині, 1773–1820. *ЗНТШ*. 1919. Т. 128. С. 51–120; Іван Горбачевський, примірний парох Ставропігійського Братства. *Збірник Львівської Ставропігії. Минуле і сучасне*: студії, замітки, матеріали. Львів, 1921. Т. 1. С. 55–98; Львівське «Studium Ruthenum». *ЗНТШ*. 1921. Т. 131. С. 12–195; 1922. Т. 132. С. 185–217; 1925. Т. 136/137. С. 43–105; 1927. Т. 146. С. 33–118; 1929. Т. 150.

С. 1–80; Із минулого академічної гімназії у Львові. *Українська школа*. 1925. Т. 3, зш. 7/9. С. 15–23; «Іллірійська» друкарня і книгарня Осипа Курцбека 1770–1792 та її зв'язки з угорською і галицькою землею: причинок до історії друкарства кирилицею у Відні. *ЗНТШ*. 1929. Т. 150. С. 109–120; Образки з історії середнього шкільництва в Галичині в XVIII і XIX ст. *ЗНТШ*. 1930. Т. 100. С. 289–310; Віденське Barbareum. Історія королівської Генеральної греко-католицької Семинарії при церкві св. Варвари у Відні з першого періоду її існування (1775–1784). *Праці Греко-Католицької Богословської Академії у Львові*. Львів, 1935. Т. I–II, ч. I. С. 42–213; Історія Греко-католицької Генеральної Духовної Семинарії у Львові (1783–1810). *Праці Греко-Католицької Богословської Академії у Львові*. Львів, 1936–1939. Т. III, ч. II. С. 61–512.

Літ: Амврозій Андрохович. *Хроніка НТШ у Львові за роки 1923–1925*. Львів : накл. НТШ, 1926. Чис. 67/68. С. 92–93; Амвросій Андрохович. *Ювілейна книга української академічної гімназії у Львові. На сторіччя першого українського іспиту зрілості 1878–1978*. Філадельфія ; Мюнхен, 1978. С. 124–125; Дубова Т. „Львівське «Studium Ruthenum» Амвросія Андроховича як бібліографічне джерело. *Бібліографічна комісія Наукового товариства імені Шевченка (1909-1939): напрями діяльності та постаті* : зб. наук. пр. Львів, 2010. С. 256–268; І. К. [Крип'якевич Іван]. Пам'яті Амврозія Андроховича. *Львівські вісті* : щоденник для дистриktу Галичини. 1942. Чис. 261. С. 2; Проф. Амврозій Наленч-Андрухович. *Світильник істини* : джерела до історії Української Католицької Богословської Академії у Львові, 1928–1944 / матеріали зібрав і опрацював Павло Сениця. Торонто ; Чікаго, 1973. Ч. 1. С. 275–277; [Сімович В.]. Амвросій Андрухович : [некролог]. *Краківські вісті* : український щоденник. 1942. Чис. 239. С. 4.; Терлак З. Андрохович Амвросій Антонович. *Львівський національний університет імені Івана Франка* : ENCYCLOPEDIA. Львів, 2011. Т. 1. С. 141–142; Фелонюк А. Андрохович Амвросій-Аврелій. *Наукове товариство імені Шевченка*: енциклопедія. Київ ; Львів ; Тернопіль, 2012. Т. 1. С. 160–163.

Бібліогр.: Бібліографія. *Наукове товариство імені Шевченка і Тернопільщина (1873–1940). Філологічна секція* : бібліографічний покажчик / укл. Л. Оленич. Тернопіль : Підручники і посібники, 2021. С. 11–12.

Андрусяк Микола (1902–1985) – історик, педагог, публіцист, літературний критик.

Народився у с. Переволочна на Львівщині. Навчався в гімназіях у Бродах, Яворові, Золочеві та Львові. В 1919–1920 роках перебував у лавах УГА й армії УНР. У 1928 р. закінчив філософський факультет (гуманістичний відділ) Львівського університету, у 1931 р. отримав тут ступінь доктора філософії.

Від листопада 1927 р. до 1937 р. з перервами працював у книгозбірні НТШ. Вчителював у дівочій гімназії «Рідної школи». В 1937–1938 роках перебував на посаді ректора і викладача історії України в Робітничому університеті товариства «Сила» у Львові.

Після встановлення в 1939 р. радянської влади, яка спочатку намагалася залучити до співпраці місцеву інтелігенцію, отримав посаду проректора Львівського університету, але незабаром був звільнений, і наприкінці 1939 р. виїхав до Польщі. Під час німецької окупації в 1941–1942 роках працював у Міській управі Києва й очолював Інститут історії України.

Від 1944 р. перебував на еміграції в Чехо-Словаччині, згодом у західній Німеччині. У 1946–1948 роках викладав історію України в УВУ в Мюнхені. У 1950 р. переїхав до США. Продовжував педагогічну діяльність як професор університету в Північному Огайо. Закінчив свій життєвий шлях у Бостоні.

У науковому доробку М. Андрусяка понад 600 праць, написаних різними мовами: студії з історії України XIII–XVIII століть, дослідження суспільно-політичних рухів Галичини, зокрема москвофільства, розвідки з історії церкви, з генеалогії та геральдики. Вивчав діяльність українських істориків: М. Костомарова, М. Грушевського, Д. Багалія, С. Томашівського. Друкувався в «Записках НТШ», «Українській книзі», «Житті і Знанні»,

«Літописі Червоної Калини», «Ділі», «Богословії».

Дійсний член Історично-філософичної секції НТШ з 1932 р., член Комісії старої історії України, Комісії нової історії України, Статистичної комісії, Історично-джерелознавчої комісії, Дидактично-історичної комісії. До складу Бібліографічної комісії обраний 22 березня 1932 р. Взяв участь у дев'яти засіданнях осередку. Долучався до дискусій, вносив пропозиції щодо обрання президії Комісії. На засіданні 17 вересня 1932 р. зreferував працю І. Борщака «Україніка за кордоном. Критико-бібліографічний огляд західноєвропейських публікацій про Україну та українців від початку друкарства до наших днів». Вказавши на методологічні недоліки та лакуни, запропонував повернути рукопис авторові для доопрацювання, що й було записано в рішеннях Комісії. На засіданні 1 січня 1937 р. зreferував свою статтю «Післявоєнна історіографія української книги», яку Комісія ухвалила до друку в часописі «Українська книга». Обговоривши питання про участь Комісії в укладанні поточної загальнослов'янської бібліографії, члени осередку доручили М. Андрусякові звернутися до кустоша бібліотеки «Ossolineum» Владислава Віслоцького для з'ясування окремих сумнівних питань. Через вибух Другої світової війни цей проєкт не було реалізовано.

Вибр. пр.: До питання про авторство «Літопису Самовидця». *ЗНТШ*. 1928. Т. 149. С. 189–194; Останній відступ [УГА] : спомини. *Літопис Червоної калини*. 1930. Чис. 12. С. 7–8; На зорі галицько-української преси. *Діло*. 1931. Чис. 163. С. 4; чис. 164. С. 5; чис. 165. С. 5; Галицько-український часопис у 1848 р. *Життя і Знання*. 1932. Чис. 15. С. 441; Початки християнства на Україні. *Життя і Знання*. 1932. Чис. 4. С. 99–100; Українська історіографія за останнє десятиліття (1921–1930). *Літопис Червоної калини*. 1932. Чис. 9. С. 20–22; чис. 10. С. 21–23; З найновішої літератури про Мазепу. *Вістник*. 1933. Т. 2, кн. 4. С. 284–290; Нариси з історії галицького москвофільства : (з портретами москвофільських діячів). Львів : з друкарні Видавничої Спілки «Діло», 1935. 48 с.; Наукове товариство ім. Шевченка у Львові: (його історія, завдання й теперішній стан). *Життя і Знання*. 1935. Чис. 9. С. 258–260; З новішої

історіографії української книги. *Українська книга*. 1937. Чис. II. С. 58–62; Післявоєнна історіографія української книги. *Українська книга*. 1937. Чис. I. С. 25–30; Українська історіографія. *Збірник Українського Наукового Інституту в Америці*. Сент Пол ; Прага, 1939. С. 5–24; Етапи в розвитку української нації. Прага : Укр. вид-во «Пробоем», 1941. 15 с.; Тризуб. [Б. м.] : Видавниче товариство «Вернигора», 1947. 30 с.; Назва «Україна». Чикаго : Накладом вид-ва «Самостійна Україна», 1951. 40 с.; Іван Франко та історичні концепції Михайла Грушевського. *ЗНТШ*. 1967. Т. 183. С. 103–116; До початків державності в Україні. *Богословія*. Рим : Українське Богословське наукове товариство, 1970. Т. 34, кн. 1/4. С. 48–76; Михайло Грушевський як історик, народник і державник. *ЗНТШ*. 1978. Т. 194. С. 7–20.

Літ.: Автобіографія (вересень 1932) / публікація Л. Тиміш. *Дрогобицький краєзнавчий збірник*. Дрогобич, 2000. Вип. 4. С. 468–478; Андрусак Микола Григорович. *Історія української бібліотечної справи в іменах (кінець XIX ст. – 1941 р.)* : матеріали до біобібліографічного словника. Київ, 2017. С. 21; Глаголюк В. Андрусак Микола Григорович. *Українська журналістика в іменах* : матеріали до енциклопедичного словника. Львів, 1997. Вип. 4. С. 6–8; Качкан В. Противник антрактів у дослідженнях історії України (наукові візії Миколи Андрусяка). *Хай святиться ім'я твоє: Українознавство та пресологія (XIX – перша половина XX ст.)*. Львів : Фенікс, 1998. Кн. 3. С. 240–252; Микола Андрусак. *Ювілейна книга української академічної гімназії у Львові. На сторіччя першого українського іспиту зрілості 1878–1978*. Філадельфія ; Мюнхен, 1978. С. 125–126; Піх О., Чебан М. Мирон Кордуба і Микола Андрусак: до історії взаємин. *Україна – Польща: історична спадщина і суспільна свідомість*. 2012. Вип. 5. С. 158–178; Тиміш Л. Микола Андрусак : матеріали до біографії. *Дрогобицький краєзнавчий збірник*. Дрогобич, 2000. Вип. 4. С. 462–468; Фелонюк А., Чебан М. Андрусак Микола. *Наукове товариство імені Шевченка* : енциклопедія. Київ ; Львів ; Тернопіль : Наукове товариство імені Шевченка, 2012. Т. 1. С. 170–174: портр.; Чебан М. Микола Андрусак (1902–1985) / НАН України, Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича.

Львів, 2013. 85 с.; Чебан М. Микола Андрусяк. Історія історика / НАН України, Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2015. 354 с.; Чебан М. Співпраця Миколи Андрусяка з Іваном Крип'якевичем. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Вип. 28. Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві. Львів, 2016. С. 571–581; Якимович Б. Микола Андрусяк – дослідник історії України. Андрусяк М. *З минулого Знесіння*. [2-ге вид.]. Львів : Старе Знесіння : Просвіта, 1992. С. 3–5; Ясь О. Микола Андрусяк та його наукова спадщина : (матеріали до біобібліографії). *Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики* : зб. наук. пр. Київ : Інститут історії України, 2006. Чис. 13, ч. 1. С. 313–320.

Бібліогр.: Бібліографія [праць М. Андрусяка за 1927–1932 рр.] / [склав М. Андрусяк] ; публікація і коментарі Л. Тиміш. *Дрогобицький краєзнавчий збірник*. Дрогобич, 2000. Вип. 4. С. 474–477; Матеріали до бібліографії праць М. Андрусяка / склав О. Ясь. *Спеціальні історичні дисципліни: питання теорії та методики* : зб. наук. пр. Київ : Інститут історії України, 2006. Чис. 13, ч. 1. С. 321–342; Чебан М. Бібліографія праць Миколи Андрусяка. Чебан М. *Микола Андрусяк. Історія історика*. Львів, 2015. С. 299–340; Бібліографія. *Наукове товариство імені Шевченка і Тернопільщина (1873–1940). Історично-філософська секція* : бібліографічний покажчик / укл. Л. Оленич. Тернопіль : Підручники і посібники, 2018. С. 8–19.

Антонович Дмитро (1877–1945) – історик мистецтва і театру, мистецтвознавець, редактор, педагог, політичний і громадський діяч.

Народився в Києві в родині відомого українського історика Володимира Антоновича. Навчався у 4-й Київській гімназії та в Київському і Харківському університетах. Активний учасник студентського руху, один із засновників та лідерів Революційної української партії (РУП, згодом УСДРП). Брав участь у видавництві агітаційних брошур та пресових органів партії.

У період національно-визвольних змагань був членом і товаришем

голови Української Центральної Ради, призначався міністром морських справ УНР, міністром у справах мистецтва в часи Директорії, очолював закордонні дипломатичні місії.

Відіграв помітну роль в організації культурно-мистецького життя в Україні: ініціював утворення національної картинної галереї, був співзасновником Української академії мистецтв, головою Театральної ради й фундатором перших державних українських театрів. Викладав історію театру в Державній драматичній школі, читав історію мистецтва на учительських курсах. У 1913 р. заснував і очолив журнал «Дзвін». Був обраний почесним академіком Української академії мистецтв.

Після поразки національно-визвольних змагань до кінця життя перебував на еміграції. Оселившись у Відні (1920–1921), а потім у Празі (1921–1945), займався науковою, викладацькою та культурно-громадською роботою. Був одним із членів-засновників УВУ в Празі, тричі обирався його ректором і кілька разів деканом філософського факультету. Викладав історію мистецтва, був обраний головою Українського товариства пластичних мистецтв. При УВУ функціонувала бібліотека, якою керувала спеціальна комісія на чолі з Д. Антоновичем, і він тривалий час безкоштовно виконував обов'язки бібліотекаря. Репрезентував українську науку на міжнародній арені й користувався авторитетом серед європейських учених. Брав активну участь в організації та проведенні Українських наукових з'їздів у Празі (1926 р. і 1932 р.). У 1925–1945 роках – очільник Українського історико-філологічного товариства в Празі і директор Музею визвольної боротьби України в Празі. Належав до Українського товариства прихильників книги у Празі: брав участь у його засіданнях, друкувався у пресовому органі Товариства – журналі «Книголюб».

Основні наукові праці Д. Антонович написав на еміграції. Одним із перших він розпочав системні дослідження історії українського театру, мистецтва й культури. Пропагував ідею взаємозв'язку української культури з європейськими й досліджував їх взаємовпливи. У доробку вченого –

театрознавчі публікації, альбоми, біографічні нариси діячів української культури, зокрема О. Мурашка, Т. Бойчука, О. Русова, Г. Нарбута, Т. Шевченка. Найповажніша праця Д. Антоновича «Триста років українського театру, 1619–1919», видана в 1925 р. і перевидана в 2001 р., вміщує солідну прикнижкову бібліографію. У 1921 р. у Відні вийшов перший і єдиний номер часопису «Книга» за редакцією Д. Антоновича, де він опублікував кілька рецензій.

Дійсний член Історично-філософичної секції НТШ з 1932 р. До складу Бібліографічної комісії обраний 7 листопада 1923 р. Безпосередньої участі в засіданнях осередку не брав.

Вибр. пр.: Д. А. Українська артистична вистава у Києві. *ЛНВ*. 1912. Т. 57, кн. 1/3. С. 110–115; Д. А. Бібліографічні замітки. *Дзвін*. 1913. № 1. С. 52–54; Естетичні погляди Шевченка. *ЛНВ*. 1914. Т. 65, кн. 1/3. С. 258–265; Київ : короткий начерк до 16 малюнків. Нью Йорк ; Відень : Голос Правди, 1921. 22, [5] с.; Скорочений курс історії українського мистецтва. Прага : виданє Українського Університету, 1923. 340 с.; Українське мистецтво : конспективний історичний нарис. Прага ; Берлін : Нова Україна, 1923. 12 с.; Український театр : конспективний історичний нарис. Прага ; Берлін : Нова Україна, 1923. 16 с.; Група Празької студії. Прага : Український Громадський Видавничий Фонд, 1925. 14 с., 31 іл.; Із історії церковного будівництва на Україні. Вип. 1. Прага : Видання Українського Історично-Філологічного Товариства в Празі, 1925. 24 с.; Олександр Мурашко (1875–1919). Прага : Видавництво Української Молоді, 1925. 15 с.; Триста років українського театру, 1619–1919. Прага : Український Громадський Видавничий Фонд, 1925. 272, [4] с. Бібліографія: с. 228–256; Дмитро Безперчий (1825–1913). Прага : Видавництво Української Молоді, 1926. 15 с.; Ян Станиславський (1860–1907). Прага : Видавництво Української Молоді, 1926. 15 с.; До питання про походження старої української архітектури. *Ювілейний збірник на пошану академіка Дмитра Йвановича Багалія з нагоди сімдесятої річниці життя та п'ядесятих роковин наукової діяльності*. У Києві, 1927. Т. II. С. 399–403.

(Записки Історично-Філологічного Відділу / Українська Академія Наук ; кн. XIII/XIV); Культ Нарбута і мистецтво нової української книги. *Книголюб.* 1927. Кн. I. С. 22–25; Тимко Бойчук (1896–1922). Прага : Видавництво Української Молоді, 1929. 15 с.; Книжка О. Кисіля про К. Соленика. *Книголюб.* 1930. Кн. IV. С. 216–228; Найновіші розсліди старої української архітектури і значіння їх для історії українського мистецтва : інавгураційний виклад 28 листопада 1928 р. Прага : Український Університет, 1931. 8 с.; Василь Лепикаш (1887–1920). Прага : Видавництво Української Молоді, 1932. 15 с.; Українська культура : збірник лекцій / за ред. проф. Дмитра Антоновича. Подєбради : Українська Господарська Академія в ЧСР, 1934. 334 с.; Уривки із спогадів про Лисенка. *Українська музика.* 1937. Чис. 9/10. С. 143–147; Праця Олександра Русова для українського театру та музики. Львів : з друк. НТШ, 1938. 22 с. Відб. із вид.: Студії з поля сусп. наук. і статистики, т. 5; Чотири редакції «Назара Стодолі». *Сьогочасне й минуле.* 1939. Кн. III/IV. С. 104–114; Deutsche Einflüsse auf die Ukrainische Kunst. Leipzig, 1942. 180 s.; Українська культура : лекції / за ред. Дмитра Антоновича; упоряд. С. В. Ульяновська; вступ. ст. І. М. Дзюби; передм. М. Антоновича. Київ : Либідь, 1993. 592 с.: іл.; Триста років українського театру, 1619–1919 / ЛНУ імені Івана Франка, [Кафедра театрознавства і акторської майстерності філологічного факультету; адаптація тексту згідно з суч. правописом Н. Бічуї ; передм. Богдана Козака]. Перевид. за текстом 1925 р. Львів, 2001. 272 с.; Шевченко-маляр / вступ. слово С. А. Гальченка; післям. Т. І. Андрущенко. Київ : Україна, 2004. 270 с., іл.

Літ.: Антонович Дмитро Володимирович. Верстюк В., Осташко Т. *Діячі Української Центральної Ради* : бібліографічний довідник. 1998. С. 63–65; Антонович Дмитро Володимирович. *Історія української бібліотечної справи в іменах (кінець XIX ст. – 1941 р.)* : матеріали до біобібліографічного словника. Київ, 2017. С. 22–23; Біднов В. Дмитро Антонович (1877–1927 рр.). *ЛНВ.* 1927. Т. 94, кн. 11. С. 256–260; Божук Г., Зігалов В. Дмитро Володимирович Антонович – історик української культури. *Від Наукового товариства ім. Шевченка до Українського Вільного Університету* : матеріали Міжнар. наук.

конф. (Пряшів – Свидник, 12–15 червня 1991 р.) / упоряд. Микола Мушинка. Київ ; Львів ; Пряшів ; Мюнхен ; Париж ; Нью-Йорк ; Торонто ; Сідней, 1992. Ч. 2. С. 224–231; Головацький І. Антонович Дмитро Володимирович. *Українська журналістика в іменах* : матеріали до енциклопедичного словника. Львів, 1997. Вип. IV. С. 8–10; Головченко В. У боротьбі за вільну Україну (політичний портрет Д. Антоновича). *Київська Старовина*. 2002. № 3. С. 142–151; Гончаренко М. Е. Антонович Д. В. *Українська біографістика*. 1999. Вип. 2. С. 64–67; Жук А. Автобіографія Дмитра Антоновича. *Сучасність*. 1961. № 1. С. 103–107; Заремба О. Краєзнавча та бібліотечна діяльність Дмитра Антоновича в Празі. *Історія України. Маловідомі імена, події, факти* : зб. наук. ст. Київ, 2001. Вип. 19. С. 460–464; Міяковський В. Дмитро Антонович. Вінніпег, 1967. 48 с. (Українські вчені / УВАН ; чис. 14); [Сімович В.]. Дмитро Антонович – шістдесятлітник. *Життя і Знання*. 1937. Чис. 12. С. 344; Стефанишин Т. Концепція історії українського мистецтва в науковій спадщині Д. Антоновича, М. Голубця й В. Залозецького: методологічний і порівняльний аспекти. *Записки ЛННБУ*. 2011. Вип. 3 (19). С. 557–571; Стефанишин Т. На пошану Дмитра Антоновича : [про міжнародну наукову конференцію до 130-ліття вченого у Празі]. *Записки ЛННБУ*. 2007. Вип. 15. С. 483–487; Шаповал А. Дмитро Антонович: життя та діяльність : [монографія]. Миронівка : Миронівська друкарня, 2012. 346 с.; Шаповал А. Дмитро Антонович – редактор, критик, публіцист (1917–1919 рр.). *Історичний журнал*. 2008. № 2. С. 43–52; Шаповал А. Становлення Дмитра Антоновича як вченого. *Київська старовина*. 2010. № 1. С. 11–27; Фелонюк А. Антонович Дмитро. *Наукове товариство імені Шевченка* : енциклопедія. Київ ; Львів ; Тернопіль, 2012. Т. 1. С. 199–201.

Бібліогр.: Список писань Антоновича / [склав А. Жук]. *Сучасність*. 1961. № 1. С. 107–114.

Биковський Левко (1895–1992) – книгознавець, бібліотекар, бібліограф, історик, журналіст.

Народився у с. Вільховець на Черкащині. Закінчив комерційну школу в Звенигородці, навчався в Політехнічному і Лісовому інститутах у Санкт-Петербурзі. В 1918 р. працював у Міністерстві закордонних справ УНР, у видавничому товаристві „Друкар”, а в 1919–1921 роках – у Всенародній Бібліотеці України (з перервами), де був одним із перших п’яти бібліотекарів та редактором «Хроніки» книгозбірні. В 1919–1920 роках – студент історично-філологічного факультету й одночасно помічник бібліотекаря в університеті в Кам’янці-Подільському. Восени 1921 р. емігрував до Польщі. В 1921–1922 роках був слухачем філософії Варшавського університету. Одночасно закінчив курс бібліотекознавства при Варшавській Публічній Бібліотеці. Згодом переїхав до Чехословаччини, де у 1922–1927 роках навчався в Українській Господарській Академії в Подєбрадах. Повернувшись до Польщі, працював у 1928–1944 роках у Варшавській Публічній Бібліотеці на різних посадах до директора включно (1942–1944). Із січня 1945 р. перебував у Німеччині, зокрема в таборах для переміщених осіб. Брав участь у розбудові заснованої в Авгсбурзі в листопаді 1945 р. УВАН, очолював її книгознавчу комісію. Влітку 1948 р. емігрував до США. Оселився спочатку у Нью-Йорку, згодом у Денвері (штат Колорадо), де працював у Денверській Публічній Бібліотеці (1954–1963). Продовжував наукову та бібліографічну діяльність, написав і видав низку спогадів.

Автор понад 500 праць. Найбільш плідними у науковій діяльності Л. Биковського вважають варшавський (1921–1922, 1928–1944) та чехословацький (1922–1928) періоди, коли він досліджував теоретичні питання книгознавства, бібліотекознавства, бібліографознавства. Уклав низку персональних бібліографічних покажчиків, зокрема К. Широцького, І. Шовгеніва, С. Рудницького, Ю. Липи, С. Гольдельмана, В. Міяковського, А. Кримського. В останні роки життя реалізував два фундаментальні бібліографічні проекти: власну біобібліографію «У службах українській книжці» та «Українські книгознавчі періодики і збірники першої половини ХХ століття» (надруковано лише 10 примірників).

До складу Бібліографічної комісії НТШ обраний 7 листопада 1923 р. Безпосередньої участі в засіданнях осередку не брав.

Вибр. пр.: Бібліографія. *Наш шлях*. 1920. Чис. 27. С. 4; Міжнародня бібліографія. *Наш шлях*. 1920. Чис. 39. С. 4; Бібліографія праць К. В. Широцького. *Збірник Секції мистецтва Українського наукового товариства в Києві*. Київ, 1921. С. 137–144; Українська бібліографія на еміграції. *Українське книгознавство*. Подєбради, 1922. Зб. 1. С. 3–32; Л. Б. Бібліотековіана Національної Бібліотеки Української Держави. *Українське книгознавство*. Подєбради, 1922. Зб. 2. С. 20–32; Національна бібліотека Української держави (1918–1921). Берлін : Вид-во «Українське книгознавство», 1923. 16 с.; Показчик українських періодичних видань по книгознавству. *Українське книгознавство*. Подєбради, 1922. Зб. 2. С. 35–39. Без підп.; Замітки про книгознавство та книговживання / зібрав та упоряд. Л. Б. Подєбради, 1923. VI, 88 с.; Українські бібліографічні організації. *Записки УГА*. 1924. Т. 2. С. 97–117; Український Науковий Інститут Книгознавства : інформація. Подєбради, 1925. 47 с.; Книгознавство, бібліографія та бібліотекознавство : програма. Каліш : Друкарня т-ва допомоги емігрантам з України в Каліші, 1933. 31 с.; Бібліотечна педагогіка. *Українська книга*. 1938. Чис. II. С. 36–39; Книгознавство. *Українська книга*. 1939. Чис. I. С. 5–9; Департамент книги України. Київ ; Львів ; Харків ; Ростів ; Катеринодар : Видання Державного Видавництва України, 1942. 22, [4] с.; Туреччина : бібліографічні матеріали. [Варшава], 1940. 68 с.; Іван Шовгенів (1864–1943) : біо-бібліографічні матеріали. Одеса, 1943. 8 с.; Степан Рудницький : біо-бібліографічні матеріали. [Одеса], 1943. 14 с.; Бібліотека Кам'янець-Подільського Державного Українського Університету. Нью-Йорк ; Вінніпег : Fundacja popierania bibliotekoznawstwa imienia Maurycji Goszałkowskiej, 1949. 8 с.; До методології книгознавства. Науковий збірник УВАН. Нью-Йорк, 1953. Т. II. С. 12–18; Українські наукові видавництва на еміграції (1945–1950). *Визвольний шлях*. 1958. Кн. 11. С. 1285–1294; Книгозбірня митрополита Іларіона : (спомини). *Віра й культура*. 1963. Чис. 4. С. 17–21; Вклад УВАН у США в Шевченкознавство (Бібліографічні підсумки за

десятиріччя – 1950–1960 роки). *Визвольний шлях*. 1964. Кн. 5. С. 533–539; Книгарні–Бібліотеки–Академія : спомини (1918–1922). Мюнхен ; Денвер, 1971. 152 с.; Соломон Ізраїлевич Гольдельман (1885–1974) : біо-бібліографічні матеріали. Денвер ; Єрусалим, 1976. 293 с.; Українські книгознавчі періодики й збірники першої половини ХХ ст. [Машинопис] : (принагідні нотатки). Денвер, 1978. 206 с.; Матеріали для майбутньої української енциклопедії книгознавства [Машинопис] : (принагідні нотатки). Денвер, 1978. 222 с.

Літ.: Антоник О. В. Левко Биковський і концептуальні засади національної книжкової справи. *Науково-технічна конференція професорсько-викладацького складу, наукових працівників і аспірантів (27 лютого – 2 березня 2018 р.)* : тези доповідей / Українська академія друкарства. Львів, 2018. С. 203; Баран М. Биковський Лев. *Українська журналістика в іменах* : матеріали до енциклопедичного словника. Львів, 2000. Вип. 7. С. 26–30; 2004. Вип. 11. С. 483–486; Биковський Лев(ко) Ю(У)стимович. *сторія української бібліотечної справи в іменах (кінець ХІХ ст. – 1941 р.)* : матеріали до біобібліографічного словника. Київ, 2017. С. 45–48; Білокінь С. Биковський Лев. *Наукове товариство імені Шевченка* : енциклопедія. Київ ; Львів ; Тернопіль, 2012. Т. 1. С. 558–561; Винар Л. Лев Юстимович Биковський. *Український історик*. 1993. Т. ХХХ, чис. 1/4. С. 200–205; Завальнюк О. М. Биковський Лев Юстимович. *Історія Кам'янець-Подільського державного університету в іменах (1918–1921 рр.)*. Кам'янець-Подільський, 2006. С. 339–344; Казакова Н. В. Книгознавець, публіцист, історик : (до 115-річчя від дня народження Л. Биковського). *Бібліотечна планета*. 2010. № 2. С. 16–19; Казакова Н. В. Український книгознавець Л. Биковський – кореспондент Українського наукового інституту книгознавства. *Історія бібліотечної справи в Україні* : зб. наук. пр. Київ, 1995. Вип. 1. С. 67–73; Ківшар Т. Книгознавча концепція Левка Биковського подебрадського періоду (1922–1923). *Вісник Львівського ун-ту*. Сер.: Книгознавство, бібліотекознавство та інформаційні технології. Львів, 2008. Вип. 3. С. 145–156; Ківшар Т. Левко Биковський як історик українського книжкового руху. *Бібліотечний вісник*. 1996. № 1. С. 32–

33; Ковба Ж. Внесок Л. Биковського у формування концепції національно-державної книжкової справи України. *Бібліотечний вісник*. 1996. № 1. С. 33–35; Кочубей Ю. М. Л. У. Биковський (1895–1992) і його внесок в українське сходознавство. *Східний світ*. 2011. № 4. С. 25–28; Наукові читання Інституту української книги, присвячені 100-річчю з дня народження Л. Биковського. *Бібліотечно-бібліографічні класифікації та інформаційно-пошукові системи* : Міжнар. наук. конф., Київ, 10-12 жовт. 1995 р. Київ, 1995. С. 96–107; Прокопчук В. С. І. І. Огієнко, С. О. Сірополко, Л. У. Биковський: любов до книги – крізь усе життя. *Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства* : матеріали 3-ої наук.-практ. конф. (Львів, 29 верес. 2011 р.). Львів : вид-во Львів. політехніки, 2011. С. 130–154; Секунова Ю. Діяльність Л. У. Биковського у Всенародній бібліотеці України. *Вісник КНУКіМ*. Сер.: Історія. Київ, 2002. № 2. С. 85–93; Секунова Ю. В. Історико-культурологічна спадщина Лева Биковського : монографія. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : Компринт, 2012. 243 с.; Яремченко Б., Секунова Ю. Науково-творча спадщина Левка Биковського. *Історія України*. 2000. № 5. С. 8–11 ; № 6. С. 9–10.

Бібліогр.: Биковський Л. У службах українській книжці : біо-бібліографія. Денвер, 1972. 275 с.; Биковський Л. У службах українській книжці : [авто-біо-бібліографія] / упоряд.: Любомир Р. Винар, Ярослав Д. Ісасвич. Львів ; Нью-Йорк, 1997. 328 с.; Левко Устимович Биковський (1895–1992) : біобібліогр. нарис / авт.-склад. Н. В. Казакова. Київ, 1996. 63 с.; Секунова Ю. Історіографічний огляд наукової літератури про Левка Биковського. *Вісник Книжкової палати*. 2001. № 2. С. 25–27.

Богацький Павло (1883–1962) – письменник, літературознавець, журналіст, літературний і театральний критик, редактор, видавець, бібліограф, військовий і політичний діяч.

Народився в м. Купин на Поділлі. Вступив до духовної семінарії у м. Кам'янці-Подільському, проте був звільнений у 1903 р. за причетність до діяльності соціал-демократичного гуртка. Також навчався у військовій школі у Вільно.

Брав активну участь у революційних подіях 1905–1907 років. Належав до таємних організацій «Військовий союз» та «Оборона України», провадив агітаційну роботу серед солдатів. Після арешту й піврічного ув'язнення був звільнений із війська. Продовжив навчання (1907–1908) на агрономічному відділенні Київського політехнічного інституту. Видавав і редагував журнал «Хрін» (1908). З 1909 р. разом із М. Шаповалом видавав у Києві журнал «Українська хата», після закриття якого в 1914 р. був заарештований вдруге і висланий до Сибіру.

У 1917 р. повернувся до Києва і був призначений начальником київської міської міліції. За Директорії обіймав посади столичного отамана і отамана Коша Охорони республіки УНР у Кам'янці-Подільському. Після поразки УНР емігрував на Захід. Спочатку перебував у Варшаві, де працював у редакції газети «Українська трибуна». Згодом переїхав до Праги. Був співредактором журналу «Нова Україна» (1922–1923), очолював Український Громадський Видавничий Фонд. З 1929 р. – професор Українського соціологічного інституту, директор бібліотеки і керівник кабінету Шевченкознавства. Член Українського історико-філологічного товариства у Празі.

У 1940 р. виїхав до Берліна, де співпрацював із „Українським вісником”. Згодом потрапив до табору для переміщених осіб у Міттенвальді, в якому викладав українську літературу в Українській Гімназії та в Українській Учительській Семінарії. У 1949 р. переїхав до Австралії, оселившись у Тірулі. Працював на сталеливарному заводі, але не полишав і журналістської праці, зокрема друкувався в газеті «Вільна думка» (Сідней), дописував до українських часописів у США і Канаді. Був одним із засновників Української громади в Вуллонгонзі, брав активну участь у роботі «Пласту». За активну діяльність у Пласті (Україна, Чехія, Німеччина) нагороджений Орденом св. Юрія в золоті.

Автор двох збірок новел, повісті, низки літературознавчих і критико-бібліографічних праць, рецензій. Найбільшу наукову вартість мають його шевченкознавчі дослідження, з-поміж яких вирізняються огляди шевченкознавчих праць.

Дійсний член НТШ з 1953 р. Членом Бібліографічної комісії обраний на засіданні 22 березня 1932 р. Безпосередньої участі в засіданнях осередку не брав.

Вибр. пр.: Гергарт Гауптман в українських перекладах. *Книгарь*. 1918. Чис. 14. Стп. 821–832; Сучасний стан світового мистецтва. *Нова Україна*. 1923. Чис. 1/2. С. 197–213; чис. 6. С. 33–43; чис. 7/8. С. 168–175; чис. 11. С. 124–136; чис. 12. С. 137–145; Українська еміграція в Німеччині / П. Б. *Трибуна України*. 1923. Чис. 2/3. С. 39–46; До історії критичного видання «Кобзаря» Т. Шевченка. Бібліографічна замітка. *Стара Україна*. 1925. Кн. III/IV. С. 70–72; «Кобзарь» Тараса Шевченка в Празі (1876–1926). *Студентський вісник*. Прага, 1926. Чис. 3. С. 8–14; Матеріали до критичного видання творів Грицька Чупринки. Прага : друк. «Легіографія», 1926. 195 с.; Свято 50-літнього ювілею пражського «Кобзаря» Т. Шевченка / П. Б. *Бібліологічні вісті*. 1926. Чис. 3. С. 93–94; Нове про Т. Шевченка : інформативний огляд (1924–1927) *ЛНВ*. 1927. Т. 93, кн. 5. С. 63–77; кн. 6. С. 129–136; Ucrainica з журналу «Časopis Českého Museum» від початку його існування по 1926 рік, 1827–1925. *ЗНТШ*. 1927. Т. 146. С. 203–214; Видання творів Т. Шевченка на Україні. *Звіт Українського товариства прихильників книги в Празі за 1934 рік*. [Прага, 1935]. С. 15–16; Нове про Шевченка : (інформативний огляд за рр. 1927–1929). *Народознавство*. Прага, 1930. Т. I/III. С. 53–78; Два збірники «Інституту Тараса Шевченка» / П. Б-ий. *Сьогочасне й минуле*. 1939. Кн. III/IV. С. 151–154; Фальсифікатори Шевченка. Там само. С. 52–63; «Кобзар» Тараса Шевченка за сто років 1840–1940. До історії критичного видання : бібліографічний показчик літератури цього питання. *Українська книга*. IV. Львів; Краків, 1942. С. 153–184; Шевченкіяна в Великонімеччині за 1940–1941 рр. / П. Богацький, Є. Ю. Пеленський.

Українська книга. IV. Львів ; Краків, 1942. С. 185–188; Мій дім, мій край... моє життя (хроніка родини Богацьких). Неопублікований мемуарний твір Павла Богацького : [уривок] / публікація та передм. Федора Погребенника. *Пам'ятки України*. 2000. № 3/4. С. 84–87; Мала Літературна Енциклопедія / склав Павло Богацький. Сідней, 2002. 244 с.; Сьогочасні літературні прямуювання. *Хроніка 2000* : український культурологічний альманах. Київ : Фонд сприяння розвитку мистецтв, 2007. Вип. 65/66. С. 758–773.

Літ.: Архіви / зібрав Левко Богацький. Сідней, Австралія, 2003. 432 с.; Богацький Л. Павло Богацький. *Альманах українського життя в Австралії*. Сідней : видання українського часопису «Вільна думка» і Фундації українознавчих студій в Австралії, 1994. С. 926–928; Богацький Павло Олександрович. *Історія української бібліотечної справи в іменах (кінець XIX ст. – 1941 р.)* : матеріали до біобібліографічного словника. Київ, 2017. С. 54; Довгаль С. Згадка про Павла Богацького. *Вільна Україна*. 1963. Чис. 37. С. 60–62; Комариця М. Богацький Павло Олександрович. *Українська журналістика в іменах* : матеріали до енциклопедичного словника. Львів, 2000. Вип. 7. С. 409–411; Кость С. Богацький Павло. *Українська журналістика в іменах* : матеріали до енциклопедичного словника. Львів, 1996. Вип. 3. С. 41–42; Микитович Р. Богацький Павло. *Енциклопедія української діаспори*. Т. 4 (Австралія–Азія–Африка). Київ ; Нью-Йорк ; Чикаго ; Мельборн, 1995. С. 45; Мізюк О. Два монологи в Інституті літератури, присвячені Павлові Богацькому : [Сергій Гальченко, Федір Погребенник]. *Визвольний шлях*. 1995. Кн. 7. С. 821–823; Парубій В. Богацький Павло Олександрович. *Українські бібліографи. Біографічні відомості. Професійна діяльність. Бібліографія* / авт.-уклад.: Р. С. Жданова, Н. І. Абдуллаєва, В. О. Кононенко . Київ, 2008. Вип. 1. С. 41–42. *Прокопчук В. С.* Павло Богацький – учений, краєзнавець. *Історія України: маловідомі імена, події, факти*. Київ, 1999. Вип. 9. С. 357–369; Рибчин І. Павло Богацький : біографічний нарис. Сідней : вид-во «Слово», 1953. 16 с.; Романенчук Богдан. Богацький Павло. *Азбуковник* : енциклопедія української

літератури. Філадельфія : Київ, 1969. Т. 1. С. 380–381; Саєнко Л. Павло Богацький – громадський діяч, письменник, науковий редактор. *Вісник Книжкової палати*. 2005. № 10. С. 42–44; В. С. [Січинський В.]. П. О. Богацький. *Шевченко*. Нью-Йорк, 1955. Річник 4. С. 40–41; Творчий шлях Павла Богацького в контексті української літератури ХХ століття : зб. наук. пр. Вінниця : Нілан-ЛТД, 2017. 192 с.

Бібліогр.: Богацький Павло. *Українські письменники діаспори* : матеріали до біобібліогр. словника / авт.-уклад.: [О. Білик та ін]. Київ : Нац. парлам. б-ка України, 2007. Ч. 1. С. 25–28; Павло Богацький, 1883–1962 : список літератури / Національна б-ка України ім. В. І. Вернадського, Відділ довідково-бібліографічного обслуговування. *Архіви* / зібрав Левко Богацький. Сідней, 2003. С. 423–425; Бібліографія Павла Богацького / склав Роман Микитович. Там само. С. 426–431.

Борщак Ілько (справжнє прізвище Баршак Ілля, 1892–1959) – історик, правознавець, видавець, літературознавець, громадський діяч.

Народився в с. Бельці (нині Республіка Молдова). Згодом родина переїхала до Херсонської губернії. Після закінчення Херсонської гімназії вивчав право і філософію в Петербурзькому, Київському і Новоросійському університетах, спеціалізуючись у галузі міжнародного права.

У роки Першої світової війни перебував на різних фронтах, а в 1918–1919 роках – у лавах армії УНР. У січні 1919 р. у складі делегацій УНР побував у США та Франції. З кінця 1919 р. оселився в Парижі, де й перебував до кінця життя. У 1926–1929 роках видавав тижневик «Українські вісті». У 1938 р. отримав постійну роботу, заснувавши кафедру українознавства Національної школи живих східних мов у Парижі. Видав у Франції перший підручник української мови (1946).

Під час Другої світової війни співпрацював із Рухом опору, за що був ув'язнений німцями (1940–1943). Від 1949 р. – директор Архіву української еміграції у Франції, видавець журналу «Україна» (1943–1953).

Автор близько 400 наукових праць. Належав до державницької історичної школи. Досліджував історичні та літературні зв'язки України з європейськими державами, зокрема з Францією, Швецією, Англією. Ці студії базувалися на архівних матеріалах, які автор опрацьовував у Західній Європі. Дописував до «Записок НТШ», «ЛНВ», книгознавчих журналів: «Бібліологічні вісті», «Книга», «Книжка», «Стара Україна», «Українська книга».

У 1935 р. Історично-філософічна секція НТШ ухвалила рішення про обрання І. Борщака дійсним членом Товариства, однак Президія його не підтримала. Лише в 1949 р. в еміграції вона затвердила це рішення. Членом Бібліографічної комісії обраний 15 березня 1925 р. на пропозицію І. Крип'якевича. Безпосередньої участі в засіданнях осередку не брав.

Вибр. пр.: Бібліографічні мандрування. *Книга*. 1921. Чис. I. С. 4–6; Бібліографічні мандрування. *Книжка*. 1923. Чис. 6/10. С. 84–86; Ідея Соборної України в Європі в минулому: по невиданих документах і стародавніх працях. Париж : Український Друкар, 1923. 28 с.; В книгозбірні гетьмана Орлика. *ЛНВ*. 1923. Т. 81, кн. 11. С. 260–266; Гетьман Пилип Орлик і Франція: (сторінки дипломатичної історії). *ЗНТШ*. 1924. Т. 134/135. С. 79–136; Діярій Пилипа Орлика. *Стара Україна*. 1924. Чис. IX/X. С. 134–136; Європа й Україна в минулому. *Календар Товариства «Просвіта» на 1925 р.* Львів, 1924. С. 6–17; Звідомлення Ілька Борщака з дослідів в архівах Західньої Європи, переслане Українській Академії Наук у Києві. *ЗНТШ*. 1924. Т. 134/135. С. 241–248; Могила П. Орлика. *Стара Україна*. 1924. Чис. VI. С. 87–88; Пилип Орлик. Головні дати життя, акції і бібліографії : (з нагоди 182 річниці його смерті). *Стара Україна*. 1924. Чис. VII/VIII. С. 108–109; Franco-Ucrainica XVII–XIX ст. *Стара Україна*. 1924. Чис. VII/VIII. С. 114; Orlikiana. Нові документи про життя й акцію Пил. Орлика. *Стара Україна*. 1924. Чис. XII. С. 185–186; Анна Ярославна – королева Франції. *Стара Україна*. 1925. Чис. VI. С. 99–104; Арешт

Войнаровського : із серії «Європа й Україна». У Львові : накл. НТШ, 1925. 27 с. Відб. із Ювілейного зб. Наук. Т-ва ім. Шевченка у Львові в п'ятидесятиліття оснований, 1873–1923; Вивід прав України. *Стара Україна*. 1925. Чис. I/II. С. 1–10; Orlikiana. *Стара Україна*. 1925. Чис. XI/XII. С. 200–203; Драгоманів у Франції. *Світ*. 1927. Чис. 12. С. 4–6; Пилип Орлик – книжник. *Бібліологічні вісті*. 1929. № 2/3. С. 48–53; Українська «Periodika» в Паризьких бібліотеках. *Бібліологічні вісті*. 1929. № 4. С. 26–29; Великий мазепинець Григор Орлик, генерал-поручник Людовика XV-го (1742–1759): з невідомих документів з 7 тогочасними ілюстраціями. Львів : Видавнича Кооператива «Червона Калина», 1932. 206 с., іл.; Шевченко у Франції : нарис із історії французько-українських взаємин. Львів : з друк. НТШ, 1933. 66 с.; Європа про українську мову XVI–XVIII віків. *Рідна мова*. 1933. Чис. 2. Стп. 47–48; чис. 8. С. 263–266; Наполеон і Україна : з невідомих документів із тогочасними ілюстраціями. Львів : з друк. Вид. С-ки «Діло», 1937. 127 с., іл.; Карпатська Україна у міжнародній грі. Львів : накл. вид-ва «Наше Слово», 1938. 62 с.; Французький поет Гриценко. *Українська книга*. 1938. Чис. III. С. 49–52; Зенон Кузеля (1882–1952). *Україна*. Париж, 1952. 36. 7. С. 575–578; З моєї книгозбірні. *Науковий збірник УВАН*. Нью-Йорк, 1953. Т. II. С. 169–174; Слідами гетьмана Розумовського у Франції. Мюнхен, 1957. 37 с.; Іван Мазепа. Київ : Основи, 1991. 316 с.; Мазепа, Орлик, Войнаровський : історичні есе. Львів : Червона Калина, 1991. 256 с.; Україна в літературі Західної Європи. Київ : Видавництво Інституту археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України, 2000. 365 с.

Літ.: Борисюк З. Доля архіву Ілька Борщака. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія.: Історичні науки. Острог, 2013. Вип. 21. С. 258–263; Голобуцький В. Про одну з легенд історії України XVII ст. *Український історичний журнал*. 1985. № 4. С. 62–71; Дашкевич Я. Ілько Борщак і його вклад в історіографію України. *Вісник Київського університету*. 1990. Вип. 32. С. 47–52; Матвіїшин В. Науково-публіцистична діяльність Ілька Борщака у Франції. *Український літературний європеїзм*. Київ : ВЦ «Академія», 2009. С. 244–252; Мельников Є. Ілля Борщак

— військовий, дипломат, вчений. *Науковий вісник МНУ ім. В. О. Сухомлинського. Серія: Історичні науки*. Миколаїв, 2009. С. 157–165; Мельников Є. О., Шкварець В. П. Ілько Борщак як земляк, подвижник долі, провісник української духовності. Миколаїв : Іліон, 2012. 213 с.; Мельников Є. Історіографія дослідження життя і творчості І. Л. Борщака. *Гуманітарно-економічні дослідження*. Миколаїв, 2009. С. 191–195; Потульницький Г. Матеріали Ілька Борщака в особовому архіві Омеляна Пріцака. *Краєзнавство*. 2013. № 4. С. 205–209; Рева Л. Ілько Борщак про видатні історичні постаті (за архівами НБУВ). *Наукові праці НБУВ*. 2006. Вип. 16. С. 482–489; Сарбей В. Хто він – Ілько Борщак? *Історичний календар*, 1999. Київ : Дніпро, 1998. С. 24–28; Сварник Г. Листи Ілька Борщака до Кирила Студинського. *ЗНТШ*. 1991. Т. 222. С. 375–391; Шкварець В. П. Ілля Борщак: життя, діяльність, творчість : монографічне дослідження. Миколаїв : Вид-во МДГУ ім. П. Могили, 2002. 136 с.; Шкварець В. Історичний спадок дослідника історії України, літературознавця, публіциста, дипломата І. Л. Борщака : історіографічний огляд. *II Міжнародний науковий конгрес українських істориків „Українська історична наука на сучасному етапі розвитку”*, Кам'янець-Подільський, 17–18 верес. 2003 р. : доп. та повідомл. Кам'янець-Подільський; Київ ; Нью Йорк ; Острог, 2005. Т. 1. С. 248–254.

Бібліогр.: Спис видрукованих розвідок [і готових до друку праць І. Борщака] / Ілько Бошак. *ЗНТШ*. 1924. Т. 134/135. С. 245–248.

Гнатюк Володимир (1871–1926) – фольклорист, етнограф, мовознавець, літературознавець, редактор, видавець, культурно-громадський діяч.

Народився в с. Велеснів на Тернопільщині. Навчався в Буцацькій та Станиславівській гімназіях. Закінчив філософський факультет Львівського університету. В студентські роки очолював відоме товариство «Академічна громада».

Скінчивши в 1898 р. студії, був скерований на посаду заступника вчителя у Самбірську гімназію, але відмовився від посади й свою подальшу долю пов'язав із Науковим товариством ім. Шевченка. Від 1898 р. до 1926 р. був секретарем Товариства, співредактором «Записок НТШ», редактором «Хроніки НТШ». Дійсний член Філологічної секції з 1899 р. Секретар, а з 1916 р. – очільник Етнографічної комісії, головний редактор її видань – «Етнографічного збірника» й «Матеріалів до української етнології». Започаткував систематичне наукове опрацювання й видання українських фольклорних та етнографічних матеріалів.

Ще зі студентських років записував український фольклор у Східній Галичині, а впродовж 1895–1903 років здійснив шість фольклорно-етнографічних експедицій у Закарпаття, де зібрав матеріал, що ліг в основу фундаментальної шеститомної праці – «Етнографічні матеріали з Угорської Руси». Позбавлений можливості особисто брати участь в експедиціях внаслідок захворювання на туберкульоз, організував збирання фольклорних матеріалів із допомогою численних кореспондентів. Паралельно з редагуванням фольклорних збірників написав серію наукових розвідок із фольклористики, які отримали загальне визнання в науковому світі. Досліджував фольклор та етнографію майже всіх слов'янських народів, вивчаючи його різні жанри: казки, легенди, перекази, народні оповідання, пісні, прислів'я, приказки тощо.

У 1898 р. ініціював заснування Товариства руських письменників і став головою спілки «Фонд підмоги незасібних літераторів», згодом перетвореної в «Українсько-руську видавничу спілку». Тривалий час був секретарем Спілки, яка до 1914 р. видала близько 300 книжок, майже половину з них підготував до друку В. Гнатюк. Був також багаторічним співредактором «Літературно-наукового вістника».

У 1898 р. очолював підготовчий комітет для вшанування 25-річчя літературної праці І. Франка, а в 1914 р. – комітет для відзначення 40 років творчої діяльності поета. Підготував до друку ювілейні збірники «Привіт доктору Івану Франку в 25-літній ювілей літературної його діяльності

складають українсько-руські письменники» (1898) та «Привіт Іванові Франкові в сорокаліття його письменницької праці» (1916).

Під час окупації Львова періоду Першої світової війни (1914–1915) мешкав із родиною в Криворівні, де продовжував займатися науковою роботою.

Член Імператорської академії наук (з 1902 р.) і Всеукраїнської академії наук (з 1924 р.). Входив до складу низки зарубіжних наукових товариств. Автор майже тисячі праць, які публікувалися й рецензувалися на сторінках багатьох українських та зарубіжних видань. Написав чимало статей про мовне питання в Росії. Спільно з І. Панькевичем працював над укладанням словника закарпатських говорів, допомагав Б. Грінченкові у підготовці «Словаря української мови».

До складу Бібліографічної комісії обраний у 1909 р. на її першому засіданні. Взяв участь у трьох засіданнях осередку. На засіданні 7 листопада 1923 р. долучився до дискусії, що виникла після доповіді І. Калиновича про його роботу над укладанням «Бібліографії українознавства за 1914–1923 рр.».

Вибр. пр.: Лірники. Лірницькі пісні, молитви, слова, звістки і т. п. про лірників повіту Бучацького. Львів : накл. НТШ, 1896. 78 с. Відб. з Етнографічного збірника, 1896, т. 2 ; Галицько-руські анекдоти. Львів : накл. НТШ, 1899. XII, 379 с. (Етнографічний збірник ; т. VI); Галицько-руські народні легенди. Т. 1. Львів : накл. НТШ, 1902. XII, 216 с. (Етнографічний збірник ; т. XII); Галицько-руські народні легенди. Т. 2. Львів : накл. НТШ, 1902. III, 287 с. (Етнографічний збірник ; т. XIII); Знадоби до галицько-руської демонології. Львів : накл. НТШ, 1904. 275 с. (Етнографічний збірник ; т. XV); Коломийки. Т. 1. Львів : накл. НТШ, 1905. XLIII, 259 с. (Етнографічний збірник ; т. XVII); Коломийки. Т. 2. Львів : накл. НТШ, 1906. 316 с. (Етнографічний збірник ; т. XVIII); Видавнича Спілка. *ЛНВ*. 1906. Т. 33, кн. 1/3. С. 312–324; Коломийки. Т. 3. Львів : накл. НТШ, 1907. IV, 253 с. (Етнографічний збірник ; т. XIX); Десятилітє Українсько-руської Видавничої Спілки у Львові. *ЛНВ*. 1910. Т. 49, кн. 1/3. С. 335–344; Народні оповідання про

опришків. Львів : накл. НТШ, 1910. XVII, 354 с. (Етнографічний збірник ; т. XXVI); Наукова діяльність Товариства. *Хроніка Наукового товариства імени Шевченка*. Львів, 1911. Чис. 45, вип. 1. С. 8–12; Народні казки. У Львові : накл. Українсько-руської Видавничої Спілки, 1913. IX, 168 с.; Колядки і щедрівки. Т. 1. Львів : накл. НТШ, 1914. XXXIV, 270 с. (Етнографічний збірник ; т. XXXV); Колядки і щедрівки. Т. 2. Львів : накл. НТШ, 1914. XV, 380 с. (Етнографічний збірник ; т. XXXVI); Національне відродження австро-угорських українців (1772–1880 рр.). Відень : накл. СБУ, 1916. 65 с.; Українська народня словесність : (в справі записів українського етнографічного матеріалу). Відень : накл. СБУ, 1916. 48 с.; Українські народні байки (Звіринний епос). Т. 1/2 . Львів : накл. НТШ, 1916. LVI, 559 с. (Етнографічний збірник ; т. 37/38); Причинки до пізнання Гуцульщини. [Львів, 1917]. 57 с. Відб. із ЗНТШ, т. 123/124; Народні новелі / уклад. та авт. передмови Володимир Гнатюк. Львів : накл. Української Видавничої Спілки, 1917. XI, 184 с.; Народні байки / уклад. та авт. передмови Володимир Гнатюк. Львів : накл. Української Видавничої Спілки, 1918. VIII, 280 с.; Пісня про покритку, що втопила дитину. Львів : з друк. НТШ, 1919. 144 с. Відб. з «Материялів до української етнології», т. 19/20; Кубанщина й Кубанські Українці. Львів : видання т-ва „Просвіта”, 1920. 50 с.; В справі української правописи. *ЛНВ*. 1922. Т. 76, кн. 2. С. 173–176 ; т. 78, кн. 8. С. 164–171 ; 1923. Т. 79, кн. 2. С. 178–182 ; кн. 3. С. 273–276 ; т. 80, кн. 6. С. 175–180 ; т. 81, кн. 10. С. 176–180; Пісня про неплідну матір і ненароджені діти. [Львів, 1922]. 52 с. Відб. із ЗНТШ, т. 133; В справі української літературної мови. *ЛНВ*. 1924. Т. 82, кн. 2. С. 178–182 ; т. 83, кн. 5. С. 83–87 ; кн. 7/8. С. 383–388 ; т. 87, кн. 11. С. 177–180; Професор Микола Сумцов : [некролог]. *Нова Україна*. 1922. № 16/18. С. 6–11; Народні байки для дітей. Львів : Світ Дитини, 1923. 64 с.; Наукове Товариство імени Шевченка : з нагоди 50-ліття його засновання (1873–1923). Львів : накл. НТШ, 1923. 15 с.; Пропамятне письмо Наукового Товариства імени Шевченка у Львові з приводу заборони польською Кураторією Львівського Шкільного Округа національного імени українського народу / за НТШ Кирило Студинський, Володимир Гнатюк.

Львів : з друк. НТШ, 1923. 7 с.; Автобіографія. *ЛНВ*. 1926. Т. 91, кн. 11. С. 269–272; Як повставав світ : народні легенди з історії природи й людського побуту. Львів : Накладня Михайла Таранька, 1926. 120 с.; Народні байки для дітей. 2-ге вид. Львів : Світ Дитини, 1939. 64 с.; Вибрані статті про народну творчість / [упорядкув., вступ. ст. і приміт. М. Т. Яценка]. Київ : Наук. думка, 1966. 248 с.; Українські народні пісні в записах Володимира Гнатюка / упорядкув., вступ. ст. і приміт. М. Яценка. Київ : Музична Україна, 1971. 323 с.; Вибрані статті про народну творчість : на 110-річчя народження, 1871-1981 / [упорядкув., редакція і вступ. ст. Б. Романенчука]. Нью-Йорк, 1981. 288 с. (ЗНТШ ; т. 201); Національне відродження Австро-Угорських українців (1772-1880 рр.) / упоряд., ред., приміт. і передм.: Ф. Стеблій ; Шашкевичівська комісія. Львів : Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича, 2006. 102 с.: іл.;

Літ.: Арсенич П. І. Етнографічна діяльність В. Гнатюка. *Народна творчість та етнографія*. 1982. № 2. С. 69–72; Березовський І. Ювілей видатного вченого. *Народна творчість та етнографія*. 1971. № 5. С. 106–111; Від Наукового товариства ім. Шевченка до Українського Вільного Університету : матеріали Міжнар. наук. конф. (Пряшів – Свидник, 12–15 червня 1991 р.) / упоряд. Микола Мушинка. Київ ; Львів ; Пряшів ; Мюнхен ; Париж ; Нью-Йорк ; Торонто ; Сідней, 1992. Ч. 1 : Володимир Михайлович Гнатюк (1871–1926). С. 28–145; Володимир Гнатюк. *Видавнича справа та редагування в Україні: постаті і джерела (XIX – перша третина XX ст.)* / за ред. Надії Зелінської. Львів, 2003. С. 136–141; Володимир Гнатюк. *Хроніка Наукового товариства імені Шевченка*. Львів, 1900. Чис. 1. С. 65–66; Володимир Гнатюк : [некролог]. *Хроніка Наукового товариства імені Шевченка*. Львів, 1930. Чис. 69/70. С. 123–126; Володимир Гнатюк. *Ювілейна книга української академічної гімназії у Львові. На сторіччя першого українського іспиту зрілості 1878–1978*. Філадельфія ; Мюнхен, 1978. С. 245–246; Володимир Гнатюк: документи і матеріали (1871–1989) / ЦДІАУ у Львові ; упоряд.: Я. Дашкевич [та ін.]. Львів, 1998. 466 с.; Володимир Гнатюк у європейському науковому просторі : колективна монографія / упоряд.: М. Б. Лановик, З. Б.

Лановик. Тернопіль : Підручники і посібники, 2021. 334 с.; Гнатюк Володимир Михайлович. *Історія української бібліотечної справи в іменах (кінець XIX ст. – 1941 р.)* : матеріали до біобібліографічного словника. Київ, 2017. С. 100–101; Дорошенко В. Володимир Гнатюк : [некролог]. *Світ*. 1926. Чис. 19/20. С. 9–10 : фото; Дорошенко В. Памяти Володимира Гнатюка (21.V. 1871–6.X. 1926). *ЛНВ*. 1926. Т. 91, кн. 11. С. 262–268; Збірник праць, присвячених пам'яті Володимира Гнатюка / впорядкував Філярет Колесса. Львів, 1929. 374 с. (Матеріали до етнології й антропології / видає Етнографічна комісія НТШ ; т. 21/22, ч. 1); Качкан В. Гнатюк Володимир Михайлович. *Українська журналістика в іменах* : матеріали до енциклопедичного словника. Львів, 1995. Вип. 2. С. 63–64; Коцюбинський Михайло. Листи до Володимира Гнатюка / з передм. і поясненнями Володимира Гнатюка. Львів : накл. Видавничої Спілки „Діло”, 1914. 167 с.; Купчинський О. Володимир Гнатюк: біля джерел формування українознавства. *Наукове товариство імені Т. Шевченка і українське національне відродження*. Перша наукова сесія НТШ. Березень 1990 : доповіді, повідомлення, матеріали. Львів, 1992. С. 72–89; Листування Федора Вовка з Володимиром Гнатюком / [упоряд. та коментарі В. Наулка та ін.]. Львів ; Київ, 2001. 216 с.; Мушинка М. Володимир Гнатюк: життя та його діяльність в галузі фольклористики, літературознавства та мовознавства. Париж ; Нью-Йорк ; Сідней ; Торонто, 1987. 332 с. (ЗНТШ ; т. 207); Мушинка М. Володимир Гнатюк. Життя та його діяльність в галузі фольклористики, літературознавства та мовознавства. Вид. 2-ге, доп. та переробл. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2012. 384 с.; Мушинка М. Кореспонденція Володимира Гнатюка з Іваном Панькевичем. *Науковий збірник Музею української культури в Свиднику*. Пряшів, 1967. Т. 3. С. 127–214; Ракович Б. Внесок В. Гнатюка у дослідження фольклору закарпатських українців. *II Міжнародний науковий конгрес українських істориків „Українська історична наука на сучасному етапі розвитку”*, Кам'янець-Подільський, 17-18 верес. 2003 р. : доп. та повідомл. Кам'янець-Подільський ; Київ ; Нью Йорк ; Острог, 2005. Т. 1. С. 302–307; Романенчук Б. Володимир Гнатюк, 1871–1926. *Бучач і Бучаччина* : історично-

мемуарний збірник / [редкол.: Михайло Островерха та ін.]. Нью Йорк ; Лондон ; Париж ; Сідней ; Торонто : НТШ, 1972. С. 128–144. (Український архів ; т. XXVII); Стеблій Ф. Володимир Гнатюк і західноукраїнське відродження. *Вісник НТШ*. 2006. Чис. 34. С. 35–38; Чабаненко В. А. Мовознавча спадщина Володимира Гнатюка. *Мовознавство*. 1991. № 2. С. 61–68; Шендеровський В. Найбільший фольклорист і етнограф світу. *Нехай не гасне світ науки*. 2-ге вид. Київ : Рада, 2006. Кн. 2. С. 49–55; Яценко М. Т. Гнатюк: набутки і уроки. *Слово і час*. 1991. № 5. С. 31–36; Яценко М. Т. Володимир Гнатюк: життя і фольклористична діяльність. Київ : Наук. думка, 1964. 287 с.

Бібліогр.: Бібліографія. *Наукове товариство імені Шевченка і Тернопільщина (1873–1940). Філологічна секція : бібліографічний покажчик* / укл. Л. Оленич. Тернопіль : Підручники і посібники, 2021. С. 82–165; Матеріали до бібліографії про В. Гнатюка / [склав Б. Романенчук]. Гнатюк В. *Вибрані статті про народну творчість* : на 110-річчя народження, 1871-1981. Нью Йорк, 1981. С. 283–287; Бібліографія праць Володимира Гнатюка про «Угорську Русь» / Микола Мушинка. *Науковий збірник Музею української культури в Свиднику*. Пряшів, 1967. Т. 3. С. 215–220; Володимир Гнатюк (1871–1991) : бібліогр. покажч. / упоряд.: Мирослав Мороз, Микола Мушинка. Львів : видавництво НТШ, 1992. 151 с.; Володимир Гнатюк : бібліографія друкованих праць / уклад Микола Мушинка. Едмонтон, Алберта : Канадський інститут українських студій, 1987. 148 с.; Гнатюк Володимир Михайлович – відомий фольклорист, етнограф, літературознавець : біобібліографічний покажчик / упоряд.: О. Б. Конончук, О. Я. Кульчицька, Т. Р. Матвієшин. Тернопіль : ТНПУ, 2007. 67 с.

Гординський Ярослав (1882–1939) – літературознавець, письменник, перекладач, педагог.

Народився у с. Шкло на Львівщині. Закінчив Українську академічну гімназію у Львові. Вищу освіту здобув, навчаючись у Львівському та

Віденському університетах (1900–1904). Докторат захистив у Львівському університеті. Викладав українську, грецьку, латинську мови у гімназіях Львова (1904–1905, 1912–1938) і Коломиї (1905–1912). Читав лекції в Українському таємному університеті у Львові (1922–1923) та на Вищих учительських курсах у Львові (1929–1930).

Перші спроби пера здійснив у белетристиці: написав кілька оповідань, перекладав твори Й. Гете, Г. Гайне і В. Шекспіра. Згодом плідно працював як історик української літератури, зосередившись на студіях давнього письменства. Досліджував, зокрема, рукописи бібліотеки монастиря св. Онуфрія ЧСВВ у Львові й тексти стародрукованих літературних пам'яток. Студіював творчість І. Гушалевича, І. Котляревського, К. Скоморівського, М. Шашкевича, М. Устияновича, І. Франка. Вивчав міжлітературні зв'язки (України та Польщі, України та Італії). Водночас цікавився письменством нової доби і особливостями літературної критики в Радянській Україні.

Був членом товариств «Рідна Школа», «Учительська громада», Товариства наукових викладів ім. Петра Могили, Богословського наукового товариства. Друкувався у періодичних виданнях: «Записки НТШ», «Записки ЧСВВ», «Богословія», «Стара Україна», «ЛНВ», «Наша культура», «Наша школа», «Життя і Знання», «Дзвони», «Шляхи», «Діло» та ін.

Дійсний член Філологічної секції НТШ із 1914 р., заступник голови секції від 1933 р., представник секції у Президії товариства. Редактор 153 тому «Записок Наукового товариства ім. Шевченка», що вийшли як «Праці Філологічної секції» НТШ (1935). Входив до Історично-правничої комісії, очолював засновану на початку 1939 р. Комісію нової української літератури. Укладач двох допоміжних покажчиків у наукових збірниках НТШ.

До складу Бібліографічної комісії обраний 6 квітня 1924 р. Був присутнім на двох засіданнях осередку. Окрім того, в якості гостя, брав участь у засіданні Комісії 5 травня 1917 р. й долучився до дискусії, що зав'язалася після доповіді І. Калиновича про його роботу над укладанням «Всеукраїнської бібліографії».

Вибр. пр.: Іван Гушалевич і його літературна діяльність. Львів : накл. автора, 1905. 153 с.; До біографії й характеристики Миколи Устияновича. Львів : з друк. НТШ, 1911. 40 с. Відб. із ЗНТШ, т. 104; Невідомі писання Маркіяна Шашкевича. Коломия : з друк. А. В. Кисілевського, 1911. 23 с.; Україна й Італія: огляд взаємин до 1914 р. *Збірник заходознавства*. 1930. Т. 2. С. 2–69; До історії культурного й політичного життя в Галичині у 60-тих рр. ХІХ в. Львів : накл. і друк. НТШ, 1917. VII, 264 с.: іл. (Збірник Фільольогічної секції Наук. Т-ва ім. Шевченка ; т. XVI); Т. Шевченко і Ж. Красінський. Львів : з друк. НТШ, 1917. 48 с. Відб. із ЗНТШ, т. 119/120; Основанє гр[еко]-кат[олицької] церкви в князівстві Люкка в Італії. Львів : з друк. НТШ, 1918. 37 с. Відб. із ЗНТШ, т. 125; Перша проба хрестоматії з української літератури. Львів : з друк. НТШ, 1918. 13 с. Відб. із ЗНТШ, т. 125; Слова св. Єфрема Сирина в перемиських пергамінових листках поч. ХІV в. Львів : з друк. НТШ, 1918. 41 с. Відб. із ЗНТШ, т. 126/127; Келестин Скоморівський і його літературна діяльність. Львів, 1919. 39 с. Відб. із ЗНТШ, т. 128; «Владимір» Теофана Прокоповича. Львів : з друк. НТШ, 1920. 134 с. Відб. із ЗНТШ, т. 130/131; Показчик імен і назв згаданих у листах і урядових письмах / [уклав Ярослав Гординський]. *Листи митрополита М. Левицького до єпископа Ів. Снігурського й офіційні документи їх спільної діяльності (1813–1847)* / зібрав Др. Василь Щурат. У Львові: накл. НТШ, 1924. С. 223–231; Слідами старої української культури : I. Із звязків української літератури з ренесансом ХVІ–ХVІІІ ст. ; II. Культура рукописної книжки на Україні в ХVІ ст. ; III. Культура української друкованої книжки в ХV–ХVІІІ ст. *Стара Україна*. 1924. Кн. I. С. 9–10 ; кн. VII/VIII. С. 104–108 ; кн. XI. С. 165–169; Нововіднайдені українські драматичні твори кінця ХVІІІ ст. : (тимчасова вістка). *Стара Україна*. 1925. Кн. V. С. 94–95; Рукописи бібліотеки монастиря св. Онуфрія ЧСВВ у Львові. Випуск перший. Жовква : накл. Вид-ва ЧСВВ у Жовкві, 1927. 114 с.; Кулішеві переклади драм Шекспіра. *ЗНТШ*. 1928. Т. 148. С. 55–164; Акад. Кирило Студинський як дослідник літератури ХVІ й ХVІІ ст. Львів : з друк. НТШ, 1929. 84 с. Відб. із ЗНТШ, т. 99; До літературно-наукової діяльності Івана Франка в 1912–13 рр.

Україна. 1930. Кн. 41. С. 154–172; 3 української драматичної літератури XVII–XVIII ст.: тексти й замітки. Львів : накл. НТШ, 1930. 226 с. (Пам'ятки української мови і літератури / видає Археографічна комісія Наук. Т-ва ім. Шевченка ; т. 8); Показчик назв і річей / зладив Ярослав Гординський. П. О. Куліш : (матеріали і розвідки). Ч. II. Львів : накл. НТШ, 1930. С. 79–91; Українські переклади й переспіви з Гете. В століття смерти Йогана Вольфганга Гете. Львів : з друк. НТШ, 1932. С. 27–67; Записки Наукового товариства ім. Шевченка. Т. 153 : Праці Філологічної секції / за редакцією Ярослава Гординського. Львів, 1935. 235 с.; Наукова й літературна праця українських учителів середніх і вищих шкіл у Галичині в XIX й XX ст. Двадцятьп'ятьліття Товариства „Учительська громада” : ювіл. наук. зб. Львів : накл. т-ва „Учительська громада”, 1935. С. 56–101; Станислав Виспянський і Україна. ЗНТШ. 1935. Т. 155. С. 109–130; Сучасне франкознавство (1916–1932). ЗНТШ. 1935. Т. 153. С. 83–97; Українська поезія 1890–1900-х років. Наша культура. 1935. Кн. 4. С. 219–227; кн. 6. С. 355–360; 1936. Кн. 3. С. 221–225; Жіноче питання в повісті Радянської України. Львів, 1937. 43 с.; Літературна критика Підсоветської України. Львів ; Київ : видає Роман Смаль-Стоцький, 1939. 125 с. (Українська Могилянсько-Мазепинська Академія Наук. Праці відділу українознавства ; т. 1); Мої найкращі гімназійні професори. Львів : накл. кооперативи „Рідної Школи”, 1939. 19 с. Передрук із журналу „Рідна Школа”; Участь галичан у шевченкознавстві. Діло. 1939. Чис. 56. С. 5–6.

Літ: Василик А. Значущість статті Ярослава Гординського «Кулішеві переклади драм Шекспіра» для шекспірознавства і франкознавства. *Іноземна філологія*. 2014. Вип. 27, ч. 2. С. 240–246; Гординський Ярослав Антонович. *Українська діаспора: літературні постаті, твори, біобібліографічні відомості* : [словник-довідник] / упоряд. Віри Просалової. Донецьк : Східний видавничий дім, 2012. С. 109–110; Дзьобан О. Гординський (Гординський-Антонович) Ярослав. *Українська журналістика в іменах* : матеріали до енциклопедичного словника. Львів, 2001. Вип. 8. С. 51–55; Ільницький М. Вони

твори́ли інтелектуальну атмосферу. *Академічна гімназія у Львові: історія і сучасність* : збірник праць наук. конф., присвяч. 120-річчю першої матури УАГ з укр. мовою викладання та першого випуску відродженої академічної гімназії . Львів, 1999. С. 10–15; Качкан В. Епістоли – на небозводі (Ярослав Гординський, Святослав Гординський). *На гребені думки* : вибір праць : у 3 т. Івано-Франківськ : „Місто НВ”, 2011. Т. 3. С. 48–59; Купчинський О., Паславський І. Гординський Ярослав. *Наукове товариство імені Шевченка* : енциклопедія. Київ; Львів; Тернопіль, 2019. Т. 4. С. 189–193; Романенчук Б. Гординський Ярослав. *Азбуковник* : енциклопедія української літератури. Філадельфія : Київ, 1969. Т. 2. С. 426–428; Сімович В. Науковець, критик, літературознавець : (у триріччя смерті Ярослава Гординського). *Наші дні*. 1942. Чис. 12. С. 4–5; Д-р Ярослав Гординський-Антонович : [некролог]. *Богословія*. 1943. Т. XVII–XX. С. 226–228; Франко І. Ярослав Гординський. «Причинки до студій над „Енеїдою“ І. Котляревського». І часть. Франко І. *Зібрання творів* : у 50 т. Київ : Наук. думка, 1982. Т. 37. С. 280–281; Ярослав Гординський Антонович. *Хроніка НТШ у Львові* : справозданє за час від 1/7 1914–1/7 1918 р. Львів : накл. НТШ, 1918. Чис. 60/62. С. 53–54; Ярослав Гординський. *Ювілейна книга Української академічної гімназії у Львові. На сторіччя першого українського іспиту зрілості 1878–1978*. Філадельфія ; Мюнхен, 1978. С. 142: портр.

Грушевський Михайло (1866–1934) – історик, літературознавець, публіцист, державний діяч.

Народився в Холмі, згодом сім'я переїхала на Північний Кавказ. У 1886 р. закінчив першу класичну гімназію в Тифлісі. Вищу освіту здобув, навчаючись на історично-філологічному факультеті Університету св. Володимира в Києві. Тут в якості професорського стипендіата залишився для подальшої наукової роботи, яку провадив під керівництвом професора В. Антоновича. Долучився до українського руху, зокрема як член київської «Громади».

Від 1894 р. до 1914 р. перебував на посаді ординарного професора кафедри Всесвітньої історії Львівського університету, ставши першим професором, який читав загальний курс історії України. З метою заохочення молоді до самостійних наукових студій провадив своєрідний історичний семінар, який відвідували здібні студенти, серед них І. Джиджора, М. Кордуба, І. Кревецький, І. Крип'якевич, М. Залізняк, В. Пачовський, С. Томашівський та ін.

Від 1892 р. активно співпрацював із НТШ. Дійсний член Історично-філософічної секції з 1893 р. У 1896 р. поіменований почесним членом Товариства. Відіграв ключову роль у перетворенні Товариства в наукову інституцію академічного рівня. Очолював Історично-філософічну секцію, Археографічну і Статистичну комісії, а в 1897–1913 роках був головою НТШ. Редагував «Записки Наукового товариства ім. Шевченка» (100 томів), які під його орудою набули статусу поважного наукового видання. У 1898 р. разом із І. Франком заснував «Літературно-науковий вістник».

Із поживанням політичного і наукового руху в Наддніпрянщині внаслідок революційних подій 1905 р. неодноразово виїздив до Києва і Петербурга. Брав активну участь у роботі Товариства українських поступовців. У 1907 р. ініціював утворення Українського наукового товариства у Києві і став його головою.

У червні 1913 р. вийшла анонімна брошура «Перед Загальними Зборами Наукового Товариства ім. Шевченка», спрямована проти М. Грушевського, яка викликала гостру дискусію серед членів осередку. Збори усе ж переобрали М. Грушевського головою, але він відмовився від керівництва НТШ й Історично-філософічною секцією.

У грудні 1914 р. був звинувачений російською владою в «австрофільстві» і заарештований. Відбував заслання в Симбірську, Казані, й лише у вересні 1916 р. отримав дозвіл оселитись у Москві. Після падіння царського режиму в березні 1917 р. повернувся до Києва й очолив Українську Центральну Раду, ставши політичним лідером нації. Співпрацював із Українською партією

соціалістів-революціонерів. Спочатку обстоював національно-територіальну автономію України в федеративній Російській республіці, та після жовтневого перевороту більшовиків ініціював проголошення самостійної Української Народної Республіки (III і IV Універсали), затвердження її герба у вигляді тризуба, підготовку і прийняття у квітні 1918 р. Конституції.

З упадком УНР в березні 1919 р. емігрував спочатку до Праги, згодом до Відня, де продовжував політичну діяльність. Був представником Закордонної делегації УПСР, але в 1922 р. розірвав зв'язки з партією есерів і зосередився на науковій роботі. Заснував й очолював Український соціологічний інститут у Відні.

У березні 1924 р. повернувся до Києва. Був обраний академіком ВУАН, у якій керував різними структурними підрозділами Історично-філологічного відділу. Від осені 1929 р. почався погром історичних установ ВУАН та репресії щодо науковців, а в березні 1931 р. зазнав арешту й сам М. Грушевський. Та в 1933 р. сфабрикований процес припинили, і вчений був звільнений. В 1934 р. підозріла й раптова смерть обірвала його життя, коли він перебував на відпочинку в Кисловодську.

Наукова і творча спадщина М. Грушевського складає близько 2 тисяч праць, серед них чимало популярних праць з історії України та історії української літератури. Найбільшу ж вартість має його фундаментальна десятитомна «Історія України-Руси». Написав близько 700 рецензій, оглядів літератури, бібліографічних заміток і звісток.

До складу Бібліографічної комісії обраний у 1909 р. на її першому організаційному засіданні. Взяв участь у восьми засіданнях осередку. Інформував членів Комісії про новини наукового життя, ініціював нові бібліографічні проекти. Брав участь в обговоренні питання підготовки бібліографії українських стародруків й увійшов до складу спеціально створеної для цього підкомісії. У «Щоденниках 1904–1910 рр.» залишив записи про два засідання Бібліографічної комісії.

Вибр. пр.: Вступний виклад з давньої історії Руси, виголошений у Львівському університеті 30 вересня 1894 р. *ЗНТШ*. 1894. Т. 4. С. 140–150; Наукова діяльність Товариства імени Шевченка в 1896 і 1897 р. Записка для загального збору 1898 р. *ЗНТШ*. 1898. Т. 21. С. 10–17. (З Товариства); Наукове Товариство імени Шевченка і його діяльність в 1898 р. *ЗНТШ*. 1899. Т. 27. С. 3–11. (З Товариства); Наші товариства : Наукове Товариство імени Шевченка. *ЛНВ*. 1900. Т. 9, кн. 1/3. С. 184–200; Українське Наукове Товариство в Києві й його наукове видавництво. *Записки УНТ*. 1908. Кн. 1. С. 3–15; Всесвітня історія : приладжена до програми вищих початкових шкіл і низших клас шкіл середних. Київ ; [Відень], Wien, 1920. 202 с.; Історія України, приладжена до програми вищих початкових шкіл і низших клас шкіл середних. Київ ; Відень : видання «Дніпросоюзу», 1920. 216 с.; Ілюстрована Історія України. Київ ; Відень : видання «Дніпросоюзу», 1921. 575 с.; Початки громадянства (генетична соціологія). [Відень] : Інститут Соціології України, 1921. 328 с.; Українські стародруки. *Книга*. Київ ; Відень, 1921. Кн. I. С. 2–4; Історія української літератури : [в 3 т.]. Київ ; Львів : з друк. НТШ, 1923. Т. 1. 360 с. ; т. II. 232 с. ; т. III. 296 с.; З історії релігійної думки на Україні. Львів : з друк. НТШ, 1925. 160 с. : іл.; Історія України-Руси : в 11 т., 12 кн. Репринт. вид. Київ : Наук. думка, 1991–1998. Т. 1–11; Щоденник (1888–1894 рр.) / упоряд. Л. Зашкільняк. Київ, 1997. 264 с.; Хто такі українці і чого вони хочуть. Київ : Знання, 1991. 240 с.; На порозі Нової України : [зб. статей і промов 1917–1918 років]. Київ : Наук. думка, 1991. 120 с.; Нарис історії Київської землі від смерті Ярослава до кінця XIV сторіччя. Київ : Наук. думка, 1991. 560 с.; Повне зібрання творів : у 50 т. / редкол.: Павло Сохань, Ярослав Дашкевич, Ігор Гирич [та ін.]. Львів : Світ, 2002 – . Т. 1– .

Літ.: Автобіографія. Київ, 1926. 31 с.; Білецький Л. Видавнича діяльність М. Грушевського : [реферат]. *Звіт Українського товариства прихильників книги в Празі за 1934 рік*. [Прага, 1935]. С. 21–23; Верига В. Наукове товариство ім. Шевченка в добі Грушевського (З нагоди 40-річчя смерти Михайла Грушевського). *Ювілейний збірник наукових праць з нагоди 100-річчя НТШ і 25-*

річчя НТШ у Канаді. Торонто, Онтаріо, Канада, 1977. С. 15–30; Винар Л. Грушевськознавство: генеза й історичний розвиток. Київ : Вид-во ім. О. Теліги, 1998. 215 с.; Винар Л. Михайло Грушевський і Наукове Товариство ім. Тараса Шевченка, 1892–1930. Мюнхен : Дніпрова хвиля, 1970. 112 с.; Герасимчук В. Михайло Грушевський як історіограф України. [Львів, 1922]. 26 с. Відб. із ЗНТШ, т. 133; Гирич І. Наукове товариство ім. Шевченка як суспільно-політичний проєкт Михайла Грушевського. *Вісник НТШ*. 2012. Чис. 47. С. 19–24; Гирич І. Б. Організація М. С. Грушевським археографічної роботи у львівський період життя й діяльності (1894–1914 рр.). *Укр. іст. журн.* 1997. № 1. С. 72–86; Гирич І. Грушевський і Франко. *Вісник НТШ*. 2006. Чис. 36. С. 21–24; Головацький І. Грушевський Михайло. *Українська журналістика в іменах* : матеріали до енциклопедичного словника. Львів, 2000. Вип. 7. С. 100–105; Грушевський Михайло Сергійович. Верстюк В., Осташко Т. *Діячі Української Центральної Ради* : бібліографічний довідник. Київ, 1998. С. 20–32; Дашкевич Я. Боротьба з Грушевським та його львівською школою за радянських часів. *Український історик*. 1996. Чис. 1/4. С. 88–141; Дашкевич Я. Михайло Грушевський – організатор української національної науки. *Михайло Грушевський* : зб. наук. праць і матеріалів Міжнар. ювіл. конф., присв. 125-й річниці від дня народження Михайла Грушевського. Львів, 1994. С. 93–102; Домбровський О. Традиції школи М. Грушевського у Львівському НТШ в 30-х роках. *Український історик*. 1996. Чис. 1/4. С. 259–267; Дорошенко Д. Михайло Грушевський і Наукове Товариство імени Шевченка у Львові. Дорошенко Д. *Огляд української історіографії*. Прага : накл. Українського Ун-ту в Празі, 1923. С. 175–200; Жуковський А. Михайло Грушевський і журнал «Україна». *Український історик*. 1986. № 1/2. С. 5–20; Запкільняк Л. Михайло Грушевський і європейська історична наука кінця XIX – початку XX століття. *Вісник НТШ*. 2006. Чис. 36. С. 17–20; Ільницька Л. І. М. Грушевський і становлення українознавчої бібліографії в Науковому товаристві ім. Шевченка у Львові. *Записки ЛНБ*. 1998. Вип. 6. С. 47–53; Кордуба М. Михайло Грушевський як учений. *Український історик*. 1984. Чис. 1/4. С. 33–47; Кордуба

М. Приїзд проф. Грушевського до Львова. *Вістник СВУ*. 1916. Чис. 128. С. 795–796; Крип'якевич І. Михайло Грушевський : (некролог). *Хроніка Наукового товариства імені Шевченка*. Львів, 1935. Чис. 72. С. 5–9; Крип'якевич І. Михайло Грушевський. Життя й діяльність. Львів : накл. Т-ва «Просвіта», 1935. 63 с.; Купчинський О. Листи Мирона Кордуби до Михайла Грушевського: питання творчих взаємин і співпраця учня та вчителя. *Український історик*. 1996. № 1/4. С. 297–305; Листи Зенона Кузелі до Михайла Грушевського / упоряд.: В. Наулко, В. Старков. Запоріжжя : РА „Тандем-У”, 2005. 83 с.; Листи Михайла Грушевського до Кирила Студинського (1894–1932 рр.) / упоряд. Г. Сварник. Львів ; Нью Йорк : Вид-во М. П. Коць, 1998. 268 с.; Листування Михайла Грушевського / Укр. Іст. Т-во, НАН України, Ін-т літ. ім. Т. Г. Шевченка ; упоряд.: Г. Бурлака, Р. Майборода [та ін.] ; ред. Л. Винар. Київ ; Нью-Йорк ; Париж ; Львів ; Торонто, 1997–2012. Т. 1–6; Михайло Грушевський. *Видавнича справа та редагування в Україні: постаті і джерела (XIX – перша третина XX ст.)* / за ред. Надії Зелінської. Львів, 2003. С. 110–119; Михайло Грушевський: діяльність і творча спадщина : з нагоди 125-річчя від дня народження / під заг. ред. Любомира Винара. Нью-Йорк ; Торонто ; Київ ; Львів ; Мюнхен, 1991–1992. 448, [4] с. (*Український Історик*. 1991, № 3/4 ; 1992, № 1/4); Михайло Грушевський: життя, діяльність, творчість : з нагоди 135-річчя від дня народження / під заг. ред. Любомира Винара. Нью-Йорк ; Київ ; Львів ; Торонто ; Париж, 2002. 574, [2] с. (*Український Історик*. 2002, №1/4); Михайло Грушевський. Його життя і мученича смерть. Львів : накл. Вид-ва «Батьківщина», 1934. 16 с.; Михайло Грушевський: студії і матеріали : з нагоди 130-річчя від дня народження / під заг. ред. Любомира Винара. Нью-Йорк ; Торонто ; Київ ; Львів ; Мюнхен, 1996. 475, [5] с. (*Український Історик*. 1996, №1/4); Михайло Грушевський і Західна Україна : доп. й повідомл. наук. конф. (м. Львів, 26–28 жовт. 1994 р.): до 100-річчя від початку діяльності М. Грушевського у Львів. ун-ті. Львів : Світ, 1995. 351 с.; Михайло Грушевський у 110 роковини народження, 1876-1976 / Секція Історії України. Нью Йорк ; Париж ; Сидней ; Торонто, 1978. 236 с. (ЗНТШ ; т. 197); Фе

Науковий Збірник, присвячений професорови Михайлови Грушевському учениками й прихильниками з нагоди Його десятилітньої наукової праці в Галичині (1894–1904). У Львові : видання Комітету, 1906. VIII, 560, [4] с.; Пиріг Р. Життя Михайла Грушевського: останнє десятиліття (1924–1934). Київ, 1993. 200 с.; Романів О. Михайло Грушевський і галичани: конфлікт 1913 року. *Вісник НТШ*. 2004. Чис. 31. С. 13–16; Рукописи, документи і матеріали Михайла Грушевського у фондах Центрального державного історичного архіву України у Львові : каталог / упоряд. О. Мартиненко. Львів, 2005. 219 с.; Савчук І. Редакційна політика Михайла Грушевського в журналі «Україна» (до 1918 р.). *Проблеми гуманітарних наук*. Серія: Історія. 2015. С. 72–83; Січинський В. М. Грушевський як бібліофіл і організатор бібліографічної праці : [реферат]. *Звіт Українського товариства прихильників книги в Празі за 1934 рік*. [Прага, 1935]. С. 24; Тельвак В., Яценюк Т. Смерть Михайла Грушевського на сторінках закордонної періодики. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія: Історичні науки. Острог, 2013. Вип. 21. С. 182–188; Ткаченко І. Видавнича діяльність М. С. Грушевського в Києві (1907–1914) у документах Київського Тимчасового комітету у справах друку. *Бібліотечний вісник*. 2005. № 2. С. 39–42; Цибенко І. Бібліографічна культура у творчій спадщині М. С. Грушевського та її роль в історії української бібліографії. *Наукові праці НБУВ*. 2004. Вип. 13. С. 61–73; Цибенко І. Критико-бібліографічна діяльність Михайла Грушевського на сторінках «Записок НТШ» та «Літературно-наукового вістника» (Львівський період життя і творчості видатного вченого, 1894–1914 роки). *Вісник Книжкової палати*. 2004. № 3. С. 30–35; Цибенко І. Михайло Грушевський та міжнародні бібліографічні зв'язки. *Вісник Книжкової палати*. 2009. № 10. С. 29–31; Шаповал Ю., Верба І. Михайло Грушевський. Київ : ВД „Альтернативи”, 2005. 351 с.; Щербініна О. П. Бібліотечна справа і бібліографічна діяльність у житті та творчості М. Грушевського. *Вісник ХДАК*. 2002. Вип. 9. С. 184–193; Ювілей академіка М. С. Грушевського, 1866–1926. І. Ювілейні засідання. ІІ. Привітання. Київ, 1927. 143 с.; Юркова О. Діяльність Науково-дослідної катедри історії України

М. С. Грушевського (1924–1930 рр.). Київ, 1999. 432 с.; Яневський Д. Проект „Україна”, або Таємниця Михайла Грушевського. Харків : Фоліо, 2010. 315 с.

Бібліогр.: Винар Л. Бібліографія праць про Михайла Грушевського. *Український історик*. 1966. № 1/2. С. 122–129; Грушевський М. Історія України-Руси : бібліографічний покажчик / уклад. А. Гречило, за участю М. Капраля та Я. Федорука. Львів : Вид-во «Простір-М», 2015. 392 с.; Михайло Грушевський, перший президент України, академік : біобібліографія (1885–2000 рр.) / укл. Борис Грановський. Київ, 2001. 384 с.; Матеріали до бібліографії друкованих праць академіка Грушевського за 1905–1928 рр. / упоряд.: Д. Балика, О. Карпінська, Н. Козель, Н. Ципкіна ; доповнення В. Дорошенка (Львів). Київ : Всеукраїнська Академія Наук, 1929. 104 с. (Ювілейний Збірник на пошану Академіка Михайла С. Грушевського ; т. III); Реєстр наукових і літературних праць проф. Михайла Грушевського / зладив І. Е. Левицький. *Науковий Збірник, присвячений професорови Михайлови Грушевському учениками й прихильниками з нагоди Його десятилітньої наукової праці в Галичині (1894–1904)*. У Львові : видання Комітету, 1906. С. 1–64 ; Wynar L. Mychajlo Hruševs'kyj : biobibliographische Quelle, 1866–1934. München : Ukrainische Freie Universität, 1984. 68 s.; Wynar L. Mykhailo Hruschevs'kyj, 1866–1934 : bibliographic Sources. New-York ; Munich : Toronto : Ukrainian Historical Association, 1985. XVIII, 203 p.

Деркач Марія (1896–1972) – літературознавиця, бібліотекарка, архівістка.

Народилась у с. Струсів на Тернопільщині. Закінчила гімназію в Перемишлі. Продовжила студії в Карловому університеті в Празі й здобула в ньому в 1926 р. докторат з філософії. Від 1952 р. – кандидат філологічних наук.

У 1926–1930 роках була редактором журналу «Нова хата», друкувалася також у часописах «Жінка», «Громадянка», «Назустріч», «Нові Шляхи», «Наша

батьківщина», «Книга», «Книголюб», «Життя і Знання» та ін. Від 1927 р. працювала в Українському Національному музеї у Львові, згодом у рукописному відділі бібліотеки НТШ. Займалася, зокрема, упорядкуванням і каталогізацією архіву І. Франка.

У відділі рукописів як його очільниця продовжувала працювати й після 1939 р., коли фонди бібліотеки НТШ потрапили до Львівської Філії БАН УРСР, як також під час Другої світової війни у складі «Staatsbibliothek Lemberg», та в перші повоєнні роки. В листопаді 1941 р., за дорученням тодішнього директора книгозбірні НТШ В. Дорошенка, опікувалася перевезенням до бібліотеки книжок і рукописів із Меморіального музею Івана Франка, зліквідованого німецькою владою. Зуміла врятувати архівні матеріали І. Франка та Лесі Українки від вивезення до Німеччини.

У 1940–1941 роках, а потім від 1944 р. працювала за сумісництвом науковою співробітницею Львівського відділення Інституту літератури ім. Шевченка АН УРСР. Внаслідок його ліквідації у 1950 р. була переведена до Києва в Інститут літератури ім. Т. Шевченка АН УРСР. Працювала науковим співробітником у відділі рукописів Інституту, продовжуючи роботу над упорядкуванням архівів Лесі Українки та Івана Франка, які радянські функціонери розпорядилися перевезти зі Львова до Києва. Повернувшись у 1957 р. до Львова, працювала старшою науковою співробітницею Інституту суспільних наук. У 1962 р. її звільнили з роботи як «неперспективну» й відправили на пенсію.

Залишила вагомі напрацювання в галузі франкознавства та лесезнавства. Брала участь у підготовці 25-томного і 20-томного видань творів І. Франка, а також 5-томного видання творів Лесі Українки. Досліджувала творчість О. Кобилянської, М. Павлика, О. Пчілки, Є. Ярошинської та ін. Допомогала чоловікові Пилипові Деркачу в підготовці «Короткого словника синонімів української мови» (1960).

Членкиня НТШ з 1935 р. Належала до Етнографічної, Бібліотечної та Літературознавчої комісій. До складу Бібліографічної комісії обрана 22 березня

1932 р. Брала участь у п'яти засіданнях осередку. На засіданні 1 січня 1937 р. представила бібліографію друкованих творів Лесі Українки, що не ввійшли до збірних видань «Книгоспілки». Працю було рекомендовано до друку в часописі «Українська книга». На цьому ж засіданні долучилася до обговорення інших питань порядку денного.

Вибр. пр.: Ольга Кобилянська. *Нова хата*. 1926. Чис. 7/8. С. 1–3; Збирання матеріалів для бібліографії Лесі Українки. *Нова хата*. 1927. Чис. 9. С. 5. Без підп.; «Перший вінок» – перший жіночий альманах. *Нова хата*. 1927. Чис. 12. С. 1–4; Євгенія Ярошинська : (в 25-ті роковини смерті). *Нова хата*. 1929. Чис. 11. С. 1–3; Леся Українка : (причинки до життєпису – на основі її листування з М. Павликом, 1891–1907 р.). *Нові шляхи*. 1930. Т. 5, чис. 2. С. 267–274; т. 6, чис. 3. С. 80–90; т. 7, чис. 5. С. 47–56; чис. 6. С. 227–238; Один рік праці в Українському Національному Музеєві у Львові. *Двадцятьпять-ліття Національного Музею у Львові* : збірник / Наук. фундація Галицького митрополита А. Шептицького ; під ред. директора музею І. Свенціцького. Львів : з друк. видавничої Спілки «Діло», 1930. С. 54–57; Дитяча література. *Нова хата*. 1933. Чис. 3. С. 10–11. Без підп.; Дитячі книжки. *Нова хата*. 1934. Чис. 3. С. 10. Без підп.; Друковані твори Лесі Українки, що не ввійшли до збірних видань «Книгоспілки». *Українська книга*. 1937. Чис. I. С. 23–25; Літературна творчість Константи́ни Малицької. *Рідна школа*. 1937. Чис. 22. С. 322–324; Христина Данилівна і Христя Олексіївна Алчевські. *Жінка*. 1938. Чис. 5. С. 3–5. Без підп.; Уляна Кравченко – перша українська поетка в Галичині. *Жінка*. 1939. Чис. 15/16. С. 2–3; Леся Українка. *Література і мистецтво*. 1941. № 2. С. 36–40; Серед блокнотів і записок Івана Франка. *Література і мистецтво*. 1941. № 5. С. 38–42; На могилу Василя Сімовича. *Краківські вісті* : щоденник. 1944. 23 берез. С. 2; Архів Івана Франка. *Іван Франко – письменник, мислитель, громадський діяч* : матеріали Міжнар. наук. конф. (Львів, 25–27 верес. 1996 р.) / ЛНУ ім. І. Франка, Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Львів : Світ, 1998. С. 625–632.

Літ.: Вальо М. З епістолярної спадщини Івана Кривецького та Марії

Деркач : [з публікацією листів та примітками]. *Бібліографічна комісія Наукового товариства ім. Шевченка (1909–1939): напрями діяльності та постаті* : зб. наук. пр.; ЛННБ України ім. В. Стефаника, Наук. т-во ім. Шевченка в Україні. Львів, 2010. С. 321–401; Вальо М. Марія Дем'янівна Деркач : до 100-річчя від дня народження (1896–1972). *Записки ЛНБ*. 1995. Вип. 3. С. 71–79; Вальо М. Марія Деркач, 1896–1972. Бібліографічний покажчик. Спогади. Розвідки. Листи / ЛНБ ім. В. Стефаника. Львів, 1999. 252 с.; Вальо М. А. Марія Деркач – дослідниця архіву Івана Франка. *Іван Франко – письменник, мислитель, громадянин* : матеріали Міжнар. наук. конф. (Львів, 25–27 верес. 1996 р.) / ЛНУ ім. І. Франка, Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Львів : Світ, 1998. С. 617–624; Вальо М. А. Марія Деркач – літературознавець, архівіст, бібліотекар. *Бібліотека Наукового товариства ім. Шевченка: книги і люди* : матеріали круглого столу. Львів, 1996. С. 109–118; Горак Р. Дім на Софіївці : путівник по музею. Харків: Майдан, 2010. 384 с.; Деркач Марія Дем'янівна. *Інститут українознавства імені Івана Крип'якевича Національної академії наук України. Наукова діяльність. Структура. Працівники* / [редкол.: Я. Д. Ісаєвич (відп. ред.) та ін.]. Львів, 2001. С. 194–195; Деркач Марія Дем'янівна. *Історія української бібліотечної справи в іменах (кінець XIX ст. – 1941 р.)* : матеріали до біобібліографічного словника. Київ, 2017. С. 129–130; Дядюк М. Участь жінок у діяльності Наукового товариства ім. Шевченка у Львові (хронікально-біо-бібліографічний аспект). *З історії Наукового товариства ім. Шевченка* : збірник доповідей і повідомлень наукових сесій і конференцій НТШ у Львові. Львів, 1998. С. 101–150; Серeda О. Тендітна поставою, та мужня серцем: Марія Деркач. Серeda О. *У полоні арту: українська мистецька преса Галичини міжвоєнного двадцятиліття* : монографія. Львів, 2023. С. 201.

Бібліогр.: Вальо М. Марія Деркач, 1896–1972. Бібліографічний покажчик. Спогади. Розвідки. Листи. Львів, 1999. С. 15–72.

Джиджора Іван (1880–1919) – історик, публіцист, громадський діяч.

Народився у с. Заставці на Тернопільщині. Коштом громади закінчив школу василіан в Бучачі. Вищу освіту отримав, навчаючись на філософському факультеті Львівського університету. Від 1903 р. – член і бібліотекар студентського товариства «Академічна громада» у Львові. Згодом працював урядником в бібліотеці НТШ. Належав до найздібніших учнів історичної школи М. Грушевського. Досліджував історію Гетьманщини XVIII ст., і в 1912 р. здобув докторат у Львівському університеті.

Під час російської окупації 1914 р. перебував у рідному селі, а згодом його мобілізували до австрійського війська. В 1916 р. призначили торгово-промисловим референтом при окружній команді австро-угорських військ у Любліні. За часів ЗУНР до грудня 1918 року перебував на посаді військового коменданта у Раві Руській. Помер від спадкової хвороби легень у 39-річному віці.

Автор статей, оглядів, рецензій у «Записках НТШ», «ЛНВ», «Ділі», «Раді». Зокрема в бібліографічному розділі «Записок НТШ» регулярно друкував «Огляди часописів». З-поміж його публікацій привертають увагу численні рецензії на окремі томи «Записок НТШ» і «Записок УНТ».

Дійсний член Історично-філософічної секції НТШ з 1913 р. Секретар Археографічної комісії, член Язикової і Статистичної комісій. До складу Бібліографічної комісії обраний 30 квітня 1912 р. Взяв участь у п'яти її засіданнях. На засіданні 2 жовтня 1912 р. долучився до обговорення питання про методику укладання бібліографії українських стародруків. Виступив із пропозицією створити для цієї ділянки роботи спеціальну підкомісію у складі М. Грушевського, І. Свенціцького, М. Возняка, І. Кревецького, В. Дорошенка.

Зібравшись 19 травня 1922 р., члени Комісії, стоячи, вшанували пам'ять І. Джиджори.

Вибр. пр.: З новійшої української історіографії : критична студія. *ЗНТШ*. 1906. Т. 71. С. 134–157; Огляд часописий за р. 1905. Часописи українські. *ЗНТШ*. Львів, 1906. Т. 73. С. 166–175; т. 76. С. 150–162; Таки діждались! (З

приводу нового видання «Кобзаря»). *Рада*. 1907. № 50. С. 2; Рецензія. *ЛНВ*. 1907. Т. 39, кн. 7. С. 156–158. Рец. на вид.: Записки Наукового товариства імени Шевченка. 1907. Т. 72; Рецензія. *ЛНВ*. 1907. Т. 39, кн. 8/9. С. 445–446. Рец. на вид.: Записки Наукового товариства імени Шевченка. 1907. Т. 78; Огляд часописий за р. 1906. *ЗНТШ*. 1907. Т. 80. С. 165–167; Рецензія. *ЛНВ*. 1908. Т. 41, кн. 2. С. 439–440. Рец. на вид.: Записки Наукового товариства імени Шевченка. 1907. Т. 80; Рецензія. *ЛНВ*. 1908. Т. 42, кн. 5. С. 407–408. Рец. на вид.: Записки Наукового товариства імени Шевченка. 1908. Т. 81; Матеріали московського «Архива Министерства Юстиции» до історії гетьманщини. *ЗНТШ*. 1908. Т. 86. С. 59–81; Огляд часописей за р. 1907. *ЗНТШ*. 1908. Т. 86. С. 150–168; Огляд часописей за р. 1908. *ЗНТШ*. 1909. Т. 89. С. 160–173; Рецензія. *ЛНВ*. 1909. Т. 47, кн. 7. С. 179–181. Рец. на вид.: Записки Українського Наукового Товариства у Києві. 1909. Кн. III; Рецензія. *ЛНВ*. 1909. Т. 48, кн. 11. С. 406–407. Рец. на вид.: Записки Наукового товариства ім. Шевченка. 1909. Т. 89; Економічна політика російського правительства супроти України в 1710 – 1730 рр. Львів : друк. НТШ, 1911. 143 с. Відб. із ЗНТШ, Т. 98, 101, 103, 105; Рецензія. *ЛНВ*. 1911. Т. 53, кн. 1. С. 225–226. Рец. на вид.: Записки Наукового товариства імени Шевченка. 1910. Т. 97; Україна в першій половині XVIII віку. Розвідки і замітки / з передм. М. Грушевського. Київ, 1930. VIII, 171 с., портр. (Записки Історичної секції ВУАН ; т. XXXVI); Економічна політика російського правительства супроти України в 1710 – 1730 роках / упоряд., автор передм. І комент. В. Пришляк. Київ : Кліо, 2020. 320 с.

Літ.: Грушевський М. Іван Джиджора – історик гетьманщини. *Підгаєцька земля : іст.-мемуар. зб.* Нью-Йорк ; Торонто, 1980. С. 105–109; Джиджора Іван Миколайович. *Історія української бібліотечної справи в іменах (кінець XIX ст. – 1941 р.)* : матеріали до біобібліографічного словника. Київ, 2017. С. 130–131; Дорошенко В. Д-р Іван Джиджора : [некролог]. *Життя і Мистецтво*. 1920. Чис. 2. С. 61–63; Іван Джиджора : [некролог]. *Хроніка НТШ*. Львів, 1920. Чис. 63/64. С. 54–56; Качкан В. Джиджора Іван Миколайович. *Українська*

журналістика в іменах : матеріали до енциклопедичного словника. Львів, 1999. Вип. 6. С. 77–78; Качкан В. Із школи Михайла Грушевського (Іван Джиджора – історик, політлог, публіцист, громадський діяч). Збірник праць НДЦП. 1999. Вип. 6. С. 498–522; Качкан В. «Проти патріотизму своєї дзвіниці». Історик Іван Джиджора зі школи Михайла Грушевського. *Хай святиться ім'я твоє. Історія української літератури і культури в персоналіях (XIX – перша половина XX ст.)*. Івано-Франківськ, 2000. Кн. 4. С. 138–165; Листування Михайла Грушевського / упоряд.: Світлана Панькова, Володимир Пришляк ; редактори: Любомир Винар [та ін.]; Укр. іст. т-во [та ін.]. Київ ; Нью-Йорк ; Париж ; Львів ; Торонто, 2008. Т. 4: Листування Михайла Грушевського та Івана Джиджори. 552 с.; Панькова С. Із плеяди публіцистичної школи Михайла Грушевського: Іван Джиджора. Журналістський вишкіл у газеті «Рада». *Київ і кияни* : матеріали щоріч. наук.-практ. конф. Київ, 2009. Вип. 9. С. 293–301; Пришляк В. «...Визначна була се людина». *Тернопіль*. 1992. № 2. С. 38–40; Пришляк В. Іван Джиджора: життєвий шлях та наукова спадщина. *Михайло Грушевський і львівська історична школа*. Нью-Йорк ; Львів, 1995. Вип. 1. С. 196–205; Пришляк В. Мирон Кордуба та Іван Джиджора: рецензент і автор. *До джерел* : зб. наук. пр. на пошану Олега Купчинського з нагоди його 70-річчя. Київ ; Львів, 2004. Т. 2, ч. 3. С. 527–545; Пришляк В. Студентські роки Івана Джиджори (1902–1907). *На службі Кліо* : зб. наук. пр. Київ ; Нью-Йорк ; Торонто ; Париж ; Львів, 2000. С. 380–392; Пришляк В. Український історик Іван Джиджора. *УІЖ*. 2006. № 6. С. 56–77; Фелонюк А. [Рецензія]. *Вісник НТШ*. 2020. Чис. 64. С. 115–116. Рец. на кн.: Економічна політика російського правительства супроти України в 1710 – 1730 роках / упоряд., автор передм. І комент. В. Пришляк. Київ : Кліо, 2020. 320 с.

Бібліогр.: Бібліографічний показчик праць Івана Джиджори. *Листування Михайла Грушевського*. Київ, 2008. Т. 4 : Листування Михайла Грушевського та Івана Джиджори. С. 491–496; Бібліографія. *Наукове товариство імені Шевченка і Тернопільщина (1873–1940). Історично-філософська секція* :

бібліографічний покажчик / укл. Л. Оленич. Тернопіль: Підручники і посібники, 2018. С. 42–45.

Доманицький Василь (1877–1910) – літературознавець, етнограф, історик, бібліограф, громадсько-політичний діяч.

Народився в с. Колодисте Київської губернії (нині Черкаська обл.). Навчався у 4-й Київській гімназії, закінчив історично-філологічний факультет Київського університету. Працював учителем у приватній гімназії в Києві, але з огляду на стан здоров'я був змушений звільнитися. Ще зі студентських років долучився до революційного руху, належав до Товариства українських поступовців, був членом Української радикальної партії. Внаслідок цього потрапив під нагляд поліції. У 1903-1904 роках перебував у рідному селі й активно займався організацією споживчої кооперації на Київщині, підготував низку брошур про кооперацію.

У 1906–1907 роках мешкав у Петербурзі. У 1907 р. був засуджений до трьох років заслання, але ще до оголошення вироку виїхав на лікування до Польщі, згодом до Франції, де й помер.

Брав участь у створенні та формуванні книжкового репертуару видавництва «Вік» (1895–1918) у Києві, був укладачем і редактором багатьох його видань. Редактор, автор передмови і приміток першого повного видання «Кобзаря» Т. Шевченка в Росії (Санкт-Петербург, 1907). Редактор першого (Санкт-Петербург, 1908) і другого (Краків, 1912) видання «Історії України-Русі» М. Аркаса. У серії видань київської «Просвіти» опублікував популярні нариси про життя галицьких і буковинських українців. Співпрацював із часописами «Кіевская старина», «Записки НТШ», «ЛНВ», «Украинский Вестник», «Діло», «Нова громада», «Рада», «Україна» та ін. Редагував газету «Рідна справа. Думські вісті», що була органом української фракції у другій

Державній думі Росії.

Автор першого українського словника іншомовних слів. Дослідник творчості українських письменників, передовсім Т. Шевченка і М. Вовчка. Укладач персонального бібліографічного покажчика творів О. Я. Кониського та покажчика змісту перших двадцяти томів «Літературно-наукового вістника», що вийшов із передмовою І. Франка. Опублікував низку річних критико-бібліографічних оглядів української літератури і преси за 1906–1909 роки, а також чимало рецензій, зокрема й на бібліографічні покажчики М. Комарова «Т. Шевченко в литературе и искусстве», «Українська драматургія».

З Науковим товариством ім. Шевченка почав співпрацювати від 1898 р., друкуючи в «Записках НТШ» бібліографічні замітки, джерелознавчі матеріали. Автор низки наукових статей, розвідок, рецензій на праці з мовознавства, літературознавства, археології, фольклористики. Був звичайним членом товариства з 1902 р., входив до Етнографічної комісії. У складі Бібліографічної комісії перебував з моменту її заснування, але безпосередньої участі в засіданнях осередку не брав.

Вибр. пр.: Печатное дело в Малороссии в начале XIX ст. / В. Д. Кієвская старина. 1900. Т. 70, кн. № 9. С. 83-88; Библиографический указатель сочинений А. Я. Конисского, написанных по-малорусски // Кієвская старина. 1901. Т. 72, № 1. С. 131-151; А може ще не все пропало? : [про стан української книжкової справи]. ЛНВ. 1903. Т. 22, кн. IV/VI. С. 136-141; Покажчик змісту Літературно-наукового Вістника томів I – XX (1898–1902) / зладив В. Доманицький ; з передм. Івана Франка. У Львові, 1903. XXXVII, 121 с.; Шекспировскій фондъ и Русько-украиньска Выдавныча Спилка. Кієвская старина. 1903. Т. 80, кн. 3, № 3. С. 141-148; Козаччина на переломі XVI–XVII в. (1591–1603). Львів : наклад Т-ва ім. Шевченка, 1905. 171 с. Відб. з ЗНТШ, т. 60-64; До бібліографії літератури про Шевченка. Кієвская старина. 1906. Т. 94, кн. 1, № 9. С. 5-10; Новознайдені поезії Т. Шевченка. Нова громада. 1906. № 8. С. 102-113; Словарик. Пояснення чужих та не дуже зрозумілих слів / склав В. Доманицький. Київ : друк. С. А. Борисова, 1906. 128 с.; Критичний розслід

над текстом «Кобзаря» Шевченка: друковалося в журналі «Кієвская старина». У Києві : друк. Т-ва «Просвещеніє», 1907. IV, 365 с.; Про Галичину та життя галицьких українців. Київ : друк. Першої Київ. Друк. Спілки, 1909. 80 с.; Про Буковину та життя буковинських українців. Київ : друк. Першої Київ. Друк. Спілки, 1910. 56 с.; Український видавничий рух в Росії за останніх п'ятнадцять літ. *Перший український просвітньо-економічний конгрес уладжений Товариством «Просвіта» в сороклітє заснованя у Львові в днях 1 і 2 лютого 1909 року* : протоколи і реферати. Львів : коштом і накладом Т-ва «Просьвіта», 1910. С. 81-96; Шевченко Т. Маленький кобзарь / упоряд. В. Доманицький. Санкт-Петербург, 1911. 146 с.; Життя Тараса Шевченка. Київ : Криниця, 1917. 31 с.; Критичний розслід над текстом «Кобзаря» Шевченка; упоряд. та автор післям. В. Т. Поліщук. Репринт. відтворення вид. 1907 р. Черкаси : Вертикаль, 2008. 384 с.; 3 науково-творчої спадщини : статті, нариси, рецензії : у 2 кн.; [упоряд., авт. передм. і ред. В. Т. Поліщук. Черкаси : Чабаненко Ю. А., 2010. Кн. 1. 439 с.; кн. 2. 409 с.

Літ.: Болабольшенко А. Василь Доманицький і «Киевская старина». *Київська старовина*. 2006. № 4. С. 149-165; Болабольшенко А. Побратими: Сергій Єфремов, Василь Доманицький : нариси життя та творчості. Київ : Щек і Хорив, 2003. 112 с.; Василь Доманицький. *Видавнича справа та редагування в Україні: постаті і джерела (XIX – перша третина XX ст.)* / за ред. Надії Зелінської. Львів, 2003. С. 142-147; Василь Доманицький : [некролог]. *ЛНВ*. 1910. Т. 51. Кн. 7/9. С. 541-543; Василь Доманицький: особистість і науково-творча спадщина : збірник праць учасників наук. семінару, проведеного з нагоди 100-річчя від часу смерті вченого, 14-15 вересня 2010 року / [ред. кол.: В. Г. Поліщук (відп. ред.) та ін.]. Черкаси : Чабаненко Ю. А., 2011. 222 с.; Возняк М. З приводу двадцятиліття «Кобзаря» в редакції В. Доманицького (Його листування з Ів. Франком). *За сто літ*. 1930. Кн. 5. С. 272-304; Глушко М. Співпраця Василя Доманицького з Науковим товариством імені Шевченка у Львові. *Вісник Львів. ун-ту*. Сер. історична. 2012. Вип. 47. С. 6-16; Гуменюк М. В. М. Доманицький. *Українські бібліографи XIX – початку XX століття* :

нарис про життя та діяльність. Харків, 1969. С. 128-134; Доманицький Василь Миколайович / упоряд. Е. О. Палій. Київ : Видавн. Дім «Ділова Україна» – «Скарбниця», 2000. 37 с.; Дорошенко В. Василь Доманицький: посмертна згадка. *ЗНТШ*. 1910. Т. 96. С. 149-150; Дорошенко Д. Памяти В. М. Доманицького. *Спудей*. Прага, 1926. Чис. 4. С. 23-30; Івашків В. Василь Доманицький на сторінках «Записок Наукового товариства імені Шевченка». *Василь Доманицький: особистість і науково-творча спадщина*. Черкаси : Чабаненко Ю. А., 2011. С. 40-47; Качкан В. Доманицький Василь Михайлович. *Українська журналістика в іменах: матеріали до енциклопедичного словника*. Львів, 1996. Вип. 3. С. 113-117; Качкан В. А. З редакційно-видавничого поля Василя Доманицького. *Теоретичні та організаційні проблеми формування репертуару української книги та періодики* : доп. та повідомл. Міжнар. наук. конф., 25-26 серп. 1995 р. Львів, 1996. С. 386-400; Качкан В. «Понад рівнем буденщини...» : (штрихи до життєпису Василя Доманицького). *Хай святиться ім'я твоє. Студії з історії української літератури XIX-XX ст.* Коломия : Вік, 1996. Кн. 2. С. 161-182; Кобзар Л. Василь Доманицький як громадський діяч і фольклорист. *Народна творчість та етнологія*. 2012. № 3. С. 16-29; Лотоцький О. В. М. Доманицький. *Сторінки минулого*. Ч. 1. Варшава, 1932. С. 215-223; Павловський М. Хто такий був Василь Доманицький. Київ : видання Орг. Комітету по влаштуванню 10-річних роковин смерті В. Доманицького, 1920. 16 с.; Регідайло Н. Головна справа його життя : до 100-річчя повного видання Шевченкового «Кобзаря» та 130-річчя від дня народження Василя Доманицького. *Вісник Книжкової палати*. 2007. № 9. С. 46-48; Чистому серцем. Памяти Василя Доманицького: біографія, спомини, похорони / упорядкував Сергій Єфремов. Київ : Вік, 1912 146 с.; Чистому серцем. Пам'яті Василя Доманицького / упоряд. і ред. В. Поліщук. Перевид. 1912 р. з «Додатками». Черкаси : Чабаненко Ю. А., 2010. 176 с.

Бібліогр.: Невтомний робітник на рідній ниві Василь Миколайович Доманицький : наук.-допом. біобібліограф. покажчик : (до 100-річчя від часу смерті) / уклад.: Л. Т. Демченко, Н. В. Адешелідзе ; авт. вступ. ст. та наук. ред.

Дорошенко Дмитро (1882–1951) – політичний діяч, дипломат, історик, публіцист, літературознавець, бібліограф. Народився у Вільно (тепер Вільнюс, Литва). Після закінчення у 1901 р. місцевої гімназії навчався на історично-філологічному факультеті Варшавського університету. Згодом продовжив університетські студії у Петербурзі та Києві. Вже у студентські роки став активним учасником політичного руху. В 1903 р. очолив Українську студентську громаду в Петербурзі. Належав до Революційної української партії (згодом УСДРП). Від 1908 р. – один із найактивніших членів Товариства Українських Поступовців (ТУП).

Після закінчення історично-філологічного факультету Київського університету викладав у 1909–1913 роках історію в комерційному училищі у Катеринославі. Долучився до діяльності місцевої «Просвіти», був першим редактором місцевого просвітянського часопису «Дніпрові хвилі», а також дійсним членом і секретарем Катеринославської вченої архівної комісії. Повернувшись до Києва у 1914 р., працював бібліотекарем Музею старовини й мистецтва, вчителював у Комерційній школі, був секретарем Українського наукового товариства. Напередодні Першої світової війни виїхав на лікування до Швейцарії, проїздом побувавши у Львові, де відвідав Наукове товариство ім. Шевченка і Національний музей ім. митрополита Андрея Шептицького.

У роки Першої світової війни був заступником голови «Товариства допомоги населенню Півдня Росії, що постраждало від військових дій». Восени 1915 р. як член Комітету та уповноважений Союзу міст організовував допомогу населенню Галичини, окупованої російською армією.

Член і товариш голови Української Центральної Ради з 1917 р. Після лютневої революції був призначений Тимчасовим урядом крайовим комісаром Галичини й Буковини, згодом Чернігівським губернським комісаром. В уряді гетьмана П. Скоропадського у травні – листопаді 1918 р. очолював міністерство

закордонних справ. У січні 1919 р. отримав призначення на посаду приват-доцента університету в Кам'янці-Подільському.

З упадком УНР емігрував до Праги, де відігравав помітну роль у житті української громади. Від 1921 р. – професор кафедри історії Українського вільного університету у Відні (згодом у Празі). В 1926–1936 роках – професор кафедри української історії Карлового університету в Празі. В 1926–1931 роках очолював Український науковий інститут у Берліні. Наприкінці 1931 р. повернувся до Праги, де продовжив педагогічну, наукову та громадську діяльність. У 1936–1939 роках очолював кафедру історії всесвітньої церкви православного факультету Варшавського університету. У 1937–1938 роках, перебуваючи в Канаді на запрошення Інституту ім. Петра Могили в Саскатуні, читав лекції в Едмонтоні, Торонто, Монреалі. У 1939 р. повернувся до Праги, а після перенесення УВУ до Німеччини переїхав спочатку до Аугсбурга, потім – до Берліна та Мюнхена, отримавши посаду професора університету і Православної богословської академії. Зі створенням у 1945 р. в Аугсбурзі Української Вільної Академії наук був обраний її першим президентом.

Автор близько тисячі праць з історії України, історії культури і церкви в Україні. Укладач низки бібліографічних посібників, найповажнішим із них був «Показчик нової української літератури в Росії за 1798–1897 роки», опублікований у 1917 р., і перевиданий у 1925 р. Дійсний член Історично-філософської секції НТШ з 1923 р. До складу Бібліографічної комісії НТШ обраний на першому організаційному засіданні 21 листопада 1909 р. Безпосередньої участі в засіданнях осередку не брав.

Вибр. пр.: Указатель источников для ознакомления с Южной Русью / составил Д. Дорошенко. Санкт-Петербург, 1904. 64с.; Народная украинская литература: сборник отзывов на народныя украинскія изданія. Санкт-Петербург, 1904. 72 с.; Реєстр наукових і літературних праць Д. І. Яворницького. *Дніпрові хвилі*. 1913. Чис. 10. С. 166–168. Без підп.; Показчик нової української літератури в Росії за 1798–1897 роки. Ч. 1. Чернівці : друк. „Руської Ради”, 1917. 68 с.; Курс історії України: для вищих клас середніх шкіл.

Відень ; Київ : Вид. Т-во «Вернигора», 1921. 231 с.; Український видавничий рух в 1919 році / М. Жученко. *Хліборобська Україна*. 1920. Зб. 1. С. 99-102; Курс історії України: для вищих клас середніх шкіл. Відень ; Київ : Вид. Т-во „Вернигора”, 1921. 231 с.; Славянський світ в його минулому й сучасному : в 3 т. Берлін : Українське Слово, 1922. Т. 1. 239 с.; т. 2. 258 с.; т. 3. 264 с.; Огляд української історіографії. Прага : накл. Укр. Ун-ту в Празі, 1923. 221 с.; Короткий курс історії України. Катеринослав ; Ляйпціг : Укр. вид-во в Катеринославі, 1923. 227 с.; Мої спомини про недавнє – минуле : [в 4 ч.]. Львів : Вид-во „Червона Калина”, 1923. Ч. 1: Галицька Руїна 1914–1917 років. 131 с.; ч. 2 : З початків відродження Української державности (Доба Центральної Ради). 96 с.; ч. 3 : Доба Гетьманщини (1918). 122 с.; 1924. Ч. 4 : Під Директорією. На чужині (1919–1920). 100, [2] с.; Пантелеймон Куліш. Київ ; Ляйпціг : Українська накладня, [1923]. 207 с.; Українське літературне життя на еміграції. *Трибуна України*. 1923. Чис. 1. С. 24–32; Микола Іванович Костомаров. Київ ; Ляйпціг : Укр. Накладня, [1924]. 96 с.; Показчик літератури українською мовою в Росії за 1798–1897 роки. *Науковий Ювілейний Збірник Українського Університету в Празі, присвячений Панові Президент. Чеськословенської Республіки Проф. Т. Г. Масарикові*. Ч. 1. Прага, 1925. С. 142-238; Спомини про перебування Митрополита Андрія Шептицького в Росії за часів війни. *Богословія*. 1926. Кн. I/II. С. 56–65; Останній побут Ів. Франка у Києві : сторінка із спогадів. *ЛНВ*. 1926. Т. 90, кн. 7/8. С. 282-292; „Просвіти” на Великій Україні : (зі спогадів). [Львів] : накл. Т-ва „Просвіта”, [1927]. 8 с.; Наукова праця української еміграції за 10 літ (1921–1931). *Тризуб*. 1932. Чис. 16. С. 2–10; Усгаїніса в чужих наукових виданнях 1930–1932 / Книголюб. *Тризуб*. 1933. Чис. 21/22. С. 15-21; Усгаїніса в чужих наукових виданнях од 1933 до половини 1935 року / Книголюб. *Тризуб*. 1935. Чис. 32/33. С. 3-9; Бібліотека Якова Марковича. *Українська книга*. 1937. Чис. IX/X. С. 203-204; Православна церква в минулому й сучасному житті українського народу. Берлін, 1940. 69 с.; Тарас Шевченко. Його життя й твори. Відень : видання Книгарні Бориса Тищенка, 1942. 32 с.

Літ.: Андреев В. М. Дмитро Дорошенко: «перший» чи «другий» в українській історіографії першої половини ХХ ст.? : (досвід вивчення інтелектуальної біографії історика). *УІЖ*. 2007. № 4. С. 102-122; Білецький Л. Дмитро Дорошенко. Вінніпег : накладом Ювілейного Комітету для влаштування 50-ліття наукової і громадської праці Дм. Дорошенка, 1949. 24 с.; Божук Л. Роль Дмитра Дорошенка у формуванні українського освітнього простору. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. Сер.: Українознавство. Київ, 2008. Вип. 12. С. 32-35; Бурім Д. Дмитро Дорошенко як історик слов'янських народів і Східної Європи. *Славистична збірка*. Київ, 2015. Вип. 1 : [Збірка статей за матеріалами Перших Міжнародних наукових Соханівських читань (м. Київ, 18 листоп. 2014 р.)]. С. 192-203; Винар Л. Дмитро Дорошенко, 1882–1951. Мюнхен ; Нью-Йорк ; Торонто : Українське Історичне Товариство, 1983. 41 с.; Головацький І. Дорошенко Дмитро Іванович. *Українська журналістика в іменах* : матеріали до енциклопедичного словника. Львів, 1997. Вип. IV. С. 71-72; Дмитро Іванович Дорошенко. *Хроніка НТШ у Львові за роки 1923–1925*. Львів : накл. НТШ, 1926. Чис. 67/68. С. 72-74. Без підп.; Дорошенко В. Пам'яті українських бібліографів. *Науковий збірник УВАН*. Нью-Йорк, 1953. Т. II. С. 175-179; Дорошенко Дмитро Іванович. *Верстюк В., Осташко Т. Діячі Української Центральної Ради* : бібліогр. довідник. Київ, 1998. С. 87-88; Дорошенко Дмитро Іванович. *Історія української бібліотечної справи в іменах (кінець ХІХ ст. – 1941 р.)* : матеріали до біобібліографічного словника. Київ, 2017. С. 142–143; Дорошенко Дмитро Іванович. *Українські бібліографи. Біографічні відомості. Професійна діяльність. Бібліографія* / авт.-уклад.: Р. С. Жданова, Н. І. Абдуллаєва, В. О. Кононенко . Київ, 2008. Вип. 1. С. 127–128; Завальнюк О. М. Д. І. Дорошенко: 75 днів у Кам'янці-Подільському. *Краєзнавство*. 2001. № 1/4. С. 145-148; Крупницький Б. Д. І. Дорошенко : (спомин учня). *Науковий збірник УВАН*. Нью-Йорк, 1952. Ч. 1. С. 9-22; Лупандін О. І. Громадсько-політична та державна діяльність Дмитра Дорошенка: (до 125-річчя від дня народження). *УІЖ*. 2007. № 3. С. 36-46; Омельченко В. Дмитро Дорошенко. *125 років*

київської академічної традиції, 1861–1986 : збірник. Нью-Йорк, 1993. С. 407–417; Смогоржевська І. Бібліографічна діяльність Дмитра Дорошенка. *Вісн. Книжк. палати*. 2001. № 12. С. 42–45; Хміль О. Бібліографічна спадщина Дмитра Дорошенка. *Бібліографічна комісія Наукового товариства імені Шевченка (1909–1939): напрями діяльності та постаті* : зб. наук. пр. Львів, 2010. С. 153–169.

Бібліогр.: Бібліографія праць проф. Д. Дорошенка за 1899–1942 роки / [склали: Дмитро Дорошенко, Борис Крупницький]. Прага : Видавництво Юрія Тищенка, 1942. 63 с.; Винар Л. Вибрана бібліографія праць про Дмитра Дорошенка. *Дмитро Дорошенко, 1882–1951*. Мюнхен ; Нью-Йорк ; Торонто : Українське Історичне Товариство, 1983. С. 38–41.

Єфремов Сергій (1876–1939) – літературознавець, публіцист, видавець, бібліограф, громадсько-політичний діяч. Народився в с. Пальчик на Київщині. В 1891–1896 роках навчався у Київській духовній семінарії, 1901 р. закінчив юридичний факультет Київського університету. Брав активну участь у громадському і політичному русі. Був членом Київської Старої Громади, засновником Української демократично-радикальної партії, Товариства українських поступовців, Української партії соціал-федералістів.

У період національно-визвольних змагань деякий час обіймав посаду секретаря міжнаціональних справ, був заступником Голови Української Центральної Ради. В 1920 р. перейшов на нелегальне становище, та через рік після загальної амністії відійшов від політичної діяльності й повністю віддався науковій роботі. З 1919 р. – академік ВУАН, упродовж 1922–28 років – віцепрезидент ВУАН. Завідував Історико-філологічним відділом Академії, очолював Комісію для складання біографічного словника діячів України та Раду Історико-літературного товариства. Протягом 1926–1928 років на

громадських засадах керував Бібліографічною комісією УНІКу, яка налічувала понад 20 учених. У 1929 р. був заарештований за організацію та керівництво міфичною «Спілкою визволення України» й засуджений до розстрілу, який згодом замінили 10 роками ув'язнення. Перших сім років перебував у Ярославському політизоляторі, згодом опинився у Володимирській тюрмі. Помер 31 березня 1939 р. за три місяці до закінчення терміну. Причина смерті, згідно службової записки функціонера НКВС – вада серця. Місце поховання досі не відоме. Реабілітований у серпні 1989 р.

Автор близько 4 тисяч праць, серед них монографії, антології, збірники статей. Досліджував творчість І. Котляревського, Т. Шевченка, Марка Вовчка, Панаса Мирного, І. Франка, І. Нечуя-Левицького, І. Карпенка-Карого, М. Коцюбинського та ін. Підсумковою роботою С. Єфремова як історика і теоретика літератури стала двотомна «Історія українського письменства» (1924), яка декілька разів перевидавалася. Помітне місце в його науковій спадщині посідає бібліографія, зокрема бібліографічні покажчики й огляди, рецензії, прикнижкові і пристатейні списки літератури.

Активно співпрацював із НТШ від 1900 р. Дійсний член Філологічної секції з 1923 р. Був одним із найактивніших дописувачів бібліографічного відділу в «Записках НТШ» і «ЛНВ», де опублікував чимало рецензій та оглядів. До складу Бібліографічної комісії обраний 7 листопада 1923 р. Безпосередньої участі в засіданнях осередку не брав.

Вибр. пр.: Додаток до «Бібліографічного покажчика [творів І. Котляревського М. Ф. Комарова]». *На вічну пам'ять Котляревському*: літературний збірник. Київ, 1904. С. 495–510; Офіційна російська критика на Шевченка з 1865 р. *Науковий Збірник, присвячений професорови Михайлови Грушевському учениками й прихильниками з нагоди Його десятилітньої наукової праці в Галичині (1894–1904)*. У Львові: видання Комітету, 1906. С. 1–64; Історія українського письменства. Київ: Видавництво «Український Учитель», 1911. 466, XVI с.; Енциклопедія книжної справи. *Рада*. 1911. Чис. 175; Бібліотека по україноведенню. *Украинская жизнь*. 1917. Кн. 3/6.

С. 99–139; Українознавство : показчик потрібнішої до самоосвіти літератури. Київ : Всеукраїнський кооперативний видавничий союз, 1920. 64 с.; Дорогою синтезу : огляд історіографії українського письменства. *Записки історично-філологічного відділу ВУАН*. 1923. Кн. 2/3 (1920–1922). Частина наукова. С. 89–110; Показчики: Твори І. С. Левицького-Нечуя ; Головніша література про Ів. Левицького-Нечуя. Єфремов С. *Іван Левицький-Нечуй*. Київ ; Ляйпціг : Українська накладня, [1925]. С. 182–190; Показчики: Хронологичний показчик творів М. Коцюбинського; Алфавитний показчик до творів М. Коцюбинського; Переклади творів М. Коцюбинського; Література про М. Коцюбинського; Алфавитний список авторів, що писали про М. Коцюбинського. Коцюбинський М. *Твори*. Харків : ДВУ, 1925. Т. 5. С. 231–260; В тісних рямцях : українська книга в 1798–1916 рр. Київ : Український науковий інститут книгознавства, 1926. 30 с.; Друкарня П. Куліша. *Українська книга*. 1937. Чис. IX/X. С. 208–209; Ідея українського журналу в Шевченка. *Українська книга*. 1937. № 3. С. 77–78; 3 спогадів про Івана Франка. *Календар-альманах на 1966 рік*. У 110-річчя народження і 50-річчя смерті Івана Франка / Український Народний Союз; Наукове Товариство ім. Шевченка в ЗДА. Джерзі Ситі; Нью Йорк : Видавництво «Свобода», [1965]. С. 119–126; Щоденники (1923–1929). Київ : ЗАТ «Газета «Діло», 1997. 834 с.: іл.; Вибране : статті, наукові розвідки, монографії / упоряд., передм. та прим. Е. Соловей. Київ : Наук. думка, 2002. 757 с.; Історія українського письменства. Харків : Фоліо, 2025. 720 с.

Літ.: Болабольченко А. Сергій Єфремов. Болабольченко А. *Вибрані твори*. Київ : Щек, 2006. Т. 1. С. 228–336; Гирич І. М. Грушевський і С. Єфремов на тлі українського суспільно-політичного життя кінця ХІХ – 20-х рр. ХХ ст. *Український історик*. Нью-Йорк, 1996. № 1/4 : Михайло Грушевський : студії і матеріали : з нагоди 130-річчя від дня народження. С. 142–187; Єрмашов Т. В. Показчик Сергія Єфремова «Українознавство» та його значення для розвитку української національної освіти. *Українознавство*. 2007. № 1. С. 169–171; Єфремов Сергій Олександрович. В. Верстюк, Т. Осташко. *Діячі Української Центральної Ради* : бібліографічний довідник.

Київ, 1998. С. 44–50; Єфремов Сергій Олександрович. *Історія української бібліотечної справи в іменах (кінець XIX ст. – 1941 р.)*: матеріали до біобібліографічного словника. Київ, 2017. С. 155–156; Єфремов Сергій Олександрович. *Українські бібліографи. Біографічні відомості. Професійна діяльність. Бібліографія* / авт.-уклад.: Р. С. Жданова, Н. І. Абдуллаєва, В. О. Кононенко. Київ, 2008. Вип. 1. С. 137–139; Іваницька С. Публіцистична спадщина Сергія Єфремова в контексті суспільних трансформацій: історико-біографічні аспекти (кінець XIX ст. – 1920 рік). Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2018. 596 с.; Іваницька С., Демченко Т. Сергій Єфремов: «Це життя було одним суцільним подвигом неустанної праці». Київ: Парламентське видавництво, 2020. 568 с.; Ільницький М. Сергій Єфремов (штрихи до портрета). *Вісник НТШ*. 2002. Чис. 27. С. 22–23; Качкан В. Єфремов Сергій Олександрович. *Українська журналістика в іменах*: матеріали до енциклопедичного словника. Львів, 1994. Вип. 1. С. 68–98; Ковальчук Г. Співпраця Сергія Єфремова з книгознавчими установами та організаціями (20–ті роки XX ст.). *Вісник Львівського університету*. Серія: Книгознавство, бібліотекознавство та інформаційні технології. Львів, 2008. Вип. 3. С. 157–163. Ковальчук Г. Перші жертви боротьби на книжковому фронті: Сергій Єфремов, Павло Балицький, Ярослав Стешенко. *Альманах бібліофілів* / упоряд. Євген Пшеничний. Дрогобич: Коло, 2015. Книга перша. С. 129–149; Ковальчук Г. І. Український науковий інститут книгознавства (1922–1936). Київ: Академперіодика, 2015. 688 с.; Когут Софія. Бібліографічний аспект українознавчих досліджень Сергія Єфремова. *Бібліографічна комісія Наукового товариства імені Шевченка у Львові (1909-1939): напрями діяльності та постаті*: зб. наук. пр. / [упорядкув. і загальна ред. текстів Л. І. Ільницької]. Львів: ЛННБУ ім. В. Стефаника, 2010. С. 296–309; Меленчук О. Шевченкознавчий дискурс Сергія Єфремова у контексті українського літературознавства: монографія / НАН України, Ін-т літ ім. Т. Г. Шевченка. Чернівці: ЧНУ ім. Ю. Федьковича, 2013. 239 с.; Могильний Л. Сергій Єфремов у суспільно-політичному житті України: монографія. Київ: ТОВ «ПанТот»,

2011. 296 с.; Нашкерський А. Погляди Сергія Єфремова на завдання української преси початку ХХ ст. *Збірник праць НДЦП*. 2010. Вип. 2(18). С. 525–539; Приколота С. Г. Окремі питання бібліографії творчої спадщини С.О. Єфремова. *Питання культурології: міжвід. зб. наук. ст. К.*, 1996. Вип. 14. С. 285–292; Приколота С. Бібліографічний аспект діяльності Сергія Єфремова. *Вісник Книжкової палати*. 1997. № 3. С. 34–35; Рубчак Б. Літературна критика Сергія Єфремова. *125 років київської академічної традиції, 1861–1986* : збірник. Нью-Йорк, 1993. С. 443–515; Сергій Єфремов. *Видавнича справа та редагування в Україні: постаті і джерела (ХІХ–перша третина ХХ ст.)* / за ред. Н. Зелінської. Львів : Світ, 2003. С. 164–169.: портр.; Сергій Олександрович Єфремов. *Хроніка НТШ у Львові за роки 1923–1925*. Львів : накл. НТШ, 1926. Чис. 67/68. С. 99–100.

Бібліогр.: Гирич І. Б. Публікації С. О. Єфремова в газеті «Нова Рада», 1917–1919 рр. : (за архівним примірником з бібліотеки літературознавця). *Український Археографічний щорічник*. Київ : Наук. думка, 1993. Вип. 2. Т. 5. С. 336–375; Кримський А. Життєпис і літературна діяльність С. О. Єфремова. *Записки Історично-філологічного відділу ВУАН*. 1923. Кн. 2/3 (1920–1922). Частина офіційна. С. 48–92 (956 назв); Єрмашов Т. В. Сергій Єфремов (1876–1939) : біобібліографічний покажчик. *Молода нація*. 2007. № 2. С. 206–256 ; 2008. № 1. С. 106–115.

Павло Зайцев (1886–1965) – літературознавець, громадсько-політичний і культурний діяч.

Народився у Сумах. Закінчив місцеву Олександрівську гімназію. У 1904–1913 роках навчався в університеті у Санкт-Петербурзі: спочатку на юридичному, а згодом на історично-філологічному факультеті. Здобувши вищу освіту, викладав російську, польську, латинську, грецьку мови в середніх школах Петрограда. Належав до української громади, згодом вступив до

Революційної Української Партії (РУП), був членом Товариства Українських Поступовців, яке згодом трансформувалось у партію соціалістів-федералістів. Ще у студентські роки започаткував шевченкознавчі дослідження. У 1912–1916 роках розшукав і видав невідомі Шевченкові автографи, а також опублікував низку творів, листів та документів до біографії Т. Шевченка. Надалі шевченкознавство стало основним напрямом літературознавчих досліджень П. Зайцева.

Із початком революції 1917 р. увійшов до складу Виконавчого комітету Української національної ради в Петрограді. Короткотривало виконував обов'язки комісара Косівського повіту на окупованих російською армією західноукраїнських землях. Від української громади в Петрограді був обраний членом Центральної Ради в Києві й відбув до столиці України. У вересні 1917 р. очолив канцелярію Генерального секретаріату освіти. Одночасно був викладачем в Українській Педагогічній академії, Українському народному університеті, Другій київській українській гімназії. За часів Гетьманату – директор департаменту загальних справ міністерства освіти. У київський період активно співпрацював із видавництвом «Друкарь», дописував до журналу «Книгарь», започаткував кварталник «Наше минуле». Входив до ради Українського наукового товариства у Києві, був членом кількох комісій ВУАН. У 1919 р. покинув Київ і долучився до визвольних змагань українського народу. В 1920 р. став начальником культурно-освітнього відділу Армії УНР, а в 1921 р. – членом Ради УНР в Тарнові.

Від 1921 р. перебував на еміграції у Варшаві: спершу як секретар дипломатичної місії УНР, а в 1922–1924 роках як секретар Українського Центрального комітету, що опікувався українськими емігрантами в Європі. Водночас викладав історію української мови у Варшавському університеті (1921–1939), а також латинську і українську мову в «Studium Teologie Ortodokse». Співпрацював із часописами «Українська трибуна», «Українська справа», «Наше життя» та ін.

Із започаткуванням у 1930 р. Українського наукового інституту у Варшаві став його співробітником. У 1932–1939 роках очолював редакцію запроєктованого Інститутом «Повного видання творів Шевченка» в 16 томах (вийшло тільки 13 томів). Видання супроводжувалося докладними коментарями й статтями П. Зайцева, що надало йому особливої наукової вартості.

У 1941 р. виїхав до Берліна і відтоді проживав у Німеччині. Співпрацював із часописами «Український вісник» та «Українець». Деякий час перебував у таборі для депортованих Бухгольц під Ганновером. У 1946 р. став членом Українського Національного Державного Союзу. У 1963 р. як представник УНДС увійшов до Української національної ради, що була міжнародним об'єднанням українців за кордоном. Паралельно продовжував наукову роботу. Був головою Комісії шевченкознавства НТШ й обирався членом УВАН (1946–1951). У 1948 р. став директором Інституту шевченкознавства УВАН у Європі. Від 1958 р. – професор, а від 1963 р. – декан (згодом протодекан) філософського факультету Українського Вільного Університету в Мюнхені. Тут відійшов у вічність і був похований на українському цвинтарі Вальдфрідгоф.

З 1938 р. – дійсний член Філологічної секції НТШ й голова Комісії шевченкознавства. Член Бібліографічної комісії з 15 березня 1925 р. Безпосередньої участі в засіданнях осередку не брав. Друкувався в «Записках НТШ», часописах «Стара Україна», «Сьогодні й минуле».

Вибр. пр.: Русскія поэмы Т. Г. Шевченко. Харьков : типогр. «Печатное Дело», 1913. 16 с.; Шевченків лист в справі «Живописної України». *ЗНТШ*. 1913. Т. 114. С. 157–158; Оксана: Перше кохання Шевченка. Київ : Видавн. Т-во «Друкарь», 1918. 31 с.; Перші українські поетеси ХІХ віку. Київ : Видавн. Т-во «Друкарь», 1918. 8 с.; Тарас Шевченко : короткий нарис життя. Київ : Книга, 1920. 15 с.; Наш довг перед Шевченком. *Стара Україна*. 1925. Кн. III/IV. С. 39–42; Kostomaroviana. *Стара Україна*. 1925. Кн. V. С. 95-96; Szewczenko i polacy. Warszawa : nakładem «Biuletynu Polsko-Ukraińskiego», 1934. 83 s.; Архітектурні

проекти Шевченка. Шевченко Т. *Повне видання творів*. [У 16 т.]. Т. 12. Варшава, 1937. С. 426–434; Редагування тексту Шевченкових поезій : (іст.-методол. нарис). Шевченко Т. *Повне видання творів*. [У 16 т.]. Т. 2. Варшава, 1934. С. 211–218; Різьбарська творчість Шевченка. Шевченко Т. *Повне видання творів*. [У 16 т.]. Т. 12. Варшава, 1937. С. 405–425; 22 квітня 1838: (про визволення Шевченка з кріпацтва). *Життя і Знання*. 1938. Чис. 4. С. 98–100; Два останні автопортрети Шевченка. *Сьогочасне й минуле*. 1939. Кн. III/IV. С. 64–75; Незнані матеріали про Шевченка й інших укр[аїнських] письменників. Там само. С. 154–159; Шевченко в горах Кара-Тау. *Діло*. 1939. Чис. 56. С. 15–16; Шевченко як оповідач гуморист. Там само. С. 13–14; Як творив Шевченко-поет. *Ми*. 1939. № 1. С. 60–72; № 2. С. 61–79; Життя Тараса Шевченка. Нью-Йорк ; Париж ; Мюнхен : LOGOS, 1955. 400 с.; Життя Тараса Шевченка / підгот., упорядкув. та прокомент. Ю. Іванченко ; передм. В. Шевчука. Київ : Мистецтво, 1994. 352 с.; Життя Тараса Шевченка / передм. М. Глобенка ; післям. О. Мишанича. 2-е вид. Київ : Обереги, 2004. 480 с.; Як творив Шевченко-поет : етюд / [упорядкув., вступ. ст. Ярослава Михайлюка]. Стрий : Опришки, 2009. 52 с.

Літ.: Білокінь С. «Сполучив легкість і літературну вправність викладу із вдумливою аналізою...». *Слово і час*. 2010. № 6. С. 20–34; Брайлян Н. Зайцев Павло Іванович. *Українська журналістика в іменах* : матеріали до енциклопедичного словника. Львів, 2006. Вип. 13. С. 474–476; Гордієнко Д. Павло Зайцев та його мистецтвознавча Шевченкіана. *Сучасні проблеми дослідження, реставрації та збереження культурної спадщини*. 2014. Вип. 10. С. 35–45; Грайцер Н. Зайцев Павло Іванович. *Українська журналістика в іменах* : матеріали до енциклопедичного словника. Львів, 1995. Вип. 2. С. 76–77; Грайцер Н. І. Листи Павла Зайцева до Василя Щурата. *Записки ЛНБ*. Львів, 1998. Вип. 6. С. 157–185; Дорошенко В. Добре заслужений ювілей. *Свобода*. 1956. Чис. 24. С. 3; Жовнір О. М. Петроградський період життя і діяльності шевченкознавця Павла Зайцева. *Збірник наукових праць Національного науково-дослідного інституту українознавства та всесвітньої історії*. Київ :

ННДІУВІ, 2009. Т. XXV. С. 159–165; Зайцев Павло Іванович. В. Верстюк, Т. Осташко. *Діячі Української Центральної Ради*: бібліографічний довідник. Київ, 1998. С. 94–95; Зайцев Павло Іванович. *Історія української бібліотечної справи в іменах (кінець XIX ст. – 1941 р.)*: матеріали до біобібліографічного словника. Київ, 2017. С. 164–165; Іванущенко Г. М. Дослідник Шевченкової правди. *Сумський історико-архівний журнал*. 2007. № II/III. С. 38–44; Когут С. У пошуках традицій наукового шевченкознавства: «Повне видання творів Т. Шевченка» за редакцією П. Зайцева. *Записки ЛННБУ*. 2014. Вип. 6 (22). С. 44–54; Міяковський В. Павло Зайцев. *Сучасність*. 1968. Чис. 3. С. 100–118; Міяковський В. Павло Іванович Зайцев: (спогади і спостереження). *Недруковане й забуте*: (громадські рухи дев'ятнадцятого сторіччя, новітня українська література). Нью-Йорк, 1984. Т. 1. С. 202–224; Орлюк Я. Павло Зайцев – дослідник життя і творчості Тараса Шевченка. *Дивослово*. 2004. № 9. С. 6–8; Полонська-Василенко Н. Професор Павло Іванович Зайцев. *Наукові записки УВУ*. Мюнхен, 1965–66. Чис. 8. С. 225–228; Радишевський Р. П. Павло Зайцев – шевченкознавець. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету*. Серія: Філологічні науки. 2014. Вип. 1. С. 13–24.

Залізняк Микола (1888–1950) – політичний та культурно-громадський діяч, дипломат, публіцист, перекладач. Народився в Мелітополі. Навчався на філософському факультеті Київського університету. Належав до Київської «Просвіти», у 1906–1907 роках працював у її видавничій комісії як рецензент. Брав активну участь в українському революційному русі, в 1907 р. ініціював скликання першого з'їзду Української партії соціалістів-революціонерів (УПСР). У червні того ж року за організацію студентських заворушень був заарештований, виключений з університету і засуджений на довічне заслання до Сибіру. Проте зумів утекти з Лук'янівської в'язниці й емігрував до Львова. Вивчав філософію у Львівському університеті, отримав від М. Грушевського тему науковій роботі та посаду практиканта-археолога від Музею НТШ.

Також був головою заснованого восени 1909 р. у Львові Українського студентського союзу, який видавав у 1910 р. журнал «Молода Україна». Дописував також до газет «Рада», «Село», «Засів», «Рідний край».

З початком Першої світової війни виїхав до Відня й став одним із співзасновників Союзу Визволення України, та внаслідок конфлікту з А. Жуком невдовзі вийшов із організації. В 1914–1918 роках очолював Закордонний комітет УПСР у Відні, вів активну публіцистичну і видавничу діяльність.

З утворенням УНР був залучений до дипломатичної роботи. В 1918 р. у складі делегації УНР брав участь у виробленні умов та укладанні Брестського миру. Впродовж 1919–1920 років призначався послом УНР у Фінляндії, а від 1920 по 1921 рр. – в Австрії, керував Українським інформаційним бюро у Стокгольмі. Восени 1920 р. у Відні постановою 3-ї конференції УПСР був виключений із партії. У січні 1921 р. обраний секретарем новоутвореної Всеукраїнської національної ради.

Упродовж 1927–1928 років очолював редакцію львівської газети «Діло». За антипольські публікації був змушений покинути Львів і повернутися до Відня, де продовжив видавничу й публіцистичну діяльність. У 1945 р. заарештований радянськими спецслужбами й засуджений до 15 років ув'язнення. Помер, перебуваючи у в'язниці в Пермі.

Автор кількох інформативних брошур про Україну та українську революцію і статей з історії, археології та сучасної політики. Переклав з німецької та французької мови низку науково-популярних праць.

Із НТШ співпрацював як звичайний член, починаючи від 1908 р. Опублікував чимало рецензій у «Літературно-науковому вістнику», «Записках НТШ». До складу Бібліографічної комісії НТШ обраний на першому організаційному засіданні 21 листопада 1909 р. Взяв участь у 5 засіданнях осередку.

Вибр. пр.: Король та народ: (картина з історії Англії). Львів : накл. автора, [1908]. 16 с.; Справозданє музея [від половини падолиста до 31 грудня

1908 р.]. *Хроніка НТШ*. 1908. Чис. 36, вип. IV. С. 38-40; Справозданє з Музея за час від 1 мая до 31 серпня 1909 р. *Хроніка НТШ*. 1909. Чис. 39, вип. III. С. 45-46; Справозданє з Музея за час від 1 вересня до 31 грудня 1909 р. *Хроніка НТШ*. 1909. Чис. 40, вип. IV. С. 38-40; Оповідання з історії української землі : (нариси стародавньої культури) / переказав М. Залізняк. Львів : Просвіта, 1909. Кн. 1. 64 с.; 1911. Кн. 2. 72 с.; Як французькі селяне собі землю добували / переказав Микола Залізняк. Львів : накл. автора, 1909. 16 с.; Велика індустрія на полудневій Україні. Львів : накл. НТШ, 1910. 18 с. Відб. з вид.: Студії з поля суспільних наук і статистики, т. 2; Російська Україна й її відродженє. Львів, 1910. 72 с.; Українська популярна література в 1909 році. Календарі. *ЛНВ*. 1910. Т. 50, кн. 4. С. 93-106; Українська популярна література в 1909 році. Видання галицькі. *ЛНВ*. 1910. Т. 50, кн. 6. С. 504-517; Українська популярна література в 1909 р. Видання галицькі і буковинські. *ЛНВ*. 1910. Т. 52, кн. 11. С. 314-328; Українська популярна література в 1909 р. Література російської України. *ЛНВ*. 1910. Т. 52, кн. 12. С. 588-595; Університетська справа й українське студентство / Мик. Заволока. *Молода Україна*. 1910. Чис. VI-VII. С. 185-189; Рубакін М. Про бібліотеки для загальної освіти / пер. М. Залізняк. *Письмо з Просвіти*. 1911. Чис. 5. С. 136-144; Фільзофія історії Г. Рікєрта. [Львів : друк. НТШ, 1912]. 50 с. Відб. з вид.: Студії з поля суспільних наук і статистики, т. 3; Велика французька революція / уложив Микола Залізняк. Львів : [вид. Українсько-Руської Видавничої Спілки], 1914. Кн. 1. 276 с.; Віндельбанд В. Історія нової філософії / переклад з нім. і передм. Миколи Залізняка. Київ ; Львів : вид. Українсько-Руської Видавничої Спілки, 1914. 242 с.; Головні федерації сучасного світа. Львів : з друк. НТШ, 1914. 240 с.; Російська Україна та її відродженє. Scranton, Pa : вид-во Української Книгарні в Скрантоні, 1914. 72 с.; Самостійна Україна – несоціялістичне гасло. [Відень] : накл. і друк партійної друкарні, 1915. 12 с.; Українці, Росія й : (замітки й матеріали). [Відень] : накл. і друк партійної друкарні, 1915. 40, [2] с.; Державний устрій Німеччини. Київ : Серп і Молот, 1918. 55 с.; Нариси про національне питання. Київ : Серп і Молот, 1918. 144 с.; Сучасна велика індустрія і її значіння. Київ : Серп і Молот,

1918. 61, [2] с.; Дюркгейм Е. Соціологія й соціальні науки / з французької мови переклав Микола Залізняк. New York : накл. вид-ва Української Друкарні, 1919. 32 с.; Велика селянська війна 1525 р.: (сторінка з історії німецького селянства). 2-е вид. Відень ; Львів, 1919. 15 с.; Оповідання з історії української землі / переказав [за М. Рубакіним] Микола Залізняк. 2-ге вид. Київ ; Відень ; Львів : Серп і Молот, 1919. 147 с.; Моя участь у мирових переговорах в Берестю Литовському. *Берестейський мир. З нагоди 10-тих роковин, 9/II.1918 – 9/IV.1928 р.* : спомини та матеріали. Львів ; Київ : кооп. накладня „Червона Калина”, 1928. С. 45-142; Вчора й сьогодні : з нагоди 70-ліття др-а Костя Левицького. *Нові шляхи*. 1929. Т. 4, чис. 7. С. 120-133; Діти кам'яної доби / переказав М. Залізняк. Львів : Просвіта, 1929. 86 с.; Як люди до кращого життя доходили : (нариси з загальної історії людської культури). Львів, 1929. 301, [2] с.; За землю і волю: Велика селянська війна з 1525р. / переказав М. Залізняк. Львів : вид-во «Життя», 1930. 8 с.; Залізняк М., Раковський І. Нариси з загальної історії культури. Львів : накл. Фонду «Учітеся, брати мої», 1939. 288 с.

Літ.: Гирич І. Українські есдеки: між національним і класовим вибором (листи В. Винниченка, М. Залізняка, В. Степанківського, Л. Юркевича до А. Жука (вересень жовтень 1912 року). *Український археографічний щорічник*. 2011. Т. 15. С. 522-576; Овсієнко О. Ф. Каральні органи царизму. «*Українське питання*» в Російській імперії (кінець XIX – початок XX ст.). Київ, 1999. Ч. 3. С. 3–68; Патер І. Союз визволення України: проблеми державності і соборності / Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича. Львів, 2000. 346 с.; Сидоренко Н. Микола Залізняк. *Українська журналістика в іменах* : матеріали до енциклопедичного словника. Львів, 2002. Вип. 9. С. 108-109; Стрельський Г. В. Микола Залізняк. Стрельський Г. В. *Українські дипломати доби національно-державного відродження (1917–1920 рр.) в особах*. Київ, 2000. С. 14–15; Яремчук В. Українська багатопартійність Наддніпрянської і Західної України: компаративний аналіз (1899–1918) : монографія. Київ: ІПіЕНД ім І. Ф. Кураса, 2012. 504 с.

Бібліогр.: Видавництва і книжки М. Залізняка : [каталог видань 1908–1915 рр.] / [уклад. М. К. Залізняк] ; передмова Видавництва. [Відень] : накладом вид-ва „Політична Бібліотека”, 1916. 23 с.

Зленко Петро (1891–1954) – бібліотекар, бібліограф, книгознавець, публіцист.

Народився у Старокостянтинові Волинської губернії (тепер Хмельницька область). Після закінчення гімназії в Ананьіві (Одеська обл.) навчався на фізико-математичному факультеті Новоросійського, а згодом Київського університету. Закінчив артилерійську школу в Одесі. У роки громадянської війни служив старшиною в російській армії, та згодом його військова частина перейшла на бік УНР. Після поразки УНР потрапив до табору для інтернованих українських військовополонених у Пьотркові (Польща), з якого був звільнений у 1921 р. Викладав фізику й математику в приватних гімназіях Бреста, працював бібліотекарем. У 1922–23 роках – директор бібліотеки місцевої філії «Просвіти».

Згодом переїхав до Чехо-Словаччини, де закінчив Державну школу бібліотекарів за спеціальністю «бібліотекар наукових бібліотек». Продовжив навчання в Українському високому педагогічному інституті в Празі, а після його закінчення в 1928 р. працював тут бібліотекарем. Від 1936 р. перебував на посаді бібліотекаря Слов'янської бібліотеки в Празі. Активно співпрацював із українськими осередками в Чехо-Словаччині, зокрема з Українським Товариством прихильників книги у Празі, увійшовши до складу книгознавчо-бібліографічної комісії, в якій виконував обов'язки секретаря. Належав до співробітників Української Загальної енциклопедії. Від грудня 1932 р. редагував у Празі часопис «Український тиждень».

У липні 1945 р. був заарештований органами НКВД і засуджений до 10 років «трудових таборів». Покарання відбував у концтаборах СРСР, зокрема в

Тайшеті Іркутської області. Помер у таборі Озерлагу в Тайшеті у 1954 р., не доживши 9 місяців до свого звільнення.

До складу Бібліографічної комісії НТШ був прийнятий 25 грудня 1933 р., але безпосередньої участі в засіданнях осередку не брав. Друкувався у книгознавчому журналі «Українська книга». На трьох засіданнях Бібліографічної комісії обговорювалися роботи П. Зленка. Матеріал про приватні українські бібліотеки був схвалений до друку в «Українській книзі», а згодом вийшов також окремим відбитком. Рукопис праці „Бібліографія видань української еміграції в Чехословацькій Республіці 1920–1931” (63с.) також був рекомендований до друку, але через фінансову скруту НТШ автору порадили звернутись у справі його видання до Українського Наукового Інституту у Варшаві. Натомість «Бібліографічний показник наукових праць української еміграції, 1920–1931» зазнав критики з боку членів Комісії, головним чином з огляду на невизначеність поняття «еміграційне видання».

Вибр. пр.: Празькі видання Скорини. *Книголюб.* 1927. Кн. II. С. 11-20; Психологія бібліотекаря. *Книголюб.* 1927. Кн. IV. С. 1-11; Бібліотека Українського педагогічного інституту ім. М. Драгоманова в Празі. *Книголюб.* 1928. Кн. III/IV. С. 44-56; 3 бібліографічної практики українських видавництв. *Книголюб.* 1928. Кн. I/II. С. 28-31; Бібліографія видань Р.У.П. на виставці у Празі дня 11 лютого 1930 р. *Книголюб.* 1930. Кн. I. С. 55-66; Друки української еміграції в Ч.С.Р. *Книголюб.* 1930. Кн. IV. С. 228-241; Ненаукова бібліографія наукових праць. *Книголюб.* 1931. Кн. I. С. 41-45; Бібліографічний показник наукових праць української еміграції, 1920-1931 / склав П. Зленко; передм. Ст. Сірополка. Прага : [Українське товариство прихильників книги], 1932. VIII, 154 с.; Бібліографія; Видавництва; Книгознавство. *Українська загальна енциклопедія* : книга знання : в 3 т. Львів ; Станіславів ; Коломия : Рідна Школа, [1934]. Т. 3. Стовп. 810-811; 812; 822-824; Зимовий похід : матеріали для бібліографічного показника. Прага : [накл. автора], 1935. 14, [1] с.; Матеріали до бібліографії української пластової літератури: з нагоди виставки українських пластових видань у Празі 23-24 лютого 1935 улаштованої Видавництвом

«Український Пласт» / склав Д. Козицький; зредагував П. Зленко. Прага : Український Пласт, 1935. 24 с.; Українські Січові Стрільці : (матеріяли для бібліографічного покажчика). Варшава : накл. Українського воєнно-історичного товариства, 1935. 34 с. Відб. з вид. «За державність», зб. 5; Чеські та словацькі переклади з українського красного письменства. *Наша культура*. 1935. Кн. 4. С. 240-243; кн. 6. С. 379-383; Українські Січові Стрільці : (матеріяли для бібліографічного покажчика) : (продовження). Варшава : накл. Українського воєнно-історичного товариства, 1936. 35, [2] с. Відб. з вид. «За державність», зб. 6; М. Максимович про український правопис. *Рідна мова*. 1937. Чис. 11. Стп. 389-394; Уваги братів Карпенків на рідномовні теми з 1845 р.: до історії українського правопису. *Рідна мова*. 1937. Чис. 5. Стп. 219-222; Українські приватні бібліотеки. *Українська книга*. 1937. Чис. I. С. 3-6; чис. II. С. 52-56; чис. III. С. 80-84; чис. IV/V. С. 105-110; чис. VI. С. 137-141; чис. VII/VIII. С. 166-174; чис. IX/X. С. 197-203; 1938. Чис. I. С. 13-16; Що про Україну знала Європа. Статті про Україну в Великій французькій Енциклопедії XVIII ст. *Наша культура*. 1937. Кн. 1. С. 51-53; Періодичні видання Наддніпрянщини в 1918 році. *Українська книга*. 1938. Чис. VI/VII. С. 118-127; Українські приватні бібліотеки : історичний нарис. Львів : накладом Українського Товариства Бібліофілів, 1938. 31 с. (Українська Книгознавча Бібліотека; чис. 2); Книга майбутнього. *Життя і Знання*. 1939. Чис. 3 (138). С. 67; Симон Петлюра : матеріяли для бібліографічного покажчика. Париж : видання Української бібліотеки ім. С. Петлюри в Парижі, 1939. 71 с.; Книга-мучениця: з історії цензури. *Краківські вісті*. 1940. Чис. 123. С. 11; Українське бібліотечне шкільництво. Прага : Культурно-наукове видавництво Українського національного об'єднання, 1941. 12 с.; Книга в українській народній словесності. Краків ; Львів : Українське видавництво, 1943. 10 с. Відб. з «Української книги». V; Дорошенко В., Зленко П. Видавництва. *Енциклопедія українознавства. Тематична частина*. Мюнхен ; Нью-Йорк : Молоде життя, 1949. Т. 1, [ч.] III. С. 972-981; Огляд книгознавчих дослідів. Там само. С. 1006-1008; Бібліографічний покажчик наукових праць української еміграції, 1920-

1931 / склав П. Зленко ; передм. Ст. Сірополка ; передм. до перевидання Едварда Касинця. Едмонтон, Алберта : Вид-во Канад. Ін-ту українських студій : Албертський ун-т, 1990. VIII, 154 с.

Літ.: Березкіна В. В. Документальна спадщина видань української діаспори у фондах відділу зарубіжної україніки. *Рукописна та книжкова спадщина України*. Київ, 2005. Вип. 10. С. 392-406; Головата Л. Культурно-наукове видавництво при Українському національному об'єднанні в Празі, 1941-1944: до історії створення репертуару. *Записки ЛННБУ*. 2011. Вип. 3 (19). С. 46-64; Гуцаленко Т. Зленко Петро Андрійович. *Українські бібліографи. Біографічні відомості. Професійна діяльність. Бібліографія* / авт.-уклад.: Р. С. Жданова, Н. І. Абдуллаєва, В. О. Кононенко . Київ, 2008. Вип. 1. С. 163–165; Гуцаленко Т. Зленко Петро Андрійович – бібліограф і книгознавець. *Українська журналістика в іменах* : матеріали до енциклопедичного словника. Львів, 1994. Вип. I. С. 76-78; Заремба О. С. Видавнича та бібліотечна діяльність української еміграції в Чехо-Словаччині (1918-1939). Київ : Логос, 2006. 176 с.; Зленко Петро Андрійович. *Історія української бібліотечної справи в іменах (кінець XIX ст. – 1941 р.)* : матеріали до біобібліографічного словника. Київ, 2017. С. 173–174; Ківшар Т. Внесок празької української еміграції у розвиток бібліотекознавства, книгознавства й бібліографії: діяльність Петра Зленка. *Українська біографістика*. 2013. Вип. 10. С. 241-281; Косенко О. Джерельно-документаційний потенціал документів особового фонду Петра Зленка. *Вісник ЦДАЗУ*. 2012. Вип. 1. С. 59-73; Ніколаєва Т. Документи з фондів Центрального архіву зарубіжної україніки до II Українського наукового з'їзду у Празі 1932 р. *Бібліотечний вісник*. 2013. № 1. С. 33-35; Смогоржевська І. Творча праця для «добра прийдешніх українських поколінь». *Вісник Книжкової палати*. 2002. №7. С. 40-43; Смогоржевська І. Книгознавчі дослідження П. Зленка в часописі «Українська книга». *Українська періодика: історія і сучасність* : доповіді та повідомлення сьомої Всеукр. наук.-теорет. конф., Львів, 17–18 трав. 2002 р. Львів, 2002. С. 703-708; Хорунжий Ю. Українське слово в Празі. *Книжник*. 1992. № 2. С. 28-31; Чижевський Д. До психології читача та читання. *Книголюб*.

1928. № 3/4. С. 12-26; Чижевський Д. Психологія і бібліотечна справа. Відгук на статтю П. Зленка «Психологія бібліотекаря». *Книголюб.* 1927. № 4. С. 11-20; Ярема Я. Психологічна характеристика професії бібліотекаря: (у продовженні дискусії до теми «Психологія бібліотекаря». *Книголюб.* 1929. Кн. I/II. С. 18-47.

Ковалевський Юрій (1884– після 1961?) – книгознавець, бібліограф. Народився в Проскурові (тепер Хмельницький) на Поділлі. Навчався у класичній гімназії в Києві. У 1908 р. закінчив юридичний факультет університету св. Володимира в Києві.

У лютому 1919 р. був зарахований до Головної Книжної палати у Києві, а в березні на першому засіданні Ради ГКП його обрали секретарем Ради. Згодом очолив один із основних структурних підрозділів Палати – Бібліографічний інститут.

На початку 1920-х рр. виїхав до Польщі. У 1945–1947 роках був урядовцем у Вроцлаві. У 1950–1957 роках працював у Бібліографічному інституті Національної Бібліотеки у Варшаві.

Двічі відвідав Україну. У 1956 р. побував у Києві та Чернігові. Під час другого приїзду в 1961 р. зустрічався у Києві з Ю. Меженком, із яким періодично листувався.

До складу Бібліографічної комісії обраний 7 листопада 1923 р. Безпосередньої участі в роботі осередку не брав.

Вибр. пр.: Бібліографія й Український Бібліографічний Інститут / Головна Книжна Палата. Київ : друк. Т-ва «Час», 1919. 16 с. Передрук з «Книгаря», 1919, чис. 22; Теоретичні підстави бібліографічної класифікації та існуючі класифікаційні схеми в порівнянні з міжнародньою децимальною системою. Харків : Державне Видавництво України, 1922. 28 с. Відб. з «Голосу друку», 1921, кн. 1; Правила картографії / Український науковий інститут книгознавства; передм. Ю. Меженка. Київ : видання А. Т-ва «Село–Книга»,

1923. 72 с.; Ковалевский Г. Г., Иванов-Меженко Ю. А. Практическое руководство по библиотековедению. Петроград : Мысль, 1923. 204 с.

Літ.: Годкевич М. Рецензія. *Книга*. 1923. № 4. С. 17-18. Рец. на кн.: Ковалевський Ю. Правила карткографії. Київ, 1923. 72 с.; Гринівський Т. Теоретичні питання української бібліографії початку ХХ століття. *Український інформаційний простір*. 2013. Чис. 1, ч. 1. С. 43; Ковалевський Юрій Григорович. *Історія української бібліотечної справи в іменах (кінець ХІХ ст. – 1941 р.)* : матеріали до біобібліографічного словника. Київ, 2017. С. 207; Ковальчук Г. І. Український науковий інститут книгознавства (1922–1936). Київ : Академперіодика, 2015. 688 с.; конкретніше на с. 454; Козловський В. Бібліотекознавство в УСРР за період 1917–1927 рр. *Журнал бібліотекознавства і бібліографії*. 1928. № 2. С. 3-14; Меженко Ю. Лист до редакції : [з приводу видання в Петрограді книги «Краткое руководство по библиотековедению»]. *Бібліологічні вісті*. 1923. № 4. С. 119-120; [Стешенко Ярослав]. До історії українського бібліологічного друку / подав Я. С. *Бібліологічні вісті*. 1923. № 3. С. 45; *Стрішенець Н.* Бібліографічна спадщина Юрія Меженка / Нац. б-ка України імені В. І. Вернадського. Київ, 1997. 144 с. (С. 123).

Кокурудз Ілля (1857–1933) – український педагог, учений, громадський діяч, меценат.

Народився в Яворові на Львівщині. Закінчив із відзнакою Академічну гімназію у Львові та філософський факультет Львівського університету. Під час студій брав активну участь у роботі товариства «Дружній Лихвар». Склавши кваліфікаційні іспити, вчителював у гімназіях у Бродах і Станіславові. Від 1895 р. почав працювати в Українській Академічній гімназії Львова, викладаючи українську мову і літературу й граматику старослов'янської мови. Упродовж 1911–1927 років був директором цієї гімназії. У 1895–1896 роках став засновником і директором «Банку звязкового», який фінансував

культурно-освітні заходи у Львові.

Брав дієву участь у таких українських товариствах, як «Просвіта», «Руська бесіда», «Руське Педагогічне Товариство», «Рідна школа», «Учительська громада». В 1927–1933 роках очолював «Рідну Школу». Під його орудою Товариство розгорнуло активну діяльність, зокрема проводило різноманітні культурно-освітні акції, відкрило нові навчальні заклади, започаткувало в 1932 р. часопис «Рідна Школа», долучилося до видання «Української Загальної Енциклопедії». І. Кокорудз заповів «Рідній школі» значну частку своїх заощаджень і майна.

Автор близько 40 наукових і літературознавчих праць, численних рецензій. Виявляв наукові зацікавлення в галузі педагогіки, класичної філології, української літератури. Друкувався у «Ділі», «Зорі», «Правді», «Записках НТШ» та інших періодичних виданнях. Відігравав помітну роль у театральному житті Львова, допомагав коштами театральним колективам.

Дійсний член Філологічної секції НТШ з 1899 р., член Президії Товариства. Заступник голови Філологічної секції, очільник Комісії класичної філології. Був делегований від Філологічної секції Товариства на перше організаційне засідання Бібліографічної комісії й обраний до її складу. Брав участь ще у двох засіданнях осередку, зокрема 7 листопада 1923 р. долучився до обговорення праці І. Калиновича «Бібліографія українознавства за 1914–1923 рр.».

Вибр. пр.: «Посланіє» Шевченка : естетично-критична студія. *Зоря*. 1885. Чис. 15/16. С. 188-190; чис. 17. С. 202-204; чис. 18. С. 213-215; чис. 19. С. 224-225; О становищі женщины в стариннім законодательстві руськім. *Зоря*. 1886. Чис. 9. С. 150-152; чис. 10. С. 172-176; Маркіян Шашкевич і народні пісні. *Зоря*. 1887. Чис. 21/22. С. 359-361; О власности и еи нарушенію в старинном законодательстві руськом. *Зоря*. 1887. Чис. 4. С. 68-69; чис. 5. С. 87; чис. 6. С. 105-107; О мітольогіи словянській: начерк. *Зоря*. 1888. Чис. 1. С. 5-7; чис. 2. С. 25-27; чис. 3. С. 41-42; чис. 4. С. 61-63; чис. 5. С. 77-80; Причинок до спору язикового. *Зоря*. 1891. Чис. 24. С. 471-472; Думки Шевченка, их генеза и

мотивы: водчит выголошений на вечерницах, даних в Станиславові на честь Т. Шевченка. *Діло*. 1892. Чис. 149. С. 1-2; чис. 150. С. 1-3; Професор др. Омелян Огоновський. Огляд его життя і наукової та літературної діяльності. *ЗНТШ*. 1895. Т. 5. С. 1-34; Секретарське справозданє з діяльності виділу Наукового товариства імени Шевченка за рік 1897. *ЗНТШ*. 1898. Т. 21. С. 3-7. (З Товариства); Взаємини між старорускими законодатними памятниками. Львів : з друк. НТШ, 1899. 39, 47 с.; Справозданє з діяльності виділу Наукового товариства ім. Шевченка у Львові за рік 1898. *ЗНТШ*. 1899. Т. 27. С. 12-19. (З Товариства); Причинок до пізнання розвитку народньої мови в письменстві у Галицьких Русинів : реферат. *ЗНТШ*. 1900. Т. 35/36. С. 7-8; Ягайлонський університет, его засновок, розвиток і значінь. *Справозданє дирекції ц.-к. академічної гімназії у Львові за рік шкільний 1899/1900*. Львів, 1900. С. I-XXI; Археологічна поїздка по Греції атенських конгресистів в 1905 р. У Львові : з друкарні Народової Манєцких, 1905. 112 с.; Спомини з Атен. У Львові : з друк. НТШ, 1906. 240 с.; Старинна штука в ватиканьскім музею. Львів, 1907. 27 с. *Gramatyka języka ruskiego dla polaków / ułożyli E. Kokorudz i F. Konarski. We Lwowie : nakł. K. S. Jakubowskiego. Z drukarni Instytutu Stauropegiańskiego, 1900. 221 s.*

Літ.: Великий Громадянин : (промова д-ра К. Левицького на похороні Голови РШ – Іллі Кокорудза). *Рідна школа*. 1933. Чис. 12. С. 200; Возняк М. Ілля Кокорудз про своє життя до 1897 р. *Рідна школа*. 1938. Чис. 13/14. С. 219-220; чис. 15/16. С. 245-246; Друга річниця смерті Іллі Кокорудза. *Новий час*. 1935. Чис. 121. С. 4. Без підп.; Ілля Кокорудз. *Товариство «Рідна школа»: історія і сучасність* : науковий альманах. Львів, 2001. Ч. 1. С. 202-205; Ілля Кокорудз. *Ювілейна книга української академічної гімназії у Львові. На сторіччя першого українського іспиту зрілості 1878–1978*. Філадельфія ; Мюнхен, 1978. С. 158; Ілля Кокорудз – голова Рідної Школи : [некролог]. *Рідна школа*. 1933. Чис. 11. С. 177; Качкан В. «Був невміру совісним і невтомним» (Ілля Кокорудз). *На гребені думки* : вибір праць : у 3 т. Івано-Франківськ : «Місто НВ», 2015. Т. 3. С. 142-160; Качкан В. Сходінками життєпису Іллі

Кокорудза. *Хай святиться ім'я твоє*. Івано-Франківськ : Сіверсія, 2000. Т. 4. С. 58-71; На найважливішій позиції. *Рідна школа*. 1932. Чис. 1. С. 7: портр.; Струтинський М. Ілля Кокорудз : (біографічний нарис). *Рідна школа*. 1933. Чис. 12. С. 199-200; Терещук О. Кокорудз Ілля Федорович. *Українська журналістика в іменах* : матеріали до енциклопедичного словника. Львів, 2001. Вип. 8. С. 135-137.

Колесса Філарет (1871–1947) – етнограф, фольклорист, композитор, музиколог, літературознавець.

Народився у с. Татарське на Львівщині. Закінчив Стрийську гімназію. В 1891–1892 роках вчився у Віденській духовній семінарії. Перервавши навчання, вступив на філософський факультет Львівського університету (українська і класична філологія), який закінчив 1896 р. У 1918 р. здобув докторат з філології у Віденському університеті.

Упродовж 1898–1929 років учителював у гімназіях Львова, Самбора, Стрия. У 1922–1924 роках викладав українську літературу в Українському Таємному університеті у Львові.

Досліджував український фольклор, зокрема народні пісні Волині, Галичини, Лемківщини, здійснивши загалом обробку 250 народних пісень. У 1908 р. побував у фольклорній експедиції на Полтавщині, ініціатором і спонсором якої стала Леся Українка. Записав народні думи з голосу лірників та кобзарів на фонограф.

У 1929 р. був обраний дійсним членом ВУАН у Києві, входив до складу комісії Західної України. В 1933 р. його позбавили звання академіка відповідно до постанови РНК УСРР та ЦК КП(б)У. Після приєднання західноукраїнських земель до УРСР був поновлений у складі АН УРСР. Із 1939 р. – професор і очільник кафедри фольклору та етнографії Львівського університету, з 1940 –

директор Львівського відділу Інституту фольклору АН УРСР і Державного музею етнографії.

Учасник міжнародних конгресів фольклористів, музикознавців і філологів (Прага, Варшава, Відень, Антверпен). Фундатор етнографічного музикознавства. Автор понад 100 праць. Його музичні твори сприяли становленню національної школи в українській музиці.

Дійсний член Філологічної секції НТШ з 1909 р. Член, заступник голови (1913–1926), згодом – Голова Етнографічної комісії. Член Мовознавчої (Язикової) комісії, Комісії для класичної філології, Музикологічної комісії та Комісії шевченкознавства. До складу Бібліографічної комісії був обраний на першому організаційному засіданні в 1909 р. Брав участь у восьми засіданнях осередку. На засіданні 25 грудня 1933 р. ознайомив Комісію зі своєю роботою щодо підготовки бібліографії українського музичного фольклору, яку виконував на замовлення Комісії з інтелектуальної співпраці при Лізі Націй. На засіданні 1 січня 1937 р. долучився до дискусії про участь Комісії в укладанні поточної слов'янської бібліографії.

Вибр. пр: Кілька слів про збиранє і гармонізованє українських народних пісень з доданєм листів Миколи Лисенка. *Артистичний вістник*. 1905. Зош. II/III. С. 16-20; зош. IV. С. 35-39; зош. V. С. 51-53; Огляд українсько-руської народної поезії. Львів : з друк. НТШ, 1905. 188 с.; Ритміка українських народних пісень. Львів : накл. НТШ, 1907. 251 с.; Справозданє з етнографічної екскурсії. *Хроніка НТШ*. 1913. Чис. 54, вип. II. С. 24; Варіанти мельодій українських народніх дум, їх характеристика і групуванє. Львів : з друк. НТШ, 1913. С. 126-165. Відб. із ЗНТШ, т. 116; Народній напрям в творчости Миколи Лисенка. *ЛНВ*. 1913. Т. 61, кн. 1/3. С. 254-263; Жовнярські пісні Осипа Юрія Федьковича, поручника у війні з Італією 1859 р. / тексти вибрав *Василь Щурат*; мельодії приспособив і доповнив *Філярет Колесса*. Відень : накл. Загально-Української Культурної Ради, 1915. 19 с.; Наверстованє і характеристичні признаки українських народніх мельодій. [Львів, 1918]. 22 с.: ноти. Відб. із ЗНТШ, т. 126/127; Українські народні думи. Перше повне видання

з розвідкою, поясненнями, нотами і знімками кобзарів. Львів : накл. „Просвіти”, 1920. 160, VIII с.: фото, ноти; Про генезу українських народніх дум: (Українські народні думи у відношенні до пісень, віршів і похоронних голосінь). Львів : з друк. НТШ, 1921. 144 с. Відб. із ЗНТШ, т. 130/132; Народні пісні з південного Підкарпаття: тексти й мелодії із вступною розвідкою. Ужгород : книгопечатня Юлія Фелдешія, 1923. 23, 83 с.: ноти. Відб. із „Наукового зборника” т-ва „Просвіта” в Ужгороді за рік 1923; Про вагу наукових дослідів над устною словесністю: [уведення до курсу викладів (з 1921–22 р.) про устну словесність]. Львів : з друк. НТШ, 1923. 20 с. Відб. з ЛНВ, 1922, кн. 7/8; З царини української музичної етнографії. [Львів : накл. і друк НТШ, 1925]. 20 с. Відб. із ЗНТШ, т. 136/137; Співаймо! : збірничок пісень на два голоси для шкільної молоді на весняне свято пісні. Львів : накл. Державного видавництва шкільних книжок у Львові, 1926. 24 с.: ноти; Українська народня пісня в найновішій фазі свого розвитку. *Збірник на пошану Акад. М. С. Грушевського*. Київ, 1928. Т. II. С. 72–98; Народні пісні з галицької Лемківщини : тексти й мелодії / зібрав, упорядкував і пояснив Филарет Колесса. Львів : з друк. НТШ, 1929. LXXXII, 469 с.: ноти. (Етнографічний збірник ; т. 39/40); Академік Кирило Студинський про вплив усної словесности на поетів українського літературного відродження. *ЗНТШ*. 1930. Т. 99, ч. I. С. 113–126; Старинні мелодії українських обрядових пісень (весільних і колядок) на Закарпатті. Ужгород, [1934]. 28 с.: ноти. Відб. з „Наукового збірника” т-ва „Просвіта” в Ужгороді, т. 10; Як розумів Микола Лисенко проблему гармонізації українських народніх пісень. *Українська музика*. 1937. Чис. 9/10. С. 124–132; Українська усна словесність. I. Загальний огляд (із портретиками українських етнографів та народніх співців). II. Вибір творів із поясненнями та нотами. Львів : накл. фонду „Учітеся, брати мої”, 1938. 644 с.: іл., ноти; Народня музика на Поліссі. *Українська музика*. 1939. Чис. 1. С. 3–15; Студії над поетичною творчістю Т. Шевченка; Українська Могилянсько-Мазепинська Академія Наук. Львів ; Київ : з друк. НТШ, 1939. 170 с.; Народно-пісенні мелодії українського Закарпаття. *Радянський Львів*. 1946. № 1. С. 64–71; Улюблені пісні Івана Франка. Київ : Мистецтво, 1966. 135

с.: іл., ноти; Мелодії українських народних дум. Київ : Наук. думка, 1969. 598 с.; Твори : у 3 т. / редкол.: Л. М. Ревуцький [та ін.]. Київ : Наук. думка, 1969–1970. Т. 1–3; Фольклористичні праці / АН УРСР, Ін-т мистецтвознавства, фольклору та етнографії ім. М. Т. Рильського. Київ : Наук. думка, 1970. 414 с.; Музичні твори. Київ : Наук. думка, 1972. 456 с.; Українська усна словесність / вступ. М. Мушинки. Едмонтон : Канад. ін-т укр. студій: Альбертський ун-т, 1983. LIV, 645 с.: портр., ноти; Історія української етнографії. Київ : Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України, 2005. 368 с.

Літ.: Березовський І. П. Українська народна творчість (20–30-і роки ХХ ст.). Київ : Наук. думка, 1973. 152 с.; Глушко М. Філарет Колесса і Наукове товариство імені Шевченка у Львові. Львів, 2023. 224 с., іл.; Грица С. Й. Видатний вчений-фольклорист. *Музика*. 1971. № 3. С. 24-25; Грица С. Й. Видатний дослідник народної творчості. *Вісник АН УРСР*. 1971. № 8. С. 93-96; Грица С. Філарет Михайлович Колесса. Київ : Держ. вид-во образотвор. мистецтв і муз. літ., 1962. 111 с.: портр.; Довгалюк І. Лемківщина у дослідженнях Філарета Колесси. *Вісник Львівівського університету*. Серія: мистецтвознавство. Львів, 2012. Вип. 11. С. 150–169; Довгалюк І. Перша бойківська експедиція Філарета Колесси. *Вісник Львівівського університету*. Серія: мистецтвознавство. Львів, 2009. Вип. 9. С. 54–69; Довгалюк І. Поліська експедиція Філарета Колесси. *Проблеми етномузикології*. 2014. Вип. 9. С. 76–92; Залеська Р. Спільність мистецьких уподобань. *Музика*. 1990. № 6. С. 26-28; Квітка К. Філарет Колесса. *Музика*. 1925. Чис. 11/12. С. 408-417; Книгозбірня Філарета Колесси : каталог / упоряд. Оксана Мельник-Гнатишин. Львів, 1996. 118 с.; Козлов М. Діяльність Філарета Колесси як етнографа і фольклориста: радянська історіографія 70-х – початку 90-х років ХХ століття. *Вісник Книжкової палати*. 2011. № 4. С. 34-39; Козлов М. Сучасна вітчизняна історіографія етнографічно-фольклористичної діяльності Філарета Колесси. *Вісник Книжкової палати*. 2011. № 5. С. 34–39; Кирчів Р. Концептуальні засади розвитку української фольклористики в працях Філарета Колесси. *Народознавчі*

зошити. 1997. № 4. С. 209–213; Лавров Ф. Ф. М. Колесса – видатний дослідник українського героїчного епосу. *Пам'ятки України*. 1971. № 4. С. 42-43; Лугова Л. Родина музик Колессів. *Сучасність*. 1987. № 3. С. 56-61; Поріцька С. Й. Обробки народних пісень Ф. Колесси. *Народна творчість та етнографія*. 1960. № 2. С. 59-67; Родина Колессів – спадкоємність науково-мистецьких традицій (з нагоди 140-річчя від дня народження академіка Філарета Колесси) : зб. наук. праць та матеріалів / Львівський національний університет імені Івана Франка; упоряд.: Ірина Довгалюк, Андрій Вовчак. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2013. 728 с. (Серія «Українська філологія: школи, постаті, проблеми» ; вип. 13); Родина Колессів у духовному та культурному житті України кінця XIX–XX століття : з нагоди 130-річчя від дня народження академіка Філарета Колесси та 100-річчя від дня народження академіка Миколи Колесси : зб. наук. праць та матеріалів / ЛНУ імені Івана Франка; упоряд.: Андрій Вовчак, І. Довгалюк. Львів, 2005. 471 с.: іл, ноти; Стефанів М. Колесса Філарет Михайлович. *Українська журналістика в іменах* : матеріали до енциклопедичного словника. Львів, 2011. Вип. 18. С. 146-148; Усна епіка: етнічні традиції та виконавство = Oral epic: ethnic traditions and performance : матеріали Міжнар. наук. конф., присвяченої пам'яті Ф. Колесси та А. Лорда, м. Київ, 8–14 верес. 1997 р. / НАН України, Ін-т мистецтвознав., фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського. Київ, 1997. Ч. I : А-Л. 175 с.; ч. II : М-Я. 183 с.; Філарет Колесса. *Ювілейна книга української академічної гімназії у Львові. На сторіччя першого українського іспиту зрілості 1878–1978*. Філадельфія ; Мюнхен, 1978. С. 158-159; Шуст Я. Ф. М. Колесса. Київ : Мистецтво, 1955. 60 с.: іл.

Бібліогр.: Філарет Колесса (1871–1947) : бібліографічний покажчик праць і критичної літератури / упоряд. Мирослав Мороз. Львів, 1992. 61 с.

Комаров Михайло (1844–1913) – бібліограф, лексикограф, етнограф, публіцист, громадський діяч.

Народився у с. Дмитрівка на Катеринославщині (сучасна Дніпропетровська область). Початкову освіту здобув у місцевому приходському училищі. Закінчив Катеринославську класичну гімназію та юридичний факультет Харківського університету. Отримавши диплом кандидата права, розпочав службу в Окружному суді м. Острогозьк Воронезької губернії. Згодом працював адвокатом у Києві, нотаріусом в Умані. Брав активну участь у роботі Київської Старої громади, зокрема був задіяний у підготовці й виданні дешевих брошур для народу. Від 1887 р. до кінця життя мешкав в Одесі, де відкрив приватну нотаріальну контору. Долучився до роботи місцевої Громади і Одеського Бібліографічного товариства. Належав до організаторів і перших керівників «Просвіти» в Одесі. Вів широку кореспонденцію з відомими українськими діячами, зокрема В. Антоновичем, І. Франком, О. Кониським, М. Кропивницьким, Лесею Українкою, М. Грушевським, М. Коцюбинським, Д. Дорошенком, Д. Яворницьким та ін.

Свою першу статтю надрукував у «Екатеринославских губернских ведомостях», ще будучи студентом. У 1880-х роках розпочав активну публіцистичну й бібліографічну діяльність. Співпрацював із часописами «Правда», «Зоря», «Діло», «Кіевская старина», «Літературно-науковий вістник», «Рада», «Одесский вестник» та ін.

Підготував спільно зі словниковою комісією одеської «Громади» чотиритомний російсько-український словник. Як літературознавець, відомий передовсім шевченкознавчими дослідженнями. Перекладав на українську мову твори М. Гоголя, Л. Толстого, В. Короленка. Написав низку брошур і статей просвітницького характеру на історичні теми.

Та найбільшу наукову вартість має бібліографічна спадщина М. Комарова. «Бібліографічний покажчик нової української літератури (1798–1883)», «Українська драматургія», персональні покажчики Т. Шевченка, М. Лисенка, І. Котляревського увійшли в золотий фонд національної бібліографії.

Дійсний член Філологічної секції НТШ із 1901 р. До складу Бібліографічної комісії НТШ обраний на її першому засіданні в 1909 р.

Мешкаючи в Одесі, безпосередньої участі в засіданнях осередку не брав. Зібравшись 21 листопада 1913 р., члени Комісії вшанували пам'ять М. Комарова, вставанням з місць. На цьому ж засіданні, на пропозицію І. Крип'якевича, Комісія ухвалила вжити заходи в справі набуття бібліографічних матеріалів покійного. В публікації одеського дослідника Г. Зленка теж знаходимо відомості, що рукописні матеріали М. Комарова (покажчик української книги XIX ст. та біобібліографічний словник) його син Богдан запропонував Бібліографічній комісії НТШ. В листі-відповіді за підписом В. Дорошенка від 4 грудня 1913 р. Комісія зголосилась придбати увесь архів, але цим планам зашкодила Перша світова війна. Автор статті пише, що згаданий лист він читав у 1974 р. у відділі рукописів ЦНБ ім. В. Вернадського, але він був не каталогізований.

Вибр. пр.: Бібліографічний покажчик нової української літератури (1798–1883) / зібрав М. Комаров. Київ, 1883. 74 с. Відб. зі зб. „Рада”; Библиографический указатель материалов для изучения жизни и произведений Т. Г. Шевченка / составил М. Комаров. Киев, 1886. 20 с. Відб. із «Кіевской старины», 1886, № 3–№ 4; Бібліографічний покажчик літератури народних малоруських приказок, прислів'їв, помовок, загадок, тощо. *Нова збірка народних малоруських приказок, прислів'їв, помовок, загадок, замовлянь* / впорядкував М. Комаров. Одеса, 1890. С. 117–124; Словарь російсько-український : в 4 т. / зібрали і впорядкували М. Уманець і А. Спілка. Львів : з друк. Т-ва ім. Шевченка, 1893–1898. Т. 1–4; Бібліографічний показчик творів С. Руданського і знадобів до його життєписи / зібрав М. К. *Твори Степана Руданського*. Т. 1. У Львові : виданне М. Комара. Коштом видавця, 1895. С. 167–174; Т. Шевченко в литературе и искусстве : библиографический указатель материалов для изучения жизни и произведений Т. Шевченка / составил М. Комаров. Одеса, 1903. 140, [4] с.; Библиографический указатель музыкальной и литературной деятельности Н. В. Лысенка (1868–1903) / составил М. Комаров. Киев, 1904. 26 с. Відб. із «Кіевской старины», 1904, № 1; Бібліографічний покажчик видань Котляревського, творів та писань про його /

упорядкував М. Комаров. *На вічну пам'ять Котляревському* : літ. збірник. Київ, 1904. С. 467–494; Українська драматургія. Збірка бібліографічних знадобів до історії української драми і театру українського, 1816–1906 / зібрав і впорядкував М. Комаров. Одеса, 1906. 330 с.; До «Української драматургії». Збірка бібліографічного знадібку до історії української драми і театру за 1905–1912 р., з додатками та поправками до «Української драматургії» до 1906 р. / зібрав і впорядкував М. Комаров. Одеса, 1912. 106 с.; П. Морачевський та його переклад Св. Євангелія на українську мову / написав М. Комаров. Одеса, 1913. 35 с.; Вінок Т. Шевченкові : із віршів українських, галицьких, російських, білоруських і польських поетів / авт. передм. та приміток М. Комаров. Репринтне перевид. з вид. 1912 р. Одеса : Друк, 2001. 336 с.

Літ.: Возняк М. До діяльності Михайла Комарова *Бібліологічні вісті*. 1927. № 4. С. 12–46; М. В. [Возняк М.]. Памяти сих, що від нас відійшли: [Михайло Комарів (Комар)]. *Ілюстрований народний календар Товариства „Просьвіта” на звичайний рік 1914*. Львів : коштом Т-ва „Просьвіта” у Львові, 1914. С. 216; Гуменюк М. З архіву М. Ф. Комарова *Архіви України*. 1968. № 1. С. 28–35; Гуменюк М. П. М. Ф. Комаров. *Українські бібліографи XIX – поч. XX ст.* : нариси про життя та діяльність. Харків, 1969. С. 45–59; Дорошенко В. Михайло Комаров : [посмертна згадка]. *Ілюстрована Україна*. 1913. Чис. 17/18. С. 4–5; Дорошенко В. Михайло Комар (Комаров). *ЛНВ*. 1913. Т. 64, кн. 10. С. 120–131; Дорошенко В. Пам'яті українських бібліографів. *Наук. зб. УВАН*. Нью-Йорк, 1953. Т. II. С. 184; Зленко Г. Гніздо Комарових. *Літа і люди* : оповіді письменника-пошуковця. Одеса : Астропринт, 2009. С. 109–134; Зленко Г. Д. Жива спадщина : до 150-річчя від дня народження М. Ф. Комарова і 70-річчя заснування Укр. бібліографічного т-ва в Одесі. *Кур'єр Кривбасу*. 1994. № 20/21. С. 9–14; Зленко Г. Михайло Комаров та його бібліотека. *Бібліотечний вісник*. 1994. № 3. С. 29–33; Кононенко В. О. Комаров Михайло Федорович. *Українські бібліографи. Біографічні відомості. Професійна діяльність. Бібліографія* / авт.-уклад.: Р. С. Жданова, Н. І. Абдуллаєва, В. О. Кононенко . Київ, 2008. Вип. 1. С. 201–203; *Копержинський К. М. Ф. Комаров у суперечках з цензурою*

наприкінці 80-х і на поч. 90-х років. *Україна*. 1929. Кн. 38. С. 50–64; Корнейчик І. М. Ф. Комаров. *Розвиток бібліографії на Україні*. Харків, 1961. Вип. 4. С. 3–10; Кримський А. Михайло Комар. *Розвідки, статті та замітки*. Київ, 1928. С. 292–309; Лазурський В. Ф. Архів М. Ф. Комарова. *Записки Українського бібліографічного товариства в Одесі*. 1929. № 2/3. С. 150–151; Мазур І. І. Бібліографічні покажчики М. Комарова як джерело для вивчення історії української літератури. *Теоретичні та організаційні проблеми формування репертуару української книги та періодики* : доп. та повідомл. Міжнар. наук. конф., 25–26 серп. 1995 р. Львів, 1996. С. 370–375; Пчелінцева М. М. Взаємозв'язки Івана Франка та Михайла Комарова в галузі бібліографії. *Бібліотекознавство та бібліографія*. 1966. № 3. С. 83–94; Рябінін-Скляревський О. М. Ф. Комаров як одеський культурний діяч 1888–1913 рр. *Україна*. 1929. Кн. 38. С. 40–49; Сімович В. Похорони Михайла Комарова. *Діло*. 1913. 25 серп.; Сороковська С. Перший український бібліограф. *Вітчизна*. 1964. № 9. С. 217–219; Стешенко Я. Засновник української бібліографії [М. Комаров]. *Літ. Україна*. 1964. 22 груд. (№ 98). С. 4; Франко І. [Рецензія]. *ЗНТШ*. 1904. Т. 57. С. 31–42. Рец на кн.: Шевченко в літературе и искусстве. Одесса, 1903. 140, [4] с.; Хміль О. Михайло Комаров в оцінці Михайла Возняка. *Бібліографічна комісія Наукового товариства імені Шевченка (1909–1939): напрями діяльності та постаті* : зб. наук. пр. Львів, 2010. С. 207–220; Шаповал Ю. Комаров Михайло Федорович. *Українська журналістика в іменах* : матеріали до енциклопедичного словника. Львів, 1996. Вип. III. С. 179–181; Швидько Г. Михайло Комаров і Катеринославщина : монографія. Дніпропетровськ : Національний гірничий університет, 2011. 227 с.; Ясинський М. До характеристики М. Ф. Комарова як бібліографа. *Україна*. 1929. Кн. 38. С. 65–72; Ясинський М. Михайло Комаров. (З минулого української бібліографії). *Рад. літературознавство*. 1965. № 11. С. 24–28; Ясинський М. Михайло Комаров : монографія / уклад. М. В. Геращенко. Київ : Кн. палата України, 2001. 67 с.

Бібліогр.: Библиографический указатель к литературной деятельности М.

Ф. Комарова (1865 – 1913). *Известия Одесского библиографического общества*. Одесса, 1913. Т. 2, вып. 7. С. 325–336; Бібліографія. І. Праці М. Ф. Комарова; ІІ. Матеріали про М. Ф. Комарова. Ясинський М. *Михайло Комаров* : монографія. Київ : Кн. палата України, 2001. С. 54–67 (200 назв).

Кордуба Мирон (1876–1947) – історик, публіцист, географ, педагог, бібліограф, редактор, видавець, громадський діяч.

Народився 1876 р. в с. Острів на Тернопільщині. Навчався у Тернопільській та Львівській академічних гімназіях. Закінчив філософський факультет Львівського університету. В 1895–1898 роках перебував на студіях у Віденському університеті. Брав активну участь у студентському русі, обирався головою товариства «Січ». Після закінчення навчання у Відні та здобуття в 1898 р. звання доктора філософії залишився працювати в бібліотеці університету на посаді державного службовця. Доступ до наукових джерел різними мовами дозволив йому підготувати для «Записок НТШ» низку рецензій та ґрунтовних оглядів західноєвропейської літератури з культурної та політичної історії, історії літератури й мистецтва. Одночасно регулярно надсилав матеріали до бібліографічних рубрик польського наукового часопису «Kwartalnik Historyczny».

Упродовж 1900–1913 років мешкав у Чернівцях, працюючи викладачем у другій державній гімназії. Цікавився краєзнавством і топографією Буковини, належав до засновників Українського історичного товариства у Чернівцях.

Із проголошенням УНР увійшов до крайового комітету ЗУНР, був радником посольства у Відні та одним із редакторів її офіційного друкованого органу «Республіка». В 1920 р. повернувся до Львова й зосередився на науковій роботі. В Українському Таємному університеті у Львові очолював кафедру історії, обирався деканом філософського факультету.

У 1928 р. отримав запрошення на посаду професора східно-європейської історії університету у Варшаві й перебував тут до середини 1940 р. Цей період став доволі плідним у діяльності вченого, який активно друкувався у зарубіжних фахових виданнях і здобув авторитет серед європейської наукової спільноти. Втративши роботу внаслідок німецької окупації, був змушений переїхати до Холма, де викладав в українській гімназії. У грудні 1941 р. повернувся до Львова і деякий час працював у бібліотеці НТШ. Згодом вчителював в українських гімназіях, а також задля заробітку займався перекладацькою та секретарською роботою в дирекції кооперативу «Народна торгівля».

Після звільнення Львова від німецької окупації М. Кордубу запросили працювати у Львівському державному університеті. У серпні 1944 р. він був призначений виконуючим обов'язки професора історії України, а з вересня 1945 року – завідувачем кафедри історії південних і західних слов'ян. Викладав історію України і читав спецкурс «Історія Галицько-Волинського князівства». Ідеологічний тиск з боку партійних і державних органів завдали шкоди здоров'ю і, по суті, спричинили смерть ученого в 1947 р.

Наукова спадщина складає близько 500 праць. Належав до різних наукових інституцій і товариств: був членом економічно-технічного відділу Інституту громадознавства й Історично-філологічного товариства у Празі, Польського Історичного товариства у Львові, Польського товариства прихильників історії й Варшавського інституту дослідження національних справ, а також Угорського товариства ім. Ш. Петефі. Член-кореспондент Українського соціологічного інституту в Празі, дійсний член Історичної Секції ВУАН. У 1932–1938 роках редагував науковий журнал «Biuletyn Polsko-Ukrainiski». Співавтор «Польського біографічного словника».

Активно співпрацював із НТШ, дійсний член Історично-філософської секції з 1903 р. У 1920 р. як голова цієї секції увійшов до Президії Товариства. Референт бібліотеки, голова Археографічної комісії, член Статистичної комісії. До складу Бібліографічної комісії обраний на засіданні 19 травня 1922 р. Взяв

участь у шести засіданнях осередку. На засіданні 7 листопада 1923 р. долучився до обговорення доповіді І. Калиновича про підготовку „Бібліографії українознавства за 1914–1923 рр.”, наголосивши на потребі такої бібліографії. М. Кордуба й сам зі студентських років виявляв інтерес до бібліографії, особливо у царині історії. В його доробку 1920–30-х років важливе місце посідали критико-бібліографічні огляди української історичної літератури, що були надруковані французькою мовою у фахових європейських виданнях. Багато років учений збирав матеріали для «Бібліографії історії України». Оскільки історію він трактував досить широко, цю роботу можна розглядати як багатогалузеву українознавчу бібліографію. Нині унікальна рукописна картотека «Бібліографія історії України», попри деяке розпорошення і окремі втрати, зберігається в архіві Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. Вона складається з двох частин – хронологічної (52389 назв) і тематичної (11646 назв).

Вибр. пр.: Огляд західно-європейської літератури по культурній і політичній історії, історії літератури та штуки. *ЗНТШ*. 1898. Т. 22. С. 1-42; т. 25. С. 31-80; 1899. Т. 28. С. 1-36; т. 29. С. 1-31; 1900. Т. 33. С. 1-30; т. 37. С. 1-28; т. 38. С. 26-38; 1901. Т. 39. С. 1-56. (Наукова хроніка); З новітніх публікацій Буковини. *ЗНТШ*. 1910. Т. 98. С. 163-172; Акти до Хмельниччини (1648–1657). Т. 5 / зібрав і видав М. Кордуба. Львів : вид. Комісія Археогр. НТШ, 1911. 545 с.; Бібліотека товариства «Руська бесіда». *Буковинський православний календар на перест[упний] рік 1912*. Чернівці, 1911. С. 7-8; В справі нашої бібліографії : [відозва]. *Каменярі*. 1911. Чис. 1. С. 12; Хто ми є? Про українську народність, державу і мову. Чернівці : друк. «Руської Ради», 1911. 47 с.; Географічний атлас. Коломия : Галицька накладня Я. Оренштайна, 1912. 24 с.; Приїзд проф. Грушевського до Львова : (особисті спомини). *Вістник Союзу Визволення України*. 1916. Чис. 128. С. 795-796; Північно-західна Україна. Відень : наклад. СВУ, 1917. 89 с.; Земля свідком минулого. Географічні назви як історичне жерело. *Стара Україна*. 1924. Чис. 7/8. С. 93-97; Академик Михайло Грушевський як історик: з нагоди ювілею. *ЛНВ*. 1926. Т. 91,

кн. 12. С. 346-357; Нові причинки до початків Хмельниччини. *ЗНТШ*. 1926. Т. 144/145. С. 209-215; Михайло Максимович і перші досліді над українськими географічними назвами. *ЗНТШ*. 1928. Т. 149. С. 1-8; La littérature historique soviétique-ukrainienne. Compte-rendu, 1917–1931. Varsovie : Bulletin d'information des sciences historiques eu Europe Orientale. 1938. Vol. 7/8. 277 p.; Історія Холмщини й Підляшшя. Краків : Укр. вид-во, 1941. 128 с.; Бібліографія історії українсько-польських відносин: суспільно-політичні та економічні процеси : (за матеріалами картотеки Мирона Кордуби) / упоряд.: О. Піх, О. Руда. Львів, 2009. 366 с.; Вибрані статті / [упорядкув., переклад.: Н. В. Ткачова, О. С. Ткачов]. Тернопіль, 2011. 176 с.; Найважливіший момент в історії України / вступ. ст. О. В. Яся. *УІЖ*. 2016. № 4. С. 173-184.

Літ.: Антонович О. [Купчинський Роман]. Із плеяди видатних у національній науці: Мирон Кордуба : (до 65-річчя від смерти вченого). *Вісник НТШ*. 2012. Чис. 48. С. 18–24; Білинський Б. Мирон Кордуба в контексті епохи. *Україна – Польща: історична спадщина і суспільна свідомість*. 2012. Вип. 5. С. 192-198; Білинський Б. Мирон Кордуба: політичний портрет історика – дійсного члена Наукового товариства імені Шевченка. *150 років на службі української науки та культури. Гуманітарні науки*. Львів : Дослідно-видавничий центр НТШ, 2023. С. 194–214; Великопольська У. Мирон Кордуба і питання теоретичної історії на сторінках Записок НТШ. *Багатокультурне історичне середовище Львова в XIX і XX ст.* Львів ; Жешув, 2006. Т. 4. С. 386-395; Дашкевич Я. Мирон Кордуба та його «Бібліографія історії України». *Український археографічний щорічник*. Нова серія. Київ, 2001. Вип. 5/6. С. 16-24; Зайцева З. Мирон Кордуба і українські наукові товариства. *УІЖ*. 2002. № 6. С. 108-122; Канчалаба О. Кордуба Мирон Михайлович. *Українська журналістика в іменах : матеріали до енциклопедичного словника*. Львів, 1996. Вип. III. С. 181-183; Кордуба Мирон Михайлович. *Історія української бібліотечної справи в іменах (кінець XIX ст. – 1941 р.)*: матеріали до біобібліографічного словника. Київ, 2017. С. 225–226; Кубів Н. Мирон Кордуба (1876–1947) : огляд книжково-ілюстративної виставки. *Записки ЛНБ*. 2006.

Вип. 14. С. 512-514; Кульчицька Т. Мирон Кордуба у польських історичних та суспільно-політичних періодичних виданнях (1895–1939). *Записки ЛНБ*. 2007. Вип. 15. С. 112-136; Кульчицька Т. Участь Мирона Кордуби у виданнях Наукового товариства ім. Шевченка у Львові у 1895–1939 рр. *Бібліографічна комісія Наукового товариства імені Шевченка у Львові (1909–1939): напрями діяльності та постаті* : збірник наук. пр. Львів, 2010. С. 170–186; Мирон Кордуба. *Ювілейна книга української академічної гімназії у Львові. На сторіччя першого українського іспиту зрілості 1878–1978*. Філадельфія ; Мюнхен, 1978. С. 161; Негрейчук І. О. Кордуба Мирон Михайлович. *Українські бібліографи. Біографічні відомості. Професійна діяльність. Бібліографія* / авт.-уклад.: Р. С. Жданова, Н. І. Абдуллаєва, В. О. Кононенко . Київ, 2008. Вип. 1. С. 210–213; Піх О. До джерел науково-бібліографічної діяльності Мирона Кордуби. *Вісник Львівського університету*. Серія: Книгознавство, бібліотекознавство та інформаційні технології. Львів, 2007. Вип. 2. С. 158-171; Піх О. Картотека Мирона Кордуби «Бібліографія історії України»: структура та принципи складання. *УІЖ*. 2007. № 4. С. 175-183; Піх О. Мирон Кордуба – життя і творчість (до 140-ї річниці від народження). *Вісник НТШ*. 2016. Чис. 55. С. 43-47; Піх О., Чебан М. Мирон Кордуба і Микола Андрусак: до історії взаємин. *Україна – Польща: історична спадщина і суспільна свідомість*. 2012. Вип. 5. С. 158-178; Піх О. Мирон Кордуба – історик і бібліограф. *Бібліографія історії українсько-польських відносин: суспільно-політичні та економічні процеси* : (за матеріалами картотеки Мирона Кордуби). Львів, 2009. С. 5-44; Піх О. Мирон Кордуба та його праця «Історична література в Польщі та в еміграції. Огляд за 1927–1928 рр.». *Збірник навчально-методичних матеріалів і наукових статей історичного факультету Волинського державного університету ім. Лесі Українки*. 2005. Вип. 10. С. 41-48; Піх О. Мирон Кордуба (1876–1947) / НАН України, Ін-т українознав. ім. І. Крип'якевича. Львів, 2012. 72 с.; Піх О. Підготовка до друку «Бібліографії історії України» Мирона Кордуби. *Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України в 2002 році* : інформаційний бюлетень. Львів, 2003. С. 148-149; Пришляк М. Мирон Кордуба та Іван

Джиджора: рецензент і автор. *До джерел* : зб. наук. праць на пошану Олега Купчинського з нагоди його 70-річчя. Київ; Львів, 2004. С. 527-545; Прицак О. Мирон Кордуба і його життя. *Дзвін*. 1990. № 7. С. 144-146; Рубльов О. Мирон Кордуба та Іван Крип'якевич: спроба паралельних біографій у загальноукраїнському науковому контексті 1920–1930-х років. *Західноукраїнська інтелігенція у загальнонаціональних політичних та культурних процесах (1914–1939)*. Київ, 2004. С. 213-275; Серкіз Я. Мирон Кордуба в оцінці сучасників. *Україна–Польща: історична спадщина і суспільна свідомість*. 2012. Вип. 5. С. 179-183; Федорів І. Мирон Кордуба в історії України (кінець XIX – перша половина XX ст.). Тернопіль : Тернопіль Онлайн, 2001. 127 с.; Федорів І. Мирон Кордуба і НТШ. *Збірник праць Тернопільського міського осередку Наукового товариства ім. Шевченка*. Тернопіль, 2004. Т. 1. С. 226-240.

Бібліогр.: Кульчицька Т. Мирон Кордуба (1876–1947): історико-біобібліографічне дослідження. Львів : ЛННБУ ім. В. Стефаника, 2012. 248 с.; Бібліографія. *Наукове товариство імені Шевченка і Тернопільщина (1873–1940). Історично-філософська секція* : бібліографічний покажчик / укл. Л. Оленич. Тернопіль : Підручники і посібники, 2018. С. 65–85.

Крип'якевич Іван (1886–1967) – історик, педагог, книгознавець, бібліограф, громадський діяч.

Народився у Львові. У 1896–1904 роках навчався у IV гімназії Львова. Закінчив філософський факультет Львівського університету, в якому розпочав наукові студії під керівництвом М. Грушевського. В 1911 р. захистив докторат з історії козаччини. Викладав історію в Академічній гімназії у Львові (1912–1914), згодом у гімназіях Рогатина й Жовкви. У 1918–1919 роках – приват-доцент Кам'янець-Подільського університету, в 1921–1924 роках – професор Українського Таємного університету у Львові, в 1934–1939 роках – викладач

історії Богословської Академії у Львові. Співпрацював із низкою періодичних видань, зокрема «ЛНВ», «Записки НТШ», «Письмо з Просвіти», «Молода Україна», «Бібліологічні вісті», «Стара Україна», «Життя і Знання», «Україна» та ін. Редагував часопис «Дзвіночок» (1911–1914), «Ілюстрована Україна» (1913–1914). «Записки НТШ. Праці Історично-філософичної секції» (1924–1937). Наприкінці 1920-х років брав участь в упорядкуванні бібліотеки монастиря ОО. Василіан в Жовкві.

Після встановлення радянської влади у 1939 р. отримав посаду завідувача кафедри історії України Львівського державного університету. В роки німецької окупації співпрацював із Українським видавництвом (Краків–Львів). У 1946 р. був депортований до Києва. Після повернення до Львова працював у Інституті суспільних наук АН УРСР, у 1953–1962 роках перебував на посаді директора Інституту.

Автор багатьох ґрунтовних досліджень та науково-популярних нарисів з історії України. Був не лише талановитим істориком, а й фаховим історіографом, книгознавцем, бібліографом. Залишив вагомий наслідок у галузі допоміжних історичних наук.

Дійсний член Історично-філософичної секції НТШ з 1911 р., її секретар (з 1920 р.), а згодом і голова (з 1934 р.). У складі Бібліографічної комісії перебував від часу її заснування. Один із найактивніших членів осередку, взяв участь у тринадцяти його засіданнях. На засіданні 21 листопада 1913 р. виступив із пропозицією придбати коштом НТШ бібліографічні матеріали, які залишились після смерті М. Комарова.

Вибр. пр.: Іван Федоров, перший руський друкар. *Письмо з «Просьвіти»*. 1909. Чис. 12. С. 194-197; Львів, його минувшина і теперішність. Львів : з друк. НТШ, 1910. 64 с.; Народні бібліотеки. *Перший український просьвітно-економічний конгрес уладжений Товариством «Просьвіта» в сороклітє заснованя у Львові в днях 1 і 2 лютого 1909 року* : протоколи і реферати / зредагували Іван Брик і Михайло Коцюба. Львів : коштом і накладом Т-ва «Просьвіта», 1910. С. 201-208; Галичина під час російської окупації. Серпень

1914 – червень 1915 / написав Іван Петрович. [Відень] : накл. вид-ва „Політична Бібліотека”, 1915. 119 с.; Українське військо : короткий історичний нарис : (з малюнками). Відень : накл. СБУ, 1916. 21 с.; Коротка історія України. Київ ; Львів ; Відень : Вернигора, 1918. 85 с.; Історія України. Київ ; Львів ; Відень : Вернигора, [1920]. 79 с.; Мала історія України / написав І. К. Львів : накл. вид-ва «Історичні листки», 1921. 31 с.; Ставропігійська літографія в рр. 1844 – 1854. Львів, 1921. 17 с.; Історія Козаччини : для народа і молоді. Львів : накл. Фонду «Учітеся брати мої», 1922. 90 с.; Бібліографія української історії 1922–1923. *Історичний вістник*. 1923. Чис. 2/3. С. 35–38; Українська історіографія XIX–XX в. Ч. 1. Львів : накл. Філософічної Громади, 1923. 66 с.; Папір українських друків Ів. Федоровича. *Стара Україна*. 1924. Чис. II/V. С. 45-46; Екслібрис на Україні в XVII–XVIII вв. *Стара Україна*. 1925. Чис. I/II. С. 17-18; Нові праці з історії Гетьманщини XVII – XVIII в. *ЗНТШ*. 1926. Т. 144/145. С. 259-271; До історії почаївської друкарні. *Записки ЧСВВ*. 1928. Т. 3, вип. 1/2. С. 246; Історичні видання Української Академії наук у Києві 1921–1927 рр. / І. К–ч. *ЗНТШ*. 1928. Т. 149. С. 223-235; З історії Гуцульщини. Львів : накл. вид-ва «Неділя», 1929. 38 с.; З наукового руху в Галичині / І. К. *Україна*. 1929. Кн. 32. С. 174-175; Історія України для народа. Львів : накл. фонду «Учітеся брати мої», 1929. 148 с.; Історичні проходи по Львові : (з багатьма ілюстраціями). Львів : накл. т-ва «Просвіта», 1932. 168 с.; Мовні статті у Львівським «Ділі» 1881–1905 рр. *Рідна мова*. 1933. Чис. 10. Стп. 333-334; 373-376; Українське життя в давні часи. Ч. 1. Княжі часи. Львів : накл. т-ва «Просвіта», 1933. 96 с.; Михайло Грушевський. Життя й діяльність. Львів : накл. т-ва «Просвіта», 1935. 63 с.; З історії книги у Львові. Рукописна книга до половини XVI ст. *Українська книга*. 1937. Чис. I. С. 6-8; З львівських бібліотек XVIII ст. *Українська книга*. 1937. Чис. III. С. 85-87; Каталог бібліотеки львівської Ставропігії з 1619 р. *Українська книга*. 1937. Чис. VII/VIII. С. 157-166; Історія української культури / під заг. ред. Івана Крип'якевича. Львів : вид. Івана Тиктора, 1937. 718 с.; Український екслібрис XVIII в. (Каталог). *Українська книга*. 1937. Чис. IV/V. С. 110-111; До історії львівського книгарства в XVIII ст. *Українська книга*.

1938. Чис. II. С. 42; Невідомий київський друк 1640 р. *Українська книга*. 1938. Чис. VIII/X. С. 129-130; О. Василь Чернецький і його історично-краєзнавчі праці. *Наша Батьківщина*. 1939. Чис. 4. С. 91-96; Документи Богдана Хмельницького 1648–1657 / упоряд.: І. Крип'якевич, І. Бутич. Київ : Вид-во АН УРСР, 1961. 739 с.; Історично-філософічна секція НТШ під керівництвом М. Грушевського у 1894–1913 роках. *Записки НТШ*. Львів, 1991. Т. 222. С. 392–411.

Літ.: Арутюнова С. Бібліографія в житті та творчості українського вченого І. Крип'якевича. *Вісник Книжкової палати*. 1999. № 9. С. 32-34; Архів Івана Крип'якевича : інвентарний опис / упоряд. Я. Федорук. Київ ; Львів, 2005. 252 с.; Винар Л. Іван Крип'якевич як бібліограф. *Сучасність*. 1968. № 9. С. 118-127; Геращенко М., Лутовинова В. Український вчений І. Крип'якевич та бібліографія. *Бібліотечна планета*. 1999. № 2. С. 19-20; Головацький І. Крип'якевич Іван Петрович. *Українська журналістика в іменах* : матеріали до енциклопедичного словника. Львів, 2000. Вип. 7. С. 176-180; Дашкевич Я. Іван Крип'якевич – історик України. *Постаті* : нариси про діячів історії, політики, культури. 2-ге, випр. і допов. вид. Львів, 2007. С. 472-487; Заболотна І. І. Крип'якевич – учень, співробітник, послідовник М. Грушевського. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2007. № 91/93. С. 12-16; Заболотна І. Історіографія вивчення життя та наукової спадщини І. П. Крип'якевича. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Вип. 28. *Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві*. Львів, 2016. С. 454–467]; Іван Крип'якевич. *Хроніка НТШ*. 1912. Чис. 49, вип. 1. С. 17-18 (в підрядк. примітках); Іван Крип'якевич. *Ювілейна книга української академічної гімназії у Львові. На сторіччя першого українського іспиту зрілості 1878–1978*. Філадельфія ; Мюнхен, 1978. С. 164; Ісаєвич Я. Архівознавство і джерелознавство в працях І. П. Крип'якевича. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Вип. 28. *Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві*. Львів, 2016. С. 520–526; Крип'якевич Іван Петрович. *Історія української бібліотечної справи в іменах*

(кінець XIX ст. – 1941 р.) : матеріали до біобібліографічного словника. Київ, 2017. С. 238–239; Литвин Т. Бібліотекознавчі та книгознавчі праці Івана Крип'якевича. *Записки ЛНБ*. 2005. Вип. 13. С. 298-310; Литвин Т. З листування Юра Меженка та Івана Крип'якевича. *Записки ЛННБУ*. 2013. Вип. 5 (21). С. 435-455; Литвин Т. Із шевченкіани Івана Крип'якевича. *Записки ЛННБУ*. 2016. Вип. 8 (24). С. 235-249; Литвин Т. Книгознавчі зацікавлення Івана Крип'якевича. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Вип. 8. *Іван Крип'якевич в родинній традиції, науці, суспільстві*. Львів, 2001. С. 920-924; Литвин Т. Наукові розвідки Івана Крип'якевича про Івана Федорова. *Записки ЛННБУ*. 2011. Вип. 3 (19). С. 531-556; Литвин Т. Участь Івана Крип'якевича в роботі комісій Наукового товариства ім. Шевченка у Львові. *Записки ЛНБ*. 2009. Вип. 1 (17). С. 123-138; Микитишин В. Ранні історичні та пресознавчі розвідки Івана Крип'якевича у галицькій періодиці початку XX ст. *Українська періодика: історія і сучасність* : доп. та повідомл. сьомої Всеукр. наук.-теорет. конф., Львів, 17–18 трав. 2002 р. Львів, 2002. С. 668-669; Рубльов О. Іван Петрович. До історії співпраці Івана Крип'якевича з установами ВУАН. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Вип. 8. *Іван Крип'якевич в родинній традиції, науці, суспільстві*. Львів, 2001. С. 748-764; Сварник І. Голова Історично-філософичної секції НТШ Іван Крип'якевич і його школа. *150 років на службі української науки та культури. Гуманітарні науки*. Львів : Дослідно-видавничий центр НТШ, 2023. С. 167–193; *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Вип. 8. *Іван Крип'якевич в родинній традиції, науці, суспільстві*. Львів, 2001. 960 с.; *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Вип. 28. *Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві*. Львів, 2016. 716 с; Чебан М. Співпраця Миколи Андрусика з Іваном Крип'якевичем. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність*. Вип. 28. *Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві*. Львів, 2016. С. 571–581.

Бібліогр.: Іван Петрович Крип'якевич : короткий бібліографічний покажчик / [склав О. Д. Кізлик]. Львів, 1958. 24 с.; Іван Петрович Крип'якевич : бібліографічний покажчик / [склав О. Д. Кізлик]. Львів, 1966. 79 с.; Бібліографія друкованих праць Івана Крип'якевича / [уклали Р. І. Крип'якевич та ін.]. *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Вип. 8. Іван Крип'якевич в родинній традиції, науці, суспільстві.* Львів, 2001. С. 19-72; Бібліографічний покажчик друкованих праць І. Крип'якевича [і публікацій про нього] (1990-ті рр. – 2015, з доповненнями за 1905–1962). *Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. Вип. 28. Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві.* Львів, 2016. С. 695–711; Бібліографія. *Наукове товариство імені Шевченка і Тернопільщина (1873–1940). Історично-філософська секція : бібліографічний покажчик / укл. Л. Оленич.* Тернопіль : Підручники і посібники, 2018. С. 87–114.

Кузеля Зенон (1882–1952) – етнограф, мовознавець, бібліограф, видавець, публіцист, громадський діяч.

Народився у с. Поручин на Тернопільщині. Навчався у Бережанській гімназії. Здобув університетську освіту, навчаючись у Львові, згодом у Відні. Обирався головою студентського товариства «Січ». Під час навчання у Відні в 1901–1906 роках був бібліотекарем слов'янського семінару під керівництвом професора В. Ягича. Захистив докторат із слов'янської філології та історії. Склавши іспит з бібліотекознавства, працював у бібліотеці Віденського університету, де набув практики бібліотечно-бібліографічної роботи.

У 1909–1914 роках мешкав у Чернівцях, перебуваючи на посаді директора слов'янського відділу та завідувача читальні університетської бібліотеки. Під час Першої світової війни провадив культурно-освітню роботу у Зальцведелі в таборі для інтернованих українських військовополонених. Згодом, переїхавши до Берліна, працював в Українському науковому інституті. Дописував до часопису «Українське слово», був редактором у його

видавництві.

У 1944–1952 роках працював у Комісії Допомоги Українському Студентству (Мюнхен). Брав активну участь у підготовці «Енциклопедії українознавства», редагував журнал «Сьогочасне й минуле». В 1951 р. переїхав до Франції, де незабаром помер.

Дійсний член Філологічної секції НТШ з 1909 р. Член Етнографічної (з 1904 р.) та Язикової (з 1907 р.) комісій. У 1949–1952 роках був головою НТШ в Європі. З. Кузеля відіграв важливу роль у заснуванні Бібліографічної комісії при НТШ. Саме він надіслав з Відня лист на адресу Президії Товариства з пропозицією утворити Комісію, якій належало організувати роботу в галузі української бібліографії. Автор листа визначив завдання і основні напрями діяльності майбутньої Комісії, подав пропозиції щодо її персонального складу і засад роботи. Лист був зачитаний на засіданні Історично-філософічної секції, яка і прийняла рішення про створення Бібліографічної комісії. З. Кузеля обрали членом осередку на його першому організаційному засіданні в листопаді 1909 р. Проте, мешкаючи поза Львовом, учений безпосередньої участі в засіданнях Комісії не брав.

Вибр. пр.: Антропология, археология і етнография в западноевропейській науковій літературі останніх років. *Записки НТШ*. 1904. Т. 59. С. 1-65; т. 60. С. 1-25; т. 61. С. 1-25; 1905. Т. 63. С. 1-20; т. 64. С. 1-24; т. 65. С. 1-17; 1906. Т. 69. С. 172-183; т. 70. С. 177-190; т. 71. С. 166-194; т. 72. С. 148-184; 1907. Т. 77. С. 183-202; т. 78. С. 179-202; т. 79. С. 165-210; 1908. Т. 82. С. 189-205; т. 83. С. 185-198; т. 85. С. 159-190; 1909. Т. 87. С. 102-165; Етнография в западноевропейских часописях за 1905 р. *Записки НТШ*. 1907. Т. 78. С. 179-202; т. 79. С. 165-210; З культурного життя України. Зальцведель : накл. Видавничого Товариства ім. П. Куліша, 1918. 85 с.; Памяти Хведора Вовка. Зальцведель : накл. Видавничого Комітету К.К.П.У., 1918. 19 с.; Словник чужих слів. Київ ; Ляйпціг : Українська Накладня ; Коломия : Галицька Накладня; Winnipeg, Man : Ukrainian Publishing, [1918]. 352 с.; Рік 1918 на Україні : [зб. ст.] / зложив і видав Зенон Кузеля. Зальцведель : з друк. Союза

Визволення України, 1918. 39 с.; Словар чужих слів : 12000 слів чужого походження в українській мові / зібрали Зенон Кузеля і Микола Чайковський; зредагував Зенон Кузеля. 2-ге вид. Нью-Йорк : Вид-во «Голос Правди», 1918. VI, 366 с.; В п'яті роковини смерті Івана Франка : [збірник] / [уклав Зенон Кузеля]. Берлін : Українське Слово, 1921. 32 с.; В 60-і роковини смерті Тараса Шевченка / зібрав і видав З. Кузеля. Берлін : з друк. Гофмана у Зальцведелі, 1921. 31с.; Спис важнішої літератури про кобзарські думи й кобзарів / зладив Зенон Кузеля. Ємець Василь. *Кобза та кобзарі*. Берлін : Українське Слово, 1923. С. 100-111; Каталог „Українського Слова” / зладив Зенон Кузеля. Берлін : Українське Слово, 1923. 32 с.; Золота Липа : ювілейна збірка творів Богдана Лепкого з його життєписом, бібліографією творів і присвятами / зладив Зенон Кузеля. Берлін : накл. вид-ва „Українське Слово”, 1924. 258 с.; Українсько-німецький словник / склали З. Кузеля і Я. Рудницький при співпраці Карла Г. Маєра. Ляйпціг : Отто Гаррасовіц, 1943. 1494 с.; Бібліографія друків Богдана Лепкого / склав Зенон Кузеля. *Богдан Лепкий, 1872–1941: життя і творчість* / написав Василь Лев. Нью-Йорк ; Париж ; Сідней ; Торонто, 1976. С. 321-330; В справі української бібліографії: до Хвального Товариства ім. Шевченка у Львові : [лист Зенона Кузелі від 26 жовтня 1908 р.]. *Бібліографічна комісія Наукового товариства імені Шевченка у Львові (1909–1939): напрями діяльності та постаті* : зб. наук. пр. Львів, 2010. С. 409-415.

Літ.: Баран М. Архів Зенона Кузелі у фондах відділу рукописів ЛНБ ім. В. Стефаника НАН України. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Історичні науки. 2007. Вип. 9. С. 449-454; Баран М. Діяльність видавництва «Українське Слово» у Берліні (за матеріалами листів Зенона Кузелі та Олександра Криги у відділі рукописів Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України) : [з текстом 20 листів]. *Записки ЛНБ*. 2008. Вип. 1 (16). С. 495-520; Білик Н. Суспільно-корисна діяльність Зенона Кузелі в Берліні. *Збірник наукових праць Науково-дослідного інституту українознавства*. Київ : Рада, 2008. Т. 19. С. 191-197; Борщак І. Зенон Кузеля (1882–1952). *Україна*. Париж, 1952. Зб. 7. С. 575-578; Дорошенко В. Пам'яті

українських бібліографів. *Науковий збірник УВАН*. Нью-Йорк, 1953. Т. II. С. 179-181; Дорошенко В. Проф. д-р Зенон Кузеля як бібліограф. *Збірник на пошану Зенона Кузелі*. Париж ; Нью-Йорк ; Мюнхен ; Торонто ; Сідней, 1962. С. 89-93; Збірник на пошану Зенона Кузелі / за ред. В. Янева. Париж ; Нью-Йорк ; Мюнхен ; Торонто ; Сідней, 1962. VII, 583 с. (Записки НТШ; т. 169); Зенон Кузеля. *Видавнича справа та редагування в Україні: постаті і джерела (XIX – перша третина XX ст.)*. Львів, 2003. С. 196-203; Ільницька Л. Лист Зенона Кузелі (1908) до Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові – програма створення українознавчої бібліографії. *Бібліографічна комісія Наукового товариства імені Шевченка у Львові (1909–1939): напрями діяльності та постаті* : зб. наук. пр. Львів, 2010. С. 402-408; Качкан В. «З печаттю небуденного духа» (генеза мотивів європеїзму Зенона Кузелі). *Хай святиться ім'я твоє: Українознавство та пресологія (XIX – перша половина XX ст.)*. Львів : Фенікс, 1998. Кн. 3. С. 162-174; Качкан В. Кузеля Зенон. *Українська журналістика в іменах* : матеріали до енциклопедичного словника. Львів, 1997. Вип. IV. С. 142-148; Качкан В. Ожив в епістолах (Зенон Кузеля). *На гребені думки* : вибір праць : у 3 т. Івано-Франківськ : «Місто НВ», 2011. Т. 3. С. 221-237; Кононенко В. О. Кузеля Зенон Францискович. *Українські бібліографи. Біографічні відомості. Професійна діяльність. Бібліографія* / авт.-уклад.: Р. С. Жданова, Н. І. Абдуллаєва, В. О. Кононенко . Київ, 2008. Вип. 1. С. 229–231; Кузеля Зенон Францискович. *Історія української бібліотечної справи в іменах (кінець XIX ст. – 1941 р.)* : матеріали до біобібліографічного словника. Київ, 2017. С. 242–243; Листи Зенона Кузелі до Івана Франка : [з додатком 16 листів] / Лідія Кундис, Марія Лисунів, Соломія Максим'як. *Науковий вісник Музею Івана Франка у Львові*. 2011. Вип. 10. С. 293-316; Нахлік Є., Подоляка Тамара. Наукові та особисті взаємини Івана Франка і Зенона Кузелі. *Науковий вісник Чернівецького університету*. 2011. Вип. 547/548. С. 3-9; Пацай Т. Зенон Кузеля: життя і народознавча діяльність : [монографія]. Львів : Бона, 2013. 252 с.; Погребенник В. Етнографічно-фольклористичний набуток Зенона Кузелі. *Народна творчість та етнографія*.

2006. № 2. С. 45-51; Подоляка Т. Громадсько-наукова діяльність Зенона Кузелі в Берліні. *Народознавчі Зошити*. 2004. № 1/2. С. 265-268; Подоляка Т. Засади етнографічних досліджень Зенона Кузелі (на матеріалі періодики Галичини та Буковини першої чверті ХХ ст.). *Народознавчі Зошити*. 2004. № 4. С. 797-801; Подоляка Т. Діяльність Зенона Кузелі в Науковому Товаристві ім. Шевченка. *Народознавчі Зошити*. 2005. № 1/2. С. 40-46; Скальська У. Зенон Кузеля – бібліограф і етнограф (до 120-річчя від дня народження, 50-річчя від дня смерті). *Українство: національно-духовні виміри* : зб. наук. пр. і матеріалів. Івано-Франківськ, 2005. С. 199-204; Хміль О. Бібліографічна спадщина Зенона Кузелі: типологічні різновиди. *Записки ЛНБ*. 2008. Вип. 1 (16). С. 330-341; Хміль О. Видавничі зв'язки Зенона Кузелі з установами і громадськими організаціями (1903–1939). *Записки ЛННБУ*. 2013. Вип. 5 (21). С. 235-247.

Бібліогр.: Бібліографія. *Наукове товариство імені Шевченка і Тернопільщина (1873–1940). Філологічна секція* : бібліографічний покажчик / укл. Л. Оленич. Тернопіль : Підручники і посібники, 2021. С. 178–205; Хміль О. Зенон Кузеля (1882–1952) : біобібліографічний покажчик. Львів : ЛННБУ ім. В. Стефаника, 2016. 442 с.

Лев Василь (1903–1991) – мовознавець, історик літератури, педагог.

Народився в с. Старий Яр на Львівщині. Навчався в гімназіях у Яворові й Перемишлі. Студіював слов'янську та німецьку філологію на філософському факультеті Львівського університету, в 1930 р. здобув тут докторат з філософії. Склавши кваліфікаційні іспити, вчителював у Львові в Учительській семінарії «Рідної Школи», Гімназії сестер Василіанок, Гімназії Малої семінарії. У 1937–39 роках викладав українську мову у Львівському університеті. Із встановленням радянської влади отримав посаду доцента слов'янської філології в університеті й Педагогічному інституті у Львові. Одночасно у 1940–1941

роках був старшим науковим співробітником словникового сектора Львівського відділу Інституту мовознавства. Брав участь у підготовці українсько-польського і польсько-українського словників.

У роки німецької окупації повернувся до викладання в Малій духовній семінарії. У 1944 р. виїхав до Польщі, згодом – до Австрії та Німеччини. В 1946–1949 роках – надзвичайний професор слов'янської філології Українського Вільного Університету в Мюнхені.

У 1948 р. емігрував до США, де продовжував педагогічну діяльність, викладаючи українську літературу й етнографію на курсах українознавства, організованих НТШ. Упродовж 1958–1972 років – професор історії Європи і сучасних мов у коледжі «Мерівуд» (Скрентон). У 1963–88 роках викладав слов'янську філологію в УВУ в Мюнхені і старослов'янську та українську мови в Українському католицькому університеті в Римі.

Автор близько 400 праць. Займався, зокрема, дослідженням мови діячів «Руської трійці», Т. Шевченка, І. Франка та ін. Видав капітальну працю про Богдана Лепкого, в якій помістив бібліографію літературознавчих та мовознавчих праць про письменника. Підготував бібліографічний покажчик праць Романа Смаль-Стоцького, що був опублікований у ювілейному збірнику на пошану вченого (1963).

Дійсний член філологічної секції НТШ у США з 1947 р., від 1959 р. її директор, Голова Бібліологічної комісії, Термінологічної комісії, Комісії регіональних дослідів і публікацій. До складу Бібліографічної комісії НТШ у Львові обраний 25 грудня 1933 р. Взяв участь в одному засіданні осередку.

Вибр. пр.: Чому та як постає мова й діалекти / *В. Л. Дзвони*. 1931. Чис. 4/5. С. 269-273; Дещо з людської етимології. *Рідна мова*. 1933. Чис. 5. Стп. 171-176; Про мову Шевченка. *Рідна мова*. 1933. Чис. 9. Стп. 295-298 ; чис. 10. Стп. 325-328; Записи на старих книгах. *Нива*. 1934. Чис. 5. С. 176-181; Література відродженої Польщі. *Дзвони*. 1934. Чис. 10/11. С. 477-486 ; чис. 12. С. 537-542; Іван Франко і польські позитивісти. *ЗНТШ*. 1937. Т. 155. С. 223-230; Дві дерев'яні церкви в околицях Львова. *Наша Батьківщина*. 1939. Чис. 7/8.

С. 179-183; Карпати в очах Придніпрянця [І. Нечуя-Левицького]. *Наша Батьківщина*. 1939. Чис. 4. С. 96-101; Шевченкова мова. *Діло*. 1939. Чис. 56. С. 10-11; Мова галицького духовенства від часу прилучення Галичини до Австрії аж до 1848 року. *Богословія*. 1943. Т. 17/20. С. 198-208; Лексика поезій ранньої Шевченкової творчості. Авґсбург : УВАН, 1946. 10 с.; Лев В., Верб'яний І. Англійсько-український словник. Байройт : Кооператива «Праця», 1947. 190 с.; Лев В., Верб'яний І. Українсько-англійський словник. Нюрнберг ; Байройт : Вид-во «Час» : Кооператива «Праця» : «Пласт», 1947. 463 с.; Мова поетів «Руської Трійці». *ЗНТШ*. 1953. Т. 161. С. 37-89; Мова американських українців. *ЗНТШ*. 1956. Т. 165. С. 21-30; Участь Івана Франка у творбі української літературної мови. *ЗНТШ*. 1957. Т. 166. С. 125-132; Нарис граматики староцерковнословянської мови. Стемфорд : вид. Коледжа ім. св. Василя Великого, 1956. 109 с.; Як у Маркіяна Шашкевича зродилася думка видати «Русалку Дністрову». *Календар «Провидіння»*. Філадельфія, 1961. С. 90-98; Вибрана бібліографія праць проф. д-ра Романа Смаль-Стоцького. *На пошану сімдесятиріччя народин Романа Смаль-Стоцького*. Нью-Йорк ; Париж ; Сідней ; Торонто : накл. НТШ в ЗДА, 1963. С. 35-45. (ЗНТШ ; т. 177) ; Іван Франко і слов'янські літератури. *Іван Франко : збірник Філологічної секції для відзначення 110-річчя народин і 50-річчя смерти Івана Франка*. Нью-Йорк ; Париж ; Торонто : накл. НТШ в ЗДА, 1967. С. 69-81. (ЗНТШ ; т. 182); Сторіччя «Просвіти». *Календар «Провидіння»*. Філадельфія, 1968. С. 157-168; Сто років праці для науки й нації : коротка історія Наукового Товариства ім. Шевченка. Нью-Йорк, 1972. 55 с.; Наукова й видавнича праця НТШ. *Альманах Українського Народного Союзу на рік 1973*. Джерзі Ситі ; Нью-Йорк : Видавництво «Свобода», 1973. С. 55-62; Богдан Лепкий, 1872–1941 : життя і творчість. Нью-Йорк ; Париж ; Сідней ; Торонто, 1976. 399 с. (ЗНТШ ; т. 193); Філологічні науки в рамках Наукового Товариства ім. Шевченка за сто років. *ЗНТШ*. 1976. Т. 187. С. 5-18; Михайло Возняк – історик літератури і літературознавець (1881–1954). *ЗНТШ*. 1976. Т. 187. С. 97-106.

Літ.: Василь Лев. *Ювілейна книга української академічної гімназії у*

Львові. *На сторіччя першого українського іспиту зрілості 1878–1978*. Філадельфія ; Мюнхен, 1978. С. 167-168; Збірник праць і матеріалів на пошану Василя Лева (1903–1991) / ред.: О. Купчинський [та ін.]. Львів ; Нью-Йорк ; Париж , Сідней , Торонто : НТШ в Америці і Львові, 1996. 306 с. (ЗНТШ ; т. 211); Комариця М. Лев Василь Михайлович. *Українська журналістика в іменах* : матеріали до енциклопедичного словника. Львів, 1999. Вип. 6. С. 173–176; Н. О. [Осташ Надія]. Лев Василь Михайлович. *Інститут українознавства імені Івана Крип'якевича Національної академії наук України. Наукова діяльність. Структура. Працівники*. Львів, 2001. С. 239-240.

Бібліогр.: Рудницький Л. Список важливіших друкованих праць [Василя Лева]. Збірник праць і матеріалів на пошану Василя Лева (1903–1991) / ред.: О. Купчинський [та ін.]. Львів ; Нью-Йорк ; Париж , Сідней , Торонто : НТШ в Америці і Львові, 1996. С. 13-19.

Левицький Віталій – бібліотекознавець. У 1926 р. закінчив однорічну Державну школу бібліотекарів у Празі. Співпрацював із «Просвітою», а також із Ревізійним Союзом Українських Кооператив у Львові, де був бібліотекарем. Друкувався у журналі «Життя і Знання» та «Господарському часописі» РСУК.

У 1939–1940 роках керував бібліотекою Львівського державного медичного інституту.

Вибр. пр.: Бібліотека – школа життя. *Просвіта*. 1936. Чис. 1. С. 9; Від чого залежить лад у бібліотеці? / Л. *Життя і Знання*. 1933. Чис. 2. С. 63; Від чого залежить лад у бібліотеці?: II. Теж від уложення книжок. *Життя і Знання*. 1933. Чис. 4. С. 127-128. Без підп.; Головна хиба наших читальняних бібліотек / В. *Життя і Знання*. 1933. Чис. 2. С. 63; Дещо про обов'язки бібліотекаря : (з приводу місяця книжки) / В. *Життя і Знання*. 1933. Чис. 11 С. 335; Про найнижчий ступінь бібліотекарської освіти / В. Л. *Життя і Знання*. 1934.

Чис. 11 С. 321-322 ; Про освіту бібліотекарів. *Життя і Знання*. 1934. Чис. 10. С. 289-290; Що нас болить? / В. Л. *Життя і Знання*. 1934. Чис. 3 С. 82; Як завести лад у бібліотеці: III. Інвентар / В. Л. *Життя і Знання*. 1933. Чис. 10. С. 302-304; Як завести лад у бібліотеці: IV. Ще про інвентар / В. Л. *Життя і Знання*. 1933. Чис. 12. С. 367-368; Ідеологія кооперації: Вибір з кооперативного письменства / впорядкували К[арл] Коберський і Вит[алій] Левицький. Львів : Накладом Ревізійного Союзу Українських Кооператив. З друкарень „Діла” і „Бібльос”, 1934. 106, [4] с. (Бібліотека Ревізійного Союзу Українських Кооператив ; чис. 26); Як легше користати з наших оцінок? / Л. *Життя і Знання*. 1934. Чис. 13. С. [17-18]; Як опрацювати книжки / В. Л. *Життя і Знання*. 1933. Чис. 7/8. С. 238-240; Як «читати» ділові бібліотечні книжки / В. Л. *Життя і Знання*. 1934. Чис. 4 С. 113-114; Порадник для бібліотекарів. Львів : видання т-ва «Просвіта», 1938. 128 с.; Порадник для бібліотекарів. Краків : Відділ культурної праці, 1941. 64 с. (Серія: Підручна бібліотека У. О. Т.). Ротатор; Порадник для бібліотекарів. [2-ге вид.]. Краків ; Львів : Укр. видавництво, 1943. 44 с.; Книгознавство та бібліотекознавство. Женева : Fundacja popierania bibliotekoznawstwa imienia Maurycji Goczałkowskiej, 1949. 6 с.

Літ.: Державна школа бібліотекарів у Празі. *Книголюб*. 1927. Кн. 2. С. 81-83; Кострова М. Проблеми бібліотечної справи на сторінках «Бібліотечного Порадника» (1925–1934). *Записки ЛНБ*. 2004. Вип. 12. С. 233-245; Кунанець Н. Е. Праця С. Сірополка «Короткий курс бібліотекознавства» в контексті розвитку теоретичних засад бібліотечної справи на західноукраїнських землях. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. Серія: Бібліотекознавство. Книгознавство. Кам'янець-Подільський, 2013. Вип. 3. С. 94-95; Сірополко С. [Рецензія]. *Українська книга*. 1939. Чис. I. С. 29-31. Рец. на кн.: Порадник для бібліотекарів. Львів : видання т-ва «Просвіта», 1938. 128 с.

Мандичевський Іван (1854–1925) – правник, літературознавець, перекладач, бібліограф, культурно-громадський діяч. Народився у місті Надвірна на Станиславівщині (тепер Івано-Франківська обл.) у сім’ї отця Корнила Мандичевського, який тривалий час був депутатом австрійського парламенту і Галицького сейму.

Після закінчення гімназії у Станиславові вивчав право у Віденському та Львівському університетах (1873–). Належав до кола І. Франка й М. Павлика, брав участь у роботі студентських товариств «Січ» у Відні та «Академічний гурток» у Львові. Від 1878 р. співпрацював із часописом «Друг» спочатку як член редколегії, а згодом – як адміністратор. У 1878 р. під час процесу над соціалістами був звинувачений у належності до «таємного» соціалістичного товариства (якого насправді не було) і розповсюдженні нелегальної літератури, надісланої М. Драгомановим, й відбув місячний арешт. У жовтні 1890 р. у Львові відбувся установчий з’їзд Русько-української радикальної партії, членом якої він став І. Мандичевський.

На початку 1890-х років переїхав до Станиславова й розпочав адвокатську практику, відкривши свою контору. У 1908 р. ініціював утворення незалежного правничого осередку для захисту прав простого народу під назвою «Кружок правників». Серед колег вважався найкращим знавцем цивільного права. Після Першої світової війни заснував і став директором першої в місті української книгарні.

Здійснив літературну реконструкцію «Слова о полку Ігоревім». Працював над доповненням «Бібліографічного покажчика нової української літератури» М. Комарова. Власний примірник цього покажчика із правками І. Мандичевського зберігається у збірці М. Возняка у Львівській національній науковій бібліотеці України імені В. Стефаника. Свою приватну книгозбірню, яка складалась із кількох книг з питань західноєвропейської філософії та права, подарував Науковому товариству ім. Шевченка у Львові.

Членом Бібліографічної комісії обрано 25 червня 1914 р. Безпосередньої участі в її засіданнях не брав.

Вибр. пр.: Шель Г. Суспільно-політичні сторонництва в Німеччині / з німецького перевели І. М. [Іван Мандичевський] та І. Ф. [Іван Франко]. Львів : з друк. Тов. ім. Шевченка, 1879. 115, [1] с. (Дрібна Бібліотека ; чис. 13). Передрук з «Правди»; «Слово о пълку [І]гореві» : літературна реконструкція і три передруки / «Заздалегідне слово» автора. Львів, 1917. 54 с.; Слово о пълку Ігореві (1188 р.) : літературна реконструкція / «Заздалегідне слово» і примітки Івана Мандичевського. Львів : друковано у Лева Данкевича в Станіславі, 1918. 94, [1] с.

Літ.: Жадько В. О. Український некрополь. Київ, 2005. С. 232; [Некролог]. *Діло*. 1925. 5 квіт. (чис. 76). С. 4; З Наукового Товариства ім. Шевченка: З бібліотеки: [Приватна збірка І. Мандичевського (343 книги) поповнила фонди бібліотеки НТШ]. *Діло*. 1914. 7 лют. (чис. 28). С. 4; Семкіяш М. Правник Іван Мандичевський. *Народна воля*. 2013. 4 жовт.; Студинський К. Іван Франко і товариші в соціалістичнім процесі 1878 р. *Україна*. 1926. № 6. С. 56–114.

Меженко Юрій (1892–1969) – книгознавець, бібліограф, літературознавець.

Народився у Харкові, виріс у Чернігові. Закінчив місцеву гімназію та історично-філологічний факультет Московського університету. Повернувшись до України в 1917 р., взяв активну участь в організації бібліотечно-бібліографічної справи. Працював у бібліотечній секції Бібліотечно-архівного відділу Міністерства народної освіти УНР. Відіграв важливу роль у створенні в 1919 р. центру державної та наукової бібліографії в Україні – Головної книжної палати в Києві. Був завідувачем справами новоутвореної установи, а згодом її директором. Від 1920 р. – член Тимчасового комітету для заснування Всенародної бібліотеки України, пізніше – голова Ради бібліотекарів, з 1922 р. – старший бібліотекар ВБУ.

Упродовж 1922–1931 років керував Українським науковим інститутом книгознавства в Києві, який під його орудою розгорнув плідну роботу,

залучивши до співпраці фахівців з усіх українських земель та основних еміграційних осередків. Редагував часопис Інституту «Бібліологічні вісті» (1923–1930) та дві серії видань: «Науково-популярна бібліотека книгознавства» і «Труди УНІКу».

Із початком репресій в УСРР зазнав нищівної критики як очільник «буржуазно-націоналістичного та ідеалістично-формалістичного осередку». Не змирившись із реорганізацією та переорієнтацією роботи Інституту, відмовився від посади директора і виїхав у 1934 р. до Ленінграду. Працював головним бібліотекарем у Консультаційно-бібліографічному відділі Державної публічної бібліотеки ім. М. Є. Салтикова-Щедріна. В 1945 р. повернувся до Києва й очолив Бібліотеку АН УРСР. Під його керівництвом бібліографи Київської та Львівської академічних бібліотек працювали над укладанням національної бібліографії. Для запроєктованої «Бібліографії української книги, 1798–1914» укладачі зібрали картотеку обсягом близько 25 тис. назв, але з посиленням ідеологічної реакції роботу довелось припинити.

У лютому 1948 р. був звільнений із посади директора і вдруге виїхав до Ленінграду, де працював на різних посадах. У 1960 р. повернувся до Києва, завідував редакцією бібліографії Головної редакції УРЕ. У 1962 р. звільнився у зв'язку з виходом на пенсію.

Наукова і публіцистична спадщина складає понад 150 праць. У літературознавчому доробку Ю. Меженка статті про творчість І. Нечуя-Левицького, П. Тичини, М. Хвильового, Є. Плужника, М. Івченка, рецензії на твори П. Тичини, Д. Загула, М. Рильського, Я. Савченка. Значно вагоміші його заслуги як організатора бібліотечно-бібліографічної справи. Запровадив розроблену Міжнародним бібліографічним інститутом у Брюсселі схему бібліографічного опису та десяткову систему класифікації, ініціював масштабні бібліографічні проєкти, зокрема репертуар української книги 1798–1914 років, фундаментальні бібліографічні покажчики російської періодики.

Залишив напрацювання в галузевій бібліографії, зокрема бібліографії художньої літератури і літературознавства, слов'янознавства, техніки,

мистецтва. Відіграв помітну роль у становленні бібліографознавчої думки в Україні. Досліджував сутність бібліографії та її основні завдання, наголошував на необхідності розмежування теорії і практики бібліографії, обговорював актуальні для свого часу проблеми організації бібліографічної справи.

На засіданні Бібліографічної комісії НТШ 7 листопада 1923 р. І. Кревецький зачитав листа, який надійшов з Українського наукового інституту книгознавства у Києві. Дирекція УНІКу запрошувала членів Комісії до участі у виданнях Інституту, зокрема в журналі «Бібліологічні вісті», за що присутні висловили подяку, обіцяючи свою співпрацю. На цьому ж засіданні Ю. Меженка обрали до складу Бібліографічної комісії. Безпосередньої участі в роботі осередку не брав.

Вибр. пр.: Іван Огієнко Доцент Київського Університету. *Шлях*. 1918. Чис. 3. С. 59–64; Міжнародна децимальна бібліографічна класифікація : скорочені таблиці з абетковим показником і пояснюючий текст. Київ : Гол. кн. палата, 1919. 91 с.; Бібліотечна техніка. Київ : Держ. Вид-во, 1921. 54 с.; Ковалевский Г. Г., Иванов-Меженко Ю. А. Практическое руководство по библиотековедению. Петроград : Мысль, 1923. 204 с.; Підсумки і деякі перспективи в українській бібліологічній роботі. *Бібліологічні вісті*. 1925. № 1/2. С. 40–46; Теоретичні передумови організації української бібліографічної праці. *Бібліологічні вісті*. 1926. № 4. С. 48–57; Організація та теоретичні передумови українознавчого бібліографічного репертуару / І. О. Книголюб. 1927. Кн. 3. С. 1–10; Актуальні питання української бібліографії. *Життя й революція*. 1927. № 9. С. 284–287; Українська книжка часів Великої революції. Київ : Український науковий інститут книгознавства, 1928. 32 с.; Меженко Ю., Яшек М. Чужомовне письменство в українських перекладах : [бібліогр. показч.]. *Життя й революція*. 1929. Кн. 4. С. 191–202 ; кн. 5. С. 163–173 ; кн. 6. С. 147–158 ; кн. 7/8. С. 232–255; Державна бібліографія на Україні та потреби наукової роботи. *Бібліологічні вісті*. 1931. № 4. С. 5–14; Тризначні авторські Кеттерові таблиці, пристосовані для українських бібліотек. Харків : Радянська школа, 1932. 65 с.; Опыт работы по составлению библиографии

периодических изданий России, 1901–1916. Ленинград : Лениздат, 1943. 52 с.; Бібліографія української книги, її завдання, обсяг, методи її створення. *Науковий збірник Бібліотеки АН УРСР*. Київ, 1946. № 1. С. 4–14; Пути моего собирательства коллекции Шевченкиана : доклад Ю. А. Меженко в секции коллекционеров, 12 октября 1948 г. Ленинград : 1-я Типогр. АН СССР, 1948. [2] с.; Русская техническая периодика, 1800–1916 гг. : библиогр. указ. Москва ; Ленинград : Изд-во АН СССР, 1955. 300 с.; О портретах библиографов : (некоторые мысли собирателя). *Книга : исследования и материалы*. Москва, 1960. Сб. 3. С. 420–424; Книга. *Українська Радянська енциклопедія*. Київ, 1961. Т. 6. С. 498–500. Без підп.; Т. Г. Шевченко : бібліогр. покажч. (1917–1963) / уклад. М. І. Багрич ; відп. ред. Ю. О. Меженко. Харків : Ред.-вид. відділ Кн. палати УРСР, 1964. 154 с.

Літ.: Вальо М. Юрій Меженко – редактор «Бібліологічних вістей». *Записки ЛНБ*. 2003. Вип. 11. С. 156–164; Дашкевич Я. Юр Меженко. Нескорений лицар української книги. *Постаті : нариси про діячів історії, політики, культури*. 2-ге, виправл. й допов. вид. Львів : Літ. агенція «Піраміда», 2007. С. 613–623; Дашкевич Я. Юр. Меженко. *Український вісник*. Київ ; Львів, 1988. Вип. 9/10. С. 125–135; «І тільки незмінна книга!» : зб. ст. до 120-річчя від дня народж. Ю. О. Меженка (1892–1969) : [матеріали конф. у рамках Всеукр. фестивалю науки. Київ, 2013. 119 с.; Касинець Е. Юрій О. Іванів-Меженко (1892–1969). Бібліографічна діяльність київського періоду, 1919–1933. *Книжник*. 1992. № 4. С. 37–43; Ківшар Т. Організатор бібліотечної справи. *Книжник*. 1992. № 3. С. 30–31; Ковальчук Г. І. Український науковий інститут книгознавства (1922–1936). Київ : Академперіодика, 2015. 688 с.; Ковальчук Г. Феномен УНІКу. *Книжник*. 1991. № 2. С. 36–39; Королевич Н. ... І фундатор державної бібліографії на Україні. *Книжник*. 1992. № 3. С. 31–32; Королевич Н. Ф. Юрій Меженко (1892–1969). *Українські бібліографи ХХ століття : навч. посіб. для інститутів культури України*. Київ : Кн. палата України, 1998. С. 9–47; Вальо М. Листи Юрія Меженка до львів'ян (1923–1969)

/ ЛНБ ім. В. Стефаника НАН України. Львів, 2002. 322, [14] с. : фотоіл.; Листування Юра Меженка з Ярославом Дашкевичем (1945–1969) / упоряд.: Р. Дзюбан, Г. Сварник ; ЛННБУ ім. В. Стефаника, Відділ історичних колекцій. Львів, 2009. XXXVIII, 372 с. : фотоіл.; Литвин Т. З листування Юра Меженка та Івана Крип'якевича. *Записки ЛННБУ*. 2013. Вип. 5 (21). С. 435–455; Меженко (Іваненко-Меженко). *Історія української бібліотечної справи в іменах (кінець XIX ст. – 1941 р.)* : матеріали до біобібліографічного словника. Київ, 2017. С. 289–291; На шляху до створення репертуару української книжки : протокол наради, присвяченої складанню «Бібліографії української книги 1798-1914 рр.», яка відбулася в Бібліотеці АН УРСР 21–22 грудня 1945 р. / АН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, Львівське відділення Археографічної комісії ; упоряд. Л. І. Ільницька; відп. ред. Я. Р. Дашкевич. Львів, 1991. 60 с.; Перші Меженківські читання (Київ, 18 червня 1992 р.) : до 100-річчя з дня народження Ю. О. Меженка, 1892–1992 : зб. матеріалів / ЦНБ ім. В. І. Вернадського. Київ, 1992. 192 арк.; Соколинский Е. Ю. А. Меженко: Библиограф на ветрах истории. Санкт-Петербург, 1998. 248 с.; Сороковська С. Про бібліографічну діяльність Ю. О. Меженка : (до 75-річчя Ю. Меженка). *Бібліотекознавство та бібліографія*. 1968. Вип. 6. С. 151–157; Стрішенець Н. Бібліографічна спадщина Юрія Меженка. Київ, 1997. 144 с.; Юрій Олексійович Меженко (1892–1969) : матеріали до біографії / уклад.: Т. А. Ігнатова, Н. В. Козакова, Н. В. Стрішенець. Київ, 1994. 17 с.

Бібліогр.: Королевич Н. Ф. Український бібліограф Ю. О. Меженко (1892–1969). Київ, 1993. 60 с.; Королевич Н. Ф. Юрій Меженко (1892–1969). *Українські бібліографи XX століття* : навч. посіб. для інститутів культури України. Київ : Кн. палата України, 1998. С. 34–47; Праці Ю. О. Меженка; Література про життя, діяльність та творчу спадщину Ю. О. Меженка. *Юрій Олексійович Меженко (1892–1969)* : матеріали до біографії / уклад.: Т. А. Ігнатова, Н. В. Козакова, Н. В. Стрішенець. Київ, 1994. С. 48–164.

Огієнко Іван (1882-1972) — мовознавець, педагог, книгознавець, релігійний і громадсько-політичний діяч.

Народився в Брусилові на Київщині (тепер Житомирська область). Після закінчення в 1900 р. Київської військово-фельдшерської школи працював у військовому шпиталі. Для продовження медичних студій вступив до Київського університету, але згодом перейшов на історично-філологічний факультет, де відвідував філологічний семінар професора В. Перетца. Саме завдяки цьому семінару зацікавився книгознавством, набув досвіду текстологічних досліджень, археографічної та бібліографічної роботи.

Закінчив також Вищі Педагогічні курси. Працював у Київському комерційному інституті, а з 1915 р. — у Київському університеті як приват-доцент, а згодом професор на кафедрі мови і літератури. Брав участь у роботі «Просвіти», дописував до часописів «Рада» й «Громадська думка». Від 1909р. — дійсний член Українського наукового товариства в Києві.

Влітку 1918 р. ініціював відкриття університету в Кам'янці-Подільському і став його ректором. Читав курс лекцій «Українська культура». В січні 1919 р. призначений міністром культури УНР, згодом очолював міністерство віросповідань. Сприяв українізації школи та церкви.

З упадком УНР емігрував у 1920 р. до Польщі й оселився в Тарнові, де заснував видавництво «Українська Автокефальна церква». У 1922–1924 роках мешкав у Винниках під Львовом. Викладав у Львівській учительській греко-католицькій семінарії українську мову та літературу.

У 1926–1932 роках — професор церковнослов'янської мови на богословському факультеті Варшавського університету. В 1931 р. здобув докторат з філософії в університеті у місті Брно (Чехословаччина). Заснував і редагував у Варшаві журнали «Рідна мова» (1933–1939) і «Наша культура» (1935–1937).

У жовтні 1940 р. прийняв постриг. Незабаром на Холмському Соборі був висвячений під іменем Іларіон єпископом Холмським і Підляським. Від березня 1944 р. — митрополит Холмсько-Підляської Української Автокефальної

Православної Церкви.

У вересні 1947 р. емігрував до Канади, де продовжив активну релігійну та культурно-громадську діяльність як Предстоятель Української Греко-Православної церкви Канади, голова Українського наукового богословського православного товариства в Канаді, ректор Українського народного університету у Вінніпегу, лектор і декан богословського факультету колегії Св. Андрея Манітобського університету. Заснував і редагував часописи «Слово істини» (1947–1951), «Наша культура» (1951–1953), «Віра й культура» (1953–1967).

Дійсний член Філологічної секції НТШ з 1923 р. До складу Бібліографічної комісії прийнятий на засіданні 6 квітня 1924 р. Тоді ж зреферував свою працю «Перший український друкар Іван Хведорович», яку після обговорення рекомендували до друку в часописі «Стара Україна». Був також присутнім на засіданні 15 березня 1925 р. Взяв участь в обговоренні реферату статті П. Богацького «До історії критичного видання „Кобзаря” Т. Шевченка».

. **Вибр. пр.:** Історія української граматичної термінології. *Записки УНТ*. 1908. Кн. 1. С. 94–129; Українська культура. Коротка історія культурного життя українського народу. Київ : Видавництво книгарні Є. Череповського, 1918. 272 с.; Українська мова : бібліогр. покажч. літ. до вивч. укр. мови : poradnik studentam, vchyteliam i vsim, xto bahaє naykrashe vивчитись укр. мови. Київ, 1918. 80 с.; Мова українська була вже мовою церкви : нариси з історії культурного життя церкви української. [Тарнів]: Вид-во „Українська Автокефальна Церква”, 1921. 32 с.; Світовий рух за утворення живої народної національної церкви. [Тарнів]: Вид-во „Українська Автокефальна Церква”, 1921. 52 с.; Українська Пересопницька Євангелія 1556 р. [Тарнів]: Вид-во „Українська Автокефальна Церква”, 1921. 35 с.; Як Москва знищила волю друку Київо-Печерської Лаври. [Тарнів]: Вид-во „Українська Автокефальна Церква”, 1921. 15 с.; Приєднання Церкви української до московської в 1686 р. :

нарис з історії Церкви української. [Тарнів] : Вид-во „Українська Автокефальна Церква”, 1922. 16 с.; Українська Житомирська Євангелія 1571 року. Опис пам’ятки, аналіз мови і словник : нарис з історії культурного життя старої Волині. [Тарнів] : Вид-во „Українська Автокефальна Церква”, 1922. 72 с.; Українська культура. Коротка історія культурного життя українського народу : курс, читаний в Українським Народнім Університеті. Катеринослав ; Ляйпціг : Українське видавництво в Катеринославі, 1923. 272 с.; Іван Федорович, фундатор постійного друкарства на Україні. Життя і діяльність. *Стара Україна*. 1924. Кн. II/V. С. 21–34; Іван Хведорович в науковій літературі (1704–1924) : бібліографічний нарис. *Стара Україна*. 1924. Кн. II/V. С. 62–74; Свято української культури : нарис з історії початків українського друкарства. Варшава : накл. вид-ва „Наш Світ”, 1924. 35 с.; Український стилістичний словник : підручна книжка для вивчення української літературної мови. Львів : видання Української Книгарні й Антикварні, 1924. 496 с.; Дерманська друкарня : іст.-літ. нарис з культурного життя давньої Волині. Варшава : накл. вид-ва. „Духовна Бесіда”, 1925. 16 с.; Історія українського друкарства. Т. 1 : Історично-бібліографічний огляд українського друкарства XV–XVIII в. в. Львів : накл. НТШ, 1925. [2], 418 с. (Збірник Фільольогічної секції НТШ ; т. 19/21); Молитовник князя Володимира Великого 999 року. Львів : накл. НТШ, 1925. 7 с. Відб. зі „Старої України”; Наголос, яко метод означення місця виходу стародрукованих книжок. Замітки з історії наголосу на послугах палеотипії. [Львів, 1925]. 28 с. Відб. із ЗНТШ, т. 136/137; Початки християнства серед українського народу. Варшава : накл. вид-ва „Духовна Бесіда”, 1925. 43 с.; Приєднання церкви української до московської в 1686 р. Варшава : накл. вид-ва „Духовна Бесіда”, 1925. 64 с.; Початок друкарства в Уневі. Львів : накл. НТШ, 1926. 20 с. Відб. з «Ювілейного збірника Наукового Товариства імени Шевченка у Львові в п’ятидесятиліття основання, 1873–1923»; Історія церковно-слов’янської мови. Т. 1: Костянтин і Мефодій. Їх життя і діяльність : іст.-літ. монографія. Ч. 1. Варшава : Zakłady Graficzne E. i D-ra K. Koziańskich, 1927. 324 с.; т. 2 : Повстання азбуки й літературної мови у слов’ян : курс, читаний на православнім

богословським виділі Варшавського університету в 1926–1927 роках. Варшава : друк. Синодальна, 1927. 274 с.; т. 3 : Фонетика церковно-слов'янської мови : курс, читаний на православнім богословським виділі Варшавського університету в 1926–1927 роках. Варшава : друк. Синодальна, 1927. 458 с.; Методологія перекладу Святого Письма та Богослужбових книг на українську мову. Варшава : друк. Синодальна, 1927. 33 с. Відб. з „Духовного Сіяча”, 1927; Нариси з історії української мови. Система українського правопису : популярно-науковий курс з історичним освітленням. Варшава : Druk. Zakł. Graf. E. i Dr. K. Koziańskich w Warszawie, 1927. VIII, 216 с.; Слов'янське письмо перед Костянтином. *Збірник на пошану Акад. М. С. Грушевського*. Київ, 1928. Т. II. С. 156–165; Історія церковно-сло'янської мови. Т. 5 : Найважливіші пам'ятки церковно-слов'янської мови. Ч. 1. Пам'ятки старо-слов'янські Х–ХІ віків. Варшава : Друкарня Синодальна, 1929. 493, [1] с.; Українська літературна мова ХVІ-го ст. і український Крехівський Апостол : літературно-лінгвістична монографія. Варшава : Друкарня Синодальна, 1930. Т. 1–2; Засудження акад. В. Перетца / І. О-ко. *Наша культура*. 1935. Кн. 2. С. 123–124; Мова Богдана Ігоря Антонича. *Рідна мова*. 1935. Чис. 6. Стп. 255–262; Складнева бібліографія. *Рідна мова*. 1936. Чис. 5–Чис. 8; Новий Заповіт Господа й Спасителя нашого Ісуса Христа : з грецької мови на українську наново перекладений / перекл. Іван Огієнко. Варшава : Бритійське й закордонне Біблійне т-во, 1939. 376 с.; Українська церква : нариси з історії Української православної церкви. Прага, 1942. Т. 1–2; Історія української літературної мови. Вінніпег : Наша культура, 1949. 381 с.; Українська літературна мова. Т. 1. Граматичні основи літературної мови. Sascatoon : The Gospel press, 1951. 347 с. ; Твори. Вінніпег, 1957–1962. Т. 1–3; Наша літературна мова : як писати й говорити по-літературному : мовні нариси. Вінніпег : Наша культура, 1958. 424 с.; Словник місцевих слів, у літературній мові не вживаних. Нью-Йорк, 1973. 154 с.; Етимологічно-семантичний словник української мови / Ін-т дослідів Волині. Вінніпег : Волинь, 1979–1995. Т. 1–4.

Літ.: Духовна і науково-педагогічна діяльність І. І. Огієнка в контексті українського національного відродження : тези доповідей науково-теоретичної конференції. Кам'янець-Подільський, 1992. 219 с.; Жалобна книга в пам'ять митрополита Іларіона. Вінніпег, 1973. 151 с.; Заїкин В'ячеслав. Проф. Іван Огієнко як церковний та громадський діяч і як учений : з приводу 20-літнього ювілею української наукової праці, 1905–1925 рр. Варшава : накл. „Духовної Бесіди”, 1925. 16 с.; Іван Огієнко. *Хроніка НТШ у Львові за роки 1923–1925*. Львів : накл. НТШ, 1926. Чис. 67/68. С. 100–105; Ляхоцький В. Просвітитель: Видавничо-редакційна діяльність Івана Огієнка (митрополита Іларіона). Київ : Вид-во ім. О. Теліги, 2000. 527 с.; Ляхоцький В. Тільки книжка принесе волю українському народові...: Книга, бібліотека, архів у житті та діяльності Івана Огієнка (митрополита Іларіона). Київ : Вид-во ім. О. Теліги, 2000. 664 с.; Меженко Ю. Іван Огієнко Доцент Київського Університету. *Шлях*. 1918. Чис. 3. С. 59–64; Науковий збірник Професорові докторові Іванові Огієнкові в тридцять річницю його наукової та громадської праці присвячують товариші й учні / ред. Іван Коровицький. Варшава : накл. ювілейного комітету. 222, [1] с.; Огієнко Іван Іванович. *Історія української бібліотечної справи в іменах (кінець XIX ст. – 1941 р.)* : матеріали до біобібліографічного словника. Київ, 2017. С. 323–325; Прокопчук В. С. І. І. Огієнко, С. О. Сірополко, Л. У. Биковський: любов до книги – крізь усе життя. *Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства* : матеріали 3-ої наук.-практ. конф. (Львів, 29 верес. 2011 р.). Львів : вид-во Львів. політехніки, 2011. С. 130–154; Сохацька Є. Вартові українства (про культурологічну роль варшавських видань Івана Огієнка «Рідна мова» – 1933–1939 рр. і «Наша культура» – 1935–1937 рр.). *II Міжнародний науковий конгрес українських істориків „Українська історична наука на сучасному етапі розвитку”*, Кам'янець-Подільський, 17-18 верес. 2003 р. : доп. та повідомл. Кам'янець-Подільський ; Київ ; Нью Йорк ; Острог, 2005. Т. 2. С. 260–264; Тимошик М. Голгофа Івана Огієнка: українознавчі проблеми в державотворчій, науковій та видавничій діяльності. Київ : Заповіт, 1997. 231 с.; Тимошик М. С. «Лишусь навіки з чужиною»:

Митрополит Іларіон (Іван Огієнко) і українське відродження. Вінніпег ; Київ, 2000. 548 с.; Тимошик М. Огієнко Іван Іванович. *Українська журналістика в іменах* : матеріали до енциклопедичного словника. Львів, 1995. Вип. II. С. 154–157; Тіменик З. Іван Огієнко (Митрополит Іларіон) : життєписно-бібліографічний нарис. Львів, 1997. 228 с.; Черниш Н. Іван Огієнко та його концепція витоків українського друкарства. *Бібліографічна комісія НТШ як центр дослідження української книги (1909–1939)*. Київ : Наша культура і наука, 2006. С. 143–154; Черниш Н. Початки українського друкарства у дослідженнях Іларіона Свенціцького та Івана Огієнка. *Вісник Книжкової палати*. 2005. № 6. С. 40–44. Ювілейна книга на пошану митрополита Іларіона у 75-ліття його життя й праці / редкол.: С. В. Савчук та ін. Вінніпег, 1958. 320 с.

Бібліогр.: Іван Огієнко: «Я все зробив, що міг зробити...» : бібліогр. покажчик / уклад.: Л. Оленич, В. Чупрова. Тернопіль : Підручники і посібники, 2007. 112 с.

Перетц Володимир (1870–1935) – історик і теоретик літератури, мовознавець, мистецтвознавець, бібліограф, організатор українського наукового життя.

Народився в Петербурзі. Після закінчення гімназії вступив на історично-філологічний факультет Петербурзького університету, де почав досліджувати давню літературу. Скінчивши студії, почав працювати на кафедрі російської мови. У 1891–1903 роках – приват-доцент історично-філологічного факультету. В 1900 р. захистив дисертацію на звання магістра російської літератури, а в 1902 р. здобув звання доктора.

У 1903 р. переїхав до Києва, де був обраний екстраординарним професором Київського університету кафедри історії російської мови і літератури. Один із авторів офіційної записки Російської АН до Кабінету

міністрів Росії «Об отмене стеснений малорусского слова» (1905) з вимогою свободи друку, права української мови і літератури на вільний розвиток. Розробив і в 1906 р. опублікував проект «українських кафедр», домагаючись викладання української літератури, мови, історії, етнографії, звичаєвого права. Був одним із організаторів і чільних діячів та головою Філологічної секції Українського наукового товариства у Києві.

Після обрання в 1914 р. академіком Імператорської Академії наук повернувся до Росії і викладав історію давньої літератури в університеті в Петрограді. Тут наприкінці 1921 р. заснував «Товариство прихильників української історії, письменства та мови». Будучи від 1919 р. академіком ВУАН, ініціював у 1927 р. утворення при академії Комісії з давнього українського письменства, члени якої підготували й видали низку досліджень про «Слово о полку Ігоревім», творчість Г. Сковороди, українське віршування, українську літературу XVII ст. Організував також семінарії української та російської філології в Києві та Ленінграді й виховав плеяду молодих здібних дослідників.

Автор понад 300 праць з історіографії, джерелознавства, текстології, палеографії Київської Русі, історії української і російської літератури й театру. Опрацьовував бібліографію давнього українського письменства, планував скласти науковий опис усіх відомих українських рукописів.

Звинувачений у «фашизмі» й належності до Російської народної партії (так звана «Справа славістів»), був заарештований і в 1934 р. засуджений до трьох років заслання у Саратов, де незабаром помер. Реабілітований у 1957 р.

Член Російського географічного товариства, Історичного товариства Нестора-літописця в Києві, голова Ради Українського бібліологічного товариства в Києві (1928–1929). Дійсний член Філологічної секції НТШ з 1908 р. До складу Бібліографічної комісії обраний на її першому організаційному засіданні. Безпосередньої участі в засіданнях осередку не брав.

Вибр. пр.: Малорусскія вирши и песни в записях XVI–XVIII вв. Санкт-Петербург : Типограф. Имп. Акад. наук, 1899. 70 с.; Очерки старинной малорусской поэзии. Санкт-Петербург : Типограф. Имп. Акад. наук, 1903. 39 с.; Українське питання в освітленню польського поета XVII віка. *ЗНТШ*. 1906. Т. 71. С. 5–21; Українські питання-відповіді. *ЗНТШ*. 1908. Т. 84. С. 172–173; До історії вертепної драми : замітки й матеріяли. *ЗНТШ*. 1908. Т. 85. С. 5–20; Найблизчі завдання вивчення історії української літератури. *Записки УНТ*. 1908. Кн. 1. С. 16–24; Павло Житецький : до ювілею 45-літньої наукової діяльності. *Записки УНТ*. 1908. Кн. II. С. 3–38; Матеріяли до історії української літературної мови. *ЗНТШ*. 1910. Т. 93. С. 5–31; Памяти Павла Житецького. *ЗНТШ*. 1911. Т. 102. С. 5–10; Де-кілька етнографічних даних з старих рукописів. *Україна*. 1914. Кн. 1. С. 86–91; Отчет об экскурсии семинария русской филологии в Киев 30 мая – 10 июня 1915 года. С приложением описания древних рукописей и старопечатных книг Киево-Выдубицкого монастыря. Киев : Типография Имп. ун-та, 1916. 221, 11 с.; Вступ до вивчення літератури (лекції по методології історії літератури). Лекції, читані на Вищих Жіночих Курсах в Києві / переклад студентів А. В. та О. Ш. Камянець-Подільський : Видання Студентського Видавничого Комітету, 1919. 77 с.; Українські стародруки в книгозбірнях м. Самари; Українські і білоруські стародруки в бібліотеці Ленінградського університету. *Бібліологічні вісті*. 1924. № 1/3. С. 167–170; Перетц В. Н., Перетц Л. Н. Декабрист Григорий Абрамович Перетц. Биографический очерк. Документы. Ленинград : Изд. АН СССР, 1926. 112 с.; Слово о полку Ігоревім. Пам'ятка феодальної України-Руси XII віку. Вступ. Текст. Коментар. У Києві : УАН, 1926. IX, 355 с. (Збірник Історично-філологічного відділу / Українська Академія Наук ; № 33); Исследования и материалы по истории старинной украинской литературы XVI–XVIII вв. Ленинград : Изд-во АН СССР, 1926–1929. [Вып.] I–III; Ще раз дума про Олексія Поповича. *Ювілейний збірник Наукового Товариства імени Шевченка у Львові в п'ятидесятиліття основання, 1873–1923*. Праці Фільологічної секції. Львів, 1925. [6 с.]. (ЗНТШ ; т. 141/143). С. 1–6; До питання про опис

рукописів, що переховуються в київських книгозбірнях. *Записки Історично-філологічного відділу УАН*. У Києві, 1927. Кн. XII. С. 273–277; Ще одна вірша про Гетьмана Мазепу. *Ювілейний збірник на пошану академіка Дмитра Йвановича Багалія з нагоди сімдесятої річниці життя та п'ядесятих роковин наукової діяльності*. У Києві, 1927. Т. I. С. 161–166. (Збірник Історично-Філологічного Відділу / Українська Академія Наук ; № 51); До питання про літературні джерела давнього українського літопису. *Збірник на пошану Акад. М. С. Грушевського*. Київ, 1928. Т. II. С. 213–219; Рукописи бібліотеки Московського університета, Самарських бібліотеки и музея и Минських собраний. Ленінград : Изд-во АН СРСР, 1934. 193 с.; Исследования и материалы по истории старинной украинской литературы XVI–XVIII веков. Москва ; Ленинград : Изд-во АН СРСР, 1962. 252, [4] с.

Літ.: Адрианова-Перетц В. П. Владимир Николаевич Перетц (1870–1935). Перетц В. Н. *Исследования и материалы по истории старинной украинской литературы XVI–XVIII веков*. Москва ; Ленинград, 1962. С. 206–233; Александрова Г. А. Володимир Перетц і теоретико-методологічні проблеми порівняльного літературознавства першої третини ХХ ст. *Літературознавчі студії*. 2013. Вип. 40 (1). С. 3–13; Білецький Л. Володимир Перетц : [некролог]. *ЗНТШ*. 1937. Т. 150. С. 234–238; Василюк О. Д. Листи В. Перетца до А. Кримського у фондах Інституту рукопису НБУВ. *Східний світ*. 2010. № 3. С. 5–9; Дзира Я. І. Першовідкривач українських старожитностей, будівничий київської філологічної школи : (до 100-річчя від дня народження академіка В. М. Перетца). *Український історичний журнал*. 1970. № 1. С. 135–137; Дмитриев Л. А. Книга академіка В. Н. Перетца «Слово о полку Ігоревім – пам'ятка феодальної України-Руси XII віку» : (к 50-летию издания). *Труды Отдела древнерусской литературы* / АН СРСР, Ин-т рус. лит. (Пушкин. Дом). Ленинград : Наука, 1976. Т. 31. С. 344–350; Життєпис академіка Володимира Перетца : (з приводу 35-ої річниці його наукової діяльності). Записка про наукову діяльність та наукові праці Володимира Миколайовича Перетца (до 1913 р. включно). *Записки Історично-філологічного відділу* / Українська

Академія Наук. У Києві, 1927. Кн. XII. С. 253–264; Зайцева З. Український науковий рух: інституціональні аспекти розвитку (кінець XIX – початок XX ст.): монографія. Київ: КНЕУ, 2006. С. 106; Ковальчук Г. І. Український науковий інститут книгознавства (1922–1936). Київ: Академперіодика, 2015. 688 с.; Ковальчук Г. Українське бібліологічне товариство (УБТ). *Вісник Книжкової палати*. 2004. № 4. С. 34–35; Коржова А. До наукової біографії В. М. Перетца, історика театру. *Мистецтвознавство України*: зб. наук. пр. / Ін-т проблем сучас. мистец. НАМ України. Київ: Фенікс, 2016. Вип. 16. С. 38–56; Кречотень В. Володимир Перетц – дослідник давньої української пісні. *Народна творчість та етнографія*. 1970. № 1. С. 20–24; Ляхоцький В. Семінар російської філології В. Перетца і його учасники: (до 90-ї річниці від дня створення). *Бібліотечний вісник*. 1997. № 3. С. 27–29; Матвєєва Л. Доля академіка Перетца. *Україна: Наука і культура*. 1999. Вип. 30. С. 206–224; Матвєєва Л. Доля видатного славіста-українознавця Володимира Перетца. *Нариси з історії сходознавства*. Київ: Стилос, 2008. С. 321–343; Махновець Л. Володимир Перетц: (до 100-річчя з дня народження. *Радянське літературознавство*. 1970. № 1. С. 52–60; Перетц Володимир. *Хроніка НТШ*. 1909. Чис. 37. С. 21; Наєнко М. «Филологический семинар» В. Н. Перетца в Киевском университете имени Тараса Шевченко. *Літературознавство. Фольклористика. Культурологія*: зб. наук. пр. / ЧНУ ім. Б. Хмельницького, осередок НТШ у Черкасах. Черкаси: Чабаненко Ю. А., 2013. С. 107–116; І. О-ко [Огієнко І.]. Засудження акад. В. Перетца. *Наша культура*. 1935. Кн. 2. С. 123–124; Перетц Володимир Миколайович. *Історія української бібліотечної справи в іменах (кінець XIX ст. – 1941 р.)*: матеріали до біобібліографічного словника. Київ, 2017. С. 342–343; Процик М. Перетц Володимир Миколайович. *Українська журналістика в іменах*: матеріали до енциклопедичного словника. Львів, 2006. Вип. 13. С. 315–319; Сліпущко О. Порівняльно-історичний метод у науковій методології академіка В. М. Перетца. *Актуальні проблеми сучасної філології. Літературознавство*: зб. наук. пр. Рівне: Перспектива, 2002. Вип. 12. С. 82–89; Солонська Н. Київська

філологічна школа і Володимир Перетц (до 140-річчя від дня народження вченого). *Бібліотечний вісник*. 2010. № 3. С. 70–71; Стахієва Н. В. Культуротворча діяльність В. М. Перетца в контексті української національної ідеї кінця XIX – початку XX століття. *Вісник Маріупольського Державного університету*. Сер.: Філософія, культурологія, соціологія. 2013. Вип. 5. С. 70–78; Стахієва Н. Постать Володимира Миколайовича Перетца на терені мистецтвознавства. *Вісник Львівської національної академії мистецтв*. Львів, 2016. Вип. 28. С. 38–45; Шаповал А. Володимир Миколайович Перетц як вчений-українознавець, дослідник рукописної та книжкової спадщини у світлі епістолярних джерел : монографія / НАН України; Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. Київ, 2020. 596 с.; Шаповал А. Співпраця В. М. Перетца з Науковим товариством ім. Шевченка через призму листів ученого до М. С. Грушевського. *Архіви України*. 2018. № 5/6. С. 117–134; Шаповал А. Листи В. М. Перетца до В. М. Гнатюка (1902–1905 рр.). *Архіви України*. 2019. № 4. С. 227–245; Штогрин М. Володимир Перетц. *125 років київської академічної традиції, 1861–1986* : збірник. Нью-Йорк, 1993. С. 341–357; Щербань Т. Видатний внесок у становлення української науки. До 125-річчя від дня народження академіка В. М. Перетца. *Вісник Національної академії наук України*. 1995. № 1/2. С. 67–75; Щербань Т. Організатор Київської філологічної школи. *Слово і час*. 1995. № 1. С. 16–21; Щербань Т. О. Перетц В. М. *Українська біографістика*. 1999. Вип. 2. С. 118–121.

Бібліогр.: Список друкованих наукових праць акад. В. М. Перетца [1898–1926 рр.]. *Записки Історично-філологічного відділу* / Українська Академія Наук. У Києві, 1927. Кн. XII. С. 265–272; Список печатных трудов академика В. Н. Перетца. Перетц В. Н. *Исследования и материалы по истории старинной украинской литературы XVI–XVIII веков*. Москва ; Ленинград, 1962. С. 234–253 (318 назв).

Полянський Юрій (1892–1975) – геолог, географ, археолог, геоморфолог. Народився в с. Жовтанці на Львівщині. Після закінчення в 1910 р. Ярославської гімназії вивчав філософію у Віденському та Львівському університетах. У 1928 р. здобув докторат у Львові, підготувавши наукову роботу, присвячену морфології Поділля.

З початком Першої світової війни його мобілізували до австрійського війська, де був поручником гарматного полку. В 1918–1920 роках як старшина Української Галицької Армії брав активну участь у національно-визвольних змаганнях, зокрема в листопадових боях за Львів 1918 р. Перший крайовий комендант Української Військової Організації (УВО) в 1922–1923 роках. Від 1920 р. – учитель географії та історії в Академічній гімназії Львова. У 1921–1923 роках викладав географію в Українському таємному університеті у Львові, а в 1933–1937 роках – основи антропології у Львівській Греко-католицькій Богословській академії. У цей час активно співпрацював із НТШ, в 1927 р. став дійсним членом Математично-природописно-лікарської секції Товариства. Був секретарем Секції, заступником голови Географічної комісії, членом Фізιοграфічної та Науково-технічної комісій НТШ. В 1920 р. зарахований в штат музею Товариства, в 1928 р. став його директором. Брав участь у формуванні експозиції та організації виставок. Упорядковував і каталогізував наявні та нові матеріали: експонати з археології, геології, етнографії, палеонтології.

Із встановленням радянської влади на західноукраїнських землях отримав звання професора і посаду завідувача кафедри фізичної географії у Львівському державному університеті. Від січня 1940 р. – помічник ректора, декан географічного факультету, секретар Вченої ради ЛДУ. Одночасно був директором Музею природничих наук АН УРСР.

У період німецької окупації Львова з червня по вересень 1941 р. виконував обов'язки Голови Тимчасової управи міста (бургомістра), потім працював у шкільній адміністрації, очолював Природознавчий музей. В 1943 р. виїхав до Кракова, а звідти – до Відня. В 1945–1947 роках викладав географію в

Українському Вільному Університеті в Мюнхені. У 1947 р. емігрував до Аргентини, де продовжив наукову діяльність, зокрема досліджував Анди – гірську систему Південної Америки. Опублікував 20 монографій і 50 ґрунтовних статей. В 1956 р. став професором Державного університету в Буенос-Айресі, згодом був обраний академіком Академії наук Аргентини. До складу Бібліографічної комісії НТШ прийнятий на засіданні 19 травня 1922 р. Взяв участь у трьох засіданнях осередку. На засіданні 7 листопада 1923 р. долучився до дискусії над рефератом І. Калиновича про його роботу над укладанням «Бібліографії українознавства». Наголосив на необхідності науково-критичної перевірки матеріалу.

Вибр. пр.: Полянський Юрій, Полянський Степан. Стан музею [НТШ] в 1914–1920 рр. [Львів : накл. НТШ, 1920]. 12 с. Відб. з Хроніки НТШ, 1920, чис. 63/64; Стан музею [НТШ] : звіт про стан музею за рр. 1923–1925. *Хроніка НТШ у Львові за роки 1923–1925*. Львів : накл. НТШ, 1926. Чис. 67/68. С. 142–146; Геологічно-морфологічні помічання в районі Новосілки Костюкової (Заліщики) і ділювіальна циклічна схема полудневого Поділля. *Збірник Фізіографічної комісії НТШ*. Львів, 1925. Вип. 1. С. 3–24; Неолітичні обсідиани Східної Галичини. *Збірник МПЛС НТШ*. 1925. Т. 23/24. С. 201–202; Підплитовий ґріб у Новосілці Костюковій, пов. Заліщики. *ЛНВ*. 1926. Т. 89, кн. 3. С. 230–233; Скарб з Межиріччя Корецького (пов. Рівне на Волині). *ЗНТШ*. 1926. Т. 144/145. С. 216–223; Нові праці про плейстоцен Бессарабії. *Збірник Фізіографічної комісії НТШ*. Львів, 1927. Вип. 2. С. 1–14; Нові археологічні знахідки з Галичини. *ЗНТШ*. Львів, 1928. Т. 149. С. 9–30; Подільські етюди. І. Тераси, ліси і морфологія Галицького Поділля над Дністром. *Збірник МПЛС НТШ*. Львів, 1929. Т. 20. 191 с.; Завваги до хронології палеолітичної стоянки в Журавці та молодоплейстоценських терас середнього Дніпра. У Львові : з друк. НТШ, 1932. 8 с. Відб. зі Збірника Фізіографічної комісії, 1932, вип. 4/5; Матеріали до пізнання малакофауни західного Полісся. У Львові : з друк. НТШ, 1932. 19 с. Відб. зі Збірника Фізіографічної комісії, 1932, вип. 4/5; М'якуни дріасових глин у Валяві над Сяном. [Львів : з друк. НТШ, 1934]. 38 с. Відб. зі

Збірника Фізιοграфічної комісії, 1934, вип. 6; Реконструкція географічного середовища молодого палеоліту подільсько-бесарабської провінції. Львів, 1936. 23 с. Відб. з вид.: Праці Географічної комісії НТШ, 1935, вип. 1; Позаєвропейські краї та моря : підручник географії для III класи середніх загально-освітніх шкіл. Львів : друк. НТШ, 1938. 215 с.; Геологія України. *Географія України і сумежних земель* / за ред. В. Кубійовича. Львів, 1943. С. 30–77.

Літ.: Демедюк М. Дійсний член НТШ – Юрій Полянський. *Вісник НТШ*. 1995. Чис. 12/13. С. 10–11, 22; Професор Юрій Полянський / за ред. О. Шаблія. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2010. 378 с.; «Професор Юрій Полянський: від плакорів Поділля до засніжених Анд» : Матеріали Всеукраїнського онлайн-семінару, приуроченого 130-річчю з дня народження географа, геолога, археолога Полянського Юрія Івановича (27–28 трав. 2020 р.). Тернопіль : Вектор, 2022. 206 с.; Свинко Й. Геолого-географічні дослідження Ю. Полянського в Аргентині. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету*. Серія: Географія. Тернопіль, 2007. № 2. С. 3–7. Бібліогр.: с. 7 (9 назв); Ситник О. С. Юрій Полянський – перший дослідник західноукраїнського палеоліту. *Археологія*. 2003. № 1. С. 140–144. Бібліогр.: с. 144 (23 назви); Томенюк О., Богущкий А., Ситник О. В опіці над українською старовиною: Юрій Полянський і Музей НТШ. *Матеріали і дослідження з археології Прикарпаття і Волині*. 2017. Вип. 21. С. 11–40; Томенюк О. Вплив наукових ідей Юрія Полянського на розвиток геоморфології і палеографії в Україні : (до 120-річчя від дня народження Юрія Полянського). *Вісник Львівського університету*. Серія: Географія. Львів, 2012. Вип. 40, ч. 2. С. 178–196. Бібліогр.: с. 193–196 (52 назви); Шаблій О., Котик Л. Педагогічна діяльність професора Юрія Полянського. «Професор Юрій Полянський: від плакорів Поділля до засніжених Анд». Тернопіль : Вектор, 2020. С. 4–32; Шендеровський В. Український дослідник Андів. *Нехай не гасне світ науки*. 2-ге вид. Київ : Смолоскип, 2004. С. 243–249; Юрій Полянський. *Ювілейна книга української академічної гімназії у Львові. На сторіччя першого українського*

інституту зрілості 1878–1978. Філадельфія ; Мюнхен, 1978. С. 193.

Бібліогр.: Бібліографія. *Наукове товариство імені Шевченка і Тернопільщина (1873–1940). Математично-природотисно-лікарська секція : дійсні члени : бібліографічний покажчик / укл. Л. Оленич. Тернопіль : Підручники і посібники, 2024. С. 164–174.*

Раковський Іван (1874–1949) – природник, педагог, культурно-громадський діяч. Народився в с. Протеси на Рогатинщині. Навчався у Станиславівській гімназії, а згодом у Львівській Академічній гімназії. Після її закінчення вступив на філософський факультет Львівського університету, в якому в 1903 р. здобув докторат. В часи студій (1892–1896) почав займатися науковою роботою і опублікував свої перші праці у виданнях НТШ. Засновник і перший голова студентського товариства «Академічна Громада». Склавши кваліфікаційні іспити, працював учителем в Українській гімназії у Коломиї. Від 1903 р. співпрацював із відомим українським антропологом Ф. Вовком, спільно з яким провадив антропологічні дослідження населення в Карпатах (Лемківщина, Гуцульщина) і на Поділлі.

У 1908 р. переїхав до Львова, й на запрошення Голова НТШ М. Грушевський, обійняв місце секретаря НТШ і секретаря Товариства «Учительська громада». Долучився до організації Природничого музею. В 1910 р. став професором Української Академічної гімназії у Львові.

Отримавши в 1912 р. відпустку, студіював антропологію в університеті в Петербурзі під керівництвом Ф. Вовка, а згодом поглиблював свої знання у Парижі. В 1913 р. повернувся до Львова, але з початком Першої світової війни був змушений емігрувати до Відня. Тут упродовж 1914–1917 років працював у Дослідницькому інституті Сходу та Близького Сходу. Був секретарем Української Боевої Управи Українських Січових Стрільців. В 1917 р. отримав запрошення викладати в Кам'янець-Подільському університеті, але на заваді стали політичні обставини. Після поразки визвольних змагань перебував (1918–

1919) у польському таборі для полонених та інтернованих українців у Домб'ю поблизу Кракова.

Один із засновників і професор зоології та антропології в Українському Таємному університеті у Львові (1920–1925). Брав участь у роботі Першого українського наукового з'їзду 1926 р., Першого Міжнародного конгресу слов'янських етнографів і географів у Празі в 1927 р. та Другого Міжнародного конгресу у Варшаві в 1927 р. У 1928 р. вийшов на пенсію, але продовжував активну наукову діяльність.

У 1930–1935 роках – головний редактор «Української загальної енциклопедії», що вийшла у трьох томах. Належав до низки культурно-освітніх товариств, зокрема «Рідна школа», «Учительська Громада», «Просвіта». Очолював товариство «Відродження», яке розгорнуло на теренах Галичини антиалкогольний та антинікотинний рух. Був членом українських та закордонних наукових об'єднань: Природничого Товариства ім. Коперника у Львові, Російського товариства антропологів, Об'єднання антропологів Франції, Австрії, Українського Історично-філологічного товариства у Празі.

Після встановлення на західноукраїнських землях радянської влади виїхав до Кракова, та вже в 1942 р. повернувся до Львова. Викладав у Греко-католицькій духовній академії, а також у державній Хімічній школі. В листопаді 1943 р. емігрував до Польщі, згодом до Австрії, а в 1949 р. – до США, де незабаром помер. Похований на цвинтарі «Евергрін», Ньюарк; перепохований 1998 р. на українському цвинтарі в Баунд Бруку, Нью Джерсі.

Дійсний член НТШ з 1903 р. Був заступником секретаря Математично-природописно-лікарської секції НТШ і редагував її «Збірник». Член і секретар Фізіографічної комісії, член Комісії сходознавства. Виконував обов'язки секретаря Товариства і обирався до складу Президії. У 1935–1939 роках – голова НТШ у Львові, в 1947–1949 роках – в діаспорі. До складу Бібліографічної комісії обраний на її першому організаційному засіданні. Був присутнім на шести засіданнях осередку. Виступив двічі на засіданні 17 грудня

1936 р. у питанні про видання книгознавчого часопису та у справі належності Комісії, що властиво було в його компетенції як голови НТШ.

Вибр. пр.: Заснування Товариства «Учительська Громада». *Наша школа*. 1909. Кн. 1–2. С. 6–10; Про Землю, Сонце і звізди : (популярна астрономія). У Львові : накл. Т-ва «Просвіта», 1909. 104 с.; Про Землю, Сонце і звізди : (популярна астрономія). Jersey City : з друк. „Свободи”, 1917. 104 с.; Зоологія : для вищих початкових шкіл та гімназій. Київ ; Львів ; Відень : Вернигора, 1919. 143 с.; Людина : опис будови людського тіла : для шкіл та самоосвіти. Київ ; Львів ; Відень : Вернигора, 1919. 40 с.; Расовість славян. Львів : з друк. НТШ, 1919. 137 с. Відб. зі Збірника матем.-природ.-лік. секції НТШ, т. 18 ; Земля у вселенній. Львів, 1921. 16 с. Відб. з „Календаря Т-ва „Просвіта” на 1921 р. ; Які люде живуть на нашій землі? Львів : накл. Української Книгарні і Антикварні у Львові, 1921. 23 с.; Вселенна. Начерк астрономії. Ч. I. Коломия : накл. „Загальної Книгозбірні”, 1922. 248 с.; I. Р-ий. Львівська «Просвіта» : [нарис історії, сучасний стан, огляд діяльності]. *Прихильники Товариства «Просвіта» Українському громадянству в Америці*. Львів : накл. Прихильників Т-ва «Просвіта», 1924. С. Наша земля, її утворення, будова й минушина : основи геології. Львів : накл. фонду „Учітеся, брати мої!”, 1925. 151 с.; Погляди Хведора Вовка на расовість українського народу. Львів : накл. НТШ, 1925. 18 с. Відб. із Ювілейного збірника Наукового Товариства імени Шевченка у Львові в п'ятидесятиліття основання ; З нагоди тридцятиліття [діяльності Математично-природописно-лікарської Секції та редакторської праці Володимира Левицького]. *Збірник Матем.-природ.-лік. секції НТШ*. 1927. Т. 26. С. V–X; Наш Всесвіт і його будова. Львів : накл. т-ва „Просвіта”, 1927. 28 с. ; Раковський Іван, Руденко Сергій. Погляд на антропологічні відносини в українського народу. [Львів : з друк. НТШ, 1927]. 10 с.; Рослини, їх будова й життя : основи ботаніки. Львів : накл. фонду „Учітеся, брати мої!”, 1927. 494, [2] с.: іл.; В справі «Української Загальної Енциклопедії». *Діло*. 1929. 8 груд. (Чис. 272). С. 5; Доісторичні мотиви в українському народньому мистецтві. Львів, 1929. 24 с.; Яка буде наша перша

енциклопедія? *Діло*. 1930. 4 лют. (Чис. 26). С. 3; 6 лют. (Чис. 28). С. 3, 4; 8 лют. (Чис. 30). С. 3, 4; У справі «Книги Знання». *Діло*. 1930. 20 берез. (Чис. 62). С. 6; Утворення світу. Львів : накладом Т-ва «Просвіта», 1931. 99 с. (Бібліотека «Життя і Знання»); Українська Загальна Енциклопедія: Книга Знання: Багато ілюстрована, з кольоровими таблицями, мапами та образками : в 3 т. / під головною редакцією Івана Раковського. Львів ; Станиславів ; Коломия : Видання кооперативи «Рідна Школа», [1931–1935]. Т. 1–3; За тверезість. Короткий історичний огляд українського протиалкогольного й протинікотинного руху в 25-ліття Т-ва «Відродження». Львів, 1934. 48 с.; Що роблять наші українознавці? *Новий Час*. 1935. 27 лют. (Чис. 42). С. 1, 2; Установа, що від неї залежить престиж нації. *Новий Час*. 1935. 21 верес. (Чис. 211). С. 3, 4. Антропологічна характеристика Шевченка. *Сьогочасне і минуле*. 1939. Чис. 3–4; Залізняк М., Раковський І. Нариси з загальної історії культури. Львів : накл. Фонду «Учітеся, брати мої», 1939. 288 с.; Значення книжки для культури. *Краківські вісті*. 1940. 16 жовт. (Чис. 104); Видаємо Енциклопедію Українознавства. *Краківські вісті*. 1941. Чис. 27 (8 лют.). С. 3; Зоологія. Краків : Укр. видавництво, 1941. 138 с.: іл.; Перші виклади професора М. Грушевського у Львові. *Краківські вісті*. 1945. Чис. 31. С. 5; Новий світогляд сьогочасної науки. Зальцбург, 1947. 62 с.; Перемога української науки. Знадібок до історії антропологічних дослідів над українським народом. *Науковий збірник Українського Вільного Університету*. Мюнхен, 1948. Т. 5. С. 155–160; Спомини про Наукове товариство ім. Шевченка у Львові. *Український історик*. 1979. Т. 16. Чис. 1–4. С. 91–101.

Літ.: Білоус В. Антропологія фіно-угорських народів у студіях Івана Раковського (до 150-річчя вченого). *Вісник НТШ*. 2024. Чис. 70. С. 48–51; Винар Л. З архіву проф. Івана Раковського: Листування : [З М. Кордубою, В. Сімовичем, І. Бучком]. *Український Історик*. 1985. Т. 22, чис. 1–4. С. 212–220; Глушко М. Іван Раковський – дослідник антропологічних рис Тараса Шевченка. *Народознавчі зошити*. 2015. № 5. С. 999–1003; Головацький І. *Іван Раковський, 1874–1949 : життєписно-бібліогр. нарис*. Львів, 2004. 214 с.;

Жалібна академія в пошану професора др. І. Раковського. *Християнський Голос*. Мюнхен, 1949. 24 квіт.; Іван Раковський і його епоха (До 125-річчя від дня народження). *Вісник НТШ*. 1999. Чис. 22. С. 10-12, портр. Пацай Т. Діяльність Івана Раковського в Етнографічній комісії НТШ. *Народознавчі зошити*. 2024. № 3. С. 532–538; Пшивий А. Поворот природознавства до Бога: [Про книгу І. Раковського «Новий світогляд сьогочасної науки» (Зальцбург, 1947)]. *Життя і Слово*. 1948/1949. Чис. № 3–4. С. 418-420; Розгін І. Іван Раковський. *Самостійна Україна*. 1967. № 1. С. 11–15; Романів О. Іван Раковський: повернення до Львова. *Вісник НТШ*. 2005. Чис. 34. С. 27; Романюк Т. Раковський Іван. *Українська журналістика в іменах*. Львів, 1999. Вип. 6. С. 407–410; Сегеда С. Розвиток української антропології в 20–30-х рр. ХХ ст. *Народознавчі зошити*. 2023. № 1. С. 31–43; Трегуб М. Епістолярій архіву редакції «УЗЕ» – джерело української біографістики. *Записки ЛНБ*. Львів, 2003. Вип. 11. С. 303–310; Черниш Н. Іван Раковський – енциклопедист європейського рівня. *Енциклопедичний вісник України*. 2020. Вип. 12. С. 17–30; Черниш Н. Іван Раковський – редактор «Української Загальної енциклопедії». Черниш Н. *Бібліографічна комісія НТШ як центр дослідження української книги (1909–1939)*. Київ : Наша культура і наука, 2006. С. 155–171; Чубатий М. Професор Іван Раковський (1874–1949). *Свобода*. 1949. 8 берез.

Бібліогр.: [Список праць Івана Раковського і публікацій про вченого]. Головацький І. *Іван Раковський, 1874–1949 : життєписно-бібліогр. нарис*. Львів, 2004. С. 199–204.

Романенчук Богдан (1906–1989) – літературознавець, видавець, бібліограф.

Народився у с. Воскресінці на Станиславівщині. Навчався у Коломийській державній гімназії, згодом у Рогатинській приватній гімназії

«Рідної школи». Закінчив філософський факультет (славістичне відділення) Львівського університету. Належав до гуртка українців при Студентській Громаді, був членом студентської корпорації «Чорноморе» ім. Гетьмана Мазепи.

Склавши у 1935 р. магістерський іспит, пройшов дворічну вчительську практику в Академічній гімназії у Львові. Одночасно займався видавничою діяльністю. Заснував видавництво популярних книжок «Всесвіт» (1935–1937) і літературне видавництво «Українська книгоспілка», в якому зокрема вийшло чотири томи творів Лесі Українки.

Належав до Українського товариства бібліофілів у Львові, в якому виконував обов'язки секретаря. До складу Бібліологічної комісії НТШ був обраний 6 листопада 1935 р. В 1937–1939 роках Товариство спільно з Комісією видавало часопис «Українська книга», в якому Б. Романенчук здійснював реєстрацію західноукраїнської та української еміграційної книги в спеціальному розділі «Бібліографія».

Загалом відвідав п'ять засідань Бібліологічної комісії, на одному з них був обраний до Шевченківської підкомісії. На засіданні 1 березня 1937 р. зреферував підготовлену бібліографію праць В. Стефаника і літератури про нього. Після обговорення працю Б. Романенчука рекомендували до друку в «Українській книзі» з деякими змінами в систематизації матеріалу. «Бібліографію В. Стефаника», що налічувала 92 бібліографічні записи, «Українська книга» опублікувала у трьох номерах за 1937 рік. Також Б. Романенчук співпрацював із Філологічною секцією і Язиковою комісією НТШ.

Виїхавши у 1939 р. до Кракова, працював редактором в «Українському видавництві». У серії «Українська книгознавча бібліографія» опублікував «Бібліографію української книги в Великонімеччині за час війни». Впродовж 1941–1944 років дописував до часописів «Краківські вісті», «Ілюстровані вісті», «Рідна земля», «Дорога».

У 1944 р. емігрував до Австрії і перебував у Ляндеку в таборі для

переміщених осіб. У 1949 р. виїхав до США й оселився у Філадельфії. Після студій у Пенсильванському університеті здобув у 1958 р. науковий ступінь доктора філософії. Викладав у коледжі в м. Платсбург. У 1965–1981 роках – асистент професора, а згодом професор Ніагарського університету.

Відігравав важливу роль у науковому і громадському житті української еміграції у США. Тут був обраний дійсним членом НТШ, а в 1979–1989 р. очолював Філадельфійський осередок Товариства і його Бібліографічну комісію. Відредагував кілька томів «Записок НТШ». Входив до складу Української учительської громади й викладав у її школі українську мову та літературу. Підготував низку підручників для суботніх українських шкіл.

У США розгорнув активну видавничу діяльність. У 1950 р. заснував у Філадельфії власне видавництво «Київ» та одноіменний журнал (1950–1964). В цьому ж видавництві започаткував журнал бібліографії і книгознавства «Українська книга», який виходив під його редакцією упродовж 1971–1982 років. Був також головним редактором квартальника «Вісник» та членом редколегії щоденної газети «Америка», журналу «Визвольний Шлях». Намагався реалізувати ідею видання докладної енциклопедії української літератури під назвою «Азбуковник», але зміг підготувати й видати лише два її томи, що охопили літери А–Г.

Вибр. пр.: Михайло Павлик : (у двадцяті роковини смерти). *Життя і Знання*. 1935. Чис. 1. С. 27–28; Про Франкові дитячі роки у школі. *Життя і Знання*. 1935. Чис. 5. С. 130–131; Бібліографія В. Стефаника. *Українська книга*. 1937. Чис. III. С. 90–94; чис. IV/V. С. 128–129; чис. VI. С. 151–153; Книжкова продукція в Галичині за 1937 р. *Українська книга*. 1938. Чис. V. С. 81–82; Новий український правопис із словничком / Б. Романенчук, Яр. Рудницький. Львів : вид-во «Вогні», 1938. 172 с.; Книжкова продукція в Галичині за 1938 р. *Українська книга*. 1939. Чис. III. С. 18; Українське письменство : популярний нарис для молоді й самоосвіти. Ч. 1. До Котляревського. Краків : Українське видавництво, 1941. 136 с.; Бібліографія української книги в Великонімеччині за час війни (вересень 1939–грудень 1941) / за ред. Є. Ю. Пеленського. Львів ;

Краків : Українське видавництво, 1942. 32 с.; Франко І. Вибрані поезії / за ред. Б. Романенчука. Краків : Укр. видавництво, 1941. 120 с.; Українське письменство: стара доба. 2-ге вид., поправл. і допов. Інсбрук : ВКОП, 1946. 168 с.; Львів : літературно-мистецький збірник / за ред. Б. Романенчука. Філадельфія : Київ, 1954. 176 с.; Азбуковник : коротка енциклопедія української літератури. Філадельфія : Київ, 1966–1968. Зошит 1–5; Азбуковник : енциклопедія української літератури. Філадельфія : Київ, 1969–1973. Т. 1–2; Володимир Гнатюк, 1871–1926. *Бучач і Бучаччина* : історично-мемуарний збірник / [редкол.: Михайло Островерха та ін.]. Нью Йорк ; Лондон ; Париж ; Сидней ; Торонто : НТШ, 1972. С. 128–144. (Український архів ; т. XXVII); Володимир Гнатюк, 1871–1971. *Ювілейний Науковий Конгрес для відзначення століття* НТШ. Програма Конгресу і абстракти доповідей. Нью Йорк ; Париж ; Сидней ; Торонто, 1973. С. 67–68; Бібліографія видань української еміграційної літератури, 1945–1970. Філадельфія : Київ, 1974. 96 с.; Ювілейна книга української академічної гімназії у Львові. На сторіччя першого українського іспиту зрілості 1878–1978 / упорядкув., літ. й техн. ред. та оформл. Богдан Романенчук. Філадельфія ; Мюнхен, 1978. 611 с.: фото; До 100-річчя Володимира Дорошенка, 1879–1979 / Б. Р. *Українська книга*. 1980. № 1. С. 3–5; Коломия й Коломийщина : збірник споминів і статей про недавнє минуле / ред. і упоряд. Б. Романенчук. Філадельфія : видання Комітету Коломийян, 1988. 959 с.

Літ.: Богдан Романенчук. *Ювілейна книга української академічної гімназії у Львові. На сторіччя першого українського іспиту зрілості 1878–1978*. Філадельфія ; Мюнхен, 1978. С. 199–200; Керч О. Велика, незаступна втрата... : [некролог]. *Вісник*. 1989. Чис. 3. С. 184–186; Комариця М. Романенчук Богдан. *Українська журналістика в іменах* : матеріали до енциклопедичного словника. Львів, 1998. Вип. 5. С. 272–274; Кужель Л. Бібліографія західноукраїнської книги 30-х років та української еміграційної книги 40-х років XX ст. Богдана Романенчука. *Бібліографічна комісія Наукового товариства імені Шевченка у Львові (1909–1939): напрями діяльності та постаті* : зб. наук. пр. Львів, 2010.

С. 221–240; Плехова І. Висвітлення бібліографічної проблематики на шпальтах галицького книгознавчого часопису «Українська книга» (1937–1939, 1942–1943 рр.). *Збірник праць Наук.-дослід. центру періодики*. Львів, 2008. Вип. 1(16). С. 132–141; Погребеник Ф. П. «Азбуковник» Богдана Романенчука. *Бібліотечний вісник*. 1993. № 5/6. С. 46–48; Супронюк О. Бібліографознавчі та книгознавчі публікації на сторінках журналу «Українська книга» (Філадельфія, 1971–1982). *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія: Історичні науки. Острог, 2010. Вип. 15. С. 265–275; Супронюк О. Богдан Романенчук – редактор українських часописів у США (друга половина XX ст.). *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія: Історичні науки. Острог, 2013. Вип. 21. С. 221–227; Супронюк О. З історії розвитку українського книгознавства: журнал «Українська книга» (США, 1971–1982). *Наукові праці НБУВ*. 2013. Вип. 37. С. 490–498.

Бібліогр.: Романенчук Богдан. *Українські письменники діаспори*: матеріали до біобібліогр. словника / [авт.-уклад.: О. Білик та ін]. Київ: Нац. парлам. б-ка України, 2007. Ч. 2. С. 131–134.

Степан Рудницький (1877–1937) – географ, картограф, педагог, громадський діяч. Основоположник української фізичної, політичної та військової географії. Народився в Перемишлі. Вищу освіту здобув, навчаючись на філософському факультеті Львівського університету, згодом стажувався в університетах у Відні та в Берліні. Склавши кваліфікаційний іспит, від 1899 р. викладав у гімназіях Львова й Тернополя. У 1901 р. здобув ступінь доктора філософії. У 1904 р. брав участь у польових експедиціях Інституту географії А. Пенка та Геологічного інституту В. Уліга. Згодом проводив польові географічні дослідження на Поділлі, в карпатській та підкарпатській частинах басейну

Дністра. В 1908–1919 роках – професор кафедри географії Львівського університету. Після звільнення польською окупаційною владою емігрував до Відня. У 1920 р. викладав економічну географію в Академії експорту і світової торгівлі. Був одним із засновників Українського вільного університету, в якому став деканом філософського факультету. Після переведення УВУ в жовтні 1921 р. з Відня до Праги працював тут ординарним професором географії. Одночасно викладав у

Карловому, Празькому Німецькому університетах, в Українській господарській академії в Подєбрадах. У 1921 р. обраний професором географії та деканом філософського факультету у Вищому педагогічному інституті ім. Драгоманова в Празі.

У жовтні 1926 р. виїхав до УСРР, де очолив кафедру топології і картографії Геодезичного інституту в Харкові. У 1927 р. долучився до організації Українського науково-дослідного інституту географії та картографії і став його першим директором, співзасновником і співредактором «Вісника природознавства». Цього ж року здійснив низку експедицій на Дніпро та Донбас. У 1929 р. його обрали дійсним членом ВУАН, в якій він очолив Комісію краєзнавства і Музей антропології та етнографії ім. Ф. Вовка.

У березні 1933 р. був заарештований органами НКВД СРСР, безпідставно звинувачений у приналежності до контрреволюційної «Української військової організації» (УВО), шкідництві й шпигунстві та засуджений до п'яти років позбавлення волі. Покарання відбував у таборі «Свірлаг» (Вепсяндія), на об'єктах Біломорсько-Балтійського каналу (Республіка Карелія), у Соловецькому таборі особливого призначення (СЛОН ГУЛАГ). В ув'язненні написав дві книги – «Геонімія (Астрономічна географія)» (в слідчому ізоляторі Харкова, 1933 р.) і «Ендогенна динаміка земної кори» (у Біломорсько-Балтійському таборі), рукописи яких не збереглися. У 1937 р. за постановою Особливої трійки НКВД Ленінградської області РРФСР засуджений до вищої міри покарання, і 3 листопада 1937 р. він був розстріляний в урочищі Сандармох поблизу міста Каргумякі в Карелії. На братській могилі встановили

пам'ятник «Убієнним синам України». У 1965 р. був реабілітований, а в 1990 р. помертвно поновлений у складі АН України.

Автор понад 150 наукових праць з історії, географії, геології і геополітики, астрономії. Найбільше значення мають його дослідження української географії. Вчений заклав основи політичної географії та геополітики України, обстоюючи її самостійність в межах українських етнічних земель. Книгу «Географія України» неодноразово перевидавали й перекладали різними мовами. Був членом-кореспондентом Академії наук у Відні, Королівського географічного товариства в Берліні, дійсним членом Чехословацького географічного товариства у Празі.

Дійсний член Математично-природописно-лікарської секції НТШ з 1901 р. У 1907–1919 роках – співредактор «Збірника» МПЛС. Був членом і секретарем Фізιοграфічної комісії. До Бібліографічної комісії обраний на її першому організаційному засіданні 21 листопада 1909 р. Взяв участь у двох засіданнях осередку.

Вибр. пр.: Козацько-польська війна р. 1625: історична розвідка. Львів, 1897. 42 с. Відб. із ЗНТШ, т. 17; Нинішня географія. Львів: накл. Руского Товариства Педагогічного, 1905. 33 с.; Начерк географічної термінології. Львів, 1908. 152 с. Відб. Із Збірника МПЛС, т. 12; Коротка географія України. Ч. I. Львів : накл. Українського Педагог. Т-ва, 1910. XIII, 152 с.; Коротка географія України. Ч. II. Львів : накл. Українського Педагог. Т-ва, 1914. 222 с.; Чому ми хочемо самостійної України? / Ш. Левенко. [Відень: накл. вид-ва „Політична Бібліотека”], 1916. 48 с.; Україна: край і нарід. Відень: накл. СВУ, 1916. 41 с.; Україна наш рідний край. Львів : накл. Загальної Української Культурної Ради, 1917. 144 с.; Чому ми хочемо самостійної України / Ш. Левенко. 2-ге розширене вид. Київ ; Стокгольм ; Львів : накл. вид-ва „Політична Бібліотека”, 1917. 159, VIII с.; Якої нам треба самостійної України? / Ш. Левенко. Київ ; Львів : накл. вид-ва „Політична Бібліотека”, 1917. 49 с.; Початкова географія: для народніх шкіл. Київ ; Львів ; Відень : [Видавниче] Т-во „Вернигора”, 1919. 192 с.; Проблеми географії України. [Львів, 1919]. Вип. I. 85 с. Відб. із Збірника

МПЛС, т. 18; Галичина й нові держави Європи / С. Р. Львів ; Відень : накл. „Українського прапору”, 1921. 30 с.; Галичина та Соборна Україна / С. Р. Львів ; Відень : накл. „Українського прапору”, 1921. 14 с.; Економічні основи галицької державности / С. Р. Львів; Відень : накл. „Українського прапору”, 1921. 25, [5] с.; Україна – наш рідний край : коротка географія. 2-ге вид. Львів : накл. фонду „Учітеся, брати мої”, 1921. 128 с.; Нафта Східної Галичини / С. Р. Відень : накл. „Українського прапору”, 1922. 43 с.; До основ українського націоналізму. 2-ге вид. Відень ; Прага : Вид-во „Український Скиталець”, 1923. 162, [1] с.; Огляд національної території України. Берлін : Вид-во „Українське Слово”, 1923. 143 с.; Основи землезнання України : [У 2 ч.]. Прага : Вид-во Українського Ун-ту, 1923. Ч. 1 : Фізична географія України. 200 с.; Ч. 2 : Антропогеографія України. С. 201–526; Українська справа зі становища політичної географії. Берлін : Вид-во „Українське слово”, 1923. 282, [6] с.; Основи землезнання України. Кн. I. Фізична географія України. Львів : накладом Укр. Педагог. Т-ва, 1924. 139 с.; кн. II. Антропогеографія України. Ужгород : Друкарня ОО. Василян, 1926. 204 с.; Історія землезнання. Ч. I. (Старі віки). Київ ; Прага : Друк. „Політика”, 1925. 127, [8] с. Основи морфології й геології Підкарпатської Руси й Закарпаття взагалі. Ч. 1. Ужгород : накладом Т-ва „Просвіта”, 1925. 100 с.; ч. 2. Ужгород : накладом Т-ва „Просвіта”, 1927. 64 с.; Завдання географічної науки на українських землях. *Червоний шлях*. 1927. № 3. С. 102–112; Вигаслі вулькани Українського Закарпаття. *Вісник природознавства*. 1928. № 1. С. 7–18; № 2. С. 76–92; Проблеми нинішньої західньої грانیці Східньої Європи. *Західня Україна*. Харків; Київ, 1930. 3б. 2. С. 218–257; Початкова географія України. 3-тє вид., поправл. і пошир. / доп., ред. Б. Романенчука. Філядельфія : Київ, 1958. 216 с.; Листи Степана Рудницького до Софії та Станіслава Дністрянських (1926–1932). Едмонтон: Вид-во Канад. Ін-ту укр. студій Альберт. ун-ту, 1991. 91 с.; Чому ми хочемо самостійної України / упоряд. та авт. передм. О. І. Шаблій. Львів : Світ, 1994. 414 с.; Рідна мова і збереження та розвиток національної культури. *Народна творчість та етнографія*. 1997. № 5/6. С. 68–75; Політична географія України

/ упоряд. і авт. передм. П. Штойко. Львів, 1998. 279 с.; Листування Степана Рудницького / упоряд., вступ. ст., прим. П. Штойка ; відп. ред. О. Купчинський. Львів : НТШ, 2006. 436 с. (Українознавча бібліотека); Історія. Геополітика. Географія (1877–1937) : у 5 кн. / упоряд., авт. передм., комент. О. Ковалевська. Київ : Темпора, 2017–2018. Т. 1–5.

Літ.: Академік Степан Рудницький – основоположник української географічної науки : зб. наук. пр. Львів, 1994. 136 с.; Географ-академік Степан Рудницький / упоряд. І. Дітчук. Тернопіль : Навч. Книга – Богдан, 2007. 200 с.; Демедюк М., Ровенчак І., Штойко П. Степан Рудницький – основоположник географії України. *Аксіоми для нащадків. Українські імена у світовій науці* : зб. нарисів. Львів : «Меморіал», 1992. С. 373–389; Дольницький М. Український учений-географ професор д-р Степан Рудницький *ЗНТШ*. Париж; Чикаго, 1962. Т. 173. С. 333–346; Ковалевська О. Козакознавчі студії в науковій спадщині С. Рудницького. *Український історичний журнал*. 2018. № 2. С. 41–52; Мушинка М. Степан Рудницький. *Український календар на 1988 р.* Варшава, 1987. С. 101–105; Прага – Харків – Соловки: Архівно-слідча справа акад. Степана Рудницького / упоряд. , передм., коментар О. І. Бабак. Київ, 2007. 260 с.; Рибалко О. З харківських років Степана Рудницького. *Пам'ятки України: історія та культура*. 1996. № 2. С. 110–143; Розсоха А. Дидактичні погляди С. Л. Рудницького: навч. посібник. Переяслав-Хмельницький, 1998. 50 с.; Рубльов О. Фундатор української географічної науки: Степан Рудницький – людина й учений. *Регіональна історія України*: зб. наук. пр. Київ, 2018. Вип. 12. С. 207–304; Рудницький Степан Львович. *Історія української бібліотечної справи в іменах (кінець XIX ст. – 1941 р.)* : матеріали до біобібліографічного словника. Київ, 2017. С. 394; Степан Рудницький. *Хроніка Наукового товариства імени Шевченка*. Львів, 1902. Вип. 1. Чис. 9. С. 20; Україна просторова в концепційному окресленні Степана Рудницького. Київ: Укр. вид. спілка, 2003. 246 с.; Шаблій О. Академік Степан Рудницький – основоположник української картографії. *Пам'ятки України: історія і культура*. 1996. № 2. С. 106–109; Шаблій О. Академік Степан Рудницький – фундатор української географії.

Львів ; Мюнхен, 1993. 222 с.; Шендеровський В. Творець географічної науки в Україні. *Нехай не гасне світ науки*. Друге видання. Київ: Смолоскип, 2014. С. 264–270; Штойко П. Степан Рудницький (1877–1937): життєписно-бібліографічний нарис. Львів, 1997. 183 с. (Визначні діячі НТШ; чис. 2).

Бібліогр.: Биковський, Л. Степан Рудницький: біобібліогр. матеріали. Одеса, 1943. 12 с. (Український Чорноморський інститут; чис. 25). На правах рукопису; Матеріали до бібліографії Степана Рудницького. Штойко П. *Степан Рудницький (1877–1937): життєписно-бібліографічний нарис*. Львів, 1997. С. 148–181; Степан Рудницький. Бібліографія. *Наукове товариство імені Шевченка і Тернопільщина (1873–1940). Математично-природописно-лікарська секція: дійсні члени: бібліографічний покажчик* / укл. Л. Оленич. Тернопіль: Підручники і посібники, 2024. С. 235–285.

Іларіон Свенціцький (1876–1956) – філолог, етнограф, музеєзнавець, культурно-громадський діяч.

Народився в Буську на Львівщині. Навчався у німецькій класичній гімназії та Українській академічній гімназії у Львові. В 1899 р. закінчив філософський факультет Львівського університету (математичне відділення). Продовжив студії у Санкт-Петербурзі як вільний слухач історично-філологічного факультету університету й студент Археологічного Інституту. Лінгвістичну освіту поглибив у Відні, де здобув у 1902 р. докторат із слов'янської філології. У студентські роки здійснив кілька подорожей у Карпати й Закарпаття для запису фольклорного й лінгвістичного матеріалу.

Відбувши річну службу в австрійській армії, в жовтні 1901 р. отримав посаду помічника бібліотекаря Народного Дому, згодом став кустошем цієї книгозбірні. Саме тут започаткував дослідження і науковий опис рукописів та стародрукованих видань. Ці студії продовжив, працюючи від 1905 р. в Церковному (пізніше Національному) музеї у Львові, заснованому митрополитом Андреем Шептицьким. За часів його перебування на посаді

директора в музеї була сформована унікальна колекція стародруків та рукописів. Із встановленням радянської влади Національний музей приєднали до Львівської картинної галереї, а директора звільнили, та згодом утворено Державний музей українського мистецтва, в якому І. Свенціцький був директором до кінця 1952 р. Будучи фаховим музеєзнавцем, вивчав орнаменти рукописних книг, гравюри, іконопис. Цікавився тогочасним мистецтвом. У 1931 році організував у Національному музеї галерею українських модерних картин.

Активно займався педагогічною діяльністю. Від 1913 р. – приват-доцент кафедри слов'янської філології Львівського університету. У 1921–1925 роках викладав в Українському таємному університеті у Львові. В радянські часи займав посади доцента, згодом професора і завідувача (1944–1950) кафедри слов'янської філології Львівського університету. Водночас був старшим науковим співробітником, а згодом – завідувачем Львівського відділу Інституту мовознавства АН УРСР.

Досліджував мову рукописних пам'яток, фонетичні особливості карпатських говірок. Вивчав історію білоруської, російської, болгарської сербохорватської літератури. У його науковому літературознавчому доробку статті про В. Винниченка, Т. Шевченка, І. Франка. Як етнограф вивчав українські колядки, щедрівки, а також похоронні голосіння.

Дійсний член НТШ з 1914 року. До Бібліографічної комісії обраний на її першому організаційному в обговоренні рефератів, долучався до дискусій, вносив засіданні. Відвідав вісім засідань осередку. Брав участь пропозиції. На засіданні 6 лютого 1910 р. члени Комісії заслухали записку І. Свенціцького в справі видання українських стародруків й ухвалили звернутись до Президії НТШ із проханням фінансової підтримки. На засіданні 2 жовтня 1912 р. було створено спеціальну підкомісію для опрацювання бібліографії стародруків, до складу якої увійшов, зокрема, І. Свенціцький. 21 листопада 1913 р., на пропозицію І. Свенціцького, Комісія прийняла рішення про необхідність укладання бібліографічного покажчика „Ševčenkiana”, який доручила

підготувати В. Дорошенку.

Вибр. пр.: Каталог книг церковно-славянської печаті. Жовква : Печатня ОО. Василян, 1908. 213 с; Опис Музея Ставропігійського Інститута во Львові. Львов : Типографія Ставропігійського Інститута, 1908. 248 с.; Опис рукописів Народного Дому з колекції Ант. Петрушевича. Ч. 2. Львів : накл. Т-ва ім. Шевченка, 1911. 294 с. (Українсько-Руський Архив ; т. 6); Опис рукописів Народного Дому з колекції Ант. Петрушевича. Ч. 3. Львів : накл. Т-ва ім. Шевченка, 1911. 193 с. (Українсько-Руський Архив ; т. 7); Ілюстрований провідник по Національним Музеєви у Львові. Жовква, 1913. 36 с.; Галицько-руське церковне малярство XV–XVI ст.: матеріали і замітки. Львів : з друк. НТШ, 1914. 54 с. Відб. із ЗНТШ, т. 121; Основи відродження білоруського письменства. Львів : накл. Ювілейного комітету, 1914. 11 с.; Основи науки про мову українську. Київ : видання Т-ва «Час», 1917. 72 с.; Винниченко : спроба літературної характеристики. Львів, 1920. 44 с.; Нариси з історії української мови. Львів : з друк. „Діла”, 1920. 100 с.; Про музеї та музейництво : (нарис і замітки). Львів : з друк. „Діла”, 1920. 80 с.; Українсько-польський словник = Słownik polsko-ukraiński. Львів : з друк. Ставропіг. Ін-ту, 1920. 192 с.; Ікони Галицької України XV–XVI віків. Львів, 1922. 141 с.; Прикраси галицьких рукописів XVI в. Вип. I–III / авт. тексту І. Свенціцький. Жовква : [вид. Нац. Музею], 1922–1923. XVIII с.; Шевченко в світлі критики і дійсності. Львів : з друк. Видавн. Спілки «Діло», 1922. 90, [6] с. ; Початки книгопечатання на землях України : (в пам'ять 350-ліття першої друкованої книжки на Україні у Львові 1573–4 рр.). Львів ; Жовква : в печатні ЧСВВ, 1924. 500 с.; Образ міжнародного походу колядної словесності. [Львів, 1925]. 10 с. Відб. із вид.: Ювілейний збірник Наукового Товариства імені Шевченка у Львові в п'ятидесятиліття основання, 1873–1923; Українські наукові книгозбірні у Львові. *Бібліологічні вісті*. 1926. № 4. С. 91–94; З культурного життя сучасної України. Львів : накл. автора, 1927. 40 с; Музеї і книгозбірні сучасної України. Львів : накл. Управи Нац. Музею, 1927. 14 с.; Що таке українізація? : (вражіння і переживання) [від подорожі у Київ у 1926 році]. Львів : накл. власним, 1927.

20 с.; Загальна характеристика наукової діяльності Кирила Студинського. Львів, 1928. 9 с.; Іконопись Галицької України XV–XVI віків. Жовква : печатня ОО. Василян, 1928. 100с.; Свенціцький-Святицький І. Національне і інтернаціональне в письменстві і мистецтві давньої України. *Збірник на пошану Акад. М. С. Грушевського*. Київ, 1928. Т. II. С. 434–439; Розквіт культурно-національного життя Східної Білоруси. Львів : накл. власним, 1928. 41 с.; Суспільне тло творчості Івана Франка. [Львів, 1930]. 29 с.; Контрасти в житті й творчості Гоголя : з приводу 100-ліття «Тараса Бульби». Львів, 1935. 16 с.; Назва «Русь» в історичному розвитку до XIII віку. Жовква : друк. ОО. Василян, 1936. 30 с.; Розвиток українського мистецтва в Західній Україні. *Українська література*. 1944. № 11. С. 141–147; Нариси про мову пам'яток староруського письменства XI в. *Питання слов'янського мовознавства*. 1948. Кн. 1. С. 123–139; Мова Галицько-Волинського літопису. *Питання слов'янського мовознавства*. 1949. Кн. 2. С. 123–135; Нариси з історії болгарської літератури. Львів : Вид-во Львів. ун-ту, 1957. 150 с.

Літ.: Батіг М. Іларіон Свенціцький – «мазепинець», «гайдамака», «український буржуазний націоналіст». *Образотворче мистецтво*. 2002. № 3. С. 66–67; Гнатюк В. Єретик між москвофілами. *ЛНВ*. 1904. — **Е**. 28. С. 24–37; Григораш Н. І. С. Свенціцький про міжнаціональне єднання культур і вивчення болгарської літератури. *Болгарський щорічник*. Київ, 2000. Т. 4. С. 235–244; Гумецька Л. Іларіон Семенович Свенціцький : (до 100-річчя з дня народження). *Мовознавство*. 1976. № 2. С. 78–82; Єдлінська У. Іларіон Семенович Свенціцький (1876–1956). *Архіви України*. 1966. № 3. С. 43–47; Іларіон Свенціцький. *Хроніка НТШ у Львові*. Львів : накл. НТШ, 1918. Чис. 60–62. С. 55–56; Колосовська О. Кирилична стародрукована книга у дослідженнях галицьких учених (кінець XVIII – перша половина XX ст.). *Наукові праці НБУВ*. 2003. Вип. 10. С. 7–36; Копистянська Н. Професор І. С. Свенціцький (1876-1956). *Іноземна філологія*. 1976. Вип. 44. С. 102–105; Кость-Григорчук Л. Іларіон Свенціцький – музейний діяч. *Пам'ятки України: історія та культура*. 1998. № 1. С. 74–83; Лозинський І. Іларіон Свенціцький – бібліограф і

бібліотекознавець. *Книгознавство та бібліографія*. Київ : Наук. думка, 1983. С. 132–146; Лозинський І. І. С. Свенціцький – дослідник наукової спадщини Івана Франка. *Українське літературознавство*. Львів, 1979. Вип. 32. С. 72–81; Н. Х. [Хобзей Н.?). Свенціцький Іларіон Семенович. *Інститут українознавства імені Івана Крип'якевича Національної академії наук України. Наукова діяльність. Структура. Працівники* / [редкол.: Я. Д. Ісаєвич (відп. ред.) та ін.]. Львів, 2001. С. 291–292; Панів Л. Свенціцький Іларіон Семенович. *Українська журналістика в іменах* : матеріали до енциклопедичного словника. Львів, 2005. Вип. 12. С. 351–358; Свенціцька М. Мій батько з перспективи часу : сторінка спогадів. *Дзвін*. 1972. № 11. С. 133–138; Свенціцький Іларіон Семенович. *Історія української бібліотечної справи в іменах (кінець XIX ст. – 1941 р.)* : матеріали до біобібліографічного словника. Київ, 2017. С. 405–406; Серeda О. Велет національної культури: Іларіон Свенціцький. Серeda О. *У полоні арту: українська мистецька преса Галичини міжвоєнного двадцятиліття* : монографія. Львів, 2023. С. 280–281; Сидор О. Іларіон Свенціцький і реставраційна справа в Національному музеї у Львові. *Пам'ятки України: історія та культура*. 1996. № 3. С. 106–109; Черниш Н. Іларіон Свенціцький як дослідник давнього українського друкарства. *Бібліографічна комісія НТШ як центр дослідження української книги (1909-1939)*. Київ : Наша культура і наука, 2006. С. 108–127; Черниш Н. Початки українського друкарства у дослідженнях Іларіона Свенціцького та Івана Огієнка. *Вісник Книжкової палати*. 2005. № 6. С. 40–44.

Бібліогр.: І. С. Свенціцький : короткий бібліограф. покажч. / [склали О. Д. Кізлик, Р. Я. Луцик]. Київ : Вид-во АН УРСР, 1956. 15 с.; Іларіон Семенович Свенціцький : (до 120-річчя від дня народження) : [бібліогр. покажч.] / уклад. Л. М. Панів. Львів : ЛДУ, 1996. 62 с.; Іларіон Свенціцький : біобібліогр. покажч. / уклад. Л. Панів. Вид. 2-ге, допов., розшир. Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2008. 678 с.

Сімович Василь (1880–1944) – мовознавець, педагог, громадський діяч. Народився в с. Гадинківці на Тернопільщині. Після закінчення гімназії у Станиславові розпочав у 1899 р. студії на філософському факультеті Чернівецького університету. Брав активну участь у студентському русі, очолював академічне товариство «Молода Україна». Був співредактором видань РУП, що друкувалися в Чернівцях, зокрема журналів «Гасло», «Селянин». Після закінчення студій працював у Чернівецькій учительській семінарії. Упродовж 1910–1911 років викладав українську мову на курсах вищої народної освіти для селян. У 1913 р. здобув докторат в Чернівецькому університеті.

На запрошення Союзу визволення України в 1914 р. виїхав до Австрії для ведення культурно-освітньої роботи в таборах для українських військовополонених у Фрайштаті, Зальцведелі, Вецлярі та Раштаті. Викладав у таборових школах, на вчительських курсах, редагував таборові часописи «Розвага», «Розсвіт». Згодом завідував культурно-просвітнім відділом Української військово-санітарної місії в Німеччині. У 1919 р. редагував газету Місії «Шлях» та одноіменну бібліотеку науково-популярних книг.

У 1920–1923 роках працював редактором «Української накладні» Я. Оренштайна в Берліні. Видав, зокрема, «Кобзар» Т. Шевченка з коментарем та поясненнями. Після невдалих спроб повернутися на свою посаду в Чернівцях, був змушений залишитися за кордоном. У 1923–1933 роках перебував у Чехословаччині, де розгорнув активну педагогічну й наукову діяльність. Упродовж 1926–1930 років працював професором кафедри української мови Українського Високого Педагогічного інституту ім. М. Драгоманова в Празі, а в 1933 р. був обраний ректором Інституту. Одночасно читав лекції з української мови у Високій торговельній школі в Празі та на курсах українознавства в Подєбрадах. Репрезентував українську науку на міжнародній арені: брав участь у різних наукових форумах, долучився до організації наукових з'їздів у Празі в 1926 і 1932 роках. Співпрацював із ВУАН у Києві, був членом Комісії історії української мови й діалектології. В

1927 р. брав участь у роботі правописної конференції в Харкові. Входив також до редакції «Української Загальної Енциклопедії» (1930–1935).

Після ліквідації у 1933 р. Українського Високого Педагогічного інституту ім. М. Драгоманова в Празі переїхав до Львова й посів місце редактора видань Товариства «Просвіта». В 1933–1939 роках редагував часопис «Життя і Знання». Був членом багатьох наукових товариств, зокрема Українського історично-філологічного товариства в Празі, Українського Педагогічного Товариства в Празі, Українського Товариства прихильників книги в Празі.

Із встановленням радянської влади отримав посаду професора, згодом завідувача кафедри української мови Львівського університету, а в квітні 1940 р. призначений деканом філологічного факультету. Один із небагатьох пройшов переатестацію і отримав підтвердження свого ученого ступеня доктора наук і звання професора. В липні 1941 р., вже в окупованому Львові, його обрали ректором університету, але німецька влада не дозволила відкрити навчальний заклад. Тому працював редактором відділу «Українського Видавництва», що готував до друку підручники для середніх і вищих шкіл. Входив також до редакції газети «Наші дні».

Дійсний член Філологічної секції НТШ із 1923 р. Входив до складу Мовознавчої, Термінологічної, Етнографічної комісій Товариства. Ініціатор реорганізації наукової роботи НТШ. В 1937 р. здійснив редакцію 23-го тому «Збірника Філологічної секції» і 155 тому «Записок Наукового товариства ім. Шевченка», в якому відновив розлогий розділ «Бібліографія». Співредактор започаткованого в 1938 р. наукового місячника українознавства «Сьогочасне й минуле». В лютому 1939 р. отримав від Президії НТШ пропозицію стати редактором усіх видань Товариства.

До складу Бібліографічної комісії обраний на її засіданні 13 жовтня 1934 р. Безпосередньої участі в засіданнях Комісії не брав.

Вибр. пр.: Практична граматика української мови. Раштат : Український рух, 1918. 368 с.; Як стати по-українському грамотним : Коротка українська правопись із додатком: „Дещо з української граматики” / Василь Верниволя.

Зальцведель : накл. Української військової місії в Берліні, 1919. 80 с.; Шевченко Тарас. Кобзарь. Народне видання / з поясненнями і примітками Василя Сімовича. Катеринослав; Кам'янець; Ляйпціг: Українське видавництво в Катеринославі, 1921. XXIX, [1], 431 с.; На теми мови. Прага ; Берлін : Нова Україна, 1924. 45 с.; Бібліографія творів О. Кобилянської. *Книголюб.* 1927. Кн. 3. С. 40–52 ; кн. 4. С. 20–46; Латинка для нашої бібліографії. *Книголюб.* 1927. Кн. 2. С. 45–54; Таборіві видання під час світової війни. *Книголюб.* 1927. Кн. 1. С. 43–50; Видавнича справа на Буковині в останньому десятилітті. *Книголюб.* 1928. Кн. 1/2. С. 31–45; Спроби перекладів Св. Письма в творах Й. Галятовського. *ЗНТШ.* 1930. Т. 99. С. 51–80; Правописні системи М. Драгоманова (латиниця, драгоманівка). Прага, 1932. 87 с. Відб. з „Драгоманівського Збірника”; Огляд лінгвістичних праць української еміграції. *Український науковий з'їзд у Празі.* Прага, 1934. С. 33–41; Про видавничі справи «Просвіти» / Василь Верниволя. *Життя і Знання.* 1934. Чис. 2. С. 47–48; Рідна мова й інтелектуальний розвій дитини. Львів: з друк. Видавничої Спілки «Діло», 1934. 11 с. Відб. з журналу «Шлях виховання й навчання», 1934, чис. 1; Тарас Шевченко. Його життя й творчість. З нагоди 120 роковин уродин (1814–1934). Львів : накл. Т-ва «Просвіта», 1934. 72 с.; Українська література: Погляд на її історичний розвиток / написав Василь Верниволя. Львів: Накладом «Самоосвіти», 1934. 40 с.; Сімович В., Брик І. Юрій Федькович : життя й діяльність : із нагоди 100-ліття народин. Львів: Накладом Т-ва „Просвіта”, 1934. 72 с; Дещо про Шевченкову архаїзовану мову. *Сьогочасне й минуле.* 1939. Кн. III/IV. С. 39–51; Сто років першого «Кобзаря». *Календар «Просвіти» на 1940 р.* Львів : накл. Т-ва «Просвіта», 1939. С. 82–88; Науковець, критик, літературознавець : (у триріччя смерті Ярослава Гординського). *Наші дні.* 1942. Чис. 12. С. 4–5; Українське мовознавство : розвідки й статті / ред, упоряд. і передм. Ю. Шевельова. Оттава : Українські Студії Оттавського Університету, 1981. 451 с. Вибрані статті / упоряд. та прим. Н. Ткачової. Тернопіль : Підручники і посібники, 2005. 112 с.; Праці : у 2 т. Т. 1. Мовознавство / упоряд. і передм. Л. О. Ткач. Чернівці : Книги-XXI, 2005. 520 с.; Т. 2.

Літературознавство / упоряд. і передм. Л. О. Ткач, О. М. Івасюк. Чернівці : Книги-XXI, 2005. 904 с.

Літ.: Антонюк Н. Сімович Василь. *Українська журналістика в іменах* : матеріали до енциклопедичного словника. Львів, 1995. Вип. 2. С. 197–199; Білоус М., Терлак З. Василь Сімович (1880–1944) : життєписно-бібліографічний нарис. Львів, 1995. 180 с.; Бубній П., Ониськів М. Дійсний член НТШ Василь Сімович. *Тернопіль: Тернопільщина літературна*. Тернопіль, 1991. Вип. 2, ч. 1. С. 42; Бубній П. Мовознавець В. Сімович : штрихи до біографії. *Тернопілля '95* : регіональний річник. Тернопіль, 1995. С. 625–627; Василь Сімович. *Видавнича справа та редагування в Україні: постаті і джерела (XIX – перша третина XX ст.)* / за ред. Н. Зелінської. Львів, 2003. С. 210–217; Василь Сімович. *Хроніка НТШ у Львові за роки 1923–1925*. Львів: накл. НТШ, 1926. Чис. 67/68. С. 107–109; Гординський С. Василь Сімович, людина і вчений. *Наші дні*. 1944. Чис. 4/5. С. 5; Деркач М. Жалібне засідання [з приводу смерті В. Сімовича]. *Львівські вісті*. 1944. 23 берез.; Деркач М. На могилу Василя Сімовича. *Краківські вісті* : щоденник. 1944. 23 берез. С. 3; Довбня Л., Товкайло Т. Внесок Василя Сімовича в історію української мовознавчої науки. *Соціум. Документ. Комунікація*. 2021. Вип. 12. С. 124–144; Долинюк О. Тарас Шевченко в інтерпретації Василя Сімовича. *Дзвін*. 2000. № 3. С. 148–151; Дорошенко В. Літературна й наукова діяльність Василя Сімовича на тлі його життя. *Краківські вісті*. 1944. 26 берез.; Дубова Т. Повний ілюстрований «Кобзарь» у редакції В. Сімовича і видання «Кобзаря» 1920-х років. *Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника*. 2014. Вип. 6 (22). С. 69–80; Ковалів П. Василь Сімович. Вінніпег, 1953. 43 с.; Когут Т. Василь Сімович: учений, громадський діяч, педагог. *Рідна школа*. 2000. № 3. С. 77–78; Кордуба М. Василь Сімович на Буковині : (жмут спогадів). *Краківські вісті*. 1944. 22 берез.; Кубійович В. Мої друзі, співробітники, колеги: В. Сімович. *Сучасність*. 1984. № 4. С. 19–26; Н. Х. [Наталія Хобзей?]. Сімович Василь Іванович. *Інститут українознавства імені Івана Крип'якевича Національної академії наук України*. Наукова діяльність. Структура.

Працівники / [редкол.: Я. Д. Ісаєвич (відп. ред.) та ін.] Львів, 2001. С. 299–300; Розвиток мовознавства в Західній Україні в 20-30-х роках ХХ ст.: тези доповідей регіональної наукової конференції, присвяченої пам'яті Василя Сімовича. Львів, 1992. 125 с.; Романенчук Б. Професор Сімович: із спогадів. *Львівські вісті*. 1944. 25–26 черв.; 27 черв.; Серeda О. Щирий приятель молоді: Василь Сімович. Серeda О. *У полоні арту: українська мистецька преса Галичини міжвоєнного двадцятиліття*: монографія. Львів, 2023. С. 282–283; Сімович Василь Іванович. *Історія української бібліотечної справи в іменах (кінець ХІХ ст. – 1941 р.)*: матеріали до біобібліографічного словника. Київ, 2017. С. 414–415; Білоус М., Терлак З. Франкіана Василя Сімовича / упоряд.: М. Білоус, З. Терлак. Львів: Львівський національний університет ім. Івана Франка, 2005. 234 с.; Шевельов Ю. Василь Сімович як мовознавець. *Краківські вісті*. 1944. 29 черв.; Шевельов Ю. Життя і праця Василя Сімовича. *Слово*. 1992. Чис. 1. С. 6; Шелюх О. Постать Василя Сімовича в духовно-інтелектуальному просторі України початку ХХ століття. *Українська еліта у другій половині ХІХ – на початку ХХІ століття: особливості формування, трансформація уявлень, інтелектуальний потенціал. Західні землі. Вибрані проблеми*. Книга 1. Львів, 2023. С. 115–120; Шелюх О. Принципи наукового редагування Василя Сімовича (на прикладі видання творів Івана Франка). *Вісник Львівського університету*. Серія: Книгознавство, бібліотекознавство та інформаційні технології. 2007. Вип. 2. С. 238–244.

Бібліогр.: Бібліографія. *Наукове товариство імені Шевченка і Тернопільщина (1873–1940). Філологічна секція: дійсні члени*: бібліографічний покажчик / укл. Л. Оленич. Тернопіль: Підручники і посібники, 2021. С. 389–442; Білоус М., Терлак З. Матеріали до бібліографії праць В. І. Сімовича. *Вісник Львівського університету*. Серія філологічна. 1991. Вип. 22. С. 79–82; Матеріали до бібліографії В. Сімовича. Білоус М., Терлак З. *Василь Сімович (1880–1944): життєписно-бібліографічний нарис*. Львів, 1995. С. 135–177.

Сірополко Степан (1872–1959) – український педагог, бібліотекознавець, бібліограф, громадсько-політичний діяч.

Народився в с. Обичів (нині Чернігівська обл.). Навчався у Прилуцькій гімназії, закінчив правничий факультет Московського університету. Працював у галузі народної освіти в Тульській, згодом у Московській губернії (завідувач відділу народної освіти губернських земських управ), редагував журнали «Педагогический листок», «Народное образование». Співпрацював із часописом «Украинская жизнь». Викладав у Народному університеті ім. Л. Шанявського, входив до Державного комітету народної освіти в Петербурзі.

У 1917 р. переїхав до Києва. Був радником із питань освіти при Генеральному секретаріаті Української Центральної Ради, згодом – товаришем міністра народної освіти УНР, керував роботою Бібліотечно-архівного відділу цього міністерства. Долучився до розробки проекту організації єдиної школи в Україні, склав взірцевий каталог шкільної і народної бібліотеки.

У 1919 р. викладав у Кам'янці-Подільському в університеті й був директором бібліотеки. Після поразки визвольних змагань емігрував до Польщі, а в 1925 р. переїхав до Чехо-Словаччини. Професор Українського Високого Педагогічного Інституту ім. М. Драгоманова в Празі та Української Господарської Академії в Подєбрадах.

Брав активну участь в науковому та громадському житті української громади в Чехословаччині. Організував і в 1927–1934 рр. очолював Українське товариство прихильників книги у Празі, редагував друкований орган Товариства журнал «Книголюб». Співпрацював із багатьма іншими періодичними виданнями, зокрема «Діло», «Учитель», «Бібліотечний порадник», «Книжка», «Рідна школа», «Тризуб», «ЛНВ», «Життя і Знання», «Наша культура».

Основні наукові напрацювання здійснив у царині освіти, школознавства, журналістики, книгознавства, бібліотечної справи. Автор ґрунтовних монографій «Народня освіта на Советській Україні» та «Історія освіти на Україні». Опублікував близько 500 статей різними мовами, серед них

дослідження про відомих українських діячів – П. Холодного, І. Стешенка, С. Петлюру, М. Грушевського, Б. Грінченка та ін. Сприяв інтеграції української науки в світову.

Почесний член «Просвіти» і НТШ у Львові. Обирався головою Спілки українських журналістів та письменників на чужині. Був членом Українського Історично-філологічного товариства у Празі, багатолітнім членом управи і секретарем «Музею визвольної боротьби України» в Празі.

Член Бібліографічної комісії з квітня 1924 р. Перебуваючи в еміграції, безпосередньої участі в засіданнях осередку не брав. Друкувався у журналі «Українська книга». На засіданні 18 травня 1937 р. Є. Пеленський зreferував статтю С. Сірополка про Бібліотеку ім. С. Петлюри в Парижі, яка була схвалена до друку в «Українській книзі».

Вибр. пр.: Книготорговля та її потреби. *Книжка*. 1921. Чис. 4/6. С. 76–77; Комплектування бібліотек. *Письмо з Просвіти*. 1922. Чис. 5/6. С. 45–47; чис. 9/10. С. 76–78; Культ книжки. *Книжка*. 1922. Чис. 4/7. С. 50–51; Роля бібліотекаря. *Письмо з Просвіти*. 1922. Чис. 35/36. С. 284–286; Духові потреби населення, як основа видавничої діяльності. *Книжка*. 1923. Чис. 6/10. С. 67–68; Короткий курс бібліотекознавства. Історія, теорія та практика бібліотечної справи. Львів, 1924. 128 с.; Шевченко як педагог. *Учитель*. 1924. Чис. 5. С. 145–152; Національне виховання й позашкільна освіта. *Діло*. 1925. Чис. 26. С. 1–2; VI-й Міжнародний бібліотечний з'їзд у Празі (28 червня – 3 липня 1926). *ЛНВ*. 1926. Т. 90, кн. 11. С. 245–254; Огляд українських педагогічних журналів, що видані в Галичині. *Славянская книга*. 1926. Чис. 1. С. 59–61; Школознавство : конспект лекцій читаних в Українському Педагогічному Інституті ім. М. Драгоманова у Празі в 1925/6 шкіль. році. Прага : Сіяч, 1926. 64 с.; Бібліотечна справа на Сов. Україні за останнє десятиліття. *ЛНВ*. 1928. Т. 96, кн. 5. С. 81–89; Дальтон-план. (The Dalton Plan) в шкільному вихованню та навчанню. Львів : з друк. НТШ, 1928. 35, [1] с.; Як видається та поширюється книжка на Радянській Україні. *Діло*. 1930. №194. С. 2–3.; Українська бібліографія на еміграції. *Книголюб*. 1932. Кн. I/II. С. 41–48; Підсумки педагогічної праці на еміграції за

десять років. *Тризуб*. 1932. Чис. 18/19. С. 15; 3 бібліотечної практики в Чехословаччині. *Життя і Знання*. 1933. Чис. 5. С. 159–160; Народна освіта на Східній Україні. Варшава, 1934. 240 с.; Василь Анастасевич, як бібліограф і книголюб. *Українська книга*. 1937. Чис. II. С. 46–49; Історія освіти на Україні. Львів : накл. Т-ва «Взаїмна Поміч Українського Вчительства», 1937. 174 с.; Петро Стебницький, як книголюб. *Українська книга*. 1937. Чис. VII/VIII. С. 177–180; Систематичний і предметовий каталог як засіб наблизити книжку до читача. *Українська книга*. 1939. Чис. I. С. 9–12; Основи журналізму. Ч. 2. Подєбради, 1941. 52 с.; Структура часопису. Ч. 2. Подєбради, 1942. — ??? с.; Швайпольт Фіоль перший друкар слов'янських кирилівських книг. Краків ; Львів : Українське Видавництво, 1943. 15 с.: іл. Відб. з «Української книги», 1943. V; Основи журналізму. Ч. 2. Регенсбург, 1946. 57 с.; Бочковський О. І., Сірополко С. Українська журналістика на тлі доби (історія, демократичний досвід, нові завдання). Мюнхен: Український технічно-господарський інститут, 1993. 204 с.; Історія освіти в Україні. Київ : Наук. думка, 2001. 912 с.

Літ.: Артемчук Г., Євтух М. Духовні заповіді Степана Сірополка. *Рідна школа*. 1997. № 10. С. 6–9; Беднаржова Т. Сірополко Степан. *Українська журналістика в іменах* : матеріали до енциклопедичного словника. Львів, 1996. Вип. 3. С. 277–278; Беднаржова Т. Степан Сірополко – подвижник українського шкільництва : монографія. Львів : Вільна Україна, 1998. 318 с.; Грет Г. П., Середяк А. В. Степан Сірополко в українській періодиці: теоретичні засади книгорозповсюдження. *Українська періодика: історія і сучасність* : доп. та повідомл. Всеукр. наук.-теорет. конф. (9–10 груд. 1993 р.). Львів, 1993. С. 261–264; До 140-річчя від дня народження Степана Сірополка : [довіді і повідомлення всеукраїнської науково-практичної конференції “Степан Сірополко – освітянин, науковець, бібліотекознавець” (21 черв. 2012 р.). *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. Серія: Бібліотекознавство. Книгознавство. Кам'янець-Подільський, 2013. Вип. 3. С. 9–230; Качкан В. «Електризував цілу суспільність» : (дещина до життєтворчості Степана Сірополка). *Хай святиться ім'я твоє*:

Українознавство та пресологія (XIX – перша половина XX ст.). Львів : Фенікс, 1998. Кн. 3. С. 73–83: портр.; Качкан В. «Електризував цілу суспільність» (Степан Сірополко). *На гребені думки* : вибір праць : у 3 т. Івано-Франківськ : «Місто НВ», 2011. Т. 3. С. 353–366; Ківшар Т. Визначний український вчений, громадський і політичний діяч – Степан Сірополко. *Вісник Книжкової палати*. 1997. №8. С. 22–24; Ківшар Т. Степан Сірополко : до 125-річчя від дня народження. *Бібліотечний вісник*. 1997. № 6. С. 32–35; Кіра Р. Степан Сірополко про книгу, вимоги до неї, правила читання. *Рідна школа*. 2000. №11. С. 72–75; Листи Ярослава Стешенка до Степана Сірополка / публ., вступ. ст., коментарі Т. Ківшар. *Київська старовина*. 1996. № 4/5. С. 82–92; Прокопчук В. І. І. Огієнко, С. О. Сірополко, Л. У. Биковський: любов до книги – крізь усе життя. *Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства* : матеріали 3-ої наук.-практ. конф. (Львів, 29 верес. 2011 р.). Львів : вид-во Львів. політехніки, 2011. С. 130–154; Сірополко Степан Онисимович. *Історія української бібліотечної справи в іменах (кінець XIX ст. – 1941 р.)* : матеріали до біобібліографічного словника. Київ, 2017. С. 415–417; Сірополко Степан Онисимович. *Українська педагогіка в персоналіях* : навч. посіб. для студентів вузів : у 2 кн. Київ : Либідь, 2005. Кн. 2. С. 287–295; Степан Сірополко. *Видавнича справа та редагування в Україні: постаті і джерела (XIX – перша третина XX ст.)* / за ред. Н. Зелінської. Львів, 2003. С. 182–189; Штогрин Д. Степан Сірополко як бібліолог. *Ювілейний Науковий Конгрес для відзначення століття НТШ*. Програма Конгресу і абстракти доповідей. Нью Йорк ; Париж ; Сідней ; Торонто, 1973. С. 76.

Бібліогр.: Степан Онисимович Сірополко (1872–1959) : біобібліографічний покажчик / уклад. Т. Ківшар. Київ : НБУВ, 2012. 196 с.

Володимир Січинський (1894–1962) – вчений, архітектор, графік, художник, мистецтвознавець. Народився у Кам'янці-Подільському (нині

Хмельницька обл.) в сім'ї відомого краєзнавця протоієрея Юхима Січинського (Сіцинського). У 1905–1912 рр. навчався у середній технічній школі та на вечірніх курсах Мистецько-промислової школи у Кам'янці. В 1917 р. закінчив Інститут цивільних інженерів у Петербурзі. В інституті ініціював утворення гуртка для збирання та студіювання української стародавньої архітектури, в якому був секретарем, а потім головою. Одночасно брав участь в організації університетських курсів з українознавства, які діяли нелегально.

Вже в студентські роки розробив перші проекти шкіл, шпиталів, згодом – Народних Домів. Як практикант брав участь у будівництві залізниці Кам'янець – Проскурів (1913 р.), будівлі Кам'янецької повітової земської управи (1914 р.), громадських споруд Петрограда (1915 р.), приміщення Вовчанського земства на Харківщині (1916 р.). У 1914 р. проекти Січинського, його плани і фотографії пам'яток церковної архітектури вперше демонструвалися на виставці Українського архітектурного товариства при Інституті цивільних інженерів, а в 1917 р. – на Архітектурній виставці в Харкові, де він був обраний членом Літературно-художнього товариства.

Після студій оселився у Києві і взяв дієву участь у заснуванні Архітектурного інституту, обраний дійсним членом Українського товариства архітекторів. Був делегований на з'їзд діячів пластичного мистецтва у Києві від Подільського церковного історико-археологічного товариства. На початку 1919 р. разом з Українською республіканською капелою під керуванням композитора і диригента Олександра Кошиця здійснив турне по Західній Європі.

Від 1920 р. мешкав у Львові. Восени 1921 р. разом з іншими митцями ініціював утворення Гуртка діячів українського мистецтва у Львові (ГДУМ) і став його секретарем. Взяв участь у двох мистецьких виставках, організованих ГДУМ, на яких експонував свої проекти надмогильників, надгробних хрестів, печаток, орнаментів, малюнки дзвіниць, церков тощо.

У жовтні 1922 р. кураторія Львівської шкільної округи призначила Січинського вчителем Української академічної гімназії у Львові. Однак 2

вересня 1923 р. він був звільнений, оскільки не мав польського підданства. Тому він подав прохання щодо посади вчителя малювання в Українському Високому Педагогічному інституті ім. М. Драгоманова в Празі і був обраний лектором. Для здобуття відповідної кваліфікації, наукового ступеня і звання у 1923–1926 роках навчався в Українському Вільному Університеті в Празі. Від 1923 р. – член Історично-філологічного товариства в Празі. Під час канікул у 1924–1925 роках здійснив кілька подорожей Підкарпаттям з метою обслідування пам'яток стародавньої архітектури.

В 1927 р. здобув докторат з філософії в УВУ зі спеціальності «Історія мистецтва», а згодом був удостоєний ступеня доцента Українського Високого Педагогічного інституту ім. М. Драгоманова в Празі, подавши до захисту працю «Архітектура в стародруках». В інституті читав курси з історії українського мистецтва, історії українського друкарства і граверства, української палеографії, історії новітнього українського мистецтва.

Взяв участь у кількох важливих наукових форумах: І з'їзді слов'янських географів та етнографів, IV Міжнародному з'їзді бібліотекарів і приятелів книги, Українському науковому з'їзді, засіданнях УІФТ та УТПК. У 1927 р. отримав стипендію для наукових досліджень від Міжнародного інституту інтелектуальної співпраці в Женеві. В 1930 р. разом із П. Ковжуном та Р. Лісовським створив Асоціацію незалежних українських митців (АНУМ) у Львові.

Своїми численними науковими працями (українською, чеською, німецькою, французькою мовами) та мистецькими творами В. Січинський поступово здобув європейське визнання. У 1936 р. був обраний членом німецького товариства Й. Гутенберга, а в наступному році увійшов до комісії чеського відділу міжнародної виставки в Парижі. Згодом, у січні 1940 р. став доцентом, а через два роки був обраний надзвичайним професором кафедри історії мистецтва УВУ в Празі. Одночасно займав посаду професора мистецької школи «Студію» у Празі та був доцентом УВШ і професором (з 1934 р.) УТПІ у Подєбрадах. Плідну діяльність ученого і митця перервала війна. У жовтні

1943 р. був заарештований гестапо і ув'язнений до березня 1944 р. Після закінчення Другої світової війни виїхав спочатку до Німеччини, де продовжував викладацьку діяльність як професор УВУ в Авгсбурзі. Від 1948 р. до кінця життя перебував у США.

Дійсний член НТШ з 1930 р. До складу Бібліографічної комісії обраний на засіданні 25 грудня 1933 р. Взяв участь в одному засіданні осередку: 13 жовтня 1934 р., перебуваючи у Львові, ознайомив членів Комісії з діяльністю Українського Товариства прихильників книги в Празі, а також зreferував свою працю «Історія українського граверства», підготовлену за сприяння Комісії для Інтелектуальної Співпраці при Лізі Націй у Парижі.

Вибр. пр.: Архитектура Крехівського монастиря по деревориту 1699 року : реферат, читаний на зібранні Гуртка діячів українського мистецтва у Львові. Львів : накл. автора, 1923. 24 с. Відб. з «ЛНВ», 1923, кн. 8/9; Гравюри українського першодруку : (до ювілею українського друкарства). [Львів, 1924]. 9 с. Відб. з «ЛНВ», Т. 83, кн. 6; Українська хата в околицях Львова : реферат читаний на зібранні Українського Наукового Товариства в Празі. Львів : накл. автора, 1924. 22 с.; Архитектура в стародруках. Львів : печатня ОО. Василян у Жовкві, 1925. [6], XXV с. рис., 20 с.; Дзвіниці і церкви Галицької України XVI–XIX ст. Львів : печатня ОО. Василян у Жовкві, 1925. XLIX с. рис., 49, [3] с.: табл. ; Конспект історії всесвітнього мистецтва. Ч. 1: До ренесанса. Прага : Сіяч, 1925. 264 с.; Каталог виставки знаків українських видавництв. Виставка Книжної Культури при Міжнародньому зїзді бібліотекарів і приятелів книги в Празі р. 1926 / склав *В. Січинський*. Прага : накл. Комітета по улаштуванню Українського Відділу Міжнародньої Виставки Книжної Культури. Технічне виконання Вид-ва „Сіяч”, 1926. 28, [1] с.; Архітектура старокнязівської доби (X-XIII ст.): (з 78 ілюстраціями). Прага : Український Громадський Видавничий Фонд, 1926. 50 с.; Бойківський тип дерев'яних церков на Карпатах : реферат читаний в історичній секції Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові. Львів : з друк. НТШ, 1927. 16, [16] с.: рис., карти; *В. С.* Видання з українського пластичного мистецтва за 10 років (1917–1927). *Бібліологічні вісті*.

1927. № 2. С. 115–130; Книжна графіка Павла Ковжуна. Бібліологічні вісті. 1927. № 4. С. 78–84; Література з українського пластичного мистецтва за 1926 рік. Книголюб. 1927. Кн. I. С. 25–32 ; кн. 2. С. 38–45; Конспект історії всесвітнього мистецтва. Ч. I : До Ренесанса. 2-ге, виправл. і допов. вид. Прага : Сіяч, 1928. 351 с.: іл.; Сутківська твердиня / написав В. Січинський; фотографії і обміри проф. Є. Січинського. Львів : друк. НТШ, 1929. 33 с.: іл. Відб. із ЗНТШ, т. 150; Етруський дім і гуцульський оседок. Прага, 1930. 15 с.; Нариси з історії українського граверства. *Нові шляхи*. 1930. Т. 7, чис. 5. С. 57–64 ; т. 9, чис. 11. С. 186–190 ; чис. 12. С. 305–311 ; 1932. Т. 13, чис. 1. С. 102–104 ; т. 14, чис. 4. С. 60–68 ; Архітектура міста Бардієва : з рисунками автора та інш[ими] ілюстраціями. Львів : з друк. НТШ, 1931. 40 с., іл. Відб. із ЗНТШ, т. 151; Мистецька література за роки 1929–1931 : [бібліогр. огляд]. *Мистецтво=L'Art*. 1932. Зош. II/III. С. 66–68; Вежа і дім Корнякта у Львові. Львів : друк. «Бібльос», 1933. 20 с.: іл.; Архітектура катедри св. Юра у Львові : з обмірами й фотографіями автора та іншими ілюстраціями. Львів : накл. Богословського Наукового Товариства, 1934. 95, [3], 31 с. іл.; Література з українського пластичного мистецтва за роки 1932–1934. *Наша культура*. 1935. Кн. 5. С. 284–295; М. Грушевський як бібліофіл і організатор бібліографічної праці : [реферат]. *Звіт Українського товариства прихильників книги в Празі за 1934 рік*. [Прага, 1935]. С. 24; Нові знаходи старих мап України XVII-XVIII ст. *Праці Географічної комісії*. Львів : накл. НТШ, 1935. Вип. 1. С. 119–128; Українські бібліофільські видання останніх 6-ти років : [реферат]. *Звіт Українського товариства прихильників книги в Празі за 1934 рік*. [Прага, 1935]. С. 20–21; Друкарські і видавничі знаки XVI-XX ст. Варшава : друк. НТШ, 1936. 21 с.: іл.; Замкова церква св. Миколая у Львові. Львів : друк. «Бібльос», 1936. 36 с.: іл.; Михайло Грушевський (1866-1934) : з реєстром розвідок і статей М. Грушевського з українського мистецтва. *Мистецтво=L'Art*. 1936. Зош. I. С. 9–11. Нариси з історії української промисловості. Львів, 1936. 112 с.; Видання мистецько-промислової школи в Кам'янці. *Українська книга*. 1937. Чис. I. С. 20–23; Історія українського граверства XVI-XVIII століття. Львів : накл. редакції

«Записок ЧСВВ», 1937. 72, 44 с. іл.; В справі Івана Федоровича. З приводу двох видань у Ленінграді і Львові. *Українська книга*. 1938. Чис. V. С. 96–102; Тарас Шевченко, 1814–1861. Львів : друк. НТШ, 1938. 38 с.: іл.; Чужинці про Україну. Вибір з описів подорожей по Україні та інших писань чужинців про Україну за десять століть. Львів : Червона Калина, 1938. 212 с.; Ярослав Стешенко : [некролог] / В. С-ий. *Наші дні*. 1942. Чис. 6. С. 14; Гравюри видань Фіоля. *Українська книга*. 1943. С. 20–22; Пам'ятки української архітектури. Філадельфія, 1952. 63 с.; Український тризуб і прапор. Вінніпег : вид. сп. «Тризуб», 1953. 71 с.; П. О. Богацький / В. С. Шевченко. Нью-Йорк, 1955. Річник 4. С. 40–41; Роксоляна. Джерела. Назва. Історія. Територія. Народ. Археологічні знахідки. Культура. Знакове письмо. Лондон Укр. вид. спілка, 1957. 66 с.; Чужинці про Україну. Вибір з описів подорожей по Україні та інших писань чужинців про Україну за десять століть. Вид. 5-те. Київ : Довіра, 1992. 225с.; Тризуб і прапор України. Львів : Місіонер, 1995. 59, [3] с.

Літ.: Баб'як П. З епістолярної спадщини Володимира Січинського. *Записки ЛНБ*. 1996. Вип. 5. С. 14–20; Баб'як П. Січинський Володимир Юхимович. *Українська журналістика в іменах* : матеріали до енциклопедичного словника. Львів, 2000. Вип. 7. С. 307–310; Баженов Л. В. Володимир Січинський (1894–1962 рр.). Життя, діяльність, творчість в ім'я України : монографія. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський нац. ун-т ім. Івана Огієнка, 2009. 236 с.; Баженов Л. В. Поділля в працях дослідників і краєзнавців ХІХ–ХХ ст.: Історіографія. Біобібліографія. Матеріали. Кам'янець-Подільський, 1993. С. 351–352; Володимир Січинський. Ювілейна книга української академічної гімназії у Львові. На сторіччя першого українського іспиту зрілості 1878–1978. Філадельфія ; Мюнхен, 1978. С. 251; Володимир Січинський та Україна. Київ : Абрис, 1996. 176 с.; Кейван І. Володимир Січинський: архітект, митець-графік, мистецтвознавець, дослідник. Торонто : Євшан зілля, 1957. 80 с.: іл.; Костюк С. П. Володимир Січинський – бібліограф літератури з питань українського мистецтва. *Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника*. Львів, 1998. Вип. 6. С. 54–59; Логвина В.

Володимир Січинський – історик, мистецтвознавець, архітектор : (до 110-річчя від дня народження). *II Міжнародний науковий конгрес українських істориків „Українська історична наука на сучасному етапі розвитку”*, Кам’янець-Подільський, 17-18 верес. 2003 р. : доп. та повідомл. Кам’янець-Подільський ; Київ ; Нью Йорк ; Острог, 2005. Т. 1. С. 313–318; Мушинка М. Володимир Січинський і русини-українці Східної Словаччини. Пряшів : Союз русинів-українців Словацької республіки, 1995. 120 с.; Ричка В. М. Унікальна антологія історичних свідчень про Україну. *Український історичний журнал*. 1991. №3. С. 146–147; Середа О. Архітектор української духовності: Володимир Січинський. Середа О. *У полоні арту: українська мистецька преса Галичини міжвоєнного двадцятиліття* : монографія. Львів, 2023. С. 285–286; Січинський Володимир Євфимович. *Історія української бібліотечної справи в іменах (кінець XIX ст. – 1941 р.)* : матеріали до біобібліографічного словника. Київ, 2017. С. 419–420.

Бібліогр.: Володимир Січинський : біобібліогр. покажч. / укл. С. П. Костюк. Львів, 1996. 120 с., іл.; Реєстр друкованих праць В. Січинського з мистецтва і культури 1918–1958. Кейван І. *Володимир Січинський: архітект, митець-графік, мистецтвознавець, дослідник*. Торонто : Євшан зілля, 1957. С. 39–64.

Стешенко Ярослав (1904–1939) – бібліотекар, книгознавець і бібліограф. Народився у Києві. Навчався у гімназії М. Науменка і Другій українській гімназії ім. Кирило-мефодіївського братства. Від 15 років почав працювати задля заробітку, тому вищу освіту здобув тільки в 1932 р., закінчивши Київський інститут народного господарства.

Сфера професійної діяльності Я. Стешенка була тісно пов'язана із книгою. В 1919 р. він працював робітником на книжковому складі «Дніпросоюзу». Скінчивши бібліотечні курси в Києві, з липня 1920 р. до середини 1922 р. був інструктором, а потім бібліотекарем-спеціалістом Всенародної бібліотеки України (ВБУ). З серпня 1922 р. по травень 1923 р. працював у книгарні Українського Червоного Хреста.

Від травня 1923 р. до лютого 1928 р. був старшим бібліографом, а згодом науковим співробітником Українського Наукового Інституту книгознавства (УНІК). Разом із М. Іванченком відіграв важливу роль у виданні друкованого органу УНІКу «Бібліологічні вісті», як секретар редакції часопису. Взяв участь у підготовці й проведенні Першої всеукраїнської виставки друку (1923), виставки з нагоди 350-річчя українського друку (1925), «Ілюстрації до творів М. В. Гоголя» та ін. Представляв УНІК на Першій нараді робітників книги у Харкові (листопад 1923 р.), на Першому бібліографічному з'їзді та Першій конференції наукових бібліотек у Києві, на Другому бібліографічному з'їзді в Москві.

У 1928–1929 роках – науковий співробітник Всенародної бібліотеки України. У квітні–листопаді 1931 р. відбув військову службу в Робітничо-селянській Червоній армії. Від лютого 1932 р. почав працювати в Українській книжковій палаті в Харкові: спочатку очолював сектор бібліографічної реєстрації, пізніше керував кабінетом українського дореволюційного друку. Був одним із організаторів Українського Бібліологічного Товариства у Києві, дійсним членом Російського Бібліографічного Товариства при Московському університеті, Товариства бібліофілів у Ленінграді, членом-кореспондентом Ленінградського товариства екслібристів.

У 1921 р. вперше зазнав арешту за звинуваченням у причетності до контрреволюційної організації, та незабаром звільнений за браком доказів. Це повторилося і в 1923 р. У 1929 р. знову був заарештований за належність до міфічної «Спілки визволення України». Згодом справу передали на розгляд так званої судової київської трійки з попереднім вироком – 10 років заслання. Але

прокурор ГПУ це рішення не затвердив, тому 1 березня 1930 р. Я. Стешенка звільнили з-під варти. У 1933 р. усе ж був засуджений: спочатку перебував на поселенні в Уральську в Казахстані, а в 1936 р. йому винесли повторний вирок – 5 років ув'язнення з засланням на Колиму. Суворий клімат, важка праця (лісозаготівля, видобуток золота) в концтаборі Бухта Нагаєва спричинили в березні 1939 р. передчасну смерть у віці 35 років. Реабілітований посмертно в 1966 р.

Автор праць книгознавчого характеру, досліджень про Георгія Нарбута, Сергія Маслова. Активно займався бібліографічною діяльністю. Підготував зокрема «Бібліографічний покажчик книг українською мовою, надрукованих на території колишньої Російської імперії протягом 1798–1916 років». Ця капітальна праця обсягом близько чотирьох тисяч назв зберігається нині в рукописному вигляді в Інституті літератури ім. Шевченка у Києві. Опрацьовував бібліографію книг і статей про українське мистецтво та бібліографію друку для дітей. Збирав бібліографію української бібліології за 1821–1921 роки, бібліографію українського друкарства, матеріали для біобібліографічного словника діячів української бібліології. З різних причин ці роботи не були видані.

До складу Бібліографічної комісії НТШ обраний 7 листопада 1923 р. Безпосередньої участі в засіданнях осередку не брав.

Вибр. пр.: До історії українського бібліологічного руху / подав Я. С. *Бібліологічні вісті*. 1923. № 3. С 44–46; Друковані твори Г. І. Нарбута. *Георгій Нарбут : посмертна виставка творів* : [каталог]. Київ : ДВУ, 1926. С 111–147; Реєстр праць С. І. Маслова. *Сергій Маслов, 1902–1927*. Київ, 1927. С. 35–49; Украинское библиологическое общество / Я. С. *Альманах библиофила*. Ленинград, 1929. С. 413–414; Систематичний каталог видань Всеукраїнської Академії наук, 1918–1929 / [склали М. М. Іванченко, Я. І. Стешенко]. Київ, 1930. 284, [2] с.; Засновник української бібліографії [М. Комаров]. *Літ. Україна*. 1964. 22 груд. (№ 98). С. 4; Листи Я. Стешенка до Степана Сірополка / публ., вступ. ст., комент. Т. Ківшар. *Київська старовина*.

1996. № 4-5. С. 82–92; Ярослав Стешенко. Епістолярний монолог / упоряд. Євген Пшеничний. Дрогобич : Коло, 2020. 440 с.: іл.

Літ.: Білокінь С. Видатний український бібліограф Ярослав Стешенко (1904–1939). *Наукові праці НБУВ*. 1999. Вип. 2. С. 107–130; Вальо М. Юрій Меженко – редактор „Бібліологічних вістей”. *Записки ЛНБ*. 2003. Вип. 11. С. 157–159; Кирієнко О. У тенетах спецслужб: єдиний онук Михайла Старицького, засновника українського театру, загинув на Колімі. *Хрещатик*. 2006. 19 квіт.; Кирієнко [Кирієнко] О. Листування Ярослава Стешенка як джерело до вивчення його життя та діяльності. *Матеріали III–IV наукових семінарів «Роль визначних особистостей – митців, діячів науки та культури в процесі формування національної самосвідомості наприкінці XIX – на початку XX ст.»*. Київ, 2011. С. 43–60; Ковальчук Г. Перші жертви боротьби на книжковому фронті: Сергій Єфремов, Павло Балицький, Ярослав Стешенко. *Альманах бібліофілів* / упоряд. Євген Пшеничний. Дрогобич : Коло, 2015. С. 129–149; Ковальчук Г. Співробітники УНІК – жертви політичних репресій. *Наукові праці НБУВ*. 1999. Вип. 2. С. 55–58; Ковальчук Г. І. Український науковий інститут книгознавства (1922–1936). Київ : Академперіодика, 2015. 688 с.; Комариця М. Стешенко Ярослав Іванович. *Українська журналістика в іменах* : матеріали до енциклопедичного словника. Львів, 2006. Вип. 13. С. 373–376; Набок С. Ярослав Стешенко: життєвий шлях і творчий доробок. *Історичний журнал*. 2008. № 2. С. 95–103; Пшеничний Є. Листи Ярослава Стешенка до Бориса Чистякова. *Альманах бібліофілів*. Кн. 2. Дрогобич : Коло, 2017. С. 275–321; Стешенко Ярослав Іванович. *Історія української бібліотечної справи в іменах (кінець XIX ст. – 1941 р.)* : матеріали до біобібліографічного словника. Київ, 2017. С. 439–440; Стрішенець Н. Ярослав Стешенко – бібліограф української книги. *Проблеми вдосконалення каталогів наукових бібліотек* : Матеріали Міжнар. наук. конф., Київ, 14–17 жовт. 1997 р. Київ, 1997. С. 133–134; Стрішенець Н. В. Ярослав Стешенко: «... Чекати на мене... божевільна і марна вигадка. *Наукові праці НБУВ*. 1999. Вип. 2. С. 95–106; Хорунжий Ю. Великий родовід. *Дзеркало тижня*. 2001. № 3. С. 11.

Стешко Федір (1877– після 1944) – музикознавець, педагог, культурно-громадський діяч, бібліограф. Народився в с. Кам'янка на Чернігівщині. Навчався у Софіївській духовній школі в Києві, закінчив Київську семінарію (1898), Київське військове училище (1901), Олександрівську військово-юридичну академію (1911), філософський факультет Карлового університету в Празі (1926).

Перебуваючи на військовій службі в гарнізоні у Владивостоці ініціював утворення в місті у 1917 р. Української громади. Брав активну участь у її національно-культурних заходах, очолював музичну секцію, був диригентом та хормейстером Громади. Належав до організаторів українського кооперативного руху, був членом шкільної комісії місцевої «Просвіти», входив від Українського блоку до міської думи Владивостока.

В роки громадянської війни із встановленням на Далекому Сході влади Колчака був призначений заступником військового прокурора Приамурського військового округу. Після поразки Білої гвардії емігрував до Праги, а звідти повернувся в Україну. Близько півроку, перебуваючи в Кам'янці-Подільському, долучився до створення у місті «Народної консерваторії», де викладав теорію музики. Змушений покинути Батьківщину, виїхав до Польщі і в 1920–1922 роках керував культурно-освітнім відділом Генерального штабу армії УНР у Тарнові. Згодом оселився у Празі, і від 1923 р. почав викладати музикознавство в Українському Високому Педагогічному Інституті ім. М. Драгоманова. Ставши професором, очолив кафедру історії музики. Після закриття Інституту в 1934 р. очолив музичний відділ Слов'янського Інституту, ініціював утворення при ньому Архіву слов'янської музики з українським відділом. Матеріали для формування й поповнення Архіву збирав у Галичині, Закарпатті, Болгарії, Югославії.

Брав участь у підготовці УЗЕ. У 1938–1939 роках був членом редколегії та активним дописувачем до львівського часопису «Українська музика».

До складу Бібліографічної комісії НТШ обраний на засіданні 25 грудня 1933 року, на пропозицію Ф. Колесси. Безпосередньої участі у роботі осередку не брав.

Вибр. пр.: Джерела до історії початкової доби церковного співу на Україні. [Прага, 1929]. 16 с. Відб. з «Праць Українського Високого Педагогічного Інституту ім. Михайла Драгоманова у Празі», т. I; Перші українські нотодруки. *Книголюб.* Прага, 1929. Кн. III/IV. С. 13–31; М. Драгоманів та Михайло Венюков. *Драгоманівський збірник.* Т. 1. Прага : Сіяч, 1930. С. 259–269; Ян Прач – один із перших збирачів та гармонізаторів українських народних мелодій. [Прага, 1932]. 20 с. Відб. з «Праць Українського Високого Педагогічного Інституту ім. Михайла Драгоманова у Празі», т. II; Український гурток у київській військовій школі (рр. 1899–1901): спомини учасника. *Календар-альманах «Дніпро» на переступний рік 1936.* Львів : накл. Українського Т-ва Допомоги Емігрантам з України у Львові, 1935. С. 121–125; Церковна музика на Підкарпатській Русі. Ужгород, 1936. 11 с. Відб. з Наукового Збірника Т-ва «Просвіта» в Ужгороді, 1936; З історії української музики XVIII стол. *Українська музика.* 1937. Чис. 2. С. 17–20 ; чис. 3. С. 29–31 ; чис. 4. С. 45–48 ; чис. 5/6. С. 68–71 ; 1938. Чис. 4. С. 57–62; З історії української музики XVII стол.: церковна музика в Галичині. *Українська музика.* 1937. Чис. 8. С. 101–105 ; 1938. Чис. 1. С. 2–5 ; чис. 2. С. 21–27; Микола Лисенко й українське громадянство : (два моменти: ювілей і похорон). *Українська музика.* 1937. Чис. 9/10. С. 149–156; Бортнянський та Чайковський : (до історії видання «Повної збірки церковно-музичних творів Д. Бортнянського»). *Українська музика.* 1938. Чис. 7/8. С. 133–136 ; чис. 9/10. С. 149–153 ; чис. 11/12. С. 181–192 ; Березовський і Моцарт (До історії української музики XVIII ст.). *Науковий збірник Українського університету в Празі.* Прага, 1942. Т. 3.

Літ.: Беднаржова Т. Федір Стешко – український вчений-педагог, музиколог-теоретик. Тернопіль; Прага : Горлиця, 2000. 255 с.; Медведик П. Стешко Федір. *Українська журналістика в іменах :* матеріали до енциклопедичного словника. Львів, 2000. Вип. 7. С. 322–323; Офіцерський

корпус армії УНР; Стешко Федір Михайлович. *Історія української бібліотечної справи в іменах (кінець XIX ст. – 1941 р.)* : матеріали до біобібліографічного словника. Київ, 2017. С. 440; Серeda О. Музиколог за покликом долі: Федір Стешко. Серeda О. *У полоні арту: українська мистецька преса Галичини міжвоєнного двадцятиліття* : монографія. Львів, 2023. С. 291.

Студинський Кирило (1868–1941) – філолог, педагог, організатор науки, культурно-громадський діяч. Народився в с. Кип'ячка на Тернопільщині. Навчався у Тернопільській гімназії та в Українській Академічній гімназії у Львові. У 1887–1889 роках був студентом Львівської духовної семінарії, згодом продовжив теологічні студії у Відні. В 1891–1893 роках вивчав славістику на філософському факультеті Віденського університету, де відвідував слов'янський семінар під керівництвом професора В. Ягича. В 1894 р. здобув докторат з філософії у Відні, після чого стажувався у Берлінському університеті у відомого славіста О. Брюкнера, а згодом поглиблював знання в університеті у Києві. Багато працював у бібліотеках і архівах, спілкувався з відомими вченими і студентською молоддю.

Повернувшись до Львова, вчителював у гімназії Франца Йосифа та в реальній школі. У 1897–1899 роках – доцент Ягеллонського університету в Кракові, де викладав українську мову й літературу. Від квітня 1900 р. до листопада 1918 р. перебував на посаді професора філософського факультету Львівського університету. Був одним із провідних членів Християнсько-суспільного Союзу з 1911 р. та співредактором його органу «Руслан».

Хоча не брав безпосередньої участі у визвольних змаганнях, але виявив свою громадянську позицію, відмовившись у 1919 р. скласти присягу на вірність Речі Посполитій. Тому поруч з іншими «небезпечними» політичними діячами був інтернований польською владою до таборів у Баранові та Домб'ю,

де перебував пів року.

У 1923–1932 роках очолював Наукове товариство ім. Шевченка. Завдяки його зусиллям поліпшився матеріальний стан Товариства, яке у післявоєнний період опинилось у фінансовій скруті. Також сприяв налагодженню контактів із західноєвропейськими науковими колами та співпраці з ученими УСРР. У складі делегацій брав участь у наукових заходах у Празі, Варшаві, Києві та Харкові. В 1924 р. був обраний позаштатним академіком ВУАН. З утворенням у 1925 р. Комісії Західної України став заступник її голови. На початку 30-х років співпраця з ВУАН фактично припинилася, а в 1933 р. К. Студинського разом з іншими західноукраїнськими вченими вилучили зі складу академіків. Тим часом у Галичині виник конфлікт навколо особи К. Студинського, котрому дорікали за несправедливі виступи проти Сергія Єфремова та співпрацю з радянською владою, а дехто підозрював у шпигунстві на користь СРСР.

Після встановлення радянської влади на західноукраїнських землях був поновлений у званні академіка. У 1939–1941 роках – декан філологічного факультету і проректор Львівського університету. В 1939 р. був головою Народних зборів Західної України, депутатом Верховної Ради УРСР першого скликання. Перший очільник Львівського відділу Інституту мовознавства (1940–1941). Користуючись своїм становищем, намагався рятувати співвітчизників від репресій. На початку Великої Вітчизняної війни насильно вивезений зі Львова, загинув за нез'ясованих обставин. Вочевидь ученого розстріляли в Києві на початку липня 1941 р. Це засвідчує телеграма з грифом «цілком таємно» з запитом на розстріл, заадресована наркомун державної безпеки СРСР В. Меркулову.

Від 1894 р. почав співпрацювати з НТШ, з 1899 р. – дійсний член Філологічної секції Товариства. Обирався секретарем Археографічної Комісії, секретарем Історично-філософічної секції, головою Філологічної секції. В березні 1903 р. увійшов до складу Президії НТШ. Був референтом музею і бібліотеки Товариства. В 1906–1909 роках – заступник голови НТШ, в 1923–1932 роках – його очільник.

До складу Бібліографічної комісії обраний на засіданні 7 листопада 1923 р. Був присутнім на п'яти засіданнях осередку. Висував кандидатури для обрання президії Комісії. На засіданні 6 листопада 1935 р. ініціював створення окремої підкомісії для підготовки бібліографії Т. Шевченка.

Входив до «Учительської громади», член Виділу «Просвіти», «Руської Бесіди», член, а в 1908–1911 роках – голова хорового Товариства «Львівський Боян». К. Студинський – автор більш як 500 праць із філології. Займався дослідженням давнього й нового українського письменства, вивчав взаємини діячів Західної й Наддніпрянської України, українсько-польські та українсько-чеські літературні зв'язки.

Вибр. пр.: Пересторога : літературно-історична студія доктора Кирила Студинського. *Правда*. 1894. Т. 23, вип. 68. С. 670–687; вип. 69. С. 725–734; «Адельфотес» граматика видана у Львові в р. 1591 : студія літературно-язикова д-ра Кирила Студинського. *ЗНТШ*. 1895. Т. 7. С. 1–40; Три панегірики XVII віку. *ЗНТШ*. 1896. Т. 12. С. 1–32; Думки і пісні Амврозия Метлинського / видав др. Кирило Студинський. Львів, 1897. 99 с.; 3 кореспонденції Дениса Зубрицького (1840–1853) / подав др. Кирило Студинський. *ЗНТШ*. 1901. Т. 43. С. 1–66; Кореспонденція Якова Головацького в літах 1850–1862. Львів, 1905. [161], 592 с. (Збірник Філологічної секції НТШ; т. 8/9); Кореспонденція Якова Головацького в літах 1835–1849. Львів, 1909. [138], 463 с. (Збірник Філологічної секції НТШ; т. 11/12); Генеза поетичних творів Маркіяна Шашкевича : студія. Львів, 1910. 88 с.; Полемічне письменство в р. 1608. *ЗНТШ*. Львів, 1911. Т. 104. С. 5–37; Львівська духовна семінарія в часах Маркіяна Шашкевича (1829–1843). Львів, 1916. [160], 416 с. (Збірник Філологічної секції НТШ; т. 17/18); 3 пожовклих листків : (замітки і студії). Львів : накладом автора, 1917. 108 с.; Матеріали до історії культурного життя в Галичині в 1795–1857 рр. : замітки й тексти / видав К. Студинський. Львів, 1920. [83], 431 с. (Українсько-руський архів; т. 13/14); Пропамятне письмо Наукового Товариства імени Шевченка у Львові з приводу заборони польською Кураторією Львівського Шкільного Округа національного імени українського

народу / за НТШ Кирило Студинський, Володимир Гнатюк. Львів: З друкарні Наук. Т-ва ім. Шевченка, 1923. 7 с.; Наукове товариство ім. Шевченка у Львові вчора і нині (1873–1923) / К. С. *Стара Україна*. 1924. Чис. 1. С. 16; Ілюстрований «Кобзар» Т. Шевченка з 1844 р. *Стара Україна*. 1925. Кн. 3/4. С. 52–59; З побуту на Радянській Україні. На маргінесі правописної конференції. Львів : наклад автора, 1927. 110 с.; До історії зв'язків Куліша з Галичиною в рр. 1869–70. *Україна*. 1927. Кн. 1/2. С. 76–93; Промова голови Наукового товариства імени Шевченка академіка Кирила Студинського на ювілеї Михайла Грушевського. *Ювілей Академіка М. С. Грушевського, 1866–1926*. Київ : Видання Ювілейного комітету, 1927. С. 10–11; До історії взаємин Галичини з Україною в рр. 1860–1873. *Україна*. 1928. Кн. 2. С. 6–40; Слідами Куліша. *ЗНТШ*. 1928. Т. 148. С. 240–306; Зв'язки Олександра Кониського з Галичиною в рр. 1862–1866. *ЗНТШ*. 1929. Т. 150. С. 271–338; Наукове товариство імені Шевченка у Львові (1873–1928 рр.). *ЗНТШ*. 1929. Т. 150. С. IX–XVIII; Галичина й Україна в листуванні, 1862–1884 рр. Харків ; Київ : Пролетар, 1931. VII, 606 с.; Галичани в гостині у Михайла Максимовича 1872 р. *ЗНТШ*. 1935. Т. 153. С. 209–233; Невідомі переклади Т. Шевченка німецькою мовою. *Сьогочасне й минуле*. 1939. № 3/4. С. 159–167; Василь Стефаник про свою творчість. *Література і мистецтво*. 1940. № 2. С. 36–38.

Літ.: Горак Р. Трагедія червневої ночі: подробиці зникнення Петра Франка та Кирила Студинського. *Літературна Україна*. 1993. 4 лют. С. 6; Гординський Я. Акад. Кирило Студинський як дослідник літератури XVI й XVII ст. Львів : з друк. НТШ, 1929. 84 с. Відб. із ЗНТШ, т. 99 Дорошенко В. Кирило Студинський. *Світ*. 1928. № 19. С. 19–20; Др. Кирило Студинський. *Хроніка Наукового товариства імени Шевченка*. Львів, 1900. Чис. 1. С. 72–73; Єдлінська У. Вчений великих заслуг і доброго серця : до 50-річчя смерті К. Студинського. *Вісник НТШ*. 1991. № 2. С. 8; Єдлінська У. Кирило Студинський – видавець листування Якова Головацького. *Шашкевичіана*. Нова серія. Львів ; Броди ; Вінніпег, 1996. С. 349–351; Єдлінська У. Кирило Студинський (1868–1941) : життєписно-бібліографічний нарис. Львів, 2006.

310 с. (Визначні діячі НТШ ; № 10); Єдлінська У. Суспільно-громадська та наукова діяльність академіка Кирила Студинського. *Наукове товариство імені Т. Шевченка і українське національне відродження*. Перша наукова сесія НТШ. Березень 1990 : доповіді, повідомлення, матеріали. Львів, 1992. С. 90–97; Зуляк І., Кліш А. Кирило Студинський – голова НТШ у 1923–1932 роках. *150 років на службі української науки та культури. Гуманітарні науки*. Львів : Дослідно-видавничий центр НТШ, 2023. С. 146–166; Кліш А. Кирило Студинський : життя та діяльність : монографія. Тернопіль, 2011. 220 с.; Кліш А. Публіцистична та редакторсько-видавнича діяльність Кирила Студинського. *Вісник Львівського університету. Серія: Книгознавство, бібліотекознавство та інформаційні технології*. Львів, 2007. Вип. 2. С. 230–238; Ільницька Л. Кирило Студинський – дослідник зв'язків «Руської Трійці» з Наддністрянщиною в ХІХ ст. *Бібліографічна комісія Наукового товариства імені Шевченка (1909-1939): напрями діяльності та постаті* : зб. наук. пр. Львів, 2010. С. 187–206; Когут С. Коли старі традиції зустрічаються з новою дійсністю: один епізод із діяльності Кирила Студинського. *Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника* : зб. наук. праць. Львів, 2025. Вип. 17 (33). С. 45–65; Листи Івана Зілінського до Кирила Студинського / публ. і передм. У. Єдлінської. *ЗНТШ*. 1995. Т. 229. С. 486–501; Листи Михайла Грушевського до Кирила Студинського (1894–1932 рр.) / упорядкув. і археографічна передмова Галини Сварник. Львів ; Нью-Йорк : Видавництво М. П. Коць, 1998. 268 с.; Проф. др. К. Студинський. *Наша культура*. 1935. № 3. С. 199; Сварник Г. Листи Ілька Борщака до Кирила Студинського. *ЗНТШ*. 1991. Т. 222. С. 375–391; Свенціцький І. Загальна характеристика наукової діяльності академіка Кирила Студинського. *ЗНТШ*. 1930. Т. 99 : Ювілейний збірник на пошану акад. Кирила Студинського. Ч. 1 : Праці філологічні. С. 1–9; Сенік Л. Кирило Студинський про етапи українського культурно-національного відродження. *Т. Шевченко і українська національна культура* : матеріали наукового симпозіума, Львів, 8–9 черв. 1989 р. Львів : Світ, 1990. С. 83–85; Тершаковець М. Акад. Студинський як

дослідник галицько-українського відродження. *ЗНТШ*. 1930. Т. 99 : Ювілейний збірник на пошану акад. Кирила Студинського. Ч. 1 : Праці філологічні. [8], 514 с.; У півстолітніх змаганнях : вибрані листи до Кирила Студинського (1891–1941) / упоряд.: О. В. Гайова, У. Я. Єдлінська, Г. І. Сварник. Київ : Наук. думка, 1993. 768 с.; Федорак Н. Кирило Студинський – дослідник ранньомодерної української літератури (за матеріалами «Записок НТШ»). *Вісник НТШ*. 2024. Чис. 70. С. 44–47.

Бібліогр.: Бібліографія. *Наукове товариство імені Шевченка і Тернопільщина (1873–1940). Філологічна секція : дійсні члени : бібліографічний покажчик* / укл. Л. Оленич. Тернопіль : Підручники і посібники, 2021. С. 442–467; Матеріали до бібліографії опублікованих праць Кирила Студинського і літератури про нього / підготував Мирослав Мороз. Єдлінська У. *Кирило Студинський (1868–1941) : життєписно-бібліографічний нарис*. Львів, 2006. С. 135–223.

Сумцов Микола (1854-1922) – фольклорист, етнограф і літературознавець, громадський діяч.

Походив з давнього козацького роду. Народився у Петербурзі, виріс у Харкові. Закінчив 2-гу чоловічу Харківську гімназію. Вищу освіту здобув, навчаючись на історично-філологічному факультеті Харківського університету. По завершенні студій у 1875 р. був залишений на кафедрі російської словесності для підготовки дисертації. В 1876 р. декілька місяців перебував на стажуванні в Німеччині. Захистивши магістерську дисертацію, в 1878 р. почав викладацьку діяльність. У 1885 р. здобув докторат, з 1888 р. став ординарним професором Харківського університету. Першим з викладачів цього вузу почав з 1906 р. читати лекції українською мовою.

Долучився до розбудови музейної справи Харківщини. У 1920 р. створив і очолив музей етнографії Слобідської України ім. Т. Г. Шевченка. Автор близько 800 наукових праць. Досліджував історію української літератури XVII

ст., зокрема творчість І. Вишенського, Л. Барановича, І. Галятовського, І. Гізеля, а також історію української літератури XVIII–XX ст., написавши низку праць про Т. Шевченка, Г. Сковороду, І. Котляревського, М. Старицького, П. Куліша, І. Франка, Б. Грінченка, О. Олеся та ін. Виявляв інтерес до історії російської і західноєвропейської літератури, студіював історію образотворчого мистецтва. Був першим біографом і бібліографом О. Потебні.

Дійсний член НТШ з 1908 р., ВУАН (з 1919 р.), член-кореспондент Петербурзької АН (з 1905 р.), член Чеської АН та низки слов'янських наукових товариств. До складу Бібліографічної комісії НТШ обраний на її першому організаційному засіданні 21 листопада 1909 р. Безпосередньої участі в роботі осередку не брав.

Вибр. пр.: Очерки истории южно-русских апокрифических сказаний и песен. Киев, 1888. 161 с.; Культурные переживания. Киев, 1890. 408 с.; Колдуны, ведьмы и упыри : [библиогр. указ.]. Харьков, 1891. 50 с.; Писанки. Киев : изд. «Киев. старины», 1891. 49 с.; Заговоры : (библиогр. указ.). Харьков, 1892. 16 с.; Список печатных сочинений А. А. Потебни и отзывов о них. *Памяти Александра Афанасьевича Потебни.* Харьков, 1892. С. 88–90; Современная малорусская этнография. Киев : изд. «Киев. старины», 1893. Ч. 1. 168 с.; ч. 2. 85 с.; К библиографии старинных малорусских религиозных сказаний. Харьков, 1896. 13 с.; Организация общественных и школьных библиотек. Харьков, 1896. 24 с.; Записка о цензуре книг на малорусском языке / под. ред. Н. Ф. Сумцова. Харьков, 1905. 15 с.; Из украинской старины. Харьков, 1905. 162 с.; Изучение кобзарства. Харьков, 1905. 29 с.; Історичні зразки українського літературного єднання. Київ, 1907. 8 с. Відб. з журн. «Україна», 1907, т. 3; Бібліографічний покажчик по декотрих галузях українського фольклору, як підручник, коли хто має працювати самостійно на ниві українознавства. *Малюнки з життя українського народного слова.* Харків, 1910. С. 130–144; Діячі українського фолклору. Харків, 1910. 37 с.; Діячі українського фольклору : [бібліографічний огляд]. *Малюнки з життя українського народного слова.* Харків, 1910. С. 93–129; Українські співці і

байкарі. Харків, 1910. 19 с.; Українські думи. Львів, 1914. 8 с. Відб. із ЗНТШ, т. 117/118; Хрестоматія по українській літературі для народніх вчителів, шкіл учительських та середніх і для самоосвіти. Ч. I / зложили М. Сумцов, М. Плевако при участі Д. Багалія. Харків : Союз, 1918. 152 с.; Слобожане : історико-етнографічна розвідка / [підгот. тексту й мовна ред. Леоніда Ушкалова]. Харків : Акта, 2002. 281 с.; Дослідження з етнографії та історії культури Слобідської України : вибрані праці / [упорядкув., підгот. тексту, передм. та приміт. М. М. Красикова]. Харків : АТОС, 2008. 557 с.

Літ.: Айзеншток І. Мик. Фед. Сумцов. *Червоний шлях*. 1923. № 1. С. 201–211; Багалій Д. Наукова спадщина акад. М. Ф. Сумцова. *Червоний шлях*. 1923. № 3. С. 162–171; Дорошенко Д., Білецький Л. Памяти академика Миколи Сумцова. Прага : Історично-Філологічне Товариство, 1925. 15 с.; Дорошенко Д. Академик Микола Сумцов. *Праці Українського Історично-Філологічного Товариства в Празі*. 1926. Т. I. С. 8–13; Драгоманов М. П. Наукові методи проф. Сумцова. *Житє і слово*. 1894. Кн. I. С. 152–153; Єрофеева Г. М. Бібліографічна діяльність М. Ф. Сумцова. *Перші Сумцовські читання* : тези наук. конф., присвяч. 75-річчю музею Слобід. України ім. Г. С. Сковороди, 17–18 квіт. 1995 р. Харків, 1995. С. 5–7; Мандебура О. Микола Сумцов і проблеми соціокультурної ідентичності : монографія. Київ : ІПіЕНД, 2011. 273 с.; Микола Федорович Сумцов (1854–1922 рр.) : [опис докум. матеріалів особистого фонду № 794. 1876–1921 рр. / підгот. І. О. Іваницька, О. Д. Катруха]. Київ : Наук. думка, 1965. 139 с.; Науковий збірник Харківської науково-дослідчої катедри історії України. [Зб.] І. Памяти акад. М. Сумцова / за ред Д. Багалія [та ін.]. Харків : Рух, 1924. 154 с.; Сумцов Николай Федорович : [автобиограф.]. *Историко-филологический факультет Харьковского университета за первые 100 лет его существования (1807–1905)*. Харьков, 1908. С. 104–112; Петров В. М. Ф. Сумцов як історик етнографії. *Записки Іст.-філол. відділу ВУАН*. Київ, 1926. Кн. 7/8. С. 7–15; Редин Е. К. Профессор Николай Федорович Сумцов : к тридцатилетн. годовщине его учено-пед. деятельности. Харьков, 1906. 32 с.; Сумцов Микола. *Хроніка НТШ*. 1909. Чис. 37. С. 22; Сумцов Микола

Федорович. *Історія української бібліотечної справи в іменах (кінець XIX ст. – 1941 р.)* : матеріали до біобібліографічного словника. Київ, 2017. С. 443–444; Сумцов Микола Федорович. Шудря Є. *Дослідники народного мистецтва* : біобібліографічні нариси / за ред. М. Селівачова. Київ: Ант, 2008. С. 13–16; Шаповал Л. До історії «малоруської» етнографії (за матеріалами М. І. Сумцова). *Матеріали до української етнології* : зб. наук. пр. Київ, 2010. Вип. 9. С. 24–30.

Бібліогр.: Реєстр наукових праць професора М. Ф. Сумцова. *Записки Іст.-філол. відділу ВУАН*. Київ, 1923. Кн. 2/3. С. 8–40; Микола Федорович Сумцов (1854–1992) : бібліогр. покажч. / уклад.: [Н. І. Полянська та ін]. Київ : Рідний край, 1999. 251 с.

Франко Іван (1856-1916) – письменник, учений, громадський діяч.

Народився в с. Нагуєвичі на Львівщині. Навчався в школі при монастирі ОО. Василіан у Дрогобичі, згодом – у Дрогобицькій гімназії, після закінчення якої у 1875 р. вступив на філософський факультет Львівського університету. У студентські роки активно займався громадсько-політичною діяльністю, був членом «Академічного гуртка». Згодом, захопившись соціалістичними ідеями, долучився до робітничого руху. Внаслідок цього двічі зазнав арешту, потрапив під нагляд поліції і був змушений припинити навчання в університеті. Завершити освіту зміг лише в 1901 р. у Чернівецькому університеті. У цей час написав свої перші твори й опублікував у журналі «Друг», до редакції якого входив. Спільно з М. Павликом започаткував часопис «Громадський друг», а після його заборони – «Дзвін» (згодом «Молот»). У 1881–1882 роках видавав і редагував часопис «Світ», а після його закриття співпрацював із львівськими часописами народовців «Зоря», «Діло», «Правда». Аби дістати кошти на власний часопис, двічі виїжджав до Києва, але фінансової підтримки від «Київської громади» не отримав. Наприкінці 1980-х років, позбавлений заробітку, був змушений співпрацювати з польськими й

австрійськими періодичними виданнями, зокрема «Kurjer Lwowski», «Die Zeit». У 1890 р. разом із М. Павликом видавав часопис «Народ», що став друкованим органом новоутвореної Української радикальної партії.

У 1893 р. здобув докторат у Віденському університеті й намагався отримати місце викладача української літератури у Львівському університеті, але не отримав допуску до викладання. Вдруге зробив спробу посісти кафедру української літератури в 1907 р., і знову безуспішно.

У 1894–1897 рр. видавав часопис «Життє і слово». В цей час тричі висувався до австрійського парламенту, але реакційні кола щоразу створювали прецеденти, що ставали на заваді його обранню.

В 1898 р. з ініціативи студентської молоді Львова відбулось святкування 25-річної літературної діяльності поета, до якого приурочили вихід ювілейного наукового збірника та бібліографічного покажчика його творів, який уклав М. Павлик.

Із започаткуванням у 1898 р. під егідою НТШ «Літературно-Наукового Вістника» став його редактором й доклав чимало сил і праці задля успіху журналу. У 1898–1905р. «ЛНВ» виходив під егідою НТШ, від 1905 – Українсько-руської Видавничої Спілки. Зредагував 150 книг, з-поміж них і свої праці. Видав з передмовами та примітками десятитомник творів В. Шекспіра в перекладах П. Куліша. У 1904 р. викладав історію української літератури на курсах, організованих НТШ для студентів із Наддніпрянщини.

У 1914 р. планувалося урочисте святкування 40-річного ювілею літературної діяльності І. Франка, але Перша світова війна перешкодила проведенню святкових заходів та своєчасному виданню ювілейного збірника (вийшов у 1916 р.) та бібліографічного покажчика, який готував В. Дорошенко (вийшов 1918 р. (перший випуск) та 1930 р. (другий випуск)).

Автор близько 6 тисяч творів. Поруч з художніми творами (вірші, поеми, поетичні збірки, повісті, оповідання), залишив вагомі напрацювання у царині літературознавства, мовознавства, фольклористики, етнографії, історії, філософії, економіки тощо. Написав ґрунтовну статтю «Южнорусская

література» для словника Брокгауза і Єфрона (1904).

Прийнятий до складу НТШ 1895 р. (у 1892 р. збори НТШ не підтримали його кандидатуру до вступу в Товариство) та поіменований дійсним членом Філологічної секції. Понад 20 років активно співпрацював із осередком, де реалізував себе як учений-гуманітарій, видавець та організатор української академічної науки. Член Президії НТШ, голова Філологічної секції, очільник Етнографічної комісії, заступник голови Археографічної і Статистичної комісій, секретар Язикової (Мовної) комісії. Долучився до обговорення статуту Товариства 1892 р. та реформування статутів 1898 і 1904 років. Активно співпрацював із «Записками НТШ», в яких його праці (статті, огляди, рецензії, бібліографічні нотатки) друкувалися в усіх розділах видання. Ініціював видання серії «Пам'ятки українсько-руської мови і літератури», брав участь в серіях «Українсько-руська Бібліотека». «Писання Федьковича» (в 4 т, 7 кн.). Був редактором окремих випусків «Етнографічного збірника», «Українсько-руського архіву», «Матеріалів до української етнології».

До складу Бібліографічної комісії НТШ обраний 30 квітня 1912 р. На засіданні осередку 6 травня 1912 р. підняв питання про необхідність доповнення бібліографічних покажчиків галицько-руської літератури, складених І. О. Левицьким. Цей виступ І. Франка викликав жваву дискусію, до якої долучились усі присутні. Зібравшись 5 травня 1917 р., члени Комісії, стоячи, вшанували пам'ять Франка.

Вибр. пр.: Огляд української літератури за 1880 рік. *Світ*. 1881. Чис. 2. С. 39–40; „Правда”, письмо наукове и літературне. Від 1867 до 1883 року : [бібліографічний покажчик змісту]. *Правда* : літ. збірник. В доповненє XIII рочника часописи „Правда” / уложений Володимиром Барвінським, докінчений Иваном Франком. У Львові : накл. і друк. Тов. ім. Шевченка, 1884. С. 273–315; Бібліографічний спис творів С. Руданського. *Зоря*. 1886. Чис. 6. С. 95–96; До бібліографії творів С. Руданського. *Зоря*. 1886. Чис. 7. С. 120; Причинок до галицько-руської бібліографії 1848–1849 р. *ЗНТШ*. 1898. Т. 22. С. 3–10; [Передмова]. *Покажчик змісту Літературно-Наукового Вістника*

томів I – XX (1898–1902) / зладив В. Доманицький. У Львові, 1903. С. III–XXXVII; Теорія і розвій історії літератури. *ЗНТШ*. 1909. Т. 89. С. 5–45; Бібліографічний реєстр руських (українських) друків, виданих польськими буквами, 1821–1859. *Азбучна війна в Галичині 1859 р. Нові матеріали* / подав і попередив І. Франко. Львів, 1912. С. IV–XIII. (Українсько-руський архів ; т. VIII); 3 лектури наших предків XI в. І. Збірник Святослава 1076 р. *Стара Україна*. 1924. Чис. XII. С. 179–183; Зібрання творів : у 50 т. Київ : Наук. думка, 1976–1986. Т. 1–50; Спис моїх праць, що відносяться до історії літератури і етнографії. *Зібрання творів* : у 50 т. Київ : Наук. думка, 1984. Т. 41. С. 66–73; Додаткові томи до Зібрання творів у п'ятдесяти томах. Київ : Наук. думка, 2008–2010. Т. 51–54; Товариство імени Шевченка. *Додаткові томи до Зібрання творів у п'ятдесяти томах*. Київ : Наук. думка, 2008. Т. 53. С. 270–273.

Літ.: Бурлака Г. Франко і Грушевський: спроба об'єктивної характеристики. *Спадщина. Літературне джерелознавство. Текстологія*. Київ, 2010. Т. 5. С. 27–66; Бутрин М. Бібліографічна Франкіана. *Іван Франко – письменник, мислитель, громадянин* : матеріали міжнар. наук. конф. (Львів, 25–27 верес. 1996 р.). Львів : Світ, 1998. С. 142–144; Вальо М. Неопублікована праця академіка М. Возняка про рукописну спадщину Івана Франка. З додатком статті: Возняк М. Рукописна спадщина Івана Франка. *Записки ЛНБ ім. В. Стефаника*. Львів, 2006. Вип. 14. С. 260–282; Вальо М. Універсум бібліографічної спадщини Івана Франка. *Записки Наукового товариства ім. Шевченка*. 2009. Т. 257 : Праці Філологічної секції. С. 94–133; Геращенко М. Бібліографія в житті та діяльності І. Я. Франка : (до 150-річчя від дня народження). *Наукові праці Національної бібліотеки імені В. І. Вернадського*. 2007. Вип. 19. С. 548–553; Гирич І. М. Грушевський і І. Франко: до історії взаємин. *Український історичний журнал*. 2006. № 5. С. 35–67; Гнатюк М. Іван Франко та Наукове товариство імені Шевченка. *150 років на службі української науки та культури. Гуманітарні науки*. Львів : Дослідно-видавничий центр НТШ, 2023. С. 98–124; Гординський Я. До літературно-наукової діяльності І. Франка в 1912–13 рр. *Україна*. 1930. Кн. 41. С. 154–172; Грицак Я. Пророк у

своїй вітчизні: Франко та його спільнота (1856–1886). Київ : Критика, 2006. 631 с.; Грушевський М. Промова з нагоди 25-літнього ювілею літературної діяльності Івана Франка. Грушевський М. Твори : в 50 т. Львів : Світ, 2005. Т. 2. С. 480–482; Гуменюк М. І. Я. Франко. *Українські бібліографи XIX–початку XX століття* : нариси про життя та діяльність. Харків : Ред.-вид. відділ Кн. пал. УРСР, 1969. С. 88–102; Гуменюк М. Іван Франко і українська бібліографія. *Радянське літературознавство*. 1967. № 3. С. 63–67; Демчук Н., Романюк О. Концепція енциклопедичної справи в інтерпретації Івана Франка: методологічні засади, принципи, етапи підготовки й видання довідників. *Вісник Львівського університету*. Серія: книгознавство, бібліотекознавство та інформаційні технології. 2008. Вип. 3. С. 289–301; Дорошенко В. Франко як бібліограф : (сторінки з історії української бібліографії). *Сучасність*. 1962. № 6. С. 21–24; Зайцева З. Академічні проєкти Івана Франка в Науковому товаристві ім. Т. Шевченка. *Іван Франко: «Я єсть пролог...»*: Матеріали Міжнародного наукового конгресу до 160-річчя від дня народження Івана Франка (Львів, 22–24 вересня 2016) : у 2 т. Львів, 2019. Т. 1. С. 395–411; Іван Франко. *Видавнича справа та редагування в Україні: постаті і джерела (XIX–перша третина XX ст.)* / за ред. Надії Зелінської. Львів, 2003. С. 86–95; Іван Франко. Бібліографічна спадщина : зб. вибр. праць і матеріалів / [упоряд., передм., коментарі та прим. М. А. Вальо ; наук. ред. М. Ф. Нечиталюк] ; НАН України, Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника. Львів, 2008. 730 с.; Колосовська О. Іван Франко – користувач та дослідник стародрукарської книги. *Іван Франко – письменник, мислитель, громадянин* : матеріали міжнар. наук. конф. (Львів, 25–27 верес. 1996 р.). Львів : Світ, 1998. С. 120–123; Корнейчик І. Бібліографічна діяльність І. Я. Франка. *Учені записки ХДБІ*. Харків, 1960. Вип. IV : Питання бібліотекознавства і бібліографії. С. 135–162; Корнейчик І. Бібліографія в науковій діяльності І. Франка. *Іван Франко. Статті і матеріали*. Львів, 1965. Зб. 12. С. 89–102; Мельник Я. Іван Франко як видавець апокрифів : (за матеріалами періодики). *Збірник праць НДЦП*. Львів, 2001. Вип. 9. С. 408–415; Привіт д-ру Івану Франку в 25-літній ювілей літературної його діяльності

складають українсько-руські письменники / переднє слово В. Гнатюка. Львів : накладом Громади, 1898. 244 с.; Пчелінцева М. Іван Франко про завдання бібліографії : (до питання про роль Франка у розвитку української бібліографії). *Іван Франко. Статті і матеріали*. Львів, 1960. Зб. 7. С. 461–483; Рибалка А. Іван Франко – користувач бібліотек. *Вісник Львівського університету*. Серія: книгознавство, бібліотекознавство та інформаційні технології. 2007. Вип. 2. С. 116–126; Рибчинська Н. Бібліографічна Франкіана В. Дорошенка. *Вісник Львівського університету*. Серія: мистецтвознавство. Львів, 2006. Вип. 6. С. 121–129; Рибчинська Н. До початків бібліографії Івана Франка: Михайло Павлик VS Володимир Дорошенко. *Записки ЛННБУ*. 2016. Вип. 8 (24). С. 72–85; Смогоржевська І. Бібліографічні зацікавлення Івана Франка. *Іван Франко: дух, наука, думка, воля* : матеріали Міжнародного наукового конгресу, присвяченого 150-річчю від дня народження Івана Франка (Львів, 27 верес. – 1 жовт. 2006 р.). Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2010. Т. 2. С. 1024–1029; Спогади про І. Франка / упоряд., вступ. ст., прим. М. І. Гнатюка. 2-ге вид., доп., перероб. Львів : Каменярь, 2011. 814 с.; Франко А. Іван Франко – редактор видавничої серії Наукового товариства ім. Т. Шевченка «Українсько-руська бібліотека». *Іван Франко – письменник, мислитель, громадянин* : матеріали міжнар. наук. конф. (Львів, 25–27 верес. 1996 р.). Львів : Світ, 1998. С. 578–585; Франко А. Іван Франко – як учений, видавець та організатор української академічної науки в НТШ. *«Я єсть пролог...»*: Матеріали Міжнародного наукового конгресу до 160-річчя від дня народження Івана Франка (Львів, 22–24 вересня 2016) : у 2 т. Львів, 2019. Т. 1. С. 350–394; Франко А., Франко О. До питання створення першої української енциклопедії (за матеріалами особистих архівів Ф. Вовка та І. Франка). *Народознавчі зошити*. Львів, 2010. № 1–2. С. 156–159; Щурат В. Промова на жалобному засіданні Наукового товариства ім. Шевченка, присвяченому пам'яті І. Франка. *Діло*. 1916. 31 трав.; Якимович Б. Іван Франко – видавець: книгознавчі та джерелознавчі аспекти. Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2006. 691 с.

Бібліогр.: Зарубіжне франкознавство : бібліогр. покажч. / упоряд. М. Мороз. Львів, 1997. 100 с.; Іван Франко : бібліографія творів, 1874–1964 / склав М. О. Мороз. Київ : Наук. думка, 1966. 446 с.; Іван Франко : бібліогр. покажч. / склав І. З. Бойко. Вид. 2-е, перероб. і допов. Київ : Вид-во АН УРСР, 1956. 288 с.; Іван Франко : бібліогр. покажч., 1956–1984 / упоряд. М. О. Мороз. Київ : Наук. думка, 1987. 521 с.; Іван Франко. 1856–1916 : бібліогр. покажч. / склав І. З. Бойко. Київ : Вид-во АН УРСР, 1954. 202 с.; Луцишин, О. Б., Мороз, М. О. Франкознавство (1988–2005) : бібліографічний покажчик видань творів Івана Франка та критичної літератури про нього / [наук. і літ. ред., авт. післямови: Є. К. Нахлік]; Інститут Івана Франка. Львів, 2025. 792, [2] с.; Луцишин О. Б. Франкознавство (2006) : бібліографічний покажчик видань творів Івана Франка та критичної літератури про нього / [відп. ред.: М. З. Легкий]; Інститут Івана Франка. Львів, 2025. 267, [3] с.; Матеріали до бібліографії критичної літератури про Івана Франка (1875–1938) / О. Мороз, М. Мороз. *Іван Франко. Статті і матеріали*. Львів, 1962. 36. 9. С. 191–318; Пачовський Т. І., Шуст Я. І. Праці М. С. Возняка про життя і творчість І. Франка : бібліогр. покажч. *Іван Франко. Статті і матеріали*. Львів, 1956. 36. 5. С. 407–422; Радянське франкознавство за двадцять років (1939–1959) : (матеріали до бібліографії) / О. Мороз, М. Мороз. *Іван Франко. Статті і матеріали*. Львів, 1960. 36. 8. С. 179–388; Спис творів Івана Франка за перше 25-літє его літературної діяльності, 1874–1898 / зладив М. Павлик. Львів : Виданє ювілейного комітета, 1898. 127 с.; Спис творів Івана Франка з додатком статей про нього і рецензій на його писаня / уложив В. Дорошенко. Львів : накладом НТШ, 1918. Вип. І. 80 с.; вип. 2. С. 81–184; Франкознавство у Львівському університеті : хронолог. покажч. літ. (1945–1981) / уклад.: М. Бутрин [та ін.]. Львів, 1984. 125 с.

Чайковський Микола (1887–1970) – математик, педагог, громадський діяч.

Народився у Бережанах на Тернопільщині в сім'ї письменника Андрія Чайковського. У 1905 р. закінчив з відзнакою місцеву гімназію. Будучи гімназистом, написав свою першу науково-популярну працю. Після закінчення гімназії навчався у Празі спочатку в Німецькій вищій технічній школі, а згодом у Карловому університеті. Продовжив студії на філософському факультеті Віденського та Львівського університетів. У Відні став членом українського студентського товариства «Січ», а згодом його головою.

У 1911 р. здобув докторат з філософії у Віденському університеті. Склавши кваліфікаційні іспити, викладав у середніх школах фізику й математику у Львові, Тернополі, Раві-Руській. Був директором приватних гімназій у Яворові, Калуші та Рогатині. В 1912–1913 рр. перебував у науковому відрядженні в Берліні як стипендіат Міністерства освіти.

Під час Першої світової війни відбував військову службу в якості ополченця при таборі військовополонених українців у Фрайштадті, співпрацюючи з Союзом Визволення України і Українською Культурною Радою.

Від лютого 1919 р. кілька місяців читав лекції з вищої математики у новоствореному університеті в Кам'янці-Подільському. У тому ж році як адміністратор Української республіканської капели під керуванням композитора і диригента Олександра Кошиця вирушив у дворічну концертну подорож по Європі, побувавши в Австрії, Чехословаччині, Швейцарії, Франції, Бельгії, Англії, Німеччині.

У 1922–1924 роках викладав вищу математику в Українському Таємному університеті у Львові. У травні 1923 р. взяв участь у роботі II Загального з'їзду українських інженерів і техніків у Львові, на якому виголосив доповідь «Завдання української наукової й технічної термінології».

У вересні 1929 р. виїхав до УСРР, отримавши запрошення на посаду професора математики в Інститут народної освіти в Одесі. Згодом став завучем

новоствореного Фізико-хімічно-математичного інституту, який готував викладачів вузів.

У березні 1933 р. був заарештований та засуджений до 10 років ув'язнення за сфабрикованою справою «Української Військової Організації». Покарання відбував у таборах Карелії та в Архангельській області. Після звільнення у 1943 р. працював на різних посадах у Томську, в 1944–1955 роках перебував на викладацькій роботі в Казахстані спочатку в Семипалатинську, згодом в Уральську. В 1945 р. отримав звання доцента. Після реабілітації в 1956 р. повернувся до Львова. Працював доцентом Львівського педагогічного інституту, з 1961 р. – доцентом, а відтак професором (отримав це вчене звання у 1962 р.) Львівського університету до виходу на пенсію в 1965 р.

Залишив наукові напрацювання в галузі теорії рівнянь, кінчних перерізів та конгруенцій. Підготував понад 50 статей для УРЕ. Автор методичного посібника з тригонометрії та двотомного курсу алгебри. Розробляв термінологію з математики й інших природничих наук. Опублікував низку праць науково-популярного характеру з історії науки і культури, фантастичне оповідання «За силу сонця».

Дійсний член Математично-природописно-лікарської секції НТШ з 1913 р. Публікувався у «Збірнику» секції, склав два бібліографічні покажчики його змісту. До складу Бібліографічної комісії обраний на засіданні 7 листопада 1923 р. Безпосередньої участі в засіданнях осередку не брав.

Вибр. пр.: Розвій чисельних систем в історії людської культури. *Січ* : альманах в пам'ять 40-их роковин основання товариства «Січ» у Відні (1868–1908) / зібрали і видали Зенон Кузеля і Микола Чайківський. У Львові, 1908. С. 67-95; На стрічу гостеві : (про комети). Львів : наклад. Руського Пед. Т-ва у Львові, 1910. 17 с.; Математика. Показчик для самоосвіти. *Молода Україна*. 1910. Чис. I. С. 21–22; чис. II. С. 63–68; Показчик до Збірника математично-природописно-лікарської секції Наукового Товариства імені Шевченка. Т. I–XIII. Роки 1898–1909 / зладив Микола Чайковський. Львів : з друк. НТШ, 1910. 78 с. Відб. зі Збірника матем.-природ.-лік. секції НТШ, 1910, т. 14; Проблема

літання. *ЛНВ*. 1910. Т. 52, кн. XI. С. 300-313 ; кн. XII. С. 481-503; Як чоловік зробив з ночі день? : (про освітлене). Львів : накл. т-ва «Просвіта», 1914. 70 с.; Словар чужих слів : 12000 слів чужого походження в українській мові / зібрали Зенон Кузеля і Микола Чайковський ; зредагував Зенон Кузеля. 2-ге вид. Нью-Йорк : вид-во «Голос Правди», 1918. VI, 366 с.; Як люди навчилися числити? Торонто : Робітнича Книгарська і Видавнича Спілка, 1918. 30 с.; Тригонометрія : для вищих клас середніх шкіл і для самоосвіти. Київ ; Відень : Дніпросоюз, 1921. 220 с.; Наші чергові літературно-книгарські завдання. *Книжка*. 1921. Чис. 3. С. 38-41; Завдання української наукової й технічної термінології : реферат на II загальному зїзді українських інженерів і техніків у Львові 26 травня 1923 р. *Нова Україна*. 1924. Чис. 1/3. С. 172-179 ; Систематичний Словник Української Математичної Термінології з поазбучним українсько-російсько-німецьким покажчиком. Ч. 1. Елементарна математика. Берлін : Вид-во Української молоді, 1924. 116 с.; Алгебра : повний курс середньої школи та для самоосвіти. Прага : Український Громадський Видавничий Фонд, 1925. Кн. 1. X, 452 с.; 1926. Кн. 2. XII, 300 с.; За силу сонця : фантастичне оповідання для молоді з недалекого майбутнього. Львів : накл. Укр. Пед. Т-ва, 1925. 192 с.; Діяльність математично-природописно-лікарської секції та її директора й редактора перших 25 томів „Збірника”, д-ра Володимира Левицького за 30 років, 1897–1927 : реферат на ювілейному засіданні матем.-природ.-лік. секції 3. квітня 1927 (поширений). Львів : з друк. НТШ, 1927. 18 с. Відб. зі Збірника матем.-природ.-лік. секції НТШ, 1927, т. 26; Покажчик до перших 25 томів «Збірника математично-природописно-лікарської секції Наукового Товариства імени Шевченка. Роки 1897–1926» / зладив Микола Чайковський. [Львів : з друк. НТШ, 1927]. 15 с. Відб. зі Збірника матем.-природ.-лік. секції НТШ, 1927, т. 26; Алкоголізм і школа. Рогатин : накл. «Союзу Протиалкогольних Гуртків Молоді», 1929. 17 с.; Чарка горілки – море сліз... : (про алькоголізм). Рогатин : накл. «Союзу Протиалкогольних Гуртків Молоді», 1929. 148 с.; Українська математична наукова бібліографія (1894–1929) / Одеська філія Науково-дослідного ін-ту

математики. Одеса, 1931. 48 с.; Чотирицифрові таблиці логаритмів і гоніометричних функцій: із додатком багатьох помішних таблиць із математики, фізики, хемії, астрономії й географії: для шкільного вжитку / Микола Чайковський, Володимир Кучер. 4-те вид. Харків; Одеса: Рад. школа, 1931. 96 с.; Квадратні рівняння: посібник для вчителів. Київ: Рад. школа, 1959. 192 с.; Російсько-український словник математичної термінології / М. Чайковський [та ін.]. Київ: Наук. думка, 1959. 162 с.; Лекції з вищої алгебри для студентів фізичного факультету. Львів, 1962. Ч. 1: Основи лінійної алгебри. 118 с.; 1963. Ч. 2: Комплексні числа і многочлени. 88 с.; Українська математична бібліографія (1917–1960) / редкол.: Й. З. Штокало (відп. ред.) [та ін.]; АН УРСР, Ін-т математики. Київ: Вид-во АН УРСР, 1963. 382 с.; Володимир Левицький: перший видатний західноукраїнський математик. *Тернопілля '95*: регіональний річник. Тернопіль, 1995. С. 120–122; [Спогад про Мирона Зарицького]. Возняк Григорій, Осадча Олена. *Мирон Зарицький: «Математика – гармонія логічний понять»*. Тернопіль: Підручники і посібники, 2019. С. 181–182; [Автобіографія]. Андрій Чайковський. *Спогади. Листи. Дослідження*: [в 3 т.] / [упорядкув. Б. З. Якимовича за участю З. Т. Грень, О. В. Седяра]. Львів, 2002. Т. 3. С. 13–88; Діяльність математично-природописно-лікарської секції та її директора й редактора перших 25 томів „Збірника”, д-ра Володимира Левицького, за 30 років, 1897–1927. Реферат на ювілейному засіданні мат.-пр.-лік. секції 3. квітня 1927. *Математично-природописно-лікарська секція Наукового товариства ім. Шевченка. Матеріали до історії 1893–1939*: збірник матеріалів та документів / за заг. ред. О. Петрука. Львів, 2023. С. 133–143.

Літ.: Возняк Г. М. Життя і діяльність М. А. Чайковського. *Математики – дійсні члени Наукового товариства імені Шевченка*. Тернопіль, 1994. С. 20–37; Возняк Г. М. Микола Чайковський – видатний український математик і громадський діяч. Тернопіль: Навч. книга – Богдан, 2007. 96 с.; Возняк Г. Микола Чайковський – це наша історія і сучасність. *Математики – дійсні члени Наукового товариства імені Шевченка*. Тернопіль: Підручники і посібники,

2006. С. 35–51; Вчений і громадянин: матеріали виїзного засідання секції математиків і математичного моделювання Державного Західного Наукового центру НАН України, присвяченого 30-річчю від смерті професора М. Чайковського / Держ. Захід. Наук. центр НАН України, Львів. нац. ун-т ім. І. Франка, Наук. ун-т «Львівська політехніка», Дрогоб. держ. пед. ун-т ім. І. Франка. Дрогобич, 2000. 36 с.; Завальнюк О., Конет І. Микола Чайковський – доцент Кам'янець-Подільського державного українського університету. *Матеріали наук. конф., присвяченої 125-річчю від дня народження видат. укр. вченого, математика Володимира Левицького*. Тернопіль, 1997. С. 11-13; Математично-природописно-лікарська секція Наукового товариства ім. Шевченка. Матеріали до історії 1893–1939 : збірник матеріалів та документів / за заг. ред. О. Петрука. Львів, 2023. 288 с.; Микола Чайковський. *Повернення із забуття: невідомі імена видатних фізиків, математиків, вихідців із Тернопільщини – дійсних членів НТШ* / Р. І. Августин, Ю. В. Буган, Ю. Г. Бачинський [та ін.]. Тернопіль, 1995. С. 67–73; Ониськів М. Чайковський, син Чайковського : нарис про поета математики у його листах *Тернопілля'97* : регіон. річник. Тернопіль, 1997. С. 146-153; Піддубняк О. Листи Миколи Чайковського до Антона Крушельницького. *Записки ЛНБ ім. В. Стефаника*. 2002. Вип. 9/10. С. 255-288; Пташник Б. Й. Життя для народу. *Аксіоми для нащадків: Українські імена у світовій науці* : зб. нарисів / упоряд. О. К. Романчук. Львів : Меморіал, 1992. С. 142–169; Пташник Б. Й. Професор Микола Чайковський : (до 120-річчя від дня народження). *Наукові записки Академії наук вищої школи України*. 2008. Т. 3. С. 95–100; Рибчинська Н. Бібліографія у науковій спадщині Миколи Чайковського (1887–1970). *Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника* : зб. наук. праць. Львів, 2025. Вип. 17 (33). С. 3–20; Чайковський Микола Андрійович. *Біографічний словник діячів у галузі математики* / О. І. Бородін, А. С. Бугай. Київ : Рад. школа, 1973. С. 510; Шендеровський В. Професор математики і творець термінології. *Нехай не гасне світ науки*. 2-ге вид. Київ : Смолоскип, 2004. С. 381–387; Ярема С. Микола Чайковський. *Ювілейна книга*

Української гімназії в Тернополі, 1898–1998: до сторіччя заснування. Тернопіль ; Львів, 1998. С. 458–459.

Бібліогр.: Бібліографія. *Наукове товариство імені Шевченка і Тернопільщина (1873–1940). Математично-природотисно-лікарська секція: дійсні члени:* бібліографічний покажчик / укл. Л. Оленич. Тернопіль: Підручники і посібники, 2024. С. 317–343.

Чепига Іван (1892–1953) – бібліограф, видавець, педагог, журналіст. Народився у с. Кобаки на Станіславщині. Закінчивши другу Коломийську гімназію, продовжив студії на славістичному відділенні філософського факультету Віденського університету.

Під час Першої світової війни перебував у Відні. В 1916 р. провадив культурно-освітню роботу в таборі для українських військовополонених і переселенців у Гмінді. Повернувшись до Галичини, оселився у Станіславові. Викладав у місцевій українській гімназії, був директором жіночого вчительського семінара, управителем і викладачем української торговельної школи товариства «Рідна школа».

З проголошенням ЗУНР працював адміністратором часопису «Станіславівський голос» (1918), був відповідальним редактором газети «Нове життя» (1919). У січні 1919 р. в складі делегації ЗУНР побував у Києві, де відбулося проголошення Акту Злуки. Під час польської окупації займався видавничою і редакторською діяльністю, брав активну участь у роботі «Пласту». Був засновником видавничої спілки «Дністер» і видавництва «Бистриця». Редагував критико-бібліографічний журнал «Книжка» (1921–1923) і часопис для молоді «Український пласт» (1922–1924). У 1920-х роках відкрив невелику книгарню з випозичальнею в Станіславові. В листопаді 1927 р. з його ініціативи у місті організовано книжкову виставку, де експонувались українські стародруки та новинки тогочасних українських видавництв. Добре знав і

популяризував мову есперанто. Один з ініціаторів видання Української Загальної Енциклопедії (1930–1935), співробітник редколегії УЗЕ.

За видавничу діяльність та політичну активність кілька разів потрапляв під слідство й арешт. У 1928 р. постав перед судом, безпідставно звинувачений польською владою у шпигунстві на користь СРСР, але його виправдали. З початком Другої світової війни у вересні 1939 р. був ув'язнений та інтернований до табору в Березі-Картузькій.

Після встановлення радянської влади працював викладачем української мови і літератури у Станіславському педінституті. В часи німецької окупації був відповідальним редактором газет «Самостійна Україна» (1941), «Українське слово» (згодом «Станіславівське слово»).

З поверненням радянської влади пішов у підпілля в ОУН. В Лисецькому районі Станіславщини була підпільна друкарня, де І. Чепига видавав листівки і редагував газету «Вісті з тижня». У березні–квітні 1945 р. очолював видавничий відділ Окружного осередку пропаганди ОУН Станіславщини. Заарештований в грудні 1945 р. і засуджений до розстрілу, який замінили на 20 років таборів суворого режиму. Відбував покарання в таборах Казахстану (Джезказган, Караганда, Спаськ). Помер у таборі для інвалідів у селищі Піщане в 1953 р. Реабілітований 12 лютого 1992 р.

Автор і перекладач популярних статей з царини видавничої справи і книготоргівлі, просвітництва, культури. Друкувався у календарях «Просвіти», «Віденському календарі українських воєнних емігрантів», в літературно-наукових збірниках «З великого часу», «На переломі». Опублікував під різними псевдонімами і криптонімами низку статей, рецензій, повідомлень у часописі «Книжка».

До складу Бібліографічної комісії НТШ прийнятий 7 листопада 1923 р. Безпосередньої участі в засіданнях осередку не брав.

Вибр. пр.: Народні бібліотеки : (теорія і практика). *Письмо з Просвіти*. 1914. Чис. 1. С. 14–18; чис. 2. С. 43–51; чис. 3. С. 79–87; чис. 5. С. 141–145; Воєнний ілюстрований календар для українських виселенців, жовнів і селян

на звичайний рік 1917 / зладив Іван Чепига. Гмінд : заходом „Українського Жіночого Кружка” в Гмінді, 1916. 112, [15] с.; Жовніри-українці у віденських шпиталях : [замітки]. *З великого часу* : воєнний літературно-науковий збірник. Львів : коштом Т-ва „Просвіта”, 1916. С. ; Українська літературна продукція на еміграції у Відні : (бібліографічний огляд від серпня 1914 до мая 1916). Відень : накладом Української Культурної Ради, 1916. 33 с.; Наші культурні задачі по війні. *Український ілюстрований календар Товариства «Просвіта» на звичайний рік 1917*. Львів, 1917. С. 207–211; Культурний рух на еміграції. *Український ілюстрований календар Товариства «Просвіта» на звичайний рік 1917*. Львів, 1917. С. 178–184; Огляд української літератури на еміграції : (від серпня 1914 до липня 1916 р.). *Український ілюстрований календар Товариства «Просвіта» на звичайний рік 1917*. Львів, 1917. С. 191–196; Книгарство. *Книжка*. 1921. Чис. 2. С. 1–3; Занепад культури / І. Зеленкевич. *Книжка*. 1922. Чис. 4/7. С. 56–58; Організація українських видавництв і книгарень : (проект і замітки) / І. Ч-а. *Книжка*. 1922. Чис. 1/3. С. 13–16; Видавничі відносини в 1923 р. (Трагедія української книжки). *Книжка*. 1923. Чис. 6/10. С. 73–78; Торговля українською книжкою під теперішню пору / І. Зеленкевич. *Книжка*. 1923. Чис. 6/10. С. 78–81; Український Науковий Інститут Книгознавства в Києві. *Книжка*. 1923. Чис. 6/10. С. 81–83; Фахова освіта книгаря. *Книжка*. 1921. Чис. 4/6. С. 71–74; Просвіта і п'янство. Львів : вид-во «Русалка», 1929. 16 с. Відб. з «Господарського Календаря» на 1930 р.; Станиславів – столиця ЗОУНР і УНР в р. 1918–1920. *Літопис Червоної Калини*. 1935. Чис. 10. С. 8–10.

Літ.: Мороз В. Редактор Іван Чепига. *Шлях Перемоги*. 2013. № 6. (13 лют.). С. 6–7; Морозюк В. Чепига Іван. Морозюк Володимир. Іменний часослов-2. Івано-Франківськ : Тіповіт, 2014. С. 59–61; Морозюк В. Старожитній подієплин. Івано-Франківськ : Тіповіт, 2013. С. 77–83; Рибчинська Н. «Книжка» (1921–1923): історико-книгознавчий аспект. *Записки Львівської наукової бібліотеки*. 2000. Вип. 7/8. С. 121–135; Романюк М. Чепига Іван Іванович. *Українська журналістика в іменах* : матеріали до енциклопедичного словника. Львів, 2005. Вип. 12. С. 460–462; Чепига В. «Горіли села, ішли

арешти...» : спогади репресованої. *Дзвін*. 2006. №4. С. 96–98; Чепига В. Спогад про Івана Чепигу його дочки Віри Іванівни Чепиги. Когут С. *Книжка (1921–1923). Вістник українського книжкового руху* : систематичний покажчик змісту. Львів, 2003. С. 94–95.

Шемлей Йосип (1897–1969) – мовознавець. Народився у с. Колиндяни на Тернопільщині. Навчався у Станиславівській чоловічій гімназії, яку закінчив у 1914р. Рік вчителював у рідному селі. Відбувши рік військової служби в австрійській армії, перейшов до Української Галицької Армії.

У 1925–1930 роках навчався у Львівському університеті. Лектор української мови у Львівському університеті (1929–1937). Продовжував працювати на кафедрі української мови в 1939–1941 роки.

Брав участь у роботі «Пласту». Друкувався у часописах «Дажбог», «Життя і Знання», «Рідна мова», «Літопис Червоної Калини», «Дзвони».

У 1940 р. працював над створенням польсько-українського словника у словниковому секторі відділу мови Львівської філії Інституту мовознавства. Досліджував історію української мови та діалектології, вивчав зокрема функціонування відприкметникових прислівників та генезу лемківських говірок. Цікавився етнографією.

Через хворобу був змушений повернутися в рідне село, де впродовж 1945–1968 років працював учителем німецької мови. Керував у Колиндянах драматичним гуртком.

До складу Бібліографічної комісії обраний 1 січня 1937 р. Взяв участь у трьох засіданнях осередку.

Вибр. пр.: «Начальное учение человеком» і Шевченків «Буквар». *Дажбог*. 1934. Чис. 3/4. С. 35–39; Недільні школи й Шевченків «Букварь Южно-Русский». *Життя і Знання*. 1934. Чис. 3. С. 67–68; Із правописних і мовних помилок. *Рідна мова*. 1933. Чис. 6. Стп. 207–208; Нове ё Соболєвського

чи Потебні? *Рідна мова*. 1933. Чис. 5. Стп. 175–180; Огоновський як філолог (В століття народження, 1833–1894). *Рідна мова*. 1933. Чис. 10. Стп. 329–332; Орудний однини жіночих іменників в українських говорах. *Рідна мова*. 1933. Чис. 3. Стп. 89–92; чис. 4. Стп. 129–132; Прислівник на -о, -е в українській мові: (у минулому й тепер). [Жовква]: друк. ОО. Василян, [1934]. 7 с. Відб. з часопису «Рідна мова», 1934; Про давні релігійні секти на Україні. *Життя і Знання*. 1934. Чис. 7/8. С. 232–234; Z badań nad gwarą łemkowską. *Lud Słowiański*. Kraków, 1934. Т. 3, zesz. 2. S. 161–178; Кирило Ставровецький про шляху та селянство. *Життя і Знання*. 1937. Чис. 117. С. 165–166; Охоронна сотня мосту на Дністрі в Заліщиках у травні 1919 р. : (спогад). *Літопис Червоної Калини*. 1937. Чис. 11. С. 21–22; [Рецензія]. *Дзвони*. 1937. Чис. 8/9. С. 360–366. Рец. на вид.: ЗНТШ. 1937. Т. 155. 370 с.; [Рецензія]. *ЗНТШ*. 1937. Т. 155. С. 314–315. Рец. на кн.: Сімович В. Хрестоматія з пам'ятників староукраїнської мови (старого й середнього періоду до кінця XVIII ст.). З додатком вибору зі староболгарських пам'яток зі словничком. Прага : Сіяч, 1932. 438, [56] с.; З XII Бригадою на Бережани і Перемишляни в 1919 р. : спогад. *Літопис Червоної Калини*. 1938. Чис. 3. С. 18–19; Про говоріві та старовинні слова в поезії : (як Антонич вивчав мову). *Життя і Знання*. 1938. Чис. 133. С. 295–297; Скоморохи. *Життя і Знання*. 1938. Чис. 130. С. 199–200; Про здрібнілі слова в українській мові. *Життя і Знання*. 1939. Чис. 142/143. С. 235–237.

Літ.: Н. О.[Осташ Надія?]. Шемлей Йосип. *Інститут українознавства імені Івана Крип'якевича Національної академії наук України. Наукова діяльність. Структура. Працівники* / [редкол.: Я. Д. Ісаєвич (відп. ред.) та ін.]. Львів, 2001. С. 326–327.

Щурат Василь (1871–1948) – український літературознавець, педагог, поет і перекладач.

Народився в с. Вислобоки на Львівщині. Навчався в Академічній гімназії у Львові, згодом студіював слов'янську філологію у Львівському та Віденському університетах. У студентські роки входив до українських молодіжних товариств «Громада» й «Січ».

У 1896 р. одержав ступінь доктора філософії. У 1896–1898 рр. редагував газету «Буковина» в Чернівцях. З 1898 р. вчителював у державних гімназіях Перемишля, Бродів, а від 1907 р. – у Львові. Був редактором львівських журналів «Молода муза», «Світ», газети «Неділя». Надрукував у газеті «Діло» низку публіцистичних статей на політичні теми.

Від 1914 р. – дійсний членом Філологічної секції Наукового товариства ім. Шевченка. В 1915–1923 рр. очолював НТШ. Через відмову присягти на вірність польській державі 1921 р. його позбавили права обіймати державні посади і навіть заарештували, та через кілька місяців звільнили. Понад 10 років працював директором приватної жіночої гімназії василіанок у Львові. Брав активну участь у створенні Українського таємного університету у Львові, в якому викладав українську мову та літературу і став його першим ректором.

У 1929 р. був обраний дійсним членом ВУАН, але 1930 р., на знак протесту проти «процесу „Спілки визволення України“», відмовився від цього звання. В 1939 р. був поновлений у членстві в АН УРСР, обраний професором Львівського університету, в 1940 р. призначений завідувачем групи шевченкознавства Інституту української літератури у Львові. В 1944–1948 роках працював на посаді директора Львівської бібліотеки АН УРСР.

Автор низки поетичних збірок. Здійнив повний переклад «Пісні про Роланда» українською мовою (1895), віршований переклад «Слова о полку Ігоревім» (1907). Переклав українською мовою окремі оди Горація, твори німецьких і польських поетів, Опублікував понад 200 розвідок і монографій з літературознавства, передовсім з історії давнього українського письменства. Досліджував творчість М. Шашкевича, І. Котляревського, Т. Шевченка

П. Куліша, Ю. Федьковича, І. Франка, В. Самійленка. Залишив напрацювання у галузі історії філософії та церкви.

До складу Бібліографічної комісії обраний на її першому організаційному засіданні. Взяв участь у дев'яти засіданнях осередку.

Вибр. пр.: *Lux in tenebris*. Львів : з друк. Ставропігійського ін-ту, 1895. 66 с.; *Мої листи*. Львів : вид-во М. Заячківського. 1898. 76 с.; *Українські джерела до історії філософії*. Історичний філософічний начерк. Львів : накл. Мих. Петрицького. 1908. 32 с.; *З життя і творчості Тараса Шевченка*. Львів : накл. автора, 1914. 68 с.; *Христос Пасхон : Львівські віршовані діяльогі з 1630 р.* Львів : накл. автора, 1914. 42 с.; *Жовнярські пісні Осипа Юрія Федьковича, поручника у війні з Італією 1859 р. / тексти вибрав Василь Щурат ; мелодії приспособив і доповнив Філярет Колесса*. Відень : накл. Загально-Української Культурної Ради, 1915. 19 с.; *В суздальській тюрмі: [поема про митрополита Андрея Шептицького]*. Львів : накл. Комітету дівочої Гімназії С.С. Василянко, 1916. 7 с. ; *Шевченко і Поляки : основи взаємних зв'язків*. Львів : з друк. НТШ, 1917. 131 с. Відбиток із ЗНТШ, Т. 119/120; *Ossolineum*. З нагоди 100-тих роковин засновання. *Світ*. 1917. Чис. 1. С. 5–7; *В. Копітар і єп[ископ] Ів. Снігурський : до історії видання „Glagolita Clozianus”*. Львів : з друк. НТШ, 1918. 38 с. Відб. із ЗНТШ, Т. 125; *Пісня про Роланда : старофранцузький епос / в перекладі з передмовою й поясненнями Василя Щурата*. 2-ге обновлене видання. Львів : накл. Видавничої Спільки „Всесвіт”, 1918. XIII, 124 с.; *Щурат В., Барвінський Б. Регулярні для видавництва Наукового Товариства імені Шевченка прийнятий на засіданню Виділу дня 18. цвітня 1918 р. [Львів, 1918]. [3] с.*; *Слово про похід Ігоря Святославича : поема XII в. / переклад і „Вступні замітки до Слова про похід Ігоря Святославича” Василя Щурата*. Друге видання. Київ: Книгарня Видавничого Товариства „Вернигора”; Львів: Вид-во „Українська Книжка”, [1918] . 44 с.; *Віденське „Общество св. Кирила і Методія”*. Львів : з друк. НТШ, 1919. 26 с. Відб. із ЗНТШ, Т. 128; *На досвітку нової доби : Статті й замітки до історії відродження Гал[ицької] України*. Львів : накл. книгарні НТШ, 1919. 179 с.; *Філософічна*

основа творчості Куліша : в 25-літте смерті письменника. Львів : накл. автора, 1922. 132 с.; Котляревський Іван. Віргілієва Енеїда / текст із першого повного видання для шкільного ужитку приготував В. Щурат. У Львові : накладом Книгарні НТШ, 1924. 184 с.; Листи митрополита М. Левицького до єпископа Ів. Снігурського й офіційні документи їх спільної діяльності (1813–1847) / зібрав Василь Щурат. У Львові : накл. НТШ, 1924. XVI, 231 с. (Український Архив / видає Історично-філософська секція Наукового Товариства імені Шевченка ; т. XII); Довкола намогильного каменя Івана Федорова. Жовква : накл. Вид-ва ЧСВВ, 1925. 11 с. Відб. із Записок ЧСВВ, 1924, т. 1, вип. 1; Франків „Іван Вишенський”. Львів : з друк. НТШ, 1925. XIX с.; Шевченкова поема надії: „У Бога за дверми лежала сокира”. Львів : накл. автора, 1925. 22 с.; Початки слави української народної пісні в Галичині. Львів : накл. Т-ва „Просвіта”, 1927. 16 с.; В обороні Потіївської Унії. Письмо о. Петра Камінського Ч.С.В.В., авдітора гр.-кат. митрополії 1685 р. Львів : накл. „Власної допомоги” у Львові, 1929. VIII, [2], 119 с.; Памятка по речникови покривджених : (Короленко про в’язнення Митрополита Шептицького). Львів : друк. Ставропиг. Ін-ту, 1929. 15 с.; Історичні пісні. Львів : Видавець Іван Тиктор, 1937. 126 с.; Перші голоси про «Русалку Дністрову». *Життя і Знання*. 1937. Чис. 123. С. 341; Шевченкові «Поминки». *Сьогочасне й минуле*. 1939. № III/IV. С. 95–103; Вибрані праці з історії літератури / упоряд. С. В. Щурата. Київ: Вид-во АН УРСР, 1963. 434 с.; Др. Іван Франко. *Франкознавчі студії*. Дрогобич, 2001. Вип. 1. С. 173–180; Василь Щурат: листи, статті, спогади / упоряд. Л. Козак. Львів, 2013. 210 с., [8] арк. іл.; Франкіяна Василя Щурата: листи, статті, спогади / упоряд. Л. Козак; ред. Я. Мельник. Львів, 2013. 212 с.;

Літ.: Білоцерківський Л. Наші ювілеї. І. Др. Василь Щурат (3 нагоди 50-ліття уродин і 30-ліття письменницької діяльності). *Письмо з Просвіти*. Чис. 1/2. С. 11; Вальо М. Степан Щурат – дослідник творчості Василя Щурата. *Записки ЛНБ*. 1993. Вип. 2. С. 104–111; Гнатюк М. І. Іван Франко у літературно-естетичній концепції Василя Щурата. *Записки ЛНБ*. 1993. Вип. 2. С. 79–86; Грайцер Н. Листи Павла Зайцева до Василя Щурата. *Записки ЛНБ*.

Львів, 1998. Вип. 6. С. 157–185; Дисак Ф. В. Щурат – редактор і публіцист газети «Неділя» (1911–1912). *Теоретичні та організаційні проблеми формування репертуару української книги та періодики* : доп. та повідомл. Міжнар. наук. конф., 25-26 серп. 1995 р. Львів, 1996. С. 436–441; Домбровський Ю. О. Василь Щурат – перекладач. *Записки ЛНБ*. 1993. Вип. 2. С. 95–101; Ільницький М. М. Між І. Франком і «Молодою Музою» (поетична творчість Василя Щурата). *Записки ЛНБ*. 1993. Вип. 2. С. 68–79; Кирчів Р. Ф. Літературознавча спадщина Василя Щурата. *Записки ЛНБ*. 1993. Вип. 2. С. 86–95; Козак Л. Василь Щурат і Український таємний університет. *Записки ЛННБУ*. Львів, 2012. Вип. 4 (20). С. 371–380; Козак Л. Василь Щурат та Іван Франко: з історії особистих і творчих взаємин. *Українське літературознавство*. Львів, 2011. Вип. 74. С. 199–209; Кривенко М. Бібліофільсько-меценатська діяльність Василя Щурата (На основі науково-довідкового апарату відділу рукописів Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника). *Записки ЛННБУ*. Львів, 2018. Вип. 10 (26). С. 370–400; Крушельницький А. Поет-містик: Погляд на поетичну творчість Василя Щурата: (критичний нарис). Львів: Нові шляхи, [1931]. 33 с.; Лащик Н. М., Баланюк В. С. Шевченкіана в літературно-критичному доробку Василя Щурата. *Літературознавство. Фольклористика. Культурологія*. Черкаси, 2019. Вип. 29/31. С. 140–155; Мороз М. Василь Щурат: (До 100-річчя від дня народження). *Народна творчість та етнографія*. 1971. № 5. С. 81–85; Струтинський М. Др. Василь Щурат : (з нагоди трийцятиліття літературної діяльності). *Життя і Мистецтво*. 1920. Чис. 3. С. 98–101; Тимочко М. Матеріали до історії української журналістики в архіві Василя Щурата. *Українська періодика: історія і сучасність*: доп. та повідомл. Десятої Всеукр. наук.-теорет. конф., Львів, 31 жовт. – 1 листоп. 2008 р. Львів, 2008. С. 101–108; Щурат Василь Григорович. *Історія української бібліотечної справи в іменах (кінець XIX ст. – 1941 р.)* : матеріали до біобібліографічного словника. Київ, 2017. С. 509–510; Щурат С. Слово про батька: спогади. *Жовтень*. 1988. № 4. С. 117–120; Щурат-Глуха В. Щурат Василь Григорович. *Українська*

журналістика в іменах : матеріали до енциклопедичного словника. Львів, 1996. Вип. III. С. 327–329.

Бібліогр.: Бібліографія. *Наукове товариство імені Шевченка і Тернопільщина (1873–1940). Філологічна секція : дійсні члени : бібліографічний покажчик* / укл. Л. Оленич. Тернопіль : Підручники і посібники, 2021. С. 470–518; Бутрин М. Л. Василь Щурат в бібліографії. *Записки ЛНБ*. 1993. Вип. 2. С. 102–104; *Мороз М.* Бібліографічний покажчик наукових, публіцистичних і літературних праць В. Щурата. Найважливіша література про В. Щурата / склав М. О. Мороз. Щурат В. Г. *Вибрані праці з історії літератури*. Київ : Видавництво АН УРСР. 1963. С. 391–431.

Використана література

1. Антоник О. Часопис „Українська книга” (1937-1943) як книгознавче та бібліографічне джерело. *Теоретичні та організаційні проблеми формування репертуару української книги та періодики*: доп. та повідомл. Міжнар. наук. конф., 25-26 серп. 1995 р. Львів, 1996. С. 159–167.
2. Биковський Л. Українські бібліографічні організації. *Записки Української Академічної Громади при Українській Господарській Академії в Ч.С.Р.* Подєбради, 1924. Т. 2. С. 97–103.
3. Бібліографічна комісія Наукового товариства імені Шевченка у Львові (1909–1939): напрями діяльності та постаті : зб. наук. пр. / НАН України, Львів. нац. наук. б-ка України ім. В. Стефаника ; [упорядкув. і загальна ред. текстів Л. І. Ільницької ; відп. ред. М. М. Романюк]. Львів, 2010. 498 с.
4. Бібліографія Записок Наукового товариства імені Шевченка. Томи І–ССХL. 1892–2000 / уклад. В. Майхер ; ред. О. Купчинський. Львів, 2003. 742 с.
5. Бутрин М. «Матеріали до української бібліографії» в бібліографічній діяльності НТШ. *Поліграфія і видавнича справа*. Львів, 1997. Вип. 32. С. 185–188.
6. Бутрин М. Роль НТШ у розвитку української бібліографії. *Т. Шевченко і українська національна культура* : матеріали наук. симпозіуму. Львів : Світ, 1990. С. 140–141.

7. Вальо М. Академік М. С. Возняк і книга. *Формування і використання бібліотечних фондів* : зб. наук. праць / ЛНБ ім. В. Стефаника. Київ, 1984. С. 98–113.
8. Вальо М. Журналістська і видавнича діяльність Івана Калиновича. *Збірник праць Науково-дослідного центру періодики*. Львів, 2003. Вип. 11. С. 780–791.
9. Вальо М. Іван Калинович: життя і діяльність. *Записки Наукового товариства ім. Шевченка*. Львів, 2003. Т. CCXLVI. С. 509–522.
10. Винар Л. Іван Крип'якевич як бібліограф. *Іван Крип'якевич у родинній традиції, науці, суспільстві*. Львів, 2001. С. 890 – 895.
11. Винар Л. Михайло Грушевський і Наукове Товариство ім. Тараса Шевченка 1892– 1930. Мюнхен : Дніпрова хвиля, 1970. 112 с.
12. Возняк Г. М. Математики – дійсні члени Наукового товариства імені Шевченка / Тернопільський осередок НТШ. Тернопіль : Підручники і посібники, 2006. 128 с.
13. Геращенко М. Бібліографія в житті та діяльності І. Я. Франка : (до 150-річчя від дня народження). *Наукові праці Національної бібліотеки імені В. І. Вернадського*. Київ, 2007. Вип. 19. С. 548–553.
14. Глушко М. Філарет Колесса і Наукове товариство імені Шевченка у Львові. Львів, 2023. 224 с., іл.
15. Гнатюк В. Наукове товариство ім. Шевченка. З нагоди 50-ліття його заснування (1873 – 1923). Львів : Накл. НТШ, 1923. 15 с.

- 16.Головата Л. „Стара Україна”: бібліологічний аспект. *Бібліотека Наукового товариства ім. Шевченка: книги і люди* : матеріали круглого столу. Львів, 1996. С. 119–123.
- 17.Грузов М., Шудря М. „Українська книга” : анотований покажчик змісту часопису. Київ, 1998. 58 с.
- 18.Гуменюк М. Бібліографічна діяльність І. Калиновича. Гуменюк М. *Біля джерел української радянської бібліографії*. Київ : Наук. думка, 1991. С. 66–74.
- 19.Гуменюк М. П. Біля джерел української радянської бібліографії / АН УРСР, Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника. Київ : Наук. думка, 1991. 152 с.
- 20.Гуменюк М. Бібліографічні товариства на Україні. *Науково-інформаційний бюлетень Архівного управління УРСР*. 1965. № 2. С. 44–49.
- 21.Гуменюк М. Українські бібліографи XIX – початку XX століття : нариси про життя та діяльність. Харків : Ред.-вид. відділ Книжкової палати УРСР, 1969. 183 с.
- 22.Данко О. Володимир Дорошенко – праця для книжної культури. *125 років Київської української академічної традиції, 1861–1986* : збірник. Нью-Йорк, 1993. С. 419-442.
- 23.Дорошенко В. Іван Калинович : [некролог]. *Бібліологічні вісті*. 1927. № 4.С. 99–104.

- 24.Дорошенко В. Огнище української науки Наукове товариство імені Т. Шевченка. З нагоди 75-річчя його заснування / «Слово про автора» Миколи Чубатого, Павла Зайцева, с. 8–13. Нью Йорк ; Філядельфія, 1951. 116 с.
- 25.Дорошенко В. Пам'яті українських бібліографів. *Науковий збірник УВАН*. Нью-Йорк, 1953. Т. II. С. 175–184.
- 26.Дорошенко Д., Білецький Л. Памяти академика Миколи Сумцова. Прага : Історично-Філологічне Товариство, 1925. 15 с.
- 27.Євген-Юлій Пеленський : життєписно-бібліографічний нарис / Наукове товариство імені Т. Шевченка у Львові ; редкол.: Ярослав Падох, Анатоль Курдидик, Роман Микитович. Львів, 1994. 113, [2] с.: іл., портр. (Визначні діячі НТШ ; № 4).
- 28.Єдлінська У. Кирило Студинський : життєписно-бібліографічний нарис / Наукове товариство імені Т. Шевченка у Львові. Львів, 2006. 309 с.
- 29.Іван Калинович (1884–1927) : бібліогр. покажч. / укладач Тетяна Кульчицька; ЛННБУ ім. В. Стефаника. Львів, 2014. 67 с.
- 30.Іван Омелянович Левицький : зб. наук. пр. / упоряд. та заг. ред. текстів І. Ільницької ; НАН України, Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника. Львів, 2002. 204 с.
- 31.Іван Франко. Бібліографічна спадщина : зб. вибр. пр. і матеріалів / [упоряд., передм., коментарі та прим. М. А. Вальо ; наук. ред.

М. Ф. Нечиталюка] ; НАН України, Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника. Львів, 2008. 730 с.

- 32.Ільницька Л. М. Грушевський і становлення українознавчої бібліографії в Науковому товаристві ім. Шевченка у Львові. *Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника*. Львів, 1998. Вип. 6. С. 47–53.
- 33.Ільницька Л. Національна бібліографія в Україні: теоретичні і практичні аспекти. *125 років Наукового товариства імені Шевченка* : зб. наук. праць і матеріалів, присв. ювілею Т-ва. Львів, 2001. С. 210–215.
- 34.Ільницька Л. Україніка НТШ як джерело національної бібліографії. *Бібліотека Наукового товариства ім. Шевченка: книги і люди* : матеріали круглого столу. Львів, 1996. С. 67–77.
- 35.Ільницька Л. Українознавча бібліографія в Науковому товаристві ім. Шевченка у Львові (1885-1939): друковані й архівні матеріали. *Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника*. Львів, 1994. Вип. 4. С. 165–183.
- 36.Інвентарний опис особистого архіву Івана Калиновича / ЛНБ ім. В. Стефаника, Відділ рукописів; наук. ред.: О. Дзьобан, Я. Сенік. Львів, 1998. 212 с.
- 37.Колосовська О. Богдан Дідицький – бібліотекар Народного Дому у Львові (1884–1901). *Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника*. Львів, 2004. Вип. 12. С. 218–232.
- 38.Корнейчик І. Історія української бібліографії. Дожовтневий період : [нарис]. Харків : Редакційно-видавничий відділ Книжкової палати УРСР, 1971. 373, [1] с.

- 39.Королевич Н. Бібліографічна діяльність В. В. Дорошенка (1879–1963) : біобібліографічний нарис. Київ : Нац. парл. б-ка України, 1995. 36 с. (Видатні діячі української книги).
- 40.Королевич Н. Володимир Дорошенко (1879–1963). Королевич Н. *Українські бібліографи ХХ століття* : навч. посіб. для інститутів культури України / [за ред. В. Г. Волох та В. В. Патоки]. Київ : Кн. палата України, 1998. С. 111–137.
- 41.Королевич Н. Ф. Іван Калинович (1884–1927). *Українські бібліографи ХХ ст.* Київ : Кн. палата України, 1998. С. 106-110.
- 42.Кульчицька Т. «Хроніка» НТШ як джерело до біобібліографії. *Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника*. Київ : Наук. думка, 1995. Вип. 3. С. 125–130.
- 43.Купчинський Р. Листи Мирона Кордуби до Михайла Грушевського: питання творчих взаємин і співпраця учня та вчителя. *Український історик*. 1996. №1-4. С. 297–305.
- 44.Листи Зенона Кузелі до Михайла Грушевського / упоряд.: В. Наулко, В. Старков. Запоріжжя : РА „Тандем-У”, 2005. 84 с.
- 45.Листи Михайла Грушевського до Кирила Студинського (1894-1932 рр.) / упоряд. Г. Сварник. Львів ; Нью Йорк: Вид-во М. П. Коць, 1998. 268 с.
- 46.Листи Юрія Меженка до львів'ян (1923-1969) / авт.-упоряд. М. Вальо ; ЛНБ ім. В. Стефаника НАН України. Львів, 2002. 324 с.

- 47.Листування Михайла Грушевського / упоряд.: Р.Майборода та ін. ; ред. Л.Винар; Укр. іст. т-во, НАН України, Ін-т укр. археогр. та джерелозн. ім. М.Грушевського. Київ ; Нью-Йорк ; Париж ; Львів ; Торонто, 2001. Т. 2. 413 с.
- 48.Листування Юра Меженка з Ярославом Дашкевичем (1945–1969) / упоряд.: Р. Дзюбан, Г. Сварник ; ЛННБУ ім. В. Стефаника, Відділ історичних колекцій. Львів, 2009. XXXVIII, 374 с.: іл.
- 49.Ляхоцький В. Тільки книжка принесе волю українському народові... : Книга, бібліотека, архів у житті та діяльності Івана Огієнка (митрополита Іларіона). К. : Вид-во імені Олени Теліги, 2000. 664 с.
- 50.Магочій П. Р. Націоналізм і національна бібліографія: Іван Омелянович Левицький та девятнадцятивічна Галичина. Магочій П. Р. *Галичина (історичні ессе)*. Львів, 1994. С. 93–102.
- 51.Математично-природописно-лікарська секція Наукового товариства ім. Шевченка. Матеріали до історії 1893–1939 : збірник матеріалів та документів / за заг. ред. О. Петрука. Львів, 2023. 288 с.
- 52.Микитка С. Володимир Дорошенко. З нагоди 75-річчя визначного вченого й громадянина. Філадельфія, 1955. 36 с.
- 53.На шляху до створення репертуару української книжки: Протокол наради, присвяченої складанню „Бібліографії української книги 1798–1914 рр.”, яка відбулася в Бібліотеці АН УРСР 21–22 грудня 1945 р. / АН України, ЛНБ ім. В. Стефаника, Львівське відділення Археографічної комісії ; упоряд. Л. І. Ільницька ; відп. ред. Я. Р. Дашкевич. Львів, 1991. 61 с.

- 54.Наукове товариство імені Т. Шевченка і українське національне відродження. Перша наукова сесія НТШ. Березень 1990 : доповіді, повідомлення, матеріали. Львів, 1992. 221 с.
- 55.Наукове товариство імені Шевченка і Тернопільщина (1873–1940). Історично-філософська секція : Дійсні члени: бібліографічний покажчик / укл. Л. Оленич. Тернопіль : Підручники і посібники, 2018. 272 с.
- 56.Наукове товариство імені Шевченка і Тернопільщина (1873–1940). Математично-природописно-лікарська секція : Дійсні члени: бібліографічний покажчик / укл. Л. Оленич. Тернопіль : Підручники і посібники, 2024. 368 с.
- 57.Науковий Збірник, присвячений професорові Михайлові Грушевському учениками й прихильниками з нагоди його десятилітньої наукової праці в Галичині (1894-1904). Львів, 1906. С. 1–64.
- 58.Педич В. Наукова школа як об'єкт історіографічного вивчення (на прикладі історичної школи М. Грушевського у Львові). *II Міжнародний науковий конгрес українських істориків „Українська історична наука на сучасному етапі розвитку”*, 17–18 верес. 2003 р. : доп. та повідомл. Кам'янець-Подільський; Київ ; Нью Йорк ; Острог, 2005. Т. 1. С. 348–352.
- 59.Піх О. Бібліографічна комісія Наукового товариства ім. Шевченка у Львові: генеза, діяльність, публікації. *Історичні та культурологічні студії* / Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України ; відп. ред. Я. Ісаєвич. Львів, 2004. Вип. 4. С. 105–122.

- 60.Піх О. До джерел науково-бібліографічної діяльності Мирона Кордуби. *Вісник Львів. університету*. Серія: Книгознавство, бібліотекознавство та інформаційні технології. Львів, 2007. Вип. 2. С. 158–171.
- 61.Піх О. Картотека Мирона Кордуби «Бібліографія історії України»: структура та принципи складання. *Український історичний журнал*. 2007. № 4. С. 175–183.
- 62.Піх О. Мирон Кордуба – історик і бібліограф : [Передмова]. *Бібліографія історії українськко-польських відносин: суспільно-політичні та економічні процеси (за матеріалами картотеки Мирона Кордуби) /* упоряд. : Олег Піх, Оксана Руда. Львів : Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2009. С. 5–44.
- 63.Пчелінцева М. Іван Франко про завдання бібліографії (До питання про роль Франка у розвитку української бібліографії). *Іван Франко. Статті і матеріали*. Львів : Вид-во Львів. ун-ту, 1960. Зб. 7. С. 461–483.
- 64.Рибчинська Н. Бібліографічна Франкіана Володимира Дорошенка. *Вісник Львівського університету*. Сер.: Мистецтвознавство. Львів, 2006. Вип. 6. С. 121–129.
- 65.Рибчинська Н. Бібліографічне бюро у Львові (1910–1914): принципи поточного реєстру української книги. *Записки ЛНБ*. Львів, 2006. Вип. 14. С. 90–99
- 66.Рибчинська Н. Бібліографічний вектор у шевченкознавчих дослідженнях Володимира Дорошенка. *Записки ЛННБУ*. 2014. Вип. 6 (22). С. 55–68.

- 67.Рибчинська Н. Бібліографія у науковій спадщині Миколи Чайковського (1887–1970). *Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника* : зб. наук. праць. Львів, 2025. Вип. 17 (33). С. 3–20.
- 68.Рибчинська Н. Бібліотечно-бібліографічна діяльність Володимира Дорошенка в Науковому товаристві імені Шевченка у Львові. *Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника* : зб. наук. праць. Львів, 2023. Вип. 15 (31). С. 215–247.
- 69.Рибчинська Н. Видавнича діяльність Бібліографічної комісії Наукового товариства імені Шевченка у галузі ретроспективної українознавчої бібліографії (1909-1939). «Реабілітована історією»: західноукраїнська та українська еміграційна книга міжвоєнної доби: зб. наук. праць / упорядкув. та заг. ред. текстів Л. І. Ільницька; відп. ред. Л. В. Сніцарчук; НАН України, ЛННБУ ім. В. Стефаника, відділ наукової бібліографії. Львів, 2024. С. 102–122.
- 70.Рибчинська Н. До початків бібліографії Івана Франка: Михайло Павлик VS Володимир Дорошенко. *Записки ЛННБУ*. 2016. Вип. 8 (24). С. 72–85
- 71.Рибчинська Н. «Праці Історично-філософічної секції» Наукового товариства імені Шевченка за редакцією Івана Крип'якевича: інформаційно-бібліографічний сегмент. *Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника* : зб. наук. праць. Львів, 2024. Вип. 16 (32). С. 80–104.
- 72.Сілевич Л. Із редакторсько-видавничого досвіду Євгена-Юлія Пеленського (за архівами та раритетами). *Збірник праць Наук.-дослід. центру періодики Львів. наук. б-ки ім. В. Стефаника НАН України*. Львів, 2003. Вип. 11. С. 758–762.

- 73.Список співробітників ВУАН (1924–1928). *Історія Національної Академії наук України. 1924-1928. Документи і матеріали* / упоряд.: В. А. Кучмаренко та ін. Київ : НБУВ, 1998. С. 604–642.
- 74.125 років Наукового товариства імені Шевченка : збірник наукових праць і матеріалів, присвячених Ювілею Товариства / відп. ред. Олег Купчинський. Львів, 2001. 388 с., іл.
- 75.150 років на службі української науки та культури. Гуманітарні науки / Наукове товариство ім. Шнвченка. Львів : Дослідно-видавничий центр НТШ, 2023. 1016 с., іл.
- 76.Стрішенець Н. Бібліографічна спадщина Юрія Меженка / Нац. б-ка України імені В. І. Вернадського. Київ : 1997. 144 с.
- 77.Тельвак В. Рецензійна спадщина Михайла Грушевського кінця ХІХ – початку ХХ ст.: проблематика, теорія, методологія. *Вісник Черкаського університету*. Серія: Історичні науки. Вип. 212. Черкаси, 2011. С. 3–14.
- 78.Тельвак В., Педич В. Львівська історична школа Михайла Грушевського : [монографія]. Львів : Світ, 2016. 424 с.
- 79.Українські бібліографи. Біографічні відомості. Професійна діяльність. Бібліографія / авт.-уклад.: Р. С. Жданова, Н. І. Абдуллаєва, В. О. Кононенко ; наук. ред. В. О. Кононенко, Н. Я. Зайченко ; відп. ред. Т. І. Вилегжаніна. Київ, 2008. 232 с.
- 80.Чайковський М. Діяльність Математично-природописно-лікарської секції та її директора й редактора перших 25 томів „Збірника”, д-ра Володимира Левицького за 30 років, 1897–1927 : реферат на ювілейному засіданні Мат.-пр.-лік. секції 3 квітня 1927 (поширений). Львів : з друк. НТШ, 1927.

18 с. Відб. зі Збірника Матем.-природ.-лік. секції НТШ у Львові, 1927, т. 26.

- 81.Черниш Н. Бібліографічна комісія НТШ як центр дослідження української книги (1909–1939). Київ : Наша культура і наука, 2006. 215 с.
- 82.Чорній В. Українське товариство бібліофілів у Львові в 30-х рр. ХХ ст. *Записки Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника*. Львів, 1996. Вип. 5. С. 73–75.
- 83.Щербініна О. П. Бібліотечна справа і бібліографічна діяльність у житті та творчості М. Грушевського. *Вісник Харківської державної академії культури*. Харків, 2002. Вип. 9. С. 184–193.
- 84.Ясинський М. Головні моменти з історії української бібліографії. *Бібліотечний збірник*. Київ, 1927. Ч. 3 : Бібліографія на Україні. С. 8–34.
- 85.Ясинський М. Історія української бібліографії [Машинопис] : програма для аспірантів ВБУ. І-й рік. Київ, 1929. 17 л.

Зміст

ВСТУП	3
1. Бібліографічна комісія Наукового товариства ім. Шевченка у Львові (1909–1939) – перша бібліографічна організація в Україні ..	14
<i>1.1. Передумови виникнення бібліографічного осередку в Галичині</i>	<i>15</i>
1.1.1. Бібліографічна інформація у медіапросторі	16
1.1.2. Бібліографічна діяльність Михайла Павлика та Івана Франка ..	22
1.1.3. Внесок Івана Омеляновича Левицького у розвиток західноукраїнської бібліографії.....	25
<i>1.2. Історія заснування першої бібліографічної організації</i>	<i>29</i>
1.2.1. Створення Бібліографічної комісії.....	29
1.2.2. Роль З. Кузелі у заснуванні Бібліографічної комісії.....	32
1.2.3. Формування львівської школи бібліографів	35
<i>1.3. Організація праці Бібліографічної комісії НТШ</i>	<i>39</i>
1.3.1. Персональний склад	39
1.3.2. Президія.....	42
1.3.3. Напрями діяльності	44
<i>1.4. Співпраця Бібліографічної комісії НТШ з науковими установами ..</i>	<i>53</i>
1.4.1. Українське Наукове Товариство у Києві та установи ВУАН	53
1.4.2. Український науковий інститут книгознавства	58
1.4.3. Український Науковий Інститут у Варшаві	62
2. Внесок Бібліографічної комісії НТШ у розвиток української бібліографії та книгознавства	67

2.1. Видання серії «Матеріали до української бібліографії»	68
2.1.1. «Українська бібліографія Австро-Угорщини за роки 1887–1900»	68
2.1.2. «Спис творів Івана Франка з додатком статей про нього і рецензій на його писання»	76
2.1.3. «Бібліографія українознавства за 1914–1923 рр.»	84
2.1.4. «Гете в українських перекладах, переспівах та наслідуваннях»	90
2.1.5. «Матеріали до бібліографії Січових Стрільців»	93
2.2. Поточна реєстрація української книги	99
2.2.1. Діяльність Бібліографічного бюро (1911–1913 роки)	99
2.2.2. «Литература українознавства за 1912 г.»	107
2.2.3. Реєстрація західноукраїнської та української еміграційної книги: 1937–1939	110
2.3. «Українська книга» – друкований орган Бібліологічної комісії НТШ і Українського товариства бібліофілів у Львові	115
2.3.1. Авторське коло та видавничий формат часопису	116
2.3.2. Проблемно-тематичні аспекти публікацій	122
2.3.3. Бібліографічні матеріали	129
ВИСНОВКИ	135
Іменний покажчик	139
Додатки:	
1. Протоколи засідань Бібліографічної комісії НТШ (1909–1937)	157
2. Калинович І. Бібліографія українознавства за 1914–1924 рр.: Передмова: автограф. Золочів, [1925]. 6 арк.	185
3. Склад Бібліографічної комісії НТШ: біобібліографічні шкіци	193
Президія Бібліографічної комісії	194

<i>Члени Бібліографічної комісії.....</i>	<i>242</i>
Використана література.....	430
Зміст.....	442